İLETİŞİM YAYINLARI

LATİN AMERİKA HİKÂYELERİ ANTOLOJİSİ

İletişim Yayınları / 21

kapak / Ferit Erkman
kapak baskısı / Reyo
iç baskı / Gözlem Matbaacılık - 1983

Latin Amerika Hikâyeleri Antolojisi

Çevirenler

Güler Dikmen
Celal Üster
Yusuf Atılgan
Tomris Uyar
Fatma Akerson
Adnan Benk
Turhan Ilgaz
Fatih Özgüven

İletişim Yayınları

Klodfarer Cad. İletişim Han. No. 7 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 520 14 53 - 54 - 55

İletişim Yayınları bir PERKA A.Ş. kuruluşudur.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Güney Amerika ülkeleri, özellikle yirminci yüzyıl başından bu yana yetiştirdikleri büyük romancılarla dünya edebiyatını etkiliyor, kendinden söz ettiriyorlar. Son 15 yılda romancılardan ikisinin — **Asturias** ve **Gabriel Garcia Marquez** — Nobel Edebiyat Ödülü'nü almaları bunun kanıtı.

Söz konusu yazarların, konularını yaşadıkları ülkelerin özelliklerinden almaları onların bir başka ilginç yanı. Örneğin, bazı Perulu yazarlar Kızılderili halkın sorunlarına eğilirken, bazıları Antil Adaları'nın Zenci halkının sorunlarını işlerler. Meksika Devrimi'nin öyküsünü anlatanların yanı sıra, yerli halkın binlerce yıllık inancından kaynaklanan "**tılsımlı gerçekçi**"ler görülür. Kimi Fransız varoluşçularından esinlenirken, kimi **Faulkner** ya da **Joyce** gibi ünlü yazarların tekniğini başarıyla kendi romanına uyarlar. Ama son yılların en büyük olgusu, bu yazarların ülke gerçeklerini olanca çıplaklığıyla dile getirmeleridir.

Elinizdeki bu kitap, Güney Amerika'nın en büyük yazarlarının öykülerinden oluşmuştur. Bunların en ünlüsü de, hiç kuşku yok ki Nobel Edebiyat Ödülü sahibi, Kolombiyalı yazar **Gabriel Garcia Marquez**'dir. 1928 yılında doğan, uzun yıllar gazetecilik yapan **Marquez**, ilk öykülerini 27 yaşından sonra yayımlamış, 1961'de çıkan "**Albaya Mektup Yok**" adlı uzun öyküsüyle dikkati çekmiştir. 1967 yılında yayımlanan "**Yüz Yıllık Yalnızlık**" onu ününün doruğuna çıkaran romanıdır. **Marquez**'in en büyük özelliği, yapıtlarında yalnız güncele ve gerçek olana değil, doğaüstü olaylara, büyüye, tılsıma yer vermesi, özgün yanı da bize bunları kabul ettirebilmesidir.

20. yüzyıl Güney Amerika Edebiyatı'nın babası, büyük adı, 1920'lerden beri yapıt veren **Jorge Luis Borges**'tir. **Borges** için şiir - düzyazı ayrımı yoktur. Cermen mitolojilerini çözümlediği gibi, Buenos Aires kenar mahallelerinin insanını da dile getirir. Polis romanını gerçek bir edebiyat türü gibi şiirli diliyle işlerken, Arjantin toplumunun çarpıklıklarını dile getirir.

Güney Amerika yazarlarının bir ilginç yanı, en önemlilerinden bazılarının kendilerini Avrupa'ya sürgün etmeleridir. Bunlardan kimi siyasal nedenlerle ülkelerinden koparken, kimi sürgünü kendiliklerinden *seçmişlerdir*. Sürgündeki Güney Amerikalı yazarların en önemlisi, 1914 Brüksel doğumlu, ama Arjantin kökenli **Julio Cortazar**'dır. 1951 yılına kadar Arjantin'de yaşayan, o günden bu yana da Paris'te oturan **Cortazar**'ın öyküleri ve romanları "**özgün bir araştırma laboratuvarı**" görünümündedir. **Castro** ile geçinemediği için Avrupa'yı seçen Kübalı **Guillermo Cabrera İnfante** ise (doğumu 1929), bir dil cambazıdır. İspanya'da yaşayan çağdaş Şili romanının büyük adı **José Donoso**, ülkemizde de yayımlanan "**Çirkin Gece Kuşu**" adlı yapıtıyla bilinir. Karabasanı andıran, yıkılmakta, yok olmakta olan bir dünyadır onun anlattığı. Çağdaş Şili romanının bir başka önemli kişisi olan **Jorge Edwards** ise (doğumu 1931) özellikle "**El Peso de la Noche**" (Gecenin Ağırlığı) adlı romanıyla, Şili burjuvazisinin maskesini indirir.

Güney Amerika kıtasının bir başka "**maske düşürme**" ustası, dil sorunuyla da sonsuz bir boğuşmaya giren Meksikalı **Juan Rulfo**'dur. Topu topu iki kitapla ("**Pedro Paramo**" ve "**Bize Toprak Verdiler**") dünya çapında üne eren **Rulfo** (doğumu 1919) Meksika adlı devletin gözlerden gizlemeye çalıştığı tekdüzeliği, iç sıkıntısını ve kara yazgıyı çizer.

1936 yılında doğan, daha 24 yaşındayken "**Kent ve Köpekler**" adlı romanıyla bir askeri okuldaki acımasız yaşamın öyküsünü anlatan Perulu **Mario Vargas Llosa**, çağımızın en büyük yazarlarındandır. **Llosa** aynı zamanda iyi bir edebiyat eleştirmenidir de.

Çağdaşı Avrupalı ve ABD'li yazarların tekniklerinden ustalıkla yararlanan Uruguaylı **Juan Carlos Onetti**, 1939 yılında çıkan "**El Pozo**" adlı romanıyla yetinse bile unutulmazlığı hak eder. Ne geleneği, ne yönü, ne de bağı bulunan kişilerin romancısıdır **Onetti**.

Çağdaş bir başka Güney Amerikalı dev de, Meksikalı yazar **Carlos Fuentes**'tir (doğumu 1928). 1962 yılında çıkan "**Artemio Cruz'un Ölümü**" onun adını dünyaya duyurmuştur. Meksikalıların ihanetine uğrayan Meksika'dır bu romanın ana teması. Uzun öyküsü "**Aura**"da Fransız yeni romancılarından esinlenen **Fuentes**, 1967 tarihli "**Deri Değişimi**"yle romancılık serüveninin ikinci aşamasına geçmiştir.

Bu kitaptaki öykülerin yazarları, çok kişiyi rahatsız eden bir şiddete yapıtlarında ağırlık verirler. Bunda da, özgürlüklerine milyonlarca insanın kanı pahasına kavuşmalarının ya da hâlâ kavuşmaya çalışıyor olmalarının payı büyüktür. Doğanın şiddeti yanında insanın şiddeti, ister istemez bu edebiyata damgasını basacak, bu şiddet öykülerden ve romanlardan eksik olmayacaktır.

JORGE LUIS BORGES: (1899) Arjantinli yazar. İlk ününü ürkünç benzetmelerle dolu şiirlerin (**ultraism**) yazarı ve çevirmen olarak kazanmıştır. İlk hikâye kitabı **Ficciones** (1944) ve daha sonraki **El Aleph** (1949) birçok ülkede birer başyapıt sayılmıştır. Borges, geç yaşlarda gelen körlüğü nedeniyle hikâyeciliği bırakmış, şiirler ve kendi deyişiyle 'meseller' yazmaya başlamıştır. Borges, İngiliz edebiyatını, özellikle de Henry James, Chesterton, Wells gibi ustaları çok iyi bilen bir yazardır. Felsefeye ve adı sanı pek duyulmamış dini öğretilere de meraklıdır. Birçoklarınca Latin Amerika Edebiyatının babası ve en önemli temsilcisi sayılmaktadır. Borges'in, buraya aldığımız ilk hikâyenin de yeraldığı bir hikâyeler kitabı **Ölüm ve Pusula** adıyla dilimizde de yayımlanmıştır.

ÖLÜM VE PUSULA

Lönnrot'nun yılmak bilmez sezgisini bileyen yığınla sorunlardan hiçbiri, Triste-le-Roy malikânesinde ökaliptüslerin sürekli rayihasında doruğuna ulaşan kanlı olaylar dizisi kadar garip — garipten de öte diyebiliriz — değildi. Erik Lönnrot'nun son cinayeti önlemeyi başaramadığı doğru, ne var ki onun bu cinayeti önceden görebildiği tartışılmaz. Gerçi Yarmolinsky'nin talihsiz katilinin kimliğini de kestirememişti ama hem bu şeytanca olaylar dizisinin ardındaki gizli biçimlenimi hem de Züppe Scharlach lakabıyla anılan Kızıl Scharlach'ın olaya katkısını sezmişti. Katil (çoğu katil gibi) Lönnrot'yu öldürmeye andiçmişti onuru üstüne, gelgelelim adamı sindirmek sözkonusu değildi. Lönnrot kendisini katışıksız bir uslamlamacı, bir Auguste Dupin sayıyordu, ama bir serüvenci yanı da vardı, hatta bir kumarbaz yancığı da.

İlk cinayet Hotel du Nord'da — suları çöl renginde bir koya bakan o upuzun prizmada — işlendi. Sözü edilen kuleye (ki bir bakımevinin tiksinç beyazlığını, bir zındanın sayısal bölünürlüğünü ve bir genelevin genel görünümünü çığırtkanca birleştir-

mişti) Üç Aralık günü, Üçüncü Talmud Kongresi'ne katılmaya Podolsk'tan kül sakallı, kül gözlü Doktor Marcel Yarmolinsky geldi. Hotel du Nord'dan hoşlanıp hoşlanmadığını asla bilemeyeceğiz; Karpatlarda üç yıllık bir savaşa, üç bin yıllık baskıya ve kıyıma katlanabilmesini sağlayan o bildik boyun eğmişlikle kabullendi oteli. Ona R katında bir oda verildi, Galile Valısi'nin hiç de görkemsiz sayılmayacak dairesinin tam karşısında Yarmolinsky, akşam yemeğini yedi, bu bilmediği kenti dolaşmayı ertesi güne erteledi, yığınla kitabıyla birkaç özel eşyasını gömme dolaba yerleştirdi, geceyarısından önce ışığını söndürdü. (Vali'nin bitişik odada uyuyan şoförü böyle tanıklık etti.) Ayın dördünde, sabah 11.03'te onu *Yidische Zeitung*'un redaktörü aradı; Doktor Yarmolinsky telefona çıkmadı. Odasında bulunduğunda yüzü morarmıştı biraz, geniş, çağdışı bir cüppenin altında yarı çıplak yatıyordu. Geçide açılan kapıdan pek uzak değildi; göğsüne derin bir bıçak yarası açılmıştı. Birkaç saat sonra, aynı odada, gazeteciler, fotoğrafçılar ve polisler arasında Müfettiş Treviranus ile Lönnrot, olayı serinkanlılıkla tartışıyorlardı.

Purosunu soylu bir kılıç gibi sallayan Treviranus, «Bu konuda fazla kafa yormanın gereği yok,» diyordu. «Galile Valisi'nin dünyanın en değerli gökyakutlarına sahip olduğunu hepimiz biliyoruz. Onlara göz dikmiş biri, yanlışlıkla bu odaya girmiş olmalı. Yarmolinsky uyandı; soyguncu da onu öldürmek zorunda kaldı. Ne dersin bu açıklamaya?»

«Olabilir ama ilginç değil,» diye yanıtladı Lönnrot. «Diyeceksin ki, gerçeğin ilginç olma zorunluluğu hiç mi hiç yoktur. Ben de sana diyeceğim ki gerçek, bu zorunluluktan sıyrılabilir ama bir varsayım asla. Senin önerdiğin varsayıma fazla rastlantı payı giriyor. Karşımızda ölü bir haham var; kendi adıma hahamlı düz bir açıklamayı, düşsel bir soyguncunun düşsel talihsizliğine yeğlerdim.»

Treviranus biraz bozularak yanıtladı :

«Hahamlı açıklamalar bana göre değil. Bu bilinmeyen adamı bıçaklayanı yakalamak benim derdim.»

«Pek o kadar bilinmiyor da sayılmaz,» diye düzeltti Lönnrot. «İşte tüm yapıtları burada.» Gömme dolaba dizilmiş uzun cilt-

leri gösterdi: *Kabala'nın Aklaması, Robert Fludd'un Felsefesi Üstüne; Sefer Yezirah*'ın titiz bir çevirisi; *Bael Shem'in Yaşamöyküsü; Hasid Tarikatının Tarihçesi;* Tetragrammaton üstüne (Almanca) bir monografi; Pentateuch'un tanrısal terminolojisi üstüne bir başka monografi. Müfettiş dehşetle, nerdeyse irkilerek bakıyordu kitaplara. Sonra gülmeye başladı.

«Ben kendi halinde bir Hıristiyanım,» dedi. «İstersen bu küflü ciltlerin hepsini evine götürebilirsin; Yahudilerin kör-inançlarına harcanacak zamanım yok.»

«Belki de bu cinayet, Yahudi kör-inançları tarihinin bir parçasıdır,» diye mırıldandı Lönnrot.

«Yani Hıristiyanlık gibi,» diyerek söze katıldı *Yidische Zaitung* redaktörü. Miyoptu, tanrıtanımaz, utangaç bir adamdı.

Kimse onu yanıtlamadı. Polislerden biri küçük yazı makinesinde bir kâğıt parçası bulmuştu, üstünde şu yarım kalmış tümce yazılıydı :

Ad'ın ilk harfi dile getirilmiştir.

Lönnrot gülümsemememek için güç tuttu kendini. Ansızın bir kitapsever yada bir İbranice bilgini kesilerek ölünün kitaplarının paket edilip kendi evine gönderilmesini buyurdu. Polis soruşturmasına katılmadan kitapları incelemeye adadı kendini. Sekiz risalelik koca bir ciltte, Israel Baal Shem Tobh'un, Sofular mezhebi kurucusunun öğretilerinin derinliklerine indi; bir başkasında Tetragrammaton'un, Tanrı'nın bu ağza alınmaz adının erdemleriyle dehşetini kavradı; bir başkasında da Tanrı'nın gizli bir adı olduğu ve bu adda (İranlıların Makedonyalı İskender'e yakıştırdıkları kristal küredeki gibi) onun dokuzuncu niteliği olan ölümsüzlüğün — evrende gelecek, şimdi, geçmiş ne varsa hepsinin ilk elden bir bilgisinin — özetlendiği savını okudu. Gelenek, Tanrı'nın tam doksan dokuz adını sayıp döker, İbranice bilginleri bu küsurlu sayıyı, çift sayılara duyulan tılsımlı bir korkuya yorarlar. Hasidler, hemzemin yüzüncü bir adı — Saltık Ad'ı gösterdiği yolunda us yürütürler.

Bu bilgi deryasından, birkaç gün sonra *Yidische Zaitung* redaktörünün gelişiyle sıyrıldı Lönnrot. O, cinayetten söz etmek istiyordu; Lönnrot ise, Tanrı'nın çeşitli adlarını tartışmayı yeğliyordu: gazeteci, üç sütunluk bir yazıda, müfettiş Erik

Lönnrot'nun katilin adına raslayabilmek umuduyla kendini Tanrı'nın adlarını araştırmaya adadığını bilirdi. Gazeteciliğin basitleştirmeciliğine alışık olan Lönnrot, öfkeye kapılmadı. Herhangi bir kişinin, kendisine sunulan herhangi bir kitabı önünde sonunda alacağını keşfeden esnaftan biri de *Hasid Tarikatının Tarihçesi*'nin ucuz bir baskısını çıkardı.

İkinci cinayet, Üç Ocak akşamı işlendi, başkentin batı mahallelerinin en ıssız, en boş köşesinde. Sabaha karşı, bu uzak yörelerde at üstünde devriye gezen jandarmalardan biri eski bir nalbur dükkanının gölgesinde, yerde sırtüstü yatan kepenekli bir adam gördü. Adamın yüz çizgileri kana bulanmıştı; göğsüne derin bir bıçak yarası açılmıştı. Duvardaki sarı, kırmızı karoların üstüne tebeşirle birtakım sözcükler çiziktirilmişti. Jandarma sözcükleri sökmüştü. O ikindi, Treviranus ile Lönnrot, suçun işlendiği uzak yöreye gittiler. Arabanın sağına ve soluna doğru kent, gittikçe ufalanıyordu; gök kubbe büyüyordu ve evler bir tuğla ocağı yada bir kavak ağacı kadar önemsizleşiyordu. Sonunda, kasvetli olay yerine vardılar: cömert güneş ışığını nasılsa yansıtan gül pembe duvarlarıyla bir ara sokağın bitimindeydi. Ölünün kimliği saptanmıştı. Daniel Simon Azavedo adında biriydi, bir zamanlar kuzeydeki mahallelerde ünlenmiş, araba sürücülüğünden seçim gözlemciliğine yükselmiş, sonraları da hırsızlığa hatta muhbirliğe kadar düşmüştü. (Öldürülüş biçiminin çarpıcılığını müfettişler olağan karşıladılar; Azavedo hançer kullanmakta usta, silah bilmeyen bir haydutlar kuşağının son temsilcisiydi.) Tebeşirle yazılmış sözcükler şunlardı:

Ad'ın ikinci harfi dile getirilmiştir.

Üçüncü cinayet Üç Şubat gecesi işlendi. Saat birden az önce, Müfettiş Treviranus'un yazıhanesindeki telefon çaldı. Giz yüklü, genizden gelme bir erkek sesi konuşuyordu; adının Ginzberg (yada Ginsburg) olduğunu, hatırı sayılır bir ödül karşılığında Azavedo ile Yarmolinsky'nin kurban edilişleri çevresindeki olaylar üstüne bilgi verebileceğini bildiriyordu. Birbirine karışan düdük ve korna sesleri muhbirin sesini boğdu. Derken hat kesildi. Treviranus, tam bunun tatsız bir şaka olabilece-

ğini de hesaba katacakken (öyle ya, karnaval zamanıydı) Rue de Toulon'dan, kahvelerin, genelevin ve incil satıcılarının yanyana barındığı o berbat sokaktaki Liverpool Hanı'ndan arandığını öğrendi. Hancıyla konuştu. Hancı (saygıdan sersemleyip ne yapacağını şaşıran eski İrlandalı katil Kara Finnegan) telefonu son kullananın Gryphius adlı bir müşteri olduğunu, demin birkaç arkadaşıyla birlikte handan ayrıldığını söyledi ona. Treviranus, doğru Liverpool Hanı'na gitti. Hancı şunları anlattı: Gryphius, sekiz gün önce honın üst katında bir oda tutmuştu. Yüz çizgileri sert, kül renkli sakalı karmakarışıktı, hırpani bir kara giysiye bürünmüştü; Finnegan (Treviranus, onun odayı ne amaçla kullandığını kestirebiliyordu) kuşkusuz aşırı sayılacak bir ücret istemişti ondan, Gryphius da sözleşmedeki ücreti hiç duraksamadan ödemişti. Odasından hemen hiç çıkmıyordu; öğle ve akşam yemeklerini odasında yiyordu; barda onu tanıyan yoktu pek. Söz konusu gecede, Finnegan'ın yazıhanesine telefon etmeye inmişti. Hanın önünde üstü kapalı bir araba durmuştu. Şoför yerinden kıpırmamamıştı; handaki sürekli müşterilerden birçoğu onun bir ayı maskesi taktığını anımsıyorlardı. Arabadan iki soytarı inmişti; ufak tefektiler, çok sarhoş oldukları kimsenin gözünden kaçmamıştı. Boru sesleri eşliğinde Finnegan'ın yazıhanesine dalmışlardı; Gryphius'u kucaklamışlardı, Gryphius da onları tanımışa benziyordu ama oldukça soğuk davranmıştı; aralarında Yidiş ağzı konuşmuşlardı — Gryphius usul, genizden gelme bir sesle, ötekiler tiz, uyumsuz seslerle — sonra hep birlikte yukarı kattaki odaya çıkmışlardı. On beş dakika sonra, üçü yine birlikte inmişlerdi, çok mutluydular. Gryphius yalpalıyor, en az onlar kadar sarhoş görünüyordu. Ortada, iki maskeli soytarının arasında — dimdik, başı dönerek — yürüyordu. (Barda oturan kadınlardan biri, sarı, kırmızı ve yeşil iskambil karoları anımsıyordu.) İki kere tökezlemişti Gryphius, ikisinde de soytarılar tutup ayağa kaldırmışlardı onu. Dikdörtgen bir su kitlesini çevreleyen iç rıhtıma geldiklerinde birlikte arabaya atlayıp gözden uzaklaşmışlardı. Arabanın eşiğinden sarkan sonuncu soytarı, iskele direklerinden birine açık saçık bir resimle bir tümce çiziktirmişti.

Treviranus o tümceyi gördü. Önceden kestirilemeyecek gibi değildi zaten. Şöyleydi:

Ad'ın harflerinin sonuncusu dile getiri'miştir.

Daha sonra Gryphius-Ginzberg'in küçük odasını gözden geçirdi. Döşemede kaba saba bir kan yıldızı vardı, köşelerde Macar malı bir sigaranın izmaritleri; bir çekmecede Latince bir kitap, Leusden'in *Philologus Hebraeo-Graecus* (1739) adlı yapıtı ve tomarla el yazısı not. Treviranus, kızgınlıkla süzdü kitapları, hemen Lönnrot'yu buldurdu. Müfettiş çeşitli tanıkları olası bir kaçırma olayı üstüne sorgularken Lönnrot, şapkasını bile çıkarmadan önündekileri okumaya koyuldu. Saat dörtte oradan ayrıldılar. O berbat Rue de Toulon'a çıktıklarında, tanın saçtığı ölü serpantinlere basa basa ilerlerlerken, Treviranus dedi ki :

«Ya bu gece olup bitenler düzmece bir provaysa?»

Erik Lönnrot gülümsedi ve büyük bir ciddilikle *Philologus*'un, otuz-üçüncü söylevinden (altı çizilmiş) bir parçayı okudu : *Dies Judacorum incipit ad solis accasu asque ad solis occasum diet sequentis.*

«Anlamı şu,» diye ekledi. «İbranilerin günü, bir günbatımında başlar ve bir sonraki günbatımına kadar sürer.»

Müfettiş, ona takılmaktan kendini alamadı.

«Bu gecenin en paha biçilmez bilgisi bu mu senin acından?»

«Hayır. Ginzberg'in kullandığı bir sözcük daha da önemliydi.»

İkindi gazeteleri, bu yitikler zincirinden ilgilerini esirgememişlerdi. *La Cruz de la Espana* bu olaylarla son *Hermatik Kongresi*'nin gönendirici denetimi ve düzeni arasındaki karşıtlığı işliyordu; *El Martir*'den Ernst Palanst, «üç ay içinde üç Yahudi'nin canına kıyan bu sinsi, planlı kıyım olayındaki bağışlanmaz oyalanmaları, eleştiriyordu; *Yidische Zaitung*, «birçok derin görüşlü aydının bu üçlü esrara başka bir çözüm bulamamasına karşın» yine de antisemitik bir girişim gibisinden dehşet verici bir varsayımı yadsıyordu; güneyin en şanlı gansterl Züppe Kızıl Scharlach, kendi bölgesinde bu tür suçların asla işlenemeyeceğine kalıbını basıyor, Müfettiş Franz Treviranus'u görevini açıkça savsaklamakla suçluyordu.

1 Mart gecesi müfettiş, oldukça etkileyici, mühürlü bir zarf aldı. Açtı; zarfın içinden «Baruch Spinoza» imzalı bir mektupla kentin ayrıntılı bir planı çıktı, besbelli bir Baedeker'den kesilmişti. Mektup, martın üçünde dördüncü bir cinayet işleneceğini haber veriyordu, çünkü batıdaki nalburla, Rue de Toulon'daki han ve Hotel du Nord «gizemli bir eşkenar üçgenin şaşmaz köşelerini oluşturuyordu» haritada üçgenin kusursuzluğu kırmızı mürekkeple belirtilmişti. Treviranus bu *more geometrico* savı bıkıntıyla okudu, sonra mektupla haritayı Lönnrot'a yolladı — o böylesi çılgınlıklar için biçilmiş kaftandı.

Erik Lönnrot, mektubu inceledi. Üç mekan birbirine eş uzaklıktaydı gerçekten. Zamanda bir simetri (üç aralık, üç ocak, üç şubat); uzamda da bir simetri... Birdenbire gizin nerdeyse eşiğine vardığını sezdi. Bu sezgi, bir pergel ve bir pusulayla bütünlendi. Gülümsedi, yenilerde öğrendiği Tetragrammaton sözcüğünü heceledi ve müfettişi aradı. Dedi ki ona :

«Dün gece yolladığın eşkenar üçgen için teşekkür ederim. Sorunu çözmemi sağladı. Bu Cuma, suçlular zındanda olacak, içimiz rahat edebilir.»

«Yani dördüncü bir cinayet tasarlamıyorlar mı?»

«Dördüncü bir cinayet *tasarladıkları* için içimiz rahat edebilir dedim ya.»

Lönnrot almacı bıraktı. Bir saat sonra Güney Hattı trenlerinden birinde, bırakılmış Triste-le-Roy malikânesine doğru gidiyordu. Öyküdeki kentin güneyinde suları çamurlu, moloz ve çerçöple bulanmış küçük bir çay akar. Ta içlerdeki sanayi bölgesi, Barcelonalı bir siyasinin yönetiminde yaşayan gansterlerin yurdudur. Lönnrot en ünlü gansterin — Kızıl Scharlach'ın — bu gizli ziyareti öğrenmek için neler vermeye hazır olduğunu düşünerek gülümsedi. Azavedo, Scharlach'la çalışmıştı bir zaman, Lönnrot uzak bir olasılığı tarttı, dördüncü kurban Scharlach olabilir miydi. Sonra hemen dışladı bu düşünceyi... Sorunu hemen hemen çözmüştü: yalnızca durumlar, gerçekler (adlar, hapishane kayıtları, yüzler, yargı ve ceza tutanakları) artık onu ilgilendirmiyordu. Biraz yolculuk etmek, üç ay süren bu masabaşı çalışmasının yorgunluğunu atmak istiyordu.

Cinayetlerin açıklanması, ne idüğü belirsiz bir üçgenle tozlu bir Yunanca sözcükteydi. Esrar perdesi, gözlerinin önünde saydamlaşmıştı nerdeyse; yüz gününü bu işe adadığı için utanç duyuyordu.

Tren, sessiz bir yükleme istasyonunda durdu. Lönnrot indi. Tanın ağarışını andıran o ıssız ikindilerden biriydi. Çamur birikintileriyle dolu vıcık vıcık düzlüğün havası nemliydi, soğuktu. Köpekler gördü, yan hatta çekilmiş bir araba gördü, ufku gördü, bir çukurun tepeleme suyundan içen gümüş kırı bir at gördü. Triste-le-Roy malikânesinin, nerdeyse çevredeki kara ökaliptus ağaçlarıyla boy ölçüşecek yükseklikteki dikdörtgen köşkünü gördüğünde hava kararmak üzereydi. Ad'ı arayanların nicedir özledikleri andan kendisini en çok bir gündoğumuyla bir gecenin (doğudaki epeski bir görkem, batıda bir başka görkem) ayırdığını düşündü.

Malikânenin düzensiz bahçe sınırını işli demirden paslı bir parmaklık belirliyordu. Ana kapı kapalıydı. Lönnrot, içeri girmeyi pek ummadan çevreyi dolandı. Aşılmaz kapının önüne yeniden geldiğinde, elleri kendiliğinden parmaklıkların arasına kaydı, sürgüyü buldu. Demirin gıcırtısı şaşırttı onu. Kopa kapı, zorlu bir edilginlikle ardına kadar açılıverdi.

Lönnrot, kurumuş, kırık, şaşkın yaprak soylarına basarak ökaliptüsler arasında ilerledi. Yakından bakıldığında, Triste-le-Roy köşkü, anlamsız simetriler, çılgınca yinelemelerle dolup taşıyordu; karanlık bir oyuktaki bir Diana yontusuna karşılık bir başka oyukta ikinci bir Diana duruyordu; bir balkon, bir başka balkona yansıyordu; çifte merdivenler çifte korkuluklara açılıyordu. Çift yüzlü Hermes, dev bir gölge saçıyordu. Lönnrot, köşkü de malikaneyi dolaştığı gibi dolaştı. Her şeyi inceledi; taraça katının tam altında dar bir pancur ilişti gözüne.

Pancuru itti; birkaç mermer basamak, bir mahzene iniyordu. Mimarın huyunu artık iyiden iyiye kavrayan Lönnrot karşı duvarda bir başka merdiven olacağını kestirdi. Onu buldu, aşağıya indi, ellerini kaldırıp tavandaki kapağı kaldırdı.

Parlak bir ışık, bir pencereye sürükledi onu. Açtı; sarı, yuvarlak bir ay, kara üzünç yüzlü Hermes, dev bir gölge saçıyordu. Lönnrot evi araştırdı, Sofalardan, geçitlerden, birbirinin

tıpkısı iç avlulara ve zaman zaman aynı avluya geçti. Tozlu basamaklardan yuvarlanarak sofalara tırmandı; karşılıklı aynalarda sonsuz suretleri çıktı; dışardaki aynı viran bahçeye çeşitli yükseltilerden ve çeşitli açılardan bakan pencereleri açmaktan, aralamaktan usandı; içerde, üstlerine sarı toz örtüleri atılmış eşyalar, tarlatana sarılmış avizeler. Önüne bir yatak odası çıktı; o odada da porselen bir vazoda bir çiçek; daha ilk dokunuşta, epeski taçyapraklar dağılıverdiler. İkinci katta, üst katta, ev sonsuzmuş, genişliyormuş izlenimini veriyordu. *Ev bu kadar geniş değil,* diye düşündü. *Onu birtakım başka şeyler olduğundan daha geniş gösteriyor; loş ışık, simetri, aynalar, onca yıl, benim yadırgılığım, yalnızlık.*

Döner bir merdivenden cumbaya çıktı. Pencerenin karolarından erkenci bir ay ışığı vuruyordu; sarı, kırmızı ve yeşildi karolar. Şaşırtıcı, başdöndürücü bir anımsamayla sarsıldı.

Ufak tefek, güçlü ve yabanıl iki adam üstüne atılarak silahını aldılar; bir başkası, çok uzun boylu bir adam, büyük bir ciddilikle onu selamladı, dedi ki :

«Çok incesin. Bize bir gece ve bir gün kazandırdın.»

Kızıl Scharlach'tı bu. Adamlar, Lönnrot'ya kelepçeleri geçirdiler. Lönnrot, sesini neden sonra bulabildi.

«Gizli Ad'ı mı arıyorsun sen Scharlach?»

Scharlach kayıtsızca dikiliyordu ayakta. Deminki kısa boğuşmaya katılmamıştı. Lönnrot'nun tabancasını almak için hafifçe uzattı elini. Konuştu; Lönnrot onun sesinde bitkin bir utku, evren boyutunda bir kin, o kinden aşağı kalmayan bir üzünç saptadı.

«Hayır,» dedi Scharlach. «Ben daha geçici, ölümlü bir şeyin ardındayım. Erik Lönnrot'yu arıyorum. Üç yıl önce, Rue de Toulon'daki bir kumarhanede kardeşimi tutuklamış, zındana postalamıştın. Adamlarım, beni bir kupaya atıp çatışma alanından kaçırdılar, midemde bir polis kurşunuyla. Dokuz gün dokuz gece boyunca bu kimsesiz, simetrik köşkte acılar içinde kıvranarak yattım; humma, içimi kemiriyordu, alacakaranlıklarla tanları gözeten çift-yüzlü ürkünç Janus düşlerime ve uyanıklığıma dehşet salıyordu. Bedenimden tiksinmeyi öğrendim zamanla, iki gözün, iki elin, iki akciğerin, çift-yüz kadar ca-

navarca olduğunu kavradım. Bir İrlandalı, beni İsa dinine çekmeye çalıştı; *goyim*'in ünlü tümcesini yineledi : Bütün yollar Roma'ya çıkar. Geceleri sanrılarım o benzetmeyle besleniyordu; dünya bir labirent, kurtulunması olanaksız bir labirent gibi geliyordu bana çünkü kuzeye yada güneye gider gibi görünen bütün yollar aslında Roma'ya, aynı zamanda kardeşimin can çekiştiği dört duvarlı zındana ve Triste-le-Roy köşküne çıkıyordu. O gecelerde, çift-yüzüyle gören Tanrı adına, bütün humma ve ayna tanrıları adına, kardeşimi tutuklayan adamın çevresine bir labirent örmeye andiçtim. Ördüm de, hem de sağlam bir ağ : bileşkesinde ölü bir kâfir feylesof, bir on sekizinci yüzyıl tarikatı, bir Yunanca sözcük, bir hançer, bir nalburun duvar karoları var.

«Dizinin ilk terimini bir raslantıya borçluyum. Birkaç arkadaşımla birlikte — aralarında Daniel Azavedo da vardı — Vali'nin gökyakutlarını çalmayı tasarlamıştık. Azavedo bize ihanet etti : peşin ödediğimiz parayla sarhoş oldu ve işe bir gün önce girişti. Otelin uçsuz bucaksızlığında yitip gitmiş, sabaha karşı iki sularında yanlışlıkla Yarmolinsky'nin odasına dalmış. Adamcağız uykusuzluğun pençesinde kıvrandıktan sonra yazı yazmaya koyulmuşmuş. Anlaşılan Tanrı'nın Adı üstüne bir makale için bazı notları gözden geçiriyormuş; şu sözcükleri yazmışmış bile : *Ad'ın ilk harfi dile getirilmiştir*. Azavedo, ses etmemesi konusunda uyarmış onu; Yarmolinsky, otel güvenliğini uyandıracak zile uzanmış; Azavedo, bıçağını saplayıvermiş onun göğsüne. Bu hemen hemen içgüdüsel sayılabilecek bir eylemdi : yarım yüzyıllık zorbalık, ona en kestirme, en güvenli yöntemin öldürme olduğunu öğretmişti... On gün sonra *Yidische Zaitung*'dan senin Yarmolinsky'nin ölümünün anahtarını notlarında aradığını öğrendim : *Hasid Tarikatının Tarihçesi*'ni okudum; Tanrı'nın Adı'nı ağza alma korkusunun, bu Ad'ın güçlüler güçlüsü ve bilinmez olduğu doğrultusunda bir kuramın doğmasına yol açtığını öğrendim. Bazı Hasid'lerin gizli Ad'ı ararken insanlar kurban ettiklerini de keşfettim... Senin o hahamı Hasid'lerin kurban ettiği varsayımını geliştireceğini biliyordum; bu varsayımı haklı çıkarma görevini üstlendim.

«Marcel Yarmolinsky, üç aralık gecesi ölmüştü; ikinci «kurban» için üç ocak gecesini seçtim. Birinci, kuzeyde ölmüştü, ikinci «kurban»a batıda bir yer gerekiyordu. Daniel Azavedo gerekli kurbanımızdı. Ölümü çoktan hak etmişti; güdülerine kapılıyordu, hainin biriydi; hem kuşkulanması, tasarımızın sonu demekti. Birimiz onu bıçakladı; bu cesetle öbürü arasında bir ilmek kurulsun diye nalburun karoları üstüne şöyle yazdım : *Ad'ın ikinci harfi dile getirilmiştir.*

«Üçüncü cinayet, üç şubatta işlendi. Treviranus'un dediği gibi tam anlamıyla bir aldatmacaydı. Gryphius-Ginzberg-Ginsburg benim; Rue de Toulon'daki o kirli odacıkta bitmek bilmeyen bir hafta geçirdim (yüzümde iğreti duran bir takma sakalla), arkadaşlarım gelip beni kurtarana kadar. Arabanın eşiğinden sarkan bir arkadaş, bir direğe şöyle yazdı : *Ad'ın son harfi dile getirilmiştir.* Bu tümce, dizi cinayetlerin *üçlü olduğunu* açığa vuruyordu. Kamuoyu da öyle anladı zaten : yine de ben sana, uslamlamacı Erik Lönnrot'ya, dizinin dörtlü olduğunu sandıracak birtakım yinelenen belirtgeler serptim şuraya buraya. Kuzeyde bir belirtge, doğuda ve batıda belirtgeler, güneyde dördüncü bir belirtge gerektirir; Tetragrammaton — Tanrı'nın adı, JHVH — *dört* harften oluşmuştur; soytarılarla nalbur da *dört* uç çağrıştırıyordu. Leus'den'ın risalesinde bir bölümün altını ben çizdim : o bölüm, Yahudilerin bir günü, günbatımından günbatımına hesapladıklarını kanıtlıyor : o bölüm, ölümlerin her ayın *dördüne* rasladığını da açıklıyor dolayısıyla. Eşkenar üçgeni Treviranus'a gönderdim. Senin eksik kalan ucu tamamlayacağını önceden biliyordum. Kusursuz bir karoyu oluşturacak ucu, seni şaşmaz bir ölümün beklediği yeri çok önceden saptayan ucu. Her şeyi tasarladım Erik Lönnrot, seni Triste-le-Roy'un ıssızlığına çekmek için.»

Lönnrot, Scharlach'la gözgöze gelmekten kaçındı. Ağaçlara, bulanık sarılara, yeşilli, kırmızılı karolara ufalanmış gökyüzüne baktı. Hafifçe ürperdi, aynı anda kişisellikten yoksun — handiyse adsız — bir üzünç duydu. Gece çökmüştü bile; tozlu bahçeden bir kuşun umarsız ötüşü duyuluyordu. Lönnrot, son bir kere bu simetrik ve belli-aralı ölümler dizisini tarttı.

«Senin labirentinde üç çizgi fazla,» dedi neden sonra. «Ben tek düz çizgiden oluşma bir Yunan labirenti bilirim. O çizgi boyunca öyle çok feylesof yolunu yitirmiştir ki sıradan bir dedektif haydi haydi yitirebilir. Bir dahaki gelişte Scharlach, ardıma düştüğünde, A'da bir cinayet işler gibi yap (yada gerçekten işle), sonra B'de, A'dan sekiz kilometre ötede ikinci bir cinayet, sonra C'de, A ve B'den dörder kilometre uzaklıkta, ikisinin ortasında üçüncü bir cinayet. Sonra beni D'de, A ile C'den ikişer kilometre uzaklıkta, ikisinin tam ortasında bekle. Beni D'de öldür, şimdi Triste-le-Roy'da öldüreceğin gibi.»

«Seni bir daha öldürdüğümde,» diye yanıtladı Scharlach, «gözle görünmez, düz ve kesintisiz tek çizgiden oluşan o labirenti söz veriyorum sana.»

Birkaç adım geriledi. Sonra büyük bir dikkatle, ateş etti.

Çeviren : Tomris Uyar

YUVARLAK TAPINAĞIN KALINTILARI

And if he left off dreaming about you...
Through the Looking-Glass, IV*

Gecenin koyu karanlığında adamın kıyıya çıkışını kimse görmemişti, kimse bambu sandalın kutsal çamurlara saplanışını görmemişti, ama bir iki gün sonra bu sessiz adamın güneyden geldiğini bilmeyen kalmamıştı, ırmağın yukarı tarafından, dik dağ yamaçlarına serpilmiş köylerden birinden geliyordu adam; bu köylerde Yunancanın hemen de hiç etkileyemediği Zend dili konuşulurdu ve miskin cüzamlılar yok denecek kadar azdı. Kesinlikle bilinen şuydu : kır saçlı bu yabancı dudaklarını çamura değdirmiş, dikenli çalıların arasından kendine bir yol açma kavgası gütmeden (belki de dikenlerin etini yırttığını duymadan) geçmiş; yarı baygın, kanlar içinde, kendini sürükleyerek üst yandaki düzlüğe varmıştı; bu yuvarlak düzlükte eskiden ateş rengi olup da şimdi kül rengi olan taştan bir kaplan ya da at vardı. Bu düzlük yıllar önce alevlerin yakıp yıktığı bir tapınaktır, sonradan bataklık bitkileri burasını sarmış, tapınağın kutsallığı böylece yok olup gitmiş, ve tanrısının önünde diz çökeri kimse kalmamıştır. Yabancı, putun ayağı dibine uzandı.

İyice yükselen güneşin etkisiyle uyandığında yaralarının iyileştiğini gördü — nedense buna hiç şaşmadı. Solgun gözlerini kapattı ve yeniden uyudu, bu kez yorgunluktan değil de

(*) Ya düşünde seni görmeyi bir yana bırakırsa...
Aynanın içinden, IV / Lewis Caroll (Ç.N.)

öyle istediği için uyudu. Mutlak bir ereği vardı, bu ereğe ulaşmak için gereksindiği yerin bu tapınak olduğunu biliyordu; ırmağın aşağısında, kalıntılarını sık ağaçların örtmeyi başaramadıkları başka bir kutsal tapınağın bulunduğunu da biliyordu, o tapınağın da yangında yok olmuş, ölü tanrıları vardı. Aslolan görevininse uyumak olduğunu biliyordu. Geceyarısına doğru bir kuşun umarsız ötüşüyle uyandı. Yanında birçak incir ve bir testi su buldu, ayak izleri de vardı, bunlardan yörede yaşayan bazı adamların gelip kendisini uykusunda izlediklerini anladı, bu adamların kendisinden korkmuş olabileceklerini, belki de kendisini korumak istediklerini ya da büyücü sandıklarını düşündü. Korktu, ürperdi, yıkık duvarların içinde sığınabileceği bir kovuk aradı, buldu, bu kovuğa girdi ve üstünü daha önce hiç görmemiş olduğu türden yapraklarla örttü.

Erişmeye çalıştığı şey olağanüstüydü, ama olmaz değildi. Düşünde bir adam kurmak istiyordu, bu adamı en ince ayrıntılarına kadar düşlerinde kurmak ve sonra ona gerçeklik kazandırmak istiyordu. Bu gizemli tasarı bütün benliğini o denli kaplamıştı ki biri adını ya da bundan önceki yaşamıyla ilgili bir şeyler soracak olsa, yanıt verebileceği kuşkuluydu. Bu ıssız, yıkık tapınağı seçmişti; çünkü burada gözünü oyalayacak çok az şey vardı; üstelik çevredeki köylüler de zaten az olan temel gereksinimlerini karşılarlardı. Getirecekleri yemişler ve pirinç, bütün işi uyumak ve düş görmek olan bedenini beslemeye yeter de artardı.

Başlangıçta karışık olan düşleri zamanla eytişimsel bir nitelik kazandı. Yabancı düşünde kendisini yuvarlak bir amfinin ortasında görüyordu, burası bir bakıma da içinde bulunduğu yanık tapınaktı. Sıralar sessizce oturan genç öğrencilerle doluydu; en üst sıralardakilerin yüzleri kendisinden yüzyıllarca uzakta, yıldızların arasında gibiydi, ama yüz çizgileri gene de açıkça seçiliyordu. Adam öğrencilere anatomi, kozmoğrafya ve büyücülük dersleri veriyordu. Yüzler kendisini özenle izliyor ve sorduğu sorulara doğru yanıtlar vermek için çabalıyorlardı; sanki bu soruların, içlerinden birini gölge olmaktan çıkarıp gerçek dünyaya göndereceğini sezmiş gibiydiler. Adam kendi yarattığı bu imgesel gölgelerin yanıtlarını iyice tartıyor; uyur-

ken de uyanıkken de bu yanıtları düşünüyor, bir şarlatanın tuzağına düşmemeye çalışıyor, bazı şaşırtmacalarla daha akıllıları ayırmayı deniyordu. Seçeceği, yeryüzünde yer almaya yaraşır biri olmalıydı.

Dokuz ya da on gece sonra öğrettiklerini edilgin bir tutumla kabullenen öğrencilerinden bir şey beklememesi gerektiğini, asıl bir şeyler umabileceği öğrencilerinin öğrettiklerine zaman zaman mantıklı bir kuşkuyla karşı çıkanlar olacağını, biraz da içi burkularak anladı. Sevgi ve sevecenlik istemek ötekilerin de hakkıydı, ama hiçbir zaman gerçek olamayacaklardı; karşı çıkabilenlerse daha şimdiden, bu soluk, belirsiz durumlarında bile gerçektiler. Bir akşamüstü (artık akşamlarını da uyuyarak geçiriyordu, yalnız gün ağarırken bir iki saat uyanık kalıyordu) bu imgesel öğrenci kalabalığını bir daha hiç görmemek üzere terketti; yalnızca bir tek öğrencisini alıkoydu. Bu genç adam sakin, sarı benizli, zaman zaman başkaldıran birisiydi, yüzünün çizgileri sertti, düşleyicisininkilere benziyordu. Sınıf arkadaşlarının birdenbire yok olmalarından duyduğu tedirginlik uzun sürmedi, birkaç özel ders aldıktan sonra gösterdiği ilerlemeyse öğretmenini şaşırtacak nitelikteydi. Ama bir felaket oldu: Adam bir gün uykusundan boğucu, yapışkan bir çölden çıkıyormuş gibi uyandı; günün kararan ışıklarını gördü, bir an için sabah oluyor sandı ve sonra düş görmemiş olduğunu anladı. O gece ve ertesi gün uykusuzluğun dayanılmaz aydınlığı yakasını bırakmadı. Kendini yormak için ormanda dolaştı; bütün yapabildiği baldıran çalılıkları arasında birkaç kez dalmak oldu; bölük pörçük uykusunda yalnızca yaban ve değersiz doğa imgeleri gördü. Sınıfını yeniden çevresine toplamak istedi, ama birkaç uyarıcı söz söylemesiyle görüntünün çarpılması ve dağılması bir oldu. Neredeyse kesintisiz denebilecek bu uyanıklık içinde kocamış gözleri kızgınlıktan yaşlarla doldu.

Bir insanın kalkışabileceği en güç işin — yüksek ve alçak düzeydeki tüm bilmeceleri çözebilen biri için bile — düşleri oluşturan bağlantısız ve kaypak malzemeyi yoğurmak olduğunu kavradı; bu kumla ip örmekten ya da rüzgârın varolmayan yüzünü bir paranın üstüne basmaktan çok daha güçtü. Baş-

langıçta başarısızlığın kaçınılmaz olacağını anladı. İşe ilk giriştiğinde aklını çelmiş olan kalabalık görüntüyü unutacağına andiçti ve başka bir yöntem aradı. Bu yöntemi denemeden önce ateşli sayrılığı sırasında yitirdiği gücünü yeniden kazanmak için bir ay bekledi. Düş görme isteğini kafasından attı ve çok kısa bir süre içinde günün büyük bir bölümünü uyuyarak geçirmeyi başarır oldu. Bu süre içinde tektük düş gördüyse de üstünde durmadı. Yeniden işinin başına dönmek için ayın tam bir dolunay olmasını bekledi. Dolunay zamanı gelince, akşam ırmağın suyunda yıkandı, gezegen tanrılarına yakardı, gücü her şeye yetenin söylenmesine izin verilen adını söyledi ve uyudu. Uyur uyumaz da çarpan bir yüreğin düşünü gördü.

Düşlediği yürek atıyordu, ılıktı, gizemliydi. Sıkılmış bir yumruk büyüklüğünde, loş ve koyu kırmızıydı, insan bedeninin içi gibi; ama ne yüzü, ne de dişi mi erkek mi olduğu henüz belli değildi. Adam, yüreği, on dört aydınlık gece boyunca kaygılı bir tutkuyla düşledi. Yürek her geçen gece biraz daha belirginleşiyordu. Adam yüreğe dokunmadı; izlemek ve gözlemlemekle yetindi, yalnız arada bir, bir bakışla şurasını burasını düzeltti. Yüreği duyumsadı, başka başka uzaklıklardan, birçok değişik açıdan yaşadı. On dördüncü gece parmağıyla önce şahdamara, sonra içine, dışına, her yerine dokundu. Bu yoklamadan hoşnut kaldı. Bir gece bilerek düş görmedi; bundan sonra yeniden yüreğe döndü; gezegenlerden birinin adına yakardı ve öteki önemli örgenlerden birinin imgesini kurmaya girişti. Bir yıl geçmeden iskelete, gözkapaklarına gelmişti. Binlerce telden oluşan saçları kurmak belki de işin en güç yanı oldu. Sonunda bütün bir adamı, genç bir adamı düşler oldu, ama bu genç adam ne ayağa kalkabiliyor, ne konuşabiliyor, ne de gözlerini açabiliyordu. Düşünde kurduğu adam uyuyordu ve bu, uzun geceler boyunca böyle sürdü.

Gnostiklerin yaradılış öğretisinde demiurglar boz renkli bir Adem yoğururlar, ama bu Adem ayakta duramaz; büyücünün uzun gecelerinde kurulan düş Adamı da bu topraktan yapılma Adem kadar geceriksiz, kaba ve ilkeldi. Bir akşam adam az kalsın bütün yaptıklarını bozup atıyordu, ama sonunda kendini tuttu. Bütün yer ve ırmak tanrılarına boş yere yakardıktan son-

ra, kendini kaplan mı at mı olduğu belli olmayan taştan putun ayaklarına attı ve yardımını diledi — nasıl bir şey olacağını kestiremediği yardımını. O gece düşünde putu gördü, put canlanmıştı, kıpır kıpırdı, ama kaplanla at arası belirsiz bir imge değildi artık. Bu iki ürkütücü yaratığın ikisi de vardı ama tek bir şey gibi; üstelik put aynı zamanda bir boğa, bir gül ve bir fırtınaydı da. Bu çok-türlü tanrı, adama, yeryüzündeki adının Ateş olduğunu, burada, bu yuvarlak tapınakta (ve buna benzeyen başka tapınaklarda) kendisine bir zamanlar kurbanlar sunulduğunu, tapınıldığını ve büyülü gücünün insanların düşledikleri imgelere can verebildiğini, yeryüzündeki bütün varlıkların da (Ateş ve düşleyicisi dışında) bu imgeleri etten kemikten yapılma sandıklarını açıkladı. Tanrı adama, dinsel töreler gereği, öğrencisini ırmağın aşağısındaki piramitleri ayakta kalmış başka bir yıkık tapınağa yollamasını buyurdu; böylece bu bırakılmış, ıssız yerde de kendisini yüceltecek bir insan sesi olacaktı. Düşleyicisinin düşünde, düşlenen uyandı.

Büyücü bu buyrukları yerine getirdi. Öğrencisine evrenin gizlerini ve Ateşe tapınmayı öğretmek için uzun bir zaman dilimi ayırdı (iki yılı buldu bu süre). Yaratığına güle güle demek düşüncesi içini sızlatıyordu. Öğrencisinin bilgisini artırmayı öne sürerek uykuya ayırdığı saatleri her gün biraz daha uzatıyordu. Kendine özürlü gibi görünen sağ omuza da yeniden biçim verdi. Sanki bütün bunları daha önce yaşamışmış gibi bir duyguya kapılarak zaman zaman tedirgin olduysa da günlerinin büyük bölümünü gene de mutluluk içinde geçiriyordu. Gözlerini kapatırken 'Şimdi oğlumla birlikte olacağım,' diye düşünüyordu. Ya da, daha seyrek olarak: 'Yarattığım oğul beni bekliyor, ona gitmezsem varolamaz.'

Genç adamı yavaş yavaş gerçekliğe alıştırıyordu. Bir keresinde uzaktaki bir doruğa bir bayrak dikmesini istedi, ertesi gün bayrak dorukta dalgalanıyordu. Buna benzer başka alıştırmalar da yaptırdı; hepsi birbirinden güç, yiğitlik isteyen işlerdi. Sonunda, biraz da içi burkularak, oğlunun doğmaya hazır olduğunu — belki de bunun için sabırsızlandığını — anladı. O gece onu ilk kez öptü ve ırmağın aşağısına, ağarmış kalıntıları millerce uzaktan, sık ormanların ve bataklığın ötesinden

hâlâ seçilebilen öteki tapınağa yolladı. Son olarak da (bir gölge, imge olduğunu hiçbir zaman bilmemesi, kendini tüm öteki insanlar gibi bir insan sanması için) uzun yetişme yıllarıyla ilgili tüm anıları öğrencisinin belleğinden sildi.

Başarı ve dirlik duygusunun arasına zaman zaman bir iç sıkıntısı karışıyordu. Sabah ve akşam alacasında taştan putun önünde diz çöküyordu; bir yandan gerçek olmayan oğlunun da ırmağın aşağısındaki öteki yuvarlak kalıntılarda aynı töreni uyguluyor olabileceğini düşünüyordu. Geceleri düş görmez olmuştu; görse bile başka insanların düşlerine benzer düşler görüyordu. Çevresindeki ses ve biçimleri gittikçe daha silik algılıyordu; çünkü eksilen, zayıflayan bilinci uzaktaki oğulu besliyordu. Yaşamının ereği gerçekleşmişti, artık bir tür esriklik içinde yaşıyordu. Bu öyküyü aktaranların kimine göre birkaç, kimine göre de on yıl kadar bir süre geçtikten sonra, bir geceyarısı sandalla gelen iki adam onu uyandırdı; yüzlerini pek iyi seçememişti, ama anlattıklarına göre kuzeydeki bir tapınakta ateş üstünde yanmadan yürüyebilen bir sihirbaz yaşıyordu. Büyücü birdenbire tanrının sözlerini anımsadı. Yeryüzündeki bütün varlıkların içinde oğlunun bir imge olduğunu bilen tek varlığın Ateş olduğunu anımsadı. Bu anımsama önce onu rahatlattıysa da sonraları işkenceye dönüştü. Oğlunun kendisindeki bu ayrıcalığın nereden geldiğini merak edebileceğinden ve şu ya da bu biçimde, kendisinin yalnızca bir imge olduğunu bulup çıkarabileceğinden korkar oldu. Bir insan olmamak, başka bir adamın düşlerinin yansısı olmak — ne benzersiz bir aşağılanma, nasıl da irkiltici bir durum! Her baba yeryüzüne getirdiği çocuk için kaygılanır, — diye düşünmüştü bazı şaşkınlık ya da mutluluk anlarında. Bu açıdan bakıldığında, büyücünün, binbir gece gizlice uğraşarak örgen örgen, çizgi çizgi düşündüğü oğlunun geleceğinden kaygı duyması anlayışla karşılanabilir.

Bu bunaltılar birden bitti, ama biteceklerini gösteren bazı önbelirtiler yok değildi. Önce (uzun bir kuraklıktan sonra) bir tepenin üstünde, uzaklarda, bir kuş gibi ışıldayan şu bulut, arkasından, güneye doğru, bir pars ağzı gibi alacalanan gökyüzü, sonra gecenin madensiliğini paslandıran o duman sütun-

ları, sonunda da orman hayvanlarının büyük bir ürküntüye kapılıp kaçmaları. Yüzyıllar önce olan bir şey yeniden olmaktaydı çünkü. Ateş tanrısının kutsal barınağının kalıntıları yanıyordu. Kuşların yok olduğu bir sabah, gün ağarırken, büyücü yalım çemberinin daraldığını, üstüne kapanmak üzere olduğunu gördü. Bir an için kaçıp ırmağa sığınmayı düşündü, ama sonra gelen ölümün yaşadığı uzun yılları taçlandıracağını, kendisini uğraşıp didinmekten kurtaracağını anladı. Yalım çemberine doğru yürüdü. Ateş etini dağlamadı, okşar gibi sardı yalım dalgaları adamı; sıcaklığı duymadı, yanmadı. Rahatlayarak, aşağılanarak, korkarak anladı ki, kendisi de bir imgedir; kendisini de başka biri düşlemektedir.

Çeviren: Fatma Akerson

DÜELLO

Juan Osvaldo Viviano'ya

Bu hikâye, Henry James'in — ki onun dünyasını bana ilk tanıtan da bu hikayenin kişilerinden biri, Clara Figueroa'dır — ilgisini çekebilirdi. O, ince bir ironiyle yüz küsur sayfa kadar doldurur, bunu da karmaşık ve özenle anlaşılmaz hale sokulmuş konuşmalarla zenginleştirirdi. Ne hikayenin sonuna melodramatik bir süs eklemesi şaşırtıcı olur ne de değişik bir dekor — Londra ya da Boston — hikayenin özünü değiştirirdi. Hikayedeki olayların geçtiği yer Buenos Aires'dir, bırakacağım orada kalsınlar çünkü hikayenin ağır gelişimi ve incelikli bir kültür ortamı olan dekoru benim edebi alışkanlıklarıma uygun düşmüyor. Bu hikayeyi yazıya geçirmek benim açımdan alçakgönüllülükle girişilmiş, rastgele bir serüvendir. Daha şimdiden okuyucumu hikayedeki olayların, hikaye kişileriyle onların aralarındaki ilişkiden daha az önemli olduğunu belirterek uyarmak isterim.

Clara Glencairn de Figueroa yapılı, uzun boylu bir kadındı, ateş kırmızısı saçları vardı. Entelektüel olmaktan çok anlayışlıydı, esprili değildi ama başkalarının — hatta başka kadınların — mizah duygusunu değerlendirmesini bilirdi. Tek tutkusu konuk ağırlamaktı. Farklılıklar hoşuna giderdi; belki o kadar çok yolculuk etmesinin nedeni de buydu. Dünyanın son derece rastlansal bir törenler ve töreler örgüsü olduğunu anlamıştı, öte yandan bunları bir kraliçe edasıyla yerine getiriyordu. Ailesi, onu daha çok genç yaşta Isidora Figueroa adlı seçkin

bir avukatla evlendirmişti. Avukat sonradan Kanada'ya büyükelçi olacak, daha sonra da telefonla telgrafın icad edildiği bir devirde elçiliklerin birer anakronizma, gereksiz bir kamu külfeti olduğunu söyleyerek görevinden ayrılacaktı. Bu karar bütün meslekdaşlarının itirazlarıyla karşılandı; Clara, Ottowa'nın iklimini seviyor — ne de olsa İskoç kökenliydi — ve elçi karısı olarak görevlerinden hiç de hoşnutsuzluk duymuyordu ama, karşı çıkmayı düşünmedi bile. Figueroa kısa bir süre sonra öldü. Yıllar süren kararsızlık ve kimlik arayışından sonra Clara resim yapmaya karar verdi — belki biraz da arkadaşı Marta Pizzaro'dan cesaret almıştı.

Marta Pizzaro'nun özelliği, ondan sözeden herkesin Marta'yı o bir kere evlenip boşanmış eşsiz Nélida Sara'nın kızkardeşi olarak hatırlamasıydı.

Marta Pizzaro paletle fırçada karar kılmadan önce yazma seçeneğini de aklından geçirmişti. Okuma dili olan Fransızca'yı büyük bir kıvraklıkla kullanıyordu, ama İspanyolca onun için — Corrientes Bölgesindeki hanımlar için Guaran'ca neyse — evde kullanılan bir aletten farksızdı. Gazetelerin edebiyat ekleri ona Lugores ya da İspanyol yazarı Ortega y Gasset'y'e dolu sayfalardan başka bir şey sunmuyorlardı; bu ustaların üslubu onda, anadilinin düşüncelerini ya da duygularını dile getirmekten çok çene yarıştırmaya yarayacağı kuşkusunu pekiştirdi. Müzik konusunda bildikleri ise bir konser izleyicisinin bilmesi gereken kadarıydı. San Luis'nin Batısındaki bir kentten geldiği için resme Juan Crisostoma Lafimur'la A'bay Pascual Pringles'in asıllarına sadık birer portresini yaparak başladı, bunlar da Kent Müzesi tarafından satın alındı — baska türlü olması da beklenemezdi zaten. Yörenin ünlülerinin portrelerinden Buenos Aires'in eski evlerinin resimlerine geçti, bunların sessiz sedasız avlularını başkalarının kullandığı canlı tiyatro dekoru renkleri yerine sessiz sedasız renklerle canlandırıyordu. Birileri — kesinlikle Clara Figueroa değil — onun sanatının tüm esinini 19. yüzyılın anonim İtalyan duvarcılarından aldığını söyledi. Clara Glencairn i'e Nélida Sara arasında (dedikodulara bakılırsa, bu ikincisi bir zamanlar Dr. Figueroa'ya aşıktı) her

zaman belli bir rekabet olmuştu; belki de düello onlar arasındaydı da Marta sadece buna alet edilmişti.

Bilindiği gibi, birçok şey başka ülkelerden çıkar ve ancak neden sonra Arjantin'e ulaşır. Mantıkla dili mutlak biçimde horgördüklerini belirtmek istercesine, kendilerine somut ya da soyut adını veren, bugün haksız yere unutulmaya terkedilmiş ressamlar geleneği de bunlardan sadece biridir. Hatırladığım kadarıyla, müzikten nasıl kendi ses dünyasını yaratması bekleniyorsa, kızkardeşi olan resmin de gerçekte varolan fiziksel nesnelere herhangi bir göndermede bulunmaksızın bir renk ve biçim dünyası yaratmaya hakkı olduğu savunuluyordu. Dallas'lı sanat eleştirmeni Lee Kaplan bu geleneğin ressamlarının burjuvaları öfkelendiren tablolarının İncil'in, insana canlı şeylerin benzerini yapmayı yasaklayan bir buyruğundan yola çıktığını, aynı buyruğun İslam dinince de paylaşıldığını yazmıştı. 'Bu ikonoklastlar,' diyordu Kaplan, 'Dürer ve Rembrant gibi sapkınlarca yolundan çıkarılan gerçek resim geleneğine geri dönüyorlar'. Kaplan'ın düşmanları onu kilimler, çiçek dürbünleri ve erkek fularlarından başka birşeyden etkilenmemiş olmakla suçladılar.

Bütün estetik devrimler insanı sorumsuzluğa ve kolaycılığa kışkırtır; Clara Glencairn de soyut ressam olmayı seçti. Oldum olası Turner'a hayranlık duyduğu için de soyut sanatı Usta'nın tuval üzerine nokta nokta serpiştirdiği görkemle zenginleştirmeyi kendine hedef belledi. Çalışmalarında herhangi bir baskıyla karşılaşmıyordu, belli sayıda tuval doldurdu, birçoğunu da ortadan kaldırdı ve sonunda bir dizi guaj tablosunu 1954 kışında Suipacha Sokağı'ndaki galeride sergiledi. Bu galerinin özelliği o zamanlar pek moda olan askeri terimle 'ön safları zorlayan' tabloları sergilemesiydi. Garip bir terslik oldu. Eleştiriler genel olarak olumluydu ama grubun resmî yayın organı, Clara'nın figüratif olmamakla birlikte nokta ve çizgilerle yetinmeyen, külçe halinde bir günbatımını, girift bir ormanı ya da denizi andıran biçimlerini acımasızca yargıladı. Bu yargıya belki de ilk gülümseyen Clara Glencairn oldu. Modern olmak için elinden geleni yapmış, modernler ise onu dışlamışlardı. Ne var ki resim yapma olayı onu resimle kazanılacak ünden daha çok ilgilen-

diriyordu, onun için de çalışmayı sürdürdü. Sanat da bu olaya hiç aldırış etmeksizin sürdü gitti.

Gizli düello başlamış bulunuyordu. Marta yalnızca sanatçı değildi; aynı zamanda haksız bir yakıştırmayla sanatın 'idâri yönü' olarak adlandırılabilecek konularla da ilgileniyor ve Giotto Grubu denen bir derneğin yardımcı sekreterliğini yapıyordu. 1955 ortalarına doğru, Marta gruba çoktan kabul edilmiş bulunan Clara'nın grubun yeni üyeleri arasından sivrilerek komite, üyeliğine seçilmesini sağladı. Tek başına alındığında önemsiz sayılabilecek bu olayın üzerinde durmaya değer. Marta arkadaşına yardımcı olmuştu, ama şurası - son derece anlaşılmaz da olsa - kesin ki başkasına iyilik yapan her zaman için kendisine iyilik yapılanın üstünde bir yerdedir.

1960 sıralarında 'uluslararası üne sahip iki plastik sanatçı' - mesleki terimler için özür dilerim - bir birincilik ödülü için yarışıyorlardı. Adaylardan yaşlıca olanı, tüm ağırbaşlılığını takınarak yağlıboya sanatını İskandinavlar boyunda *gaucho* resimleri yapmaya adamıştı. Yirmi yaşlarındaki oldukça genç rakibi ise resimlerinde bilerek yarattığı karmaşa yüzünden hem övülmüş hem de yerilmişti. Hepsi de elli yaşını aşmış jüri üyeleri, kamuoyu tarafından modası geçmiş olmakla suçlanmaktan korktukları için ikinci ressamı yeğler görünmekle birlikte içten içe ondan hiç de hoşlanmıyordu. Önce kibarca sonra da can sıkıntısından epeyce bir tartışmışlar, gene de bir karara varamamışlardı. Üçüncü oturumda içlerinden biri şöyle dedi: «B. oldukça kötü bana kalırsa; doğrusunu isterseniz Clara Figueroa'dan bile kötü»

«Oyunu Figueroa'ya verir miydin?» dedi başka bir jüri üyesi, bir parça horgörüyle.

«Evet,» dedi ilki, tepesi iyice atarak.

O gece ödül oybirliği ile Clara Glencairn'e verildi. Clara zarif ve canayakındı, adı en ufak bir rezalete karışmamıştı. Kentin dışında, Plar'daki villasında en gösterişli dergilerin bile fotoğrafçı yolladıkları partiler veriyordu. Onuruna verilmesi beklenen yemek Marta tarafından düzenlendi ve verildi. Clara özenle seçilmiş bir iki kelimeyle, geleneksel ile yeni ya da düzenle serüven arasında gerçek bir karşıtlık bulunmadığını ve gelenek

dediğimiz şeyin yüzyıllardır örülegelen bir serüvenler ağı olduğunu söyledi. Yemekte sosyeteden bir çok kişi, hemen hemen bütün jüri üyeleri ve bir iki tane de ressam vardı.

Hepimiz içinde bulunduğumuz koşulları dar bir açıdan değerlendirme ve komşumuzun tavuğunu kaz görme eğilimindeyizdir. *Gaucho*'larla köy manzaralarına bayılmak kentli olmaktan ileri gelen bir özentidir; ardı arkası gelmeyen zenginlik ve keyif şölenlerinden bıkan Clara Glencairn'le Marta Pizarro da yaşamlarını güzel şeyler yaratmaya adamışlardı. Bana öyle geliyor ki, Cennetteki cennetlikler bölgenin olumlu özelliklerinin orayı hiç görmemiş din bilginleri tarafından epeyce abartıldığı görüşünde olmalılar... Cehennemdeki lanetlikler bile her zaman durumlarından hoşnut *olmasalar* gerek.

Bir ya da iki yıl sonra Cartagena kentinde Amerika Kıtası Birinci Resim ve Heykel Kongresi yapıldı. Her ülke kendi temsilcisini yollamıştı. Konferans konuları - mesleki terimler için bir kere daha özür diliyorum - küçümsenemeyecek önemdeydi; Sanatçı yerel ögeyi yok sayabilir mi? Doğal bitki ve kuş örtüsünü dışlayabilir mi? Toplumsal nitelikli sorunlara karşı duyarsız kalabilir mi? Sakson emperyalizminin boyunduruğu altında ızdırap çekenlerin sesine katılmalı mı? Vesaire, vesaire. Kanada'ya büyükelçi olmadan önce Dr. Figueroa Cartagena'da diplomatik bir görev yerine getirmişti. Kazandığı ödülle bir parça övünen Clara oraya bir kere daha - bu defa *sanatçı olarak* - gitmekten hoşnut olacaktı. Ama umudu boşa çıktı ; hükümet Marta Pizarro'yu görevlendirdi. Buenos Aires'li yansız gözlemcilerin verdiği haberlere bakılırsa, Marta Pizarro temsilci olarak her anında inandırıcı olmasa bile - Kongre'nin bir çok aşamasında oldukça parlak başarılar kazandı.

Yaşama bir tutku gerek. Her iki kadın da bunu resimde, daha doğrusu resmin onlara yüklediği ilişkide bulmuşlardı. Clara Glencairn Marta'ya karşı ve bir anlamda Marta için resim yaptı; ikisi de birbirlerinin yargıcı ve tek seyircisiydi. O zamanlar bile hiç kimsenin alıcı gözüyle bakmadığı resimlerinde karşılıklı bir etkileşim - *kaçınılmaz olarak* - *gözlemlenebilir sanıyorum*. Clara'nın günbatımı pırıltıları Marta Pizarro'nun avlularındaki yerini buldu, Marta'nın düz çizgilere olan sevgisi Clara'

nın son döneminin süslülüğünü sadeleştirdi. Her iki kadının da birbirlerinden gerçekten hoşlandıklarını ve giriştikleri gizli düello süresince birbirlerine eksiksiz bir sadakatle davrandıklarını unutmamak gerek.

Artık pek de genç sayılamayacak Marta'nın bir evlilik önerisini geri çevirmesi o yıllarda oldu. Onu tek ilgilendiren şey kavgasıydı.

1964 yılının 2 Şubat günü Clara Glencairn kalp yetmezliğinden öldü. Kadınlara birer birey değil, bir cinsin üyesi gözüyle bakılan Arjantin'de adet olduğu üzere gazeteler onun ölümüne sütunlarca yer ayırdılar. Yazılarda ucundan kenarından resme bulaşmış oluşuyla ince zevkinin benzersizliğinden şöyle bir sözediliyor, dindarlığı, iyiliği, sürekli ama kendini açığa vurmaktan kaçınan yardımseverliği, gözkamaştıran soy ağacı - General Glencairn Brezilya Savaşı'nda çarpışmıştı - ,sosyetenin en üst tabakalarındaki seçkin yeri uzun uzadıya anlatılıyordu. Marta artık yaşamının bir anlamı kalmadığını anlamıştı. Daha önceleri hiçbir zaman kendini böylesine yararsız bulduğu olmamıştı. Artık iyice geçmişte kalan ilk ressamlık denemelerini hatırlayarak Clara'nın, iki kadının da hayranlık duydukları İngiliz ustaların üslubunda aklıbaşında bir portresini yapıp Ulusal Galeri'de sergiledi. Bazıları bunun en iyi eseri olduğunu söylediler. Marta o tarihten sonra tek bir tablo bile yapmayacaktı.

Yalnızca birkaç yakın dostun sezinledikleri bu çok ince düelloda, olanca saygıyla kağıda geçirmeye çalıştığım görünürdeki olayların dışında ne yenilgiler, ne zaferler hatta ne de açıkça bir kapışma oldu. Büyük ödülü sadece Tanrı (estetik beğenilerini bilemediğimiz Tanrı) verecektir. Karanlıkta yol alan hikaye karanlıkta son bulur.

Çeviren : Fatih Özgüven

TUTSAK

Bu öykü Jumin'de ya da Tapalque' de anlatılır. Bir Kızılderili saldırısından sonra bir oğlan ortadan yiter. Herkes onu Kızılderililerin kaçırdığını söyler. Ana babası boşuna araştırırlar... Uzun yıllar sonra içerlerden gelen bir asker, gördüğü mavi gözlü bir Kızılderilinin belki oğulları olduğunu söyler onlara. Sonunda onu bulurlar (belge ayrıntılarından söz etmiyor ve ben de bilmediklerimi uydurmam) ve tanıdıklarını sanırlar. Orman ve yabanıl yaşamla yoğrulmuş adam artık ana dilinin sözcüklerini anlayamaz ama kayıtsızca kendisini eve götürmelerine boyun eğer. Orada durur; belki ötekiler de durduğu için. Neye yaradığını bilmezmiş gibi kapıya bakar. Sonra birden başını eğer, bağırır, girişten ve iki uzun holden koşup mutfağa dalar. Hiç duraksamadan, kararmış ocağın baca deliğine kolunu sokup çocukken oraya sakladığı boynuz saplı küçük bir bıçağı çıkarır. Gözleri parlar ve ana babası oğullarını buldukları için ağlarlar.

Belki bu aşamayı ötekiler de izlemiştir; ama Kızılderili duvarların arasında yaşayamaz ve bir gün kendi yabanıl ormanını aramaya gider. Geçmişin ve şimdiki zamanın aynı olduğu o başdöndürücü anda ne duyumsadı acaba? Yitik oğul o coşku anında yeniden doğup öldü mü acaba? Bir çocuk ya da bir köpek gibi, ana babasını ve evini ayrımsamayı becerdi mi acaba?

BİR SARI GÜL

Ne o öğle sonu, ne de ertesi gün öldü çok ünlü Giambattista Marino; ona -sevdiği bir imgeyi kullanalım- Ün'ün aynı şeyi söyleyen ağızları yeni Homer ve yeni Dante derlerdi. Ama o sıra yer alan sakin, sessiz olay gerçekte yaşamının son olayıydı. Yıllarla ve utkularla yüklü, geniş bir İspanyol karyolasında ölüm döşeğinde yatıyordu. Birkaç adım ötede batıya bakan küçük, sakin bir balkon ve aşağıda mermer ve defneler, bir su dikdörtgeninde çeşitli düzeyleriyle bir bahçe düşlemek hiç de güç değildi. Bir kadın küçük bir kadehe sarı bir gül koydu. Adam, gerçeği söylemek gerekirse, şimdi onu bile sıkan kaçınılmaz dizeleri mırıldanıyordu :

Bahçenin moru, çayırın görkemi,
İlkyazın incisi, Nisanın gözü...

Sonra vahiy geldi : Marino gülü Adem'in cennette onu gördüğü gibi gördü ve gülün kendi sözcüklerinde değil onun sonsuzluğunda bulunabileceğini düşündü. Biz ancak bir şeyin sözünü edebilir ya da onu ima edebilirdik; bir köşeye altın gölgelerini düşüren gururlu ciltler - boşyüceliğinin düşlediği gibi - dünyanın bir aynası değil, ama ancak dünyaya eklenmiş bir şeydiler.

Marino ölümünün arifesinde bu aydınlanmaya kavuştu; Homer'le Dante de herhalde kavuşmuşlardır buna.

DELİA ELENA SAN MARCO

On Birinci Sokağın köşesinde hoşçakal dedik. Öteki kaldırımdan geriye dönüp baktım; sen de döndün, hoşçakal diye el salladın bana.

Aramızdan bir araçlar ve insanlar ırmağı akıyordu. Sıradan bir öğle sonunda saat beşti. Bu ırmağın hüzünlü, geçilemez Acheron olduğunu nasıl bilebilirdim?

Birbirimizi bir daha görmedik ve sen ertesi yıl öldün.

Şimdi bu anıyı arıyorum ve ona bakıyorum : Onun yanlış olduğunu ve bu önemsiz hoşçakal'ın ardında sonsuz ayrılığın bulunduğunu düşünüyorum.

Dün akşam yemekten sonra oturup bu şeyleri anlamak amacıyla Eflatun'un üstadının ağzından söylediği son öğretiyi okudum. Beden ölünce ruhun ayrıldığını okudum.

Şimdi gerçeğin sonraki uğursuz yorumda mı, yoksa kuşkulanılmayan hoşçakal'da mı olduğunu bilmiyorum.

Çünkü ruhlar ölümsüzse hoşçakal demekle pek bir şey yapamayacağımız doğrudur.

Birbirine hoşçakal demek ayrılığı yadsımaktır. Şöyle demek gibidir bu : "Bugün ayrılmacılık oynuyoruz, ama yarın birbirimizi göreceğiz." İnsan hoşçakalları, asılsız ve geçici gibi görünse de, ölümsüz olduğunu bildiği için uydurdu.

Bir zaman gelecek, Delia, biz - hangi ırmağın kıyısında- bu belirsiz diyaloğu sürdüreceğiz ve orada yitik bir kentte biz Borges ile Delia mıyız diye soracağız birbirimize.

Çeviren : Yusuf Atılgan

BORGES VE BEN

Herşeyi, öteki, Borges yaşıyor. Ben Buenos Aires'in sokaklarında yürüyorum, aradablr -belki de alışkanlıktan- durup, eski bir geçidin kemerine ya da demir bir kapıya bakıyorum; Borges'le ilgili haberleri postadan öğreniyorum, bazen bir profesörler listesinde ya da biyografik bir sözlükte adına gözüm ilişiyor. Ben kum saatlerini, haritaları, onsekizinci yüzyıl baskılarını, sözcüklerin kökünü araştırmayı, kahve kokusunu, Stevenson'un düzyazılarını severim; öteki de benimle aynı zevkleri paylaşıyor, ama rol yapıyormuş gibi, gösterişçi bir hava veriyor hepsine. Geçinemediğimizi söylemek de işi büyütmek

olur; ben yaşıyorum, Borges, öykülerini ve şiirlerini kurabilsin diye, kendimi yaşamaya bırakıyorum, bu öyküler ve şiirler benim de doğrulanmam demek. Arada bazı iyi şeyler de yazmayı başardığını itiraf etmek aslında benim için hiç de güç değil, ama bunlar tek başına beni kurtarmaya yetmiyor, belki de iyi şeyler hiç kimseye -ötekine bile- ait sayılamayacakları, daha doğrusu dile ve geleneğe maloldukları için. Zaten benim kaderimde nasıl olsa sonunda hepten yok olmak var, yalnızca bazı anlarım yaşamayı ötekinde sürdürecek. Herşeyi büyütmek ve çarpıtmak gibi inatçı bir huyu olduğunu bildiğim halde, gene de yavaş yavaş her şeyi ona teslim etmeye başladım. Spinoza'ya göre her şey kendisi olarak kalmaya çalışırmış, taş taş, kaplan kaplan olmak istermiş. Ben de Borges olarak kalacağım, kendim olarak değil (eğer ben birisiysem), ama başkalarının kitaplarında ya da bir gitarın karmaşık melodisinde kendimi onun kitaplarında bulduğumdan daha kolay buluyorum. Yıllar önce, kendimi ondan kurtarmaya çalışmıştım ve kenar mahallelerin efsanelerini bırakıp, zaman ve sonsuzlukla ilgili oyunlara dönmüştüm, ama şimdi bu oyunlar da Borges'in bir parçası oldu ve benim gene başka şeylere dönmem gerekecek. İşte benim yaşamım böyle sürekli bir kaçış; durmadan herşeyi yitiriyorum ve herşey ya unutulmaya ya da öteki adama terkediliyor.

Bu sayfayı hangimiz yazıyoruz bilmiyorum.

Çeviren: Fatma Akerson

CARLOS FUENTES : 1928'de Mexico City'de doğdu. Meksika'lı bir diplomatın oğludur. Kendisi de diplomat olarak yabancı ülkelerde bulunmuştur. Fuentes, özellikle Mexico City kentindeki hayatı konu edinen romanlarıyla tanındı. İlk romanı **La Región más Transparente** (1958) kentin sınıfsal karmaşasını, daha sonra yazdığı en tanınmış romanı **Artemio Cruz'un Ölümü** ise ölmekte olan eski bir devrimcinin hayatını işler. Öteki önemli romanları arasında **Cambio de Piel** ve **Terra Nostra** gibileri vardır. Fuentes Avrupa ile Latin Amerika arasındaki kültürel bağları en iyi anlatan yazarlardan biridir.

A U R A

Erkek avlar ve savaşır. Kadın gizli işler çevirir ve düş kurar; o, fantezinin anasıdır. Onun ikinci bir görüşü vardır; kendisini isteğin ve imgelemin sonsuzluğuna uçurabilen kanatları vardır onun... Tanrılar erkek gibidir : Bir kadının göğsünde doğar ve orada ölürler.

Jules Michelet

İlanı okuyorsun. Bunun gibi bir öneri her gün yapılmaz. Okuyorsun onu, gene okuyorsun. Başkasına değil, yalnız sana sesleniyor sanki. Bu ucuz, pis kahvede ısmarladığın çay fincanına sigarandan kül düştüğünü bile görmüyorsun. Yeniden okuyorsun onu. «Aranıyor, genç tarihçi, dürüst, temiz. Konuşulan Fransızcayı iyi bilen.» Genç... Fransızca bilen... «Bir süre Fransa'da yaşamış olanlar yeğlenir... Ayda dört bin pezo, tüm yemekler, rahat yatak odası — çalışma odası.» Burada eksik olan senin adın. İlanda daha büyük, daha kara iki sözcük eksik : Félipe Montero. Aranıyor, Félipe Montero, eskiden Sorbonne'da öğrenci, gereksiz olaylarla uğraşan tarihçi, sarar-

mış belgeleri didiklemeye alışmış, ayda dokuz yüz pezoya özel okullarda arasıra ders veren öğretmen. Ama bunu okursan kuşkulanırsın, şaka sanırsın. «Adres, Donceles 815.» Telefonu yok. Kendiniz gelin.

Parayı bırakıp çantanı alıyorsun, kalkıyorsun. Acaba senin durumunda başka bir genç tarihçi bu ilanı görüp senden önce davranmış ve işi almış mıdır? Bu olasılığı unutmaya çalışarak köşeye yürüyorsun. Otobüsü beklerken, uyuklayan öğrencilerinin sana saygı duyması için dilinin ucunda olması gereken tarihleri yineliyorsun. Otobüs geliyor işte, sen kara ayakkaplarının burunlarına bakıyorsun. Hazırlanmak zorundasın. Elini cebine sokup bozuk paraları karıştırıyorsun ve sonunda otuz centavo çıkarıyorsun. Hazırlanmak zorundasın. Otabüs yavaşlıyor ama durmuyor, demir tutamağa yapışıp içeri atlıyorsun. Sonra yolunu aşcı aşa ilerliyorsun: otuz centavoyu sürücüye veriyorsun; oradaki yolcuların arasına sıkışıp yukardaki demire tutunuyorsun; çantanı sol kolunun altına sıkıştırıp hemen sol elini kâğıt paralarını kayduğun arka cebinin üstüne bastırıyorsun.

Bugün de başka günler gibi; ertesi sabaha değin ilanı anımsamıyorsun; aynı kahvede oturup kahvaltını ısmarlıyorsun; gazeteni açıp ilan sayfasına baktığında gene görüyorsun onu: Genç tarihçi. İş hâlâ açık. İlanı yeniden okuyorsun; son sözcükler üstünde duruyorsun: Dört bin pezo.

Donceles Sokağı'nda birilerinin yaşadığını öğrenmek şaşılacak şey. Kentin bu eski merkezinde kimsenin oturmadığını sanırdın hep. Bu eski sömürge konakları yığınında 815 numarayı bulmaya çalışarak ağır ağır yürüyorsun. Yapıların tümü onarım dükkânlarına, kuyumcu dükkânlarına, ayakkabı mağazalarına, eczanelere dönüşmüş. Numaralar değiştirilmiş, üstleri boyanmış, karıştırılmış. 200'ün bitişiğinde 13 var. Soluk kömürle karalanmış eski bir teneke levha üstünde 47 okunuyor: Şimdi 924. İkinci katlara bakıyorsun. Orada, yukarda her şey eskisi gibi. Müzik kutuları tedirgin etmemiş onları. Cıvalı sokak lambaları içeri yansımamış. Sokak boyunca satılık ucuz eşya bu yukarı düzeyi etkilememiş... Oyma taşların Barok uyumunda, omuzlarına konmuş güvercinlerle geriye yaslanmış taş-

tan ermişleri, kafesli balkonları, bakır olukları, kumtaşından olukları, uzun pencereleri karartan yeşilimsi perdeleri etkilememiş. O pencereye baktığında birisi hemen geriye çekiliyor. Kapıya oyulmuş tuhaf asma dallarına bakıyorsun; sonra gözlerini boyası kabuklanmış duvara indirip 815'i buluyorsun; eskiden 69'muş.

Kapı tokmağını tutuyorsun; bu bakırdan bir köpek başı; öylesine eski ve pürüzsüz ki, bir doğa bilimleri müzesindeki köpek dölütü başına benziyor. Köpek sana sırıtıyormuş gibi geliyor ve soğuk madeni bırakıyorsun. Parmaklarınla hafifçe ittiğinde kapı açılıyor; ama içeri girmeden önce omzunun üstünden son kez geriye bakıyorsun; gürüldeyen, korna çalan ve telâşlarının sağlıksız dumanlarını kusan sıra sıra arabalara kaşlarını çatıyorsun. Bu kayıtsız dış dünyanın tek bir imgesini tutmaya çalışıyorsun.

Kapıyı kapayıp tabanlı bir geçidin karanlığına bakıyorsun. Bir çeşit iç avlu olmalı bu; çünkü küf kokusu, yaş bitki, çürüyen kök kokusu, baş döndürücü yoğun bir koku çarpıyor burnuna. Yol gösterecek bir ışık yok; ceketinin cebinde kibrit kutusunu ararken keskin, ince bir ses uzaktan sesleniyor sana: «Hayır, gerekli değil. Lütfen. İleriye doğru on üç adım yürüyünce sağınızda bir merdivene varacaksınız. Çıkın lütfen. Yirmi iki basamak vardır; çıkarken sayın.»

On üç. Sağa. Yirmi iki.

Önce yer taşlarında, sonra rutubetten süngerleşmiş, gıcırdayan tahtalarda adımlarını sayarken bitkilerin ıslak kokusu hep çevrende. Alçak sesle yirmi ikiye dek sayıp elinde kibrit kutusu, koltuğunda çanta, duruyorsun. Eski çam kokan bir kapıyı çalıyorsun. Bir kapı tokmağı yok. Sonunda itip açıyorsun onu. Şimdi ayaklarının altında bir halı var, ince bir halı, kötü yayılmış. Ayağın takılıyor, nerdeyse düşeceksin. Sonra tümsekleri gösteren grimsi bir ışık görüyorsun.

«Senora,» diyorsun; çünkü bir kadın sesini anımsar gibisin. «Senora...»

«Şimdi sola dönün. İlk kapı. Lütfen.»

Kapıyı itip açıyorsun: Hiçbiri kilitli değil, tümünün itilerek açıldığını biliyorsun. Dağınık ışıklar kirpiklerinden süzülüyor;

ipek bir tül ardından görüyorsun sanki onları. Ayrım sayabildiğin birçok titrek ışık. Sonunda onların adak mumlarının ışıkları olduklarını görüyorsun; tümü raflara konmuş ya da düzensiz yerleştirilmiş paneller arasına asılmış. Gümüş nesnelere, kristal şişelere, yaldız çerçeveli aynalara vuruyor soluk ışıkları. Sonra ötedeki gölgelerde yatağı görüyorsun, seni çağırır gibi bir elin belirsiz sallanışını.

Ama sırtını bu dinsel ışıklar samanyoluna çevirmeden onun yüzünü göremiyorsun. Yatağın ayakucuna doğru yürüyorsun ama başucuna erişmek için çevresini dolaşman gerekiyor. Yatağın genişliğinde ufacık bir figür kaybolmuş nerdeyse. Elini uzattığında başka bir ele değil, durmadan sessizce bir şeyler çiğneyen bir yaratığın kulaklarına ve sık kürküne dokunuyorsun; parıltılı kızıl gözlerini sana kaldırmış. Gülümsüyorsun ve kadının eli yanına büzülmüş tavşanı okşuyorsun. Sonunda el sıkışıyorsunuz ve onun soğuk parmakları senin terli elinde uzun süre kalıyor.

«Ben Felipe Montero'yum. İlanınızı okudum.»

«Evet, biliyorum. Özür dilerim, sandalye yok.»

«Zarar yok; üzülmeyin.»

«İyi. Yüzünüzü yandan göreyim lütfen. Hayır, iyi göremiyorum böyle. Işığa dönün. İyi. Çok iyi.»

«İlanınızı okudum.»

«Evet, elbet. Koşullara uygun musunuz? Avez-vous fait des études?»

«A paris, Madame.»

«Ah, oui, ça me fait plaisir, toujours, toujours, d'entendre... oui... vous savez... on était tellement habitué... et apres...»

Biraz kıyıya çekiliyorsun; kandillerden gelen ve gümüşlerden, kristallerden yansıyan ışık sana ipek bir takkenin örttüğü akpak bir baş gösteriyor; yüzü öylesine yaşlı ki, nerdeyse çocuk gibi. Bedeni çarşaflarla, kuştüyü yastıklarla örtülmüş; boynu ak bir yakalıkla sımsıkı düğmelenmiş; bir şalla sarılı kolları dışarda ve solgun elleri karnında duruyor. Yalnız yüzüne bakıyorsun ama tavşanın bir devinişi gözünü yastıkların yıpranmış kırmızı ipeği üstüne dağılmış ekmek kırıntılarına kaydırıyor.

«Doğrudan konuya geleceğim. Önümde pek çok yıl yok, Senor Montero, bu yüzden yaşam boyu uyduğum bir kuralı bozup gazeteye ilân verdim...»

«Evet, ben de bunun için burdayım.»

«Elbet. Demek kabul ediyorsunuz.»

«Eh, biraz daha bilgi almak isterdim.»

«Evet. Şaşıyorsunuz.»

Senin gece masasına, çeşitli renkte şişelere, bardaklara, alüminyum kaşıklara, ilaç kutuları yığınına baktığını görüyor, beyazımsı sıvılarla lekeli başka bardaklar döşemede, elinin erişebileceği bir yerde duruyor. Sonra yatağın yerden pek de yüksekte olmadığını görüyorsun. Birden tavşcın aşağı atlayıp gölgelere gizleniyor.

«Size dört bin pezo verebilirim.»

«Evet, bugün ilanda da vardı.»

«Çıkmış öyleyse.»

«Evet, çıktı.»

«Kocamın, General Llorente'nin anılarıyla ilgili. Ben ölmeden bunlar bir düzene konulmalı. Yayımlanmasını istiyorum. Kısa bir süre önce karar verdim buna.»

«Ama Generalin kendisi yapmaz mı bunu?»

«Altmış yıl önce öldü o, Senor. Bitmemiş anıları bunlar, ben ölmeden tamamlanmaları gerek.»

«Amcı...»

«Size her şeyi anlatabilirim. Kocamın üslubuyla yazmayı öğreneceksiniz. Elyazmalarını düzenleyip okuyunca hayran olacaksınız onun üslubuna... onun açıklığına... onun...»

«Evet, anlıyorum.»

«Saga, saga! Nerdesin? Ici, Saga...»

«Kim?»

«Arkadaşım.»

«Tavşan mı?»

«Evet. Geri gelecek.»

Gözlerini kaldırdığında dudakları kapalıydı ama sözcüklerini yeniden duyabiliyordun: «Geri gelecek.» Yaşlı bayan onları şimdi söylemişti sanki. Dudakları sessiz kalıyor. Arkana bakıyorsun ve dinsel nesnelerden vuran ışıkla nerdeyse göz-

lerin göremiyor. Yeniden ona baktığında gözlerinin iyice açılmış olduğunu, onların açık, ıslak, büyük, nerdeyse çevrelerindeki sarımsı beyazlıkla aynı renkte olduklarını görüyorsun; öyle ki yalnız gözbebeklerinin kara benekleri zedeliyor bu açıklığı. Az sonra bunlar gözkapaklarının ağır kıvrımları arkasına gizlendiler; şimdi kara mağarasının arkalarına çekilen bu bakışı korumak istiyordu sanki kadın.

«Öyleyse burada kalacaksınız. Odanız yukarıda. Orası güneşlidir.»

«Sizi tedirgin etmesem iyi olur, Senora. Şimdi oturmakta olduğum yerde kalıp elyazmaları üstünde çalışabilirim.»

«Burada oturmanız gerek. Zamanımız kısıtlı.»

«Bilmem ki...»

«Aura...»

Odasına girdiğinden beri yaşlı kadın ilk kez kıpırdıyor. Yeniden elini uzattığında yanında o kesik kesik solumayı duyuyorsun ve başka bir el Senora'nın parmaklarına dokunuyor. Çevrene bakıyorsun : Bir kız duruyor orada; çok yakınında olduğu için tüm bedenini göremediğin bir kız. Umulmadık ve çok sessiz bir gelişti bu; duyulamayan, ama hemen ardından anımsandıkları için gene de gerçek olan sesler vardır; çünkü her şeye karşın onlar çevrelerini saran sessizlikten daha yüksektirler.

«Size geri geleceğini söylemiştim.»

«Kim?»

«Aura. Arkadaşım. Yeğenim.»

«İyi günler.»

Kız başını sallıyor ve aynı anda yaşlı bayan onu yansılıyor.

«Bu Senor Montero. Bizimle oturacak.»

Kandillerden vuran ışık gözünü almasın diye birkaç adım atıyorsun. Kız gözlerini kapalı tutuyor; elleri yanlarında. Önce sana bakmıyor; sonra ışıktan korkarmış gibi ağır ağır açıyor gözlerini. Sonunda bu gözlerin deniz yeşili olduğunu görebiliyorsun ve dalgalanıp köpükleniyorlar, duruluyorlar, sonra yeniden bir dalga gibi kabarıyorlar. Onlara bakıyorsun ve bu doğru değil diyorsun; çünkü onlar bildiğin bütün güzel yeşil gözler gibi güzel yeşil gözler. Ama kendini aldatamıyorsun. Bu

gözler dalgalanıyorlar, değişiyorlar, sanki sana ancak senin isteyip görebileceğin bir görüntü sunuyorlar.

«Evet. Sizinle oturacağım.»

II

Yaşlı kadın kısaca gülüyor ve iyiliğinize teşekkür ettiğini, kızın size odanızı göstereceğini söylüyor sana. Sen dört bin pezoluk aylığı, bedensel çaba gerektirmeyen böyle dikkatli bir araştırma işini, bir yerden bir yere gitmeyi ya da istemediğin kişilerle karşılaşmayı gerektirmeyen bu işi nasıl sevdiğini düşünüyorsun. Kızın ardından odadan çıktığında bunu düşünüyorsun ve onu gözlerinle değil kulaklarınla izlediğini ayrımsıyorsun: Eteğinin, taftanın hışırtısını izliyorsun; yeniden gözlerine bakma isteği var içinde. Karanlıkta bu sesin ardından merdivenleri çıkıyorsun. Gözlerin daha bu karanlığa alışamadı. Öğleden sonra altı sularında olmalı saat; Aura bir başka kilitsiz kapının, yatak odasının kapısını açtığında ışık bolluğuna şaşıyorsun. Kız kıyıya çekilip, «İşte odanız. Bir saat sonra yemeğe bekliyoruz sizi.» diyor.

Aynı tafta hışırtısı gidiyor ve sen gene onun yüzünü göremiyorsun.

Kapıyı kapayıp yukarıya, tavan yerindeki gökyüzüne bakıyorsun. Evin başka yerlerindeki karanlığa karşın bu göz kamaştırıcı akşamüstü aydınlığı gülümsetiyor seni; yaldızlı metal karyola üstündeki yatağa uzandığında da gülümsüyorsun. Sonra çevrene bakıyorsun: Kırmızı bir yün kilim, zeytin ve altın rengi duvar kâğıtları, kırmızı kadife kaplanmış bir koltuk, yeşil deri örtülü eski bir ceviz masa, gece araştırmaların için yumuşak ışıklı bir Argand lamba, masanın ardında elinin erişeceği bir kitaplık. Öteki kapıya yürüyerek itip açtığında eski moda bir banyo görüyorsun: Porseleninin üstünde küçük mavi çiçekleriyle dört ayaklı bir banyo küveti, mavi bir el leğeni, eski moda bir tuvalet. Banyonun girişindeki dolabın — ceviz değil bu — kapısındaki değirmi büyük aynada kendine bakıyorsun. Kalın kaşlarını ve kalın dudaklarını oynatıyorsun; soluğun ay-

nayı puslandırıyor. Kara gözlerini kapatıyorsun; yeniden açtığında aynanın pusu açılmış. Soluğunu tutup elini kara, seyrek saçlarından geçiriyorsun; güzel gergin yanaklarına dokunuyorsun ve yeniden soluduğunda yüzün gene gizleniyor ve onun adını yineliyorsun: «Aura.»

Yatağa uzanıp iki cigara içtikten sonra kalkıyorsun, ceketini giyiyorsun, saçlarını tarıyorsun. Kapıyı açıp yukarı çıkarken izlediğin yolu anımsamaya çalışıyorsun. Lamba ışığı sana yol göstersin diye kapıyı açık bırakmak isterdin ama olanaksız bu; çünkü yaylar onu arkandan kapatıyor. Kapıyla ileri-geri oynayarak eğlenebilirsin ama yapmıyorsun bunu. Lambayı yanında aşağı götürebilirsin ama bunu da yapmıyorsun. Bu ev hep karanlık olacak ve sen onu dokunarak öğrenmek, yeniden öğrenmek zorundasın. Kollarını açıp duvar boyunca kör bir adam gibi yolunu bulmaya çalışırken rasgele ışığı açıyorsun. Bu uzun ve boş geçidin ortasında ışıkta durup gözlerini kırpıştırıyorsun. Ucunda merdiven korkuluğunu ve dönerli merdiveni görebiliyorsun.

Aşağı inerken basamakları sayıyorsun: Senora Llorente'nin evinde öğrenmen gereken bir durum bu. Tavşanın kızılımsı gözlerini gördüğünde bir adım geri çekiliyorsun; hayvan geri dönüp sıçrayarak kaçıyor.

Aşağı sofada duracak zamanın olmuyor; çünkü Aura elinde bir şamdanla renkli camlı yarı açık bir kapıda seni bekliyor. Ona doğru yürüyorsun gülümseyerek; ama birkaç kedinin acılı feryadını duyunca duruyorsun; evet, Aura'nın yanında bunların gerçekten kedi olup olmadıklarını anlamak için duruyorsun; sonra onun ardından oturma odasına giriyorsun.

«Kediler,» diyor Aura sana. «Kentin bu kesiminde bir yığın kedi var.»

Oturma odasında yürüyorsun: Solgun ipekle döşenmiş eşya, içlerinde porselen figürler, çalar saatler, madalyalar, cam küreler olan cam kapılı dolaplar; desenli İran halıları, kır sahneleri resimleri, yeşil kadife perdeler. Aura'nın giysisi de yeşil.

«Odanız rahat mı?»

«Evet; ama kaldığım yerden bazı şeyler almam...»

«Gereği yok. Uşak onları almaya gitti...»

«Zahmet etmeseydiniz.»

Onun ardından yemek odasına giriyorsun. Şamdanı masanın ortasına koyuyor. Oda rutubetli ve soğuk. Dört duvar koyu renk tahtayla kaplanmış; üstlerinde oymalı-kabartmalı kemerler ve büyük güller var. Kedilerin feryadı durmuş. Otururken dört yer hazırlanmış olduğunu görüyorsun. İki büyük, kapaklı tabak ve eski, kirli bir şişe var.

Aura tabaklardan birinin kapağını açıyor. Senin önündeki tabağa koyduğu ciğerin ve soğanların keskin kokusunu duyuyorsun; sonra eski şişeyi alıp kesme camdan kadehleri yoğun, kırmızı sıvıyla dolduruyorsun. Şarap şişesinin üstündekini okumaya çalışıyorsun merakla, ama lekelenmiş, okunmuyor. Aura öteki tabaktan biraz kızartılmış domates veriyor sana.

«Özür dilerim,» diyorsun öteki iki yere, iki boş sandalyeye bakarak. «Başka birini de mi bekliyorsunuz?»

Aura domatesleri dağıtmayı sürdürüyor. «Hayır. Senora Consuelo biraz hasta bu akşam. Bizimle yemiyecek.»

«Senora Consuelo mu? Halanız mı?»

«Evet. Yemekten sonra gidip kendisini görmenizi istiyor.»

Sessizce yiyorsun. Bu yoğun şarabı içiyorsun; Aura bir türlü engelleyemediğin büyülenmiş bakışı yakalamasın diye ara sıra bakışını kaçırıyorsun. Kızın görünümünü kafanda saptamacık istiyorsun. Bakışını her kaçırışında unutuyorsun bunu ve dayanılmaz bir istek yeniden ona bakmaya zorluyor seni. Onun bakışları hep önünde. Ceketinin cebindeki cigara paketini ararken şu büyük anahtar geçiyor eline ve anımsayıp Aura'ya «Ah! Masamdaki çekmecelerden birinin kilitli olduğunu unutmuşum. İçinde kâğıtlarım vardı,» diyorsun.

«Öyleyse çıkmak mı istiyorsunuz?» Bunu azarlar gibi söylüyor.

Şaşırıyorsun; parmağında sallanan anahtarla elini ona uzatıyorsun.

«Önemli değil. Yarın bir uşak gidip getirebilir onları.»

Ama o senin eline dokunmaktan çekinir gibi ellerini kucağında tutuyor. Sonunda gözlerini kaldırıyor ve sen bir kez daha duyularını sorguya çekiyorsun; şaşkınlığın için, bu parlak, yeşil gözlerin verdiği başdönmesi için şarabı suçlayarak. Aura

ayağa kalkınca sen de kalkıyorsun. Gotik sandalyenin tahta arkalığında elini gezdiriyorsun, onun çıplak omuzlarına ya da başına dokunmaya kalkışmadan.

Kendini denetlemek için bir çaba harcıyorsun; dikkatini ondan çekip arkandaki bir kapının — mutfağa açılıyor olmalı — görünmez devinimini dinleyerek; ya da odayı bütünleyen iki ayrı bölümü ayırarak: Masayı ve bir oymalı duvarı aydınlatan şamdanın çevresindeki ışık çemberini ve onu kuşatan daha geniş karanlık çemberini. Sonunda ona gitmek, elini tutmak, açmak ve anahtarını onun pürüzsüz avcuna bırakmak cesaretini buluyorsun.

Kız elini kapatıyor, sana bakıyor ve mırıldanıyor: «Teşekkür ederim.» Sonra kalkıp hızla odadan çıkıyor.

Aura'nın sandalyesine oturuyorsun, bacaklarını uzatıp bir cigara yakıyorsun; şimdiye dek hiç duymadığın bir haz duyuyorsun, senin bir parçan bu ama, ancak şimdi bütünüyle yaşıyorsun onu özgür bırakıp dışlayarak, çünkü bu kez onun karşılık göreceğini ve yitmeyeceğini biliyorsun. Ve Aura'nın dediği gibi Senora Consuela seni bekliyor. Yemekten sonra seni bekliyor.

Yemek odasından çıkıyorsun, elinde şamdanla oturma odasından ve holden geçiyorsun. Vardığın ilk kapı yaşlı bayanın. Elinle çalıyorsun onu, ama bir yanıt yok. Gene çalıyorsun. Sonra itip açıyorsun, çünkü o seni bekliyor. Çekinerek girip mırıldanıyorsun: Senora, Senora...»

Seni işitmiyor, çünkü başını kenetlenmiş ellerine dayamış şu dinsel nesnelerin olduğu duvarın önünde diz çökmüş. Onu biraz uzaktan görüyorsun: Orada kaba yün geceliğiyle diz çökmüş, başı dar omuzlarının arasına çökmüş. İnce, çok zayıf bir ortaçağ heykeli gibi, bacakları iki değnek gibi ve yılancık yangıları var. Bu kaba yünün derisine sürekli sürtünüşünü düşünürken o birden yumruklarını kaldırıp yavaşça havayı dövüyor; parmaklarının ucunda biraz yaklaştığında görebildiğin imgelere karşı savaşıyor sanki. İsa, Bakire Meryem, Ermiş Sebastian, Ermiş Lucia, Büyükmelek Mikail ve eski bir baskıdaki sırıtan şeytanlar, bu acı ve öfke putları içinde en mutlu kişiler figürler; mutlu, çünkü kargışlanmışların etlerine dirgenlerini ba-

tırıyorlar, üstlerine kaynar su kazanlarını boşaltıyorlar, kadınlara saldırıyorlar, sarhoş oluyorlar, böylece ermişlere yasaklanmış tüm özgürlükleri tadıyorlar. Ortadaki bu imgeye yaklaşıyorsun. Acılar Meryeminin gözyaşlarıyla, Haça Gerilmiş Efendimizin kanıyla, Şeytanın sevinciyle, Başmeleğin öfkesiyle kuşatılmış, alkol şişelerinde korunmuş iç organlar, gümüş yürek; Senora Consuelo, diz çökmüş, yumruklarını sallıyor onlara, daha yaklaştığında şu sözcükleri duyuyorsun : «Gel, Tanrının Kenti! Cebrail, davulunu çal! Ah, ne uzun sürermiş dünyanın ölüşü!»

Bir öksürük nöbetiyle kandillerin ve imgelerin önüne yıkılıncaya değin göğsünü dövüyor. Onu dirseğinden tutup kaldırarak yavaşça yatağa doğru götürürken çelimsizliğine şaşıyorsun; bir küçük kız nerdeyse, ikiye katlanmış. Senin yardımın olmasaydı yatağa emekleyerek gitmek zorunda kalacağını anlıyorsun. Bu ekmek kırıklı ve kuştüyü yastıklı geniş yatağa yatırıyorsun onu, üstünü örtüyorsun ve soluğunun düzelmesini bekliyorsun. Buruşuk yanaklarından kendiliğinden gözyaşları sızıyor.

«Bağışlayın... Bağışlayın beni Senor Montero... Yaşlı kadınlara... tapınmanın tadından başka bir şey kalmıyor... Mendilimi verin lütfen.»

«Senorita Aura bana dedi ki...»

«Evet, elbet. Vakit yitirmek istemiyorum. Hemen... hemen çalışmaya başlamalıyız... Sağolun...»

«Dinlenmeniz gerek.»

«Sağolun... İşte...»

Yaşlı bayan elini yakasına götürüyor, düğmesini çözüyor, başını eğip yıpranmış mor bir kurdela çıkararak sana veriyor. Ucunda bir bakır anahtar olduğu için ağır.

«Şu köşede... Şu sandığı açıp sağdaki, ötekilerin üstündeki kâğıtları getirin bana... Sarı bir kurdelayla bağlı...»

«İyi göremiyorum.»

«...Ah, evet... Ben karanlığa böylesine alıştığım için... Sağımda... Sandığa değin yürüyün... Bizi duvarların arasına hapsettiler Senor Montero. Çevremizde yapılar yükselttiler ve ışığımızı kestiler. Evi satmaya zorladılar beni, ama ölürüm daha

iyi. Bizim için anılarla dolu bu ev. Ben ölünceye değin bizi çıkaramazlar burdan. Evet, öyle işte. Sağolun. Bu bölümü okuyarak başlayabilirsiniz. Ötekileri sonra veririm size. İyi geceler Senor Montero. Sağolun. Bakın, şamdan sönmüş. Kapının dışında yakın onu lütfen. Hayır, hayır, anahtar sizde kalsın. Güveniyorum size.»

«Senora, şu köşede bir sıçan yuvası var...»

«Sıçan mı? Oraya hiç gitmem.»

«Buraya kedi sokmanız gerek.»

«Kedi mi? Ne kedisi? İyi geceler. Ben uyuyacağım. Çok yorgunum.»

«İyi geceler.»

III

Ayni akşam hardal rengi mürekkeple yazılmış, kimilerinde dalgınlıkla düşürülmüş cigara külü yanıkları olan, kimileri bol bol sinek pislikli o sarı kâğıtları okudun. General Llorente'nin Fransızcası karısının övdüğü kadar iyi değildi. Üslupta oldukça geniş düzeltmeler yapabileceğini, geçmiş olayların dağınıklığını toparlayabileceğini düşünüyorsun: Oaxaca'da bir çiftlikteki çocukluğunu, Fransa'daki askeri çalışmalarını, Morny Dükü ile ve Napoleon III'ün yakınlarıyla dostluğunu, Maximilian'ın kurmay heyetiyle Meksika'ya dönüşünü, imparatorluk törenlerini ve toplantılarını, savaşları, 1867'deki yenilgiyi, Fransa'ya sürgününü.. Önceden anlatılmamış bir şey yok. Soyunurken yaşlı bayanın çarpık görüşlerini, bu anılara verdiği değeri düşünüyorsun. Yatağa girerken dört bin pezoyu düşünüp gülümsüyorsun.

Sabahın altısında bir ışık taşkını seni uyandırıncaya değin deliksiz uyuyorsun; şu cam tavanda hiç perde yok. Başını yastığın altına sokup yeniden dalmaya çalışıyorsun. On dakika sonra vazgeçip banyoya giriyorsun; orada tüm eşyan bir masa üstüne düzgünce yerleştirilmiş ve birkaç parça giysin dolaba asılmış. Tam tıraşını bitirirken sabah sessizliği şu acılı, umutsuz feryatla bozuluyor.

Bunun nereden geldiğini bulmaya çalışıyorsun: Hol kapısını açıyorsun ama oradan bir ses gelmiyor; bu feryatlar yukardan, gökyüzünden geliyor. Sandalyeye sıçrıyorsun, oradan masaya, kitaplığın üstünde durup tavana erişebiliyorsun. Pencerelerden birini açıp kendini yukarıya çekiyorsun ve yan bahçeye bakıyorsun. Orada porsuk ağaçlarının ve dikenli çalıların arasında beş, altı, yedi kedi — hepsini sayamıyorsun, çünkü kendini orada bir andan fazla tutamıyorsun — birbirine sarılmış, hepsi alevler içinde, yanık kürk kokusu yayan yoğun bir duman içinde kıvranıyorlar. Yeniden aşağı indiğinde bunu gerçekten görüp görmediğini düşünüyorsun: Belki de bu süregelen, azalan ve sonunda kesilen korkunç feryatlar nedeniyle düşledin bunu.

Gömleğini giyiyorsun, bir parça kâğıtla ayakkaplarını siliyorsun ve evin tüm geçitlerinden dolaşarak senin kapına ulaşan bir zil sesini dinliyorsun. Hole bakıyorsun: Aura elinde bir zille orada yürüyor. Başını sana çeviriyor ve kahvaltının hazır olduğunu söylüyor. Onu durdurmaya çalışıyorsun ama o sanki tüm bir hastaneyi, bir yatılı okulu uyandırmaya çalışıyormuşçasına elindeki kara boyalı zili çalarak döner merdivenden aşağı iniyor.

Ceketini giymeden izliyorsun onu; ama aşağı hole vardığında artık göremiyorsun. Arkanda yaşlı bayanın kapısı açılıyor; yarı açık kapıdan bir el uzanıyor, hole bir oturak bırakıp çekiliyor; kapı kapanıyor.

Yemek odasında kahvaltın masanın üstünde duruyor ama bu kez yalnız bir kişilik yer hazırlanmış. Çabucak yiyorsun; hole dönüyorsun; Senora Consuelo'nun kapısını çalıyorsun. Keskin, ince sesi girmeni söylüyor. Hiçbir değişiklik yok; her zamanki gölgeler, adak ışıklarının ve gümüş nesnelerin pırıltısı.

«Günaydın Senor Montero. İyi uyudunuz mu?»

«Evet. Geç vakte kadar okudum.»

Yaşlı bayan çıkmanı ister gibi elini sallıyor. «Hayır, hayır, hayır. Düşüncenizi söylemeyin bana. O sayfalar üstünde çalışın, bitirince başkalarını veririm size.»

«Peki. Senora, bahçeye çıkabilir miyim?»

«Ne bahçesi Senor Montero?»

«Odamın yanındaki bahçe.»

«Bu evde bahçe yok. Çevremize yapılar yaptıklarında bahçemizi yitirdik.»

«Dışarda daha iyi çalışacağımı düşünmüştüm.»

«Bu evde yalnız girerken geçtiğiniz karanlık geçit var. Yeğenim orada bazı gölge-bitkileri yetiştiriyor. Hepsi bu.»

«Pekâlâ, Senora.»

«Bugün dinlenmek istiyorum. Ama bu gece beni görmeye gelin.»

«Peki, Senora.»

Tüm sabahı kâğıtlarla, çalışarak geçiriyorsun, saklamak istediğin parçaları alarak, özellikle kötü olduklarını düşündüğün yerleri yeniden yazarak, üst üste cigara içerek ve işi olabildiğince uzatmak için çalışmanı ayarlamayı düşünerek. En azından on iki bin pezo biriktirebilirsen ertelediğin ve neredeyse unuttuğun kendi yapıtına bir yıl ayırabilirsin. Yeni Dünya'daki İspanyol keşifleri ve fetihleri üstüne büyük, kapsamlı yapıtına. Dağınık belgeleri toplayan, onları anlaşılır bir duruma getiren, İspanya'nın Altın Çağının serüvenleri ve tüm girişimleriyle Rönesansın başarıları ve insan tipleri arasındaki benzerlikleri ortaya koyan bir yapıt bu. Generalin can sıkıcı sayfalarını bir yana bırakıp kendi yapıtının tarihlerini ve özetlerini toparlayıp saptamaya başlıyorsun. Zaman geçiyor ve yeniden zil sesini duyuncaya değin saatına bakmıyorsun. Sonra ceketini giyip aşağıya, yemek odasına gidiyorsun.

Aura oturmuş bile. Bu kez Senora Llorente masanın ucunda; takkesi başında, geceliğine ve şalına sarınmış, tabağına eğilmiş. Ama dördüncü yer de hazırlanmış. Bunu geçerken görüyorsun: Artık seni tedirgin etmiyor bu. Gelecekteki yaratıcı özgürlüğünün bedeli bu yaşlı kadının tüm kaçıklıklarına alışmaksa bunu kolayca ödeyebilirsin. Onu çorbasını içerken gözlediğinde yaşını çıkarmaya çalışıyorsun. Artık yılların geçtiğini saptamanın olanaksız olduğu bir zaman vardır ve Senora Consuelo bu sınırı çoktan geçmiş. Anıların şimdiye dek okuduğun bölümünde General ondan söz etmiyor. Fransız istilası sırasında General 42 yaşındaysa, kırk yıl sonra 82 yaşında öl-

müş olmalı. Queretaro yenilgisinden ve sürgünden sonra Senora ile evlenmiş olabilir. Ama o sıralar o genç bir kız olacak...

Senora o ince, keskin, kuş ötmesi gibi sesiyle konuştuğu için tarihlerde şaşırıyorsun. Aura ile konuşuyor; sen yemeğini yerken dinliyorsun; onun uzun yakınmalarını, acılarını, kuşkulu hastalıklarını, ilaç fiyatlarının pahalılığından, evin rutubetinden vb. yakınmalarını duyuyorsun. Bu evcil konuşmayı kesip dün senin eşyanı getirmeye giden uşağı sormak istiyorsun. Bu uşağı hiç görmedin, masada da hizmet etmiyor. Onu sormak üzereyken birden bu ana değin Aura'nın hiçbir şey söylemediğini, bir çeşit mekanik yazgıyla yediğini, çatalını ve bıçağını almadan önce bir parça ciğer kesmeden — evet, gene ciğer, anlaşılan bu evde en sevilen yemek bu, onu ağzına götürmeden önce sanki dıştan bir itki beklediğini ayrımsayıp şaşıyorsun. Haladan yeğene kaydırıyorsun gözünü çabucak; ama o anda Senora kıpırdamadan duruyor ve aynı anda Aura bıçağını tabağına bırakıp kıpırtısız kalıyor; Senoranın bıçağını tabağına bundan bir an önce bıraktığını anımsıyorsun.

Birkaç dakikalık bir sessizlik. Onlar heykel gibi dimdik oturup sana bakarlarken yemeğini bitiriyorsun. Sonunda Senora, «Çok yorgunum. Masada yememeliydim. Gel, Aura, beni odama götür,» diyor.

Senora senin dikkatini çekmeye çalışıyor: Ona bakmayı sürdüresin diye dosdoğru sana bakıyor, ama sözlerini Aura'ya söylüyor. Bu geniş, açık, sarımsı, genellikle onu belirsizleştiren karışıklıklardan ve perdelerden arınmış bakıştan kaçınmak için bir çaba harcıyorsun. Sonra gözlerini boşluğa dikmiş, sessizce dudaklarını kıpırdatan Aura'ya bakıyorsun. Düşteymiş gibi bir devinimle kalkıyor, yaşlı bayanın koluna giriyor ve yavaşça onu yemek odasından çıkarıyor.

Şimdi yalnızsın. Yemeğin başından beri orada duran kahveden alıyorsun; soğuk kahveyi yudumlarken kaşlarını çatıp kendi kendine Senora'nın yeğeni üstünde gizli bir gücü olup olmadığını soruyorsun : Acaba kız, senin yeşil giysili güzel Aura'n bu karanlık eski evde kendi isteğine karşın mı tutuluyor? Ama Senora gölgeli odasında uyurken kaçmak onun için çok kolay olurdu. Kızın üstündeki etkisi korkunç olmalı, diyorsun kendi

kendine. Usuna gelen çözüm yolunu düşünüyorsun : Belki Aura, bu sapık, deli yaşlı bayanın bilinmeyen bir nedenle onu bağladığı zincirlerden kurtulmak için seni bekliyordur. Az önceki Aura'yı anımsıyorsun : Ruhsuz, korkusuyla büyülenmiş, zorbanın önünde konuşamayan, dudaklarını sessizce kıpırdatıp kurtarılması için sanki sana yalvaran kızı. Öylesine köleleştirilmiş ki, sanki yalnız Senoranın yaptıklarını yapmasına izin verilmişçesine Senoranın her devinimini yansılıyor.

Bu zorbalığa başkaldırıyorsun. Öteki kapıya, merdiven ayağındakine, yaşlı bayanın odasının yanındakine doğru yürüyorsun; bu Aura'nın odası olmalı, çünkü burada başka oda yok. Kapıyı itip açıyorsun, giriyorsun. Bu oda karanlık, duvarları ak, tek süsü büyük bir kara İsa. Solda dul kadının odasına açılması gereken bir kapı var. Yavaşça ona gidiyorsun, ellerini dayıyorsun, sonra açmamaya karar veriyorsun : Aura ile yalnız konuşmalısın.

Aura senin yardımını istiyorsa odana gelecektir. Bir süre için oraya çıkıyorsun; sararmış yazmaları ve defterleri unutarak yalnızca senin Aura'nın güzelliğini düşünüyorsun. Onu ne denli çok düşünürsen o denli kendinin yapıyorsun : Yalnız güzelliği ve senin isteğin için değil, onu kurtarmak istediğinden; böylece isteğine ahlaksal bir temel buluyorsun ve kendini suçsuz, kanmış duyuyorsun. Yeniden zil sesini duyduğunda öğlendeki gibi bir sahneye dayanamayacağın için aşağıya, yemeğe inmiyorsun. Aura belki bunu anlar ve yemekten sonra buraya gelir.

Kâğıtlarla ilgilenmeye zorluyorsun kendini. Onlardan canın sıkılınca ağır ağır soyunup yatağa giriyorsun ve hemen uyuyorsun. Yıllardan beri ilk kez düş görüyorsun : Tek bir şeyle ilgili bir düş, etsiz bir el bir zille sana doğru geliyor; defolup gitmeni, herkesin defolmasını bağırıyor; bu gözsüz yüz seninkine yaklaştığında boğuk bir feryatla terleyerek uyanıyorsun ve o güzel, ince ellerin yüzünü okşadığını, o dudakların mırıldanarak seni avuttuğunu ve senden sevgi istediğini görüyorsun. Ellerini uzatıp öteki bedeni buluyorsun; boynundan bir anahtar sarkan o çıplak bedeni. Anahtarı gördüğünde üstüne uzanmış seni öpen, tüm bedenini öpen kadının kim olduğunu

anlıyorsun. Yıldızsız gecenin karanlığında onu göremiyorsun ama, saçlarında gölge bitkilerinin kokusunu kokluyorsun, kollarında onun pürüzsüz, istekli bedenini duyuyorsun: Yeniden öpüyorsun onu, konuşmasını istemiyorsun.

Sana sarılan kollarından kendini kurtardığında yorgunsun ve onun ilk fısıltısını duyuyorsun. «Kocamsın benim.» «Öyle,» diyorsun. Nerdeyse sabah olacağını söylüyor sana; sonra bu gece seni odasında bekleyeceğini söyleyerek gidiyor. Gene peki diyorsun ve rahatlamış, yüksüz, istekten boşalmış, hâlâ Aura'nın bedenini, titreyişini, kendini bırakışını duyarak uykuya dalıyorsun.

Güçlükle uyanıyorsun. Kapıya vurulmakta; sonunda homurdanarak, yarı uykuda yataktan iniyorsun. Dışarda Aura kapıyı açmamanı söylüyor. Senora Consuelo'nun seninle konuşmak istediğini, seni odasında beklediğini bildiriyor.

On dakika sonra dul kadının kutsal yerine giriyorsun. Yastıklara yaslanmış, kıpırtısız, gözleri o düşük, kırışık, ölü beyazı kapaklarının ardına gizlenmiş; gözlerinin altındaki şişkin kırışıkları, derisinin yıpranmışlığını görüyorsun.

Gözlerini açmadan soruyor sana: Sandığın anahtarını getirdiniz mi?»

«Evet, sanırım... Evet, işte burada.»

«İkinci bölümü okuyabilirsin. Aynı yerde. Mavi bir kurdelayla bağlı.»

Bu kez belki bir iğrenmeyle sandığa gidiyorsun. Çevresinde sıçanlar dolaşıyor; çürümüş taban tahtalarının yarıklarından pırıldayan gözleriye bakıyorlar sana, küflü duvarlardaki deliklere doğru koşuyorlar. Sandığı açıp kâğıtların ikinci tomarını alıyorsun; sonra yatağın ayak ucuna dönüyorsun. Senora Consuelo ak tavşanını okşuyor. İliklenmiş boğazından çatlak bir gülüş çıkıyor ve sana soruyor, «Hayvanları sever misiniz?»

«Hayır, pek değil. Belki de şimdiye dek hiç hayvanım olmadığından.»

«İyi dosttur onlar. İyi arkadaşlar. Özellikle yalnız ve yaşlıysanız.»

«Evet, öyle olmalı.»

«Onlar her zaman kendileridir, Senor Montero. Yapmacıkları yoktur.»

«Adı ne demiştiniz?»

«Tavşanın mı? Saga. Çok zekidir. Güdülerine uyar. Doğal ve özgürdür.»

«Bir erkek tavşan sanmıştım onu.»

«Öyle mi? Gene de pek ayrımı yok herhalde.»

«Öyle, önemli olan size yalnızlığınızı duyurmaması.»

«Yalnız olmamız söylenir, Senor Montero, ermişliğe giden yolun yalnızlıktan geçtiği söylenir bize. Oysa yalnızlıkta iğvanın daha da büyük olduğunu unutuyorlar.»

«Anlamıyorum, Senora.»

«İyi ki anlamıyorsunuz. Şimdi çalışmaya gidin artık, lütfen.»

Sırtını ona dönüp kapıya yürüyorsun; odasından çıkıyorsun. Holde dişlerini sıkıyorsun. Kızı sevdiğini ona söyleyecek cesareti niye bulamadın? Niye geri dönüp söylemiyorsun ona, şimdi, işi bitirdiğinde Aura'yı alıp götürmeyi düşündüğünü? Kapıya yaklaşıp itmeye başlıyorsun, hâlâ güvensiz, aralıktan Senora Consuelo'yu dimdik ayakta görüyorsun, değişmiş, kollarında bir asker üniforması: Altın düğmeli bir ceket, kırmızı apoletleri ve taçlı kartallarla süslü parlak madalyaları var. Yaşlı bayan ceketi azgınca ısırıyor, sevecenlikle öpüyor, omuzlarına alıp dans adımlarıyla sallanıyor. Kapıyı kapıyorsun.

Evet; «Ona rastladığımda on beş yaşındaydı,» diye okuyorsun anıların ikinci bölümünde. *«Elle avait quinze ans lorsque je l'ai connue et, si j'ose le dire, ce sont ses yeux verts qui ont fait ma perdition.»* Consuelo'nun yeşil gözleri, General Llorente onunla evlenip Paris'e sürgüne götürdüğünde, 1867'de, henüz on beş yaşındaymış. «Ma *jeune poupé aux yeux verts; je t'ai camlée d'amour.»* Yaşadıkları evi, çıkışlarını, dansları, arabaları, İkinci İmparatorluğun dünyasını betimlemiş; ama hep sıkıcı bir anlatışla. *«J'ai même supporté ta haine des chats, moi qui aimais tellement le jolies bêtes...»* Bir gün bir kediye işkence ederken buluyor onu: Bacaklarının arasına kıstırmış, krinolin eteğini kaldırmış; adam onun dikkatini nasıl çekeceğini bilmiyor; çünkü ona öyle geliyor ki bu *«tu faisais ça d'une*

façon si innocente, par pur enfantillage,» ve bu olay gerçekte onu öylesine takrik etmiş ki, yazdıklarına inanılırsa, o gece karısıyla olağanüstü bir tutkuyla sevişmiş; *«parce que tu m'avais ait que torturer les chats était ta manière à toi de rendre notre amour favorable, par un sacrifice symbolique...»* Sonunda hesaplalayabildin: Senora Consuelo 109 yaşında olmalı. Kocası elli dokuz yıl önce ölmüş. *«Tu sais si bien t'habiller, verts comme tes yeux. Je pense que tu seras toujours belle, même dans centans...»* Her zaman yeşiller giyer. Her zaman güzel, yüz yıl sonra bile. *«Tu es si fière de ta beaute; que ne ferais tu pas pour rester toujours jeune?»*

IV

Aura'nun bu evde niye yaşadığını biliyorsun artık: Şu zavallı, küçük yaşlı bayanda gençlik ve güzellik imgesini sürdürmek için. Aura burada bir ayna gibi o adak duandaki bir yığın sunu, kavanozlardaki yürekler, imgelenmiş ermişler ve şeytanlar gibi tutuluyor.

Yazmaları bir yana itip aşağıya iniyorsun. Aura'nın sabahları bulunabileceği tek yeri kestirerek: Gözü doymaz yaşlı kadının ona ayırdığı yere.

Yes, onu mutfakta buluyorsun; o sırada bir oğlağın boynunu kesmekte: Açık boğazdan yükselen buğu, dökülen kanın kokusu, hayvanın cam gibi gözleri mideni bulandırıyor. Aura'nın sırtında yamalı, kan lekeli bir giysi var, saçları dağınık; görmeden bakıyor sana ve kasaplığını sürdürüyor.

Mutfaktan çıkıyorsun: Bu kez yaşlı bayanla gerçekten konuşacaksın, onun gözüdoymazlığını ve zorbalığını yüzüne vuracaksın. Kapıyı itip açtığında o ışıkların tülü arkasında durmuş, boşlukta bir ayin yapıyor gibi: Bir elini uzatıp sıkmış, sanki bir şey tutuyor; öteki eliyle görünmeyen bir nesne kavramış, aynı yere üstüste vuruyor. Sonra ellerini göğsüne sürüyor, iç geçiriyor ve yeniden havayı kesmeye başlıyor — evet, açıkça görüyorsun — sanki bir hayvanın derisini yüzmekte...

Holden, oturma odasından, yemek odasından koşup Aura'nın olduğu yere varıyorsun: Ağır ağır oğlağı yüzüyor, işine dalmış, senin girişinden ve sözlerinden habersiz, sen yokmuşsun gibi bakıyor sana.

Odana çıkıyorsun, içeri girip sırtını kapıya dayıyorsun, birinin seni izlemesinden korkuyormuş gibi; soluyarak, terleyerek kesin bilmenin ve dehşetinin kurbanı. Birisi ya da bir şey içeri girmeyi denese karşı koyamayacaksın, kapıdan çekileceksin ve işi oluruna bırakacaksın. Telâşla koltuğu mandalsız kapıya itiyorsun, yatağı itip ona dayıyorsun, yatağa düşüyorsun, yorgun, istem gücünden yoksun, gözlerin kapalı, kollarını yastığına sarıyorsun... yastık senin değil... hiçbir şey senin değil.

Bir uyuşukluk var üstünde, tek kaçışın olan, deliliğe *Hayır* demenin tek yolu olan bir düşün derinliklerine düşüyorsun. «Deli o, deli o,» diyorsun üstüste uykuya dalmak için ve gene olmayan bir bıçakla olmayan bir hayvanın derisini yüzen onu görüyorsun. «Deli o, deli o...»

Karanlık uçurumun derinliklerinden, sessiz düşünde, onun ağzı açık ve sessizce uçurumun karanlığından sana doğru geldiğini, tırmandığını görüyorsun.

Sessizce, etsiz elini oynatarak, sana doğru geliyor yüzü seninkine değinceye değin; yaşlı bayanın kanlı dişetlerini görüyorsun, dişsiz; bağırıyorsun ve o geri çekiliyor; elini sallayarak kan lekeli önlüğünde taşıdığı sarı dişleri uçuruma saçıyor.

Senin bağırman Aura'nınkinin bir yankısı; düşünde senin karşında duruyor ve bağırıyor; çünkü birisinin elleri yeşil tafta eteğini yırtıp ikiye bölmüş; ve sonra

başını sana çeviriyor

ellerinde yırtık eteğinin parçalarıyla sana dönüyor, sessizce gülüyor kendininkiler yerine konmuş yaşlı bayanın dişleriyle; bacakları, çıplak bacakları parçalanıyor ve uçuruma doğru uçuyor...

Kapı vuruluyor, sonra zil sesi, akşam yemeği zili. Başın öylesine ağrıyor ki saatın kaç olduğunu göremiyorsun ama geç olduğunu biliyorsun: Tepende, gökyüzünde akşam bulutları var. Acıyla, başını döverek kalkıyorsun; acıkmışsın. İbriği

musluğun altına tutup suyun akmasını bekliyorsun; ibriği doldurup leğene döküyorsun. Yüzünü yıkıyorsun; yeşilimsi macunla pıhtılaşmış eski fırçanla dişlerini fırçalıyorsun — bunları yanlış bir düzenle yaptığını bilmiyorsun —, saçlarını ıslatıp ceviz duvardaki değirmi aynada tarıyorsun. Sonra boyunbağını bağlıyorsun; ceketini giyip aşağıya, boş yemek odasına gidiyorsun. Masada tek bir yer hazırlanmış: Seninki.

Tabağının yanında, peçetenin altında parmaklarınla okşamaya başladığın bir nesne var: Biçimsiz bir bez bebek, kötü dikilmiş omuzlarından sızan bir tozla doldurulmuş, yüzü çini mürekkebiyle çizilmiş, bedeni çıplak ve birkaç fırça sürmekle boyanmış. Bebeği sol elinde tutarak sağ elinle soğuk yemeğini — ciğer, domates, şarap — yiyorsun.

Önce kendi büyülenmiş durumuna dikkat etmeden tekdüze yiyorsun; ama daha sonra sıkıntılı uykunun, karabasanının bir nedenini anlıyorsun ve sonunda uyurgezer devinimlerinle Aura'nın ve yaşlı bayanınkiler arasında bir uygunluk buluyorsun. Birden şu ufak, korkunç bebekten iğreniyorsun; gizli, bulaşıcı bir hastalığı var sanki. Yere bırakıyorsun onu. Dudaklarını peçeteyle siliyorsun; saatına bakıyorsun; Aura'nın odasında seni beklediğini anımsıyorsun.

Çekinerek Senora Consuelo'nun kapısına gidiyorsun; ama içerden ses gelmiyor. Gene saatına bakıyorsun: Nerdeyse dokuz. O üstü örtülü, karanlık sokak kapısı geçidine gitmeye karar veriyorsun; bu eve gelirken oradan geçtiğinden beri oraya uğramadın hiç.

Rutubetli, yosunlu duvara dokunuyorsun; kokulu havayı içine çekiyorsun ve kokladığın, seni saran ağır kokunun değişik ögelerini anlamaya çalışıyorsun. Kibritinin aşığı iki yanda gevşek, kızılımsı toprakta yetişmiş çeşitli bitkileriyle dar, boş geçidi aydınlatıyor. Kibrit ışığında gölgeleri duvarlara vuran uzun, yapraklı bitkileri görüyorsun; ama kibritinin ateşi, parmaklarını yakmak üzereyken atıyorsun; eski belgelerde okuduğun yemişleri ve bitkileri daha iyi görmek için bir kibrit daha çakıyorsun. Burada yetişmiş kokulu ve ağır unutulmuş otlar: Ban otunun uzun, geniş, sarkık yaprakları; dışları sarı, içleri kırmızı çiçekleriyle ikili dallar; köpek üzümünün sivri, yürek-biçimi yap-

rakları; top top çiçekleriyle sığır kuyruğunun kül rengi havları; güzelavratotu. Kibritinin ışığında gölgeleri yavaşya sallanarak canlanıyorlar; bunların nerelerde kullanıldığını anımsıyorsun: Gözbebeklerini genişletmede, acıyı azaltmada, doğum sancılarını dindirmede, avuntu vermede, istemi zayıflatmada, kösnük bir doruikluk getirmede.

Üçüncü kibritin de yanıp bittiğinde kokularla yalnızsın. Yavaşça yukarı hole çıkıyorsun; Senora Consuelo'nun kapısını dinliyorsun gene ve Aura'nın kapısına yürüyorsun. Vurmadan itip açıyorsun ve o çıplak odaya giriyorsun : Bir ışık yuvarlağı yatağı, Meksika haçını, kapanan kapıyı, sana doğru yürüyen kadını aydınlatıyor. Aura yeşiller giyinmiş, yaklaşırken yeşil tafta giyside ay solgunu kalçaları beliriyor. Kadın, diyorsun gene yanına yaklaşınca, dünkü kız değil : Dünkü kız — Aura'nın parmaklarına, beline dokunuyorsun — yirmi yaşından küçük olamazdı; dağınık, seyrek saçlarını, solgun yanaklarını okşadığın *bugünkü* kadın *kırkında* görünüyor. *Dünle bugün* arasında yeşil gözlerinde bir katılık belirmiş, dudaklarının kırmızısı eski çizgilerinden taşmış, sanki onları mutlu bir sırıtmada, acılı bir gülümsemede durdurmak istemiş; gülümsemesi, aşağıdaki geçitteki bitki gibi, bal tadıyla safra tadını birleştirmiş sanki. Başka bir şey düşünecek zamanın yok.

«Yatağa otur, Felipe.»

«Peki.»

«Oynayacağız şimdi. Sen hiçbir şey yapma. Bırak her şeyi ben yapayım.»

Yayağa oturup odadaki nesneleri ve Aura'nın varlığını bu altın rengi havada sana güçlükle gösteren yaygın, solgun ışığın kaynağını bulmaya çalışıyorsun. Onun nereden geldiğini görmek için yukarıya baktığını görüyor Aura. Sesinden önünde diz çöktüğünü anlıyorsun.

«Gökyüzü ne yüksek ne de alçak. O hem üstümüzde hem altımızda.»

Ayakkaplarını ve çoraplarını çıkarıyor, çıplak ayaklarını okşuyor.

Ayaklarını yıkayan ılık suyu duyuyorsun; onları kalın bir bezle yıkıyor; kara tahtadan oyulmuş İsa'ya arasıra kaçamak

bakıyor. Sonra ayaklarını kuruluyor, elinden tutuyor, dağınık saçlarına birkaç menekşe takıyor; bir ezgi, bir vals mırıldanmaya başlıyor, sesinin mırıltısına uymuş, onunla dans ediyorsun; onun koyduğu yavaş, ağır ritmle dönüyorsun; bu, gömleğinin düğmelerini çözen, göğsünü okşayan, sırtına kayıp sıkan ellerinin hafif deviniminden bambaşka. Bu sözsüz şarkıyı sen de mırıldanıyorsun; boğazından kendiliğinden yükseliyor ezgi. Birlikte dönüyorsunuz yatağa gittikçe yaklaşarak; sonra azgın öpücüklerle Aura'nın ağzında boğuyorsun bu şarkıyı; omuzlarını, memelerini öperek durduruyorsun dansı.

Boş giysiyi ellerinde tutuyorsun. Aura yatakta dizçökmüş, sıkılmış apış arasına bir nesne koyuyor; okşuyor onu, seni eliyle çağırarak. Bu ince mayasız ekmeği okşuyor, kalçalarından aşağı kırıntılar dökerek kırıyor onu; yarısını sana veriyor ve sen de onun gibi onu ağzına atıyor, güçlükle yutuyorsun. Sonra Aura'nın çıplak bedeni üstüne, duvarda asılı haç gibi yatağın bir ucundan ötekine açılmış çıplak kolları arasına düşüyorsun. Duvardaki haçta baldırlarına kızıl ipek dolanmış, dizleri açık, yaralı yanıyla, gümüş pullu kara bir perukaya takılmış dikenli taçıyla Kara İsa var. Aura bir mihrap gibi açılıyor.

Kulağına adını fısıldıyorsun. Kollarını sırtında duyuyorsun. Kulağında onun ılık sesi:

«Sonsuza değin sevecek misin beni?»

«Sonsuza değin, Aura. Sonsuza değin seveceğim seni.»

«Sonsuza mı? Yemin eder misin?»

«Yemin ederim.»

«Yaşlansam bile mi? Güzelliğimi yitirsem de mi?

«Sonsuza dek sevgilim, sonsuza dek.»

«Ölsem de mi Felipe? Ölsem de sonsuza dek sevecek misin beni?»

«Sonsuza dek. Sonsuza dek. Yemin ederim. Hiçbir şey ayıramaz bizi.»

«Gel Felipe, gel...»

Uyandığında Aura'nın omzuna dokunmak için elini uzatıyorsun, ama sadece ılık yastığa ve seni örten çarşafa dokunuyorsun.

Adını mırıldanıyorsun.

Gözlerini açıyorsun ve onu yatağın ayakucunda dururken görüyorsun; gülümsüyor ama, sana bakmadan. Odanın köşesine yürüyor yavaşça, yere oturuyor, kollarını ardını göremediğin karanlığın önündeki dizlere dayıyor, karanlıktan uzanan buruşuk eli okşuyor; orada, yaşlı bayanın, Senora Consuelo'nun ayakları dibinde oturuyor. Daha önce göremediğin bir koltukta oturan Senora Consuelo sana gülümsüyor, başını sallıyor, yaşlı bayana uyarak başını sallayan Aura'yla birlikte sana gülümsüyor. Sana teşekkür ederek ikisi de gülümsüyorlar. İsteksizce yatıyorsun ve yaşlı bayanın baştan beri hep odada olduğunu düşünüyorsun :

Onun devinimlerini, sesini, dansını anımsıyorsun.

Kendi kendine onun orada olmadığını söyleyerek.

İkisi de aynı anda kalkıyorlar. Consuelo koltuktan, Aura yerden. Sırtlarını sana dönüp dulun yatak odasına açılan kapıya yürüyorlar yavaşça; imgelerin önünde titreyen ışıklarıyla o odaya giriyorlar, arkalarından kapıyı kapıyorlar ve seni Aura'nın yatağında uyumaya bırakıyorlar.

V

Uykun ağır ve tedirgin. Düşlerinde aynı belirsiz sıkıntıyı, karın zarındaki yükü, imgelemine yüklenen kederi duyuyorsun. Aura'nın odasında uyumana karşın sahip olduğuna inandığın bedenden uzakta, yalnız uyuyorsun.

Uyandığında odada başka bir varlık arıyorsun; seni tedirgin edenin Aura olmadığını, daha çok geceleyin ortaya çıkan bir şeyin çifte varlığı olduğunu anlıyorsun. Ellerini alnına koyuyorsun; düzensiz duyularını yatıştırmaya çalışarak; o ağır sıkıntı yavaş sesle sesleniyor sana, anımsamanın ve uyarının sesi; öteki yarını arıyorsun sanki, dün geceki kısır gebeliğinden doğan öteki yarını.

Düşünmüyorsun artık; çünkü imgelemden bile daha güçlü şeyler var : Seni kalkmaya zorlayan alışkanlıklar; bu odada bir banyo arıyorsun bulamadan; gözlerini ovarak hole çıkıyorsun, dilinin acılığını tadarak merdivenleri tırmanıyorsun, çenen-

deki sert kıllara dokunarak kendi odana giriyorsun, banyo musluklarını açıp ılık suya giriyorsun, kendini unutmaya bırakıyorsun.

Ama kurulanırken yaşlı bayanla kızın kolkola odadan çıkmadan önce sana gülümsemelerini, ne zaman birlikte olsalar aynı şeyleri yaptıklarını anımsıyorsun: Aynı zamanda sarılıyorlar, gülümsüyorlar, yiyorlar, konuşuyorlar, giriyorlar, çıkıyorlar; sanki biri ötekine öykünüyor, sanki birinin istemi ötekinin varoluşuna bağlı... Traş olurken bunları düşündüğünde bir yanağını hafifçe kesiyorsun; kendini toparlamak için bir çaba harcıyorsun. Traşını bitirince bavulundaki nesneleri gözden geçiriyorsun; eski pansiyon odandan hiç görmediğin uşağın getirdiği şişeleri, tüpleri: Bu nesnelerin adlarını mırıldanıyorsun, onlara dokunuyorsun, içlerini ve verdikleri bilgileri okuyorsun, yapımcılarının adlarını söylüyorsun; ötekini, adsız ve etiketsiz olanı, ussal bir tutarlılığı olmayanı unutmak amacıyla bu nesneleri düzenle yerleştiriyorsun. Bavulu kaparken Aura ne istiyor senden, diye soruyorsun. Ne istiyor? Ne istiyor?

Bunun yanıtı gibi, koridorda sana kahvaltının hazır olduğunu bildiren onun zilinin sesini duyuyorsun. Gömleğini giymeden kapıya yürüyorsun. Kapıyı açtığında Aura'yı orada buluyorsun. Yüzü yeşil bir peçeyle örtülü olmasın karşın Aura olmalı bu, çünkü sırtında her zaman giydiği yeşil tafta var. Bileğinden çekiyorsun onu, dokunmanla titreyen o ince bileğinden.

«Kahvaltı hazır,» diyor şimdiye dek duymadığın hafif bir sesle.

«Aura, bırakalım artık numarayı.»

«Numara mı?»

«Söyle bana, Senora Consuelo seni kaçmaktan, kendi yaşamını yaşamaktan alıkoyuyor mu? Seninle ben odadayken niçin oradaydı o?.. N'olur söyle bana, benimle ne zaman gideceksin?»

«Gitmek mi? Nereye?»

«Bu evin dışına; dünyaya, birlikte yaşamaya. Sonsuza dek halana bağlı kalmak zorunda değilsin... Niye tüm bu bağlılık? Böylesine çok mu seviyorsun onu?»

«Onu sevmek mi?»

«Evet. Niye kendini böyle kurban ediyorsun?»

«Onu sevmek mi? O beni seviyor. O kendini bana kurban ediyor.»

«Ama o yaşlı bir kadın; nerdeyse bir ceset. Sense...»

«O benden daha canlı. Evet, o yaşlı ve iğrenç... Felipe, onun gibi olmak istemiyorum... bir başka...»

«Seni diri diri gömmeye çalışıyor. Yeniden doğman gerek Aura.»

«Yeniden doğmak için ölmek gerek... Hayır, anlamazsın. Unut bunu Felipe. Yalnız bana inan.»

«Biraz açıklasan.»

«Yalnız bana inan. O bugün hep dışarda olacak...»

«O mu?»

«Evet, öteki.»

«Dışarı mı çıkıyor? Ama o hiç...»

«Evet, kimi zaman çıkar. Büyük bir çaba harcar ve çıkar. Bugün çıkıyor. Bütün gün... Sen ve ben...»

«Gidelim mi?»

«İstersen.»

«Yok... Şimdi olmaz. Anlaşmam var. Ama işi bitirir bitirmez, o zaman...»

«Ah, evet. Ama bütün gün dışarda o. Bir şeyler yapabiliriz...»

«Ne?»

«Halamın yatak odasında bekleyeceğim seni bu akşam. Her zamanki gibi bekleyeceğim.»

Dönüyor; bilmeyenlere yaklaştıklarını bildirmek için zil kullanan cüzzamlılar gibi zilini çalarak: «Çekilin yolumdan, çekilin yolumdan.» Gömleğini ve ceketini giyiyorsun ve seni yemek odasına çağıran zilin sesini izliyorsun. Holde dul Llorente sana doğru geliyor; beli bükük, budaklı bir bastona dayanmış; eski beyaz bir giysi giymiş, lekeli ve yıpranmış bir tül peçe takmış. Sana bakmadan geçiyor; bir mendile sümkürüyor ve tükürüyor. Mırıldanıyor.

«Bugün evde yokum, Senor Montero. İşinize tam bir güvenim var. Lütfen sürdürün. Kocamın anıları yayınlanmalı.»

Eski bebeklerinki gibi ufacık ayaklarıyla halılara basarak, bastonuna dayanarak, şişkin ciğerlerinden bir şeyler temizlemek istermiş gibi aksırarak ve tükürerek gidiyor. Odasındaki eski sandığın dibinden çıkarıp giydiği sararmış gelinliğini gördüğünde duyduğun meraka karşın ancak bir istem gücüyle engelliyorsun kendini gözlerinle onu izlemekten...

Yemek odasında seni bekleyen soğuk kahveye pek dokunmuyorsun. Sigara içerek, hiç işitmediğin sesleri bekleyerek uzun arkalıklı sandalyede oturuyorsun; sonunda yaşlı bayanın evden çıktığını ve yapacağın şeyde seni yakalayamayacağını anlıyorsun. Sandığın anahtarını bir saattir avcunda sıkıyorsun ve şimdi kalkıp oturma odasından hole çıkıyorsun; saatine bakıp on beş dakika kulağın *Senora* Consuelo'nun kapısında bekliyorsun. Sonra yavaşça itip açıyorsun onu; kandillerin örümcek ağı gibi ışığında, üstünde tavşanın bir havuç kemirdiği boş yatağı görüyorsun. Sanki yaşlı bayan çarşafların arasında saklanabilirmiş gibi bu hep ekmek kırıntılarıyla dolu yatağa çekinerek dokunuyorsun. Sandığın durduğu köşeye yürüyorsun; sıçanlardan birinin kuyruğuna basıyorsun; bağırıyor ve kendini kurtarıp ötekileri uyarmak için seğirtiyor. Bakır anahtarı paslı asma kilide uyduruyorsun; kilidi çıkarıp kapağı açarken eski menteşelerin gıcırtısını duyuyorsun. Anıların kırmızı kurdeleyle bağlı üçüncü tomarını alıyorsun ve onların altında fotoğrafları, şu eski gevremiş, kıyıları kıvrık fotoğrafları buluyorsun. Bakmadan alıyorsun onları, göğsüne bastırıp sıçanların açlığını unutarak sandığı kapamadan çabucak odadan çıkıyorsun. Kapıyı kapıyorsun; soluğun düzelinceye değin duvara yaslanıyorsun; sonra merdivenleri tırmanıp odana çıkıyorsun.

Yukarıda anıların arkasını, yeni sayfaları, can çekişen bir yüzyılın olaylarını okuyorsun. General Llorente süslü diliyle Egenia de Montijo'nun kişiliğini anlatıyor, Küçük Napoleon'a saygılarını sunuyor, en savaşçı tumturaklı sözlerini Fransız-Prusya savaşına ayırıyor; yenilginin üzüntüsüyle, onurlu kişilerin Cumhuriyet belâsı konusundaki söylevleriyle sayfalar dolduruyor. General Boulanger'de bir umut ışığı görüyor, Meksika'yı özlüyor; Dreyfus olayında ordunun onurunun — hep bu "onur" sözcüğü — kurtarıldığına inanıyor...

Gevremiş kâğıtlar dokundukça çıtırdıyor. Artık onlara saygı duymuyorsun, yalnız yeşil gözlü kadının yeniden görünmesini bekliyorsun. «Arasıra niye ağladığını biliyorum Consuelo. Sen yaşama sevinciyle pırıl pırıl olduğun halde sana çocuklar veremedim.» Ve sonra : «Consuelo, Tanrı'yı kışkırtmamalısın. Kendimizle uzlaşmalıyız. Benim sevgim yetmez mi? Beni sevdiğini biliyorum, duyuyorum bunu. Senden özveri istemiyorum; çünkü bu seni üzecektir Senden ancak bana duyduğunu söylediğin büyük sevgide yeterli bir şey, hasta imgelemlere dönmeyi gerektirmeyen ikimizi de doldurabilecek bir şey istiyorum...»

Bir başka sayfada: «Consuelo'ya o ilaçların tümüyle yararsız olduğunu söyledim. Oysa o kendi otlarını bahçede yetiştirmeyi sürdürüyor. Kendini kandırmadığını söylüyor. Otlar bedeni değil ruhu güçlendiriyor...» Sonra: «Onu çılgınca sayıklarken buldum; yastığı kucaklamış. Bağırdı: 'Evet, evet, evet, yaptım, onu yeniden yarattım. Onu çağırabilirim, ona kendi yaşamımdan yaşam verebilirim!' Doktoru çağırmak gerekti. Onu yatıştıramayacağını söyledi doktor; çünkü o uyarıcıların değil uyuşturucuların etkisindeymiş.» Ve sonunda: «Bu sabah erkenden onu hollerde yalınayak yürürken gördüm. Durdurmak istedim. Bana bakmadan geçti; ama sözleri banaydı. 'Durdurma beni. Gençliğime doğru gidiyorum, gençliğim bana doğru geliyor. İçeri giriyor, bahçede şimdi, işte geri geldi... Consuelo, zavallı Consuelo, şeytan bile melekti bir zamanlar.»

Başka bir şey yok. General Llorente'nin anıları şu cümley-

Ve son sayfasından sonra resimler. Yaşlı bir bayın asker üniformasıyla bir resmi, bir köşesinde şu sözcükler olan eski bir fotoğraf : *«Moulin, photographe, 35 Boulevard Houssmann»* ve tarih, 1894. Sonra Aura'nın fotoğrafı, yeşil gözleriyle Aura' nın, kara saçları lüle lüle toplanmış arkasında renkli bir manzarayla bir Dorik sütuna yaslanmış: Ren'de bir Lorelei görünümü. Giysisi boğazına dek düğmeli, elinde bir mendil var, etek yastığı takmış: Aura, ve beyaz mürekkeple tarih, '1876'; kartın arkasında karınca duası gibi bir elyazısı : *«Fait pour notre dixième anniversaire de mariage,»* aynı elle bir imza: «Con-
le bitiyor: *«Consuelo, le dêmon aussi était un ange, avant...»*
suelo Llorente». Üçüncü fotoğrafta Aura ile yaşlı bay birlikte.

ama yabanlık giysilerini giymişler, bir bahçede bir sırada oturuyorlar. Fotoğraf biraz solmuş: Aura öteki resimdeki kadar genç görünmüyor ama kadın o, erkek o, o... o sensin. Fotoğraflara bakıyorsun, bakıyorsun, yukarı, ışığa kaldırıyorsun onları. General Llorente'nin sakalını parmağınla kapatıyorsun, onu kara saçlı düşünüyorsun ve kendini buluyorsun: Solgun, yitik, unutulmuş, ama sen, sen, sen.

O uzak valsin ritmiyle, nemli, kokulu bitkilerin kokusuyla başın dönüyor, yorgun, yatağa düşüyorsun; yanaklarına, gözlerine, burnuna dokunuyorsun; sanki görünmeyen bir elin yirmi yedi yıldır taşıdığın maskeyi, gerçek yüzünü gizleyen mukavva biçimi, gerçek görünümünü, bir zamanlar senin olan ama sonra unuttuğun görünümünü yırtıp koparmasından korkar gibisin. Yüzünü yastığa gömüyorsun; geçmiş rüzgârının senin kendi biçimini yırtmasını engellemeye çalışıyorsun; çünkü onu yitirmek istemiyorsun. Yüzün yastıkta, ne geleceğini bilmeden, engelleyemeyeceğin şeyi bekleyerek uzanıyorsun. Artık saatına bakmıyorsun; insan boşyüceliğine uyarak sıkıntıyla zamanı ölçen yararsız bir nesne bu; zamanın gerçek geçişini, hiç bir saatın ölçemeyeceği ölümlü ve küstah bir hızla geçen zamanı değiştirmek için bulunmuş uzun saatleri gösteren o küçük eller gereksiz. Bir yaşam, bir yüzyıl, elli yıl: Artık bu yalancı ölçüleri düşünemiyorsun; bu cisimsiz tozu ellerinde tutamıyorsun.

Yastıkta dönüp yukarı baktığında kendini karanlıkta buluyorsun. Gece olmuş.

Gece olmuş. Cam tavanın ötesinde hızlı kara bulutlar kendini kurtarmaya, solgun, yuvarlak, gülümseyen yüzünü göstermeye çalışan ayı gizliyorlar. Bir an için kaçıyor, sonra bulutlar gene örtüyor onu. Hiç umudun yok. Saatına bile bakmıyorsun. Eski kâğıtları ve solgun fotoğraflarıyla o cezaevi hücresinden çıkıp hızla merdivenleri iniyorsun; Senora Consuelo'nun oda kapısında duruyorsun; saatler süren sessizlikten sonra tarazlanmış, değişmiş kendi sesini duyuyorsun: «Aura...»

Odaya giriyorsun. Adak ışıkları sönmüş. Yaşlı bayanın bütün gün dışarda olduğunu anımsıyorsun; onun ilgisinden yok-

sun mumlar yanıp tükenmiş olacak. Karanlıkta el yordamıyla yatağa yürüyorsun.

Ve gene: «Aura.»

Taftanın hafif hışırtısını duyuyorsun; ve seninkine uyan bir soluma. Aura'nın yeşil giysisine dokunmak için elini uzatıyorsun.

«Hayır... Dokunma bana... Yanıma uzan.»

Yatağın kıyısını buluyorsun, bacaklarını kaldırıp oraya uzanıyor ve kımıldamadan duruyorsun. Bir korku ürpermesi duyuyorsun: «Her an geri gelebilir.»

«Gelmeyecek.»

«Hiç mi?»

«Yorgunum. O da yorgun. Onu benimle birlikte üç günden fazla hiç tutamadım.»

«Aura...»

Aura'nın memelerini avuçlamak istiyorsun. Arkasını dönüyor. Sesindeki kayıtsızlıktan anlıyorsun bunu.

«Hayır... Dokunma bana...»

«Aura... Seni seviyorum.»

«Evet, beni seviyorsun. Dün her zaman beni seveceğini söyledin bana.»

«Hep seveceğim seni, hep. Senin öpüşlerin, bedenin gerek bana...»

«Yüzümü öp. Yalnız yüzümü.»

Başının yanındaki yüze dudaklarını değdiriyorsun. Aura'nın uzun kara saçlarını okşuyorsun. Yakınmasına aldırmadan bu çelimsiz kadını omuzlarından kavrıyorsun. Tafta giysisini yırtıyorsun, kucaklıyorsun onu, kollarında ufak, yitik ve çıplak duyuyorsun onu; iniltili direnmesine, karşı koymasına karşın düşünmeden ayrımsamadan yüzünü öpüyorsun. Onun gevşemiş memelerine dokunduğunda duvardaki bir sıçan deliğinden gümüş rengi bir ay ışığı huzmesi vuruyor ve seni şaşırtıyor. Işık Aura'nın anılar kadar gevşemiş, fotoğraflar kadar kırışmış buruşuk yüzüne vuruyor. Bu etsiz dudakları, dişsiz ağzı öpmeyi kesiyorsun: Ay ışığı yaşlı bayanın, Senora Consuelo'nun çıplak, titrek, yıpranmış, ufak, eski, dokunduğun için titreyen bedenini gösteriyor sana; seviyorsun onu, sen de geri geldin...

Yüzünü, açık gözlerini Consuelo'nun gümüş kırı saçlarına daldırıyorsun ve bulutlar ayı örttüğünde, yeniden ikinizi de sakladığında, gençliğin, yeniden bedenleşen gençliğin anısı karanlığa egemen olduğunda gene sarılıyorsun ona.

«Geri gelecek o, Felipe. Onu birlikte getireceğiz. Hele gücüm yerine gelsin, onu geri getireceğim...»

Çeviren : Yusuf Atılgan

HAYAT PAHALILIĞI

Salvador Renteria çok erken kalktı. Merdiven sahanlığını koşarak geçti.. Su ısıtıcıyı yakmadı. Donunu çıkardı, soğuk duş ona iyi gelmişti. Havluyla bedenini oğuşturdu, yatak odasına döndü. Ana, yataktan: "Kahvaltı etmeden mi gideceksin" diye sordu. Salvador, dışarda bir kahve içeceğini söyledi. Karısı iki haftadır hasta yatıyordu, rengi solmuş, zayıflamıştı. Salvador'a: "Bürodan bir haber var mı" diye sordu. Salvador, dudaklarının arasına bir sigara iliştirerek: "Gidip senin imzalamanı istiyorlar" karşılığını verdi. Ana içini çekti, sonra konuştu:

«Buna gücüm yeteceğini nasıl düşünebiliyorlar »

«Ben de söyledim yapamayacağını ama bilirsin ne mal olduklarını.»

«Doktor ne dedi sana?»

Salvador, içilmemiş sigarasını pencerenin kırık camından dışarı attı, parmaklarıyla bıyıklarını, saçlarını düzeltti. Ana gülümsedi, karyolanın demirine dayandı. Salvador yanına oturarak, elini tuttu, üzülmemesini söyledi, çok geçmeden işine dönecekti. İkisi de, giysi dolabına, hırdavat ve erzakla dolu kutuya, elektrik ocağına, leğene, gazete yığınlarına bakarak bir süre suskunluğa gömüldüler. Salvador karısının elini öptü, sonra odadan sahanlığa çıktı. Merdivenlerden indi, yapıdaki öteki odalardan gelen birbirine karışmış yemek kokularını duyarak giriş katının avlusunu geçti. Patenle kayanların ve köpeklerin önünden geçerek caddeye çıktı. Eskiden evin garajı olarak kullanılan dükkâna girdi, yaşlı tezgâhtar: *«Life'ın* İspanyolca baskısı henüz gelmedi» diyerek, dergileri sergilediği dolapların as-

ma kilitlerini açmayı sürdürdü. Sonra resimli romanları göstererek :

«Belki karınız için başka dergiler de bulunur. İnsanın yatakta canı sıkılır,» dedi.

Salvador çıktı. Oyuncak tabancalarını ateşleyen bir grup çocuğun önünden geçti, arkalarında bir adam ağıldan çıkardığı birkaç keçiyi güdüyordu. Salvador ondan bir kilo süt istedi, sonra da sütü 12 numaraya götürmesini söyledi. Ellerini cebine soktu, otobüsü kaçırmamak için geriye doğru koşar adımlarla yürümeye başladı. Otobüs kalkmak üzereyken atladı, ceketinin cebinden otuz sent çıkarıp verdi, sonra San Francisco Xocotitla'nın tozlu caddelerini, servileri, evleri, pencerelerdeki parmaklıkları izlemek için oturdu. Otobüs, Nonoalco Köprüsü'nün üzerindeki, demiryolu boyunca gidiyordu. Raylardan buhar yükseliyordu. Oturduğu tahta otobüs koltuğundan erzak yüklü kamyonların kente girişini izledi. Manuel Gonzalez Caddesi'nde bilet kontrolü için bir görevli bindi, Salvador da bir sonraki köşede indi.

Babasının Vallejo'nun yukarlarındaki evine gitti.

Çimleri güneşten kavrulmuş küçük bahçeden geçti, kapıyı açtı. Klemensia selâm verdi ona, Salvador yaşlı adamın kalkıp kalkmadığını sorarken, Pedro Renteria yatak odasını oturma odasından ayıran perdenin arkasından ortaya çıktı.

«Ne bu sabahın köründe! Bekle, geliyorum şimdi!»

Salvador ellerini sandalyelerin arkalıklarından geçirdi. Klemensia, çam ağacından yapılmış cilâsız masanın tozunu aldı sonra camlı mutfak dolabından bir masa örtüsü ve seramik tabaklar çıkardı. Anita'nın nasıl olduğunu sordu ve çiçekli sabahlığının altından göğüslerini düzeltti.

«Biraz daha iyice.»

«Kendisine yardım edecek birisine gerek duyuyor olmalı. Öyle havalar atmasa...»

Birbirlerine baktılar, sonra Salvador, duvarların çatıdan akan suyla nasıl lekelendiğini gördü. Perdeyi çekti, babasının dağınık yatak odasına girdi. Babası yüzündeki sabunu yıkıyordu. Salvador kolunu omzuna doladı, alnından öptü. Perdo da onun karnını çimdikledi. İkiside aynada kendilerini görebiliyorlardı.

Birbirlerine benziyorlardı, yalnızca babasının saçları biraz daha dökük ve kıvırcıktı. Günün bu erken saatinde niye geldiğini sordu; Salvador daha geç gelemediğini, çünkü Ana'nın çok hasta olduğunu, bir aydır çalışamadığını, biraz paraya ihtiyaçları olduğunu söyledi. Pedro omzunu silkti, Salvador ondan ödünç para istemediğini belirtti bu kez :

«Benim aklıma gelen şu : patronunla konuşabilirdin, bana bir şey önerebilirdi. Bir iş.»

«Öyle ya, evet... kim bilir... Şu askıları takmama yardım etsene.»

«Bir türlü iki yakamı bir araya getiremiyorum.»

«Aldırma. Bakarsın düzelir, karşına bir şey çıkar. Ben ne yapabilirim, bir bakalım.»

Pedro kemerini bağladı, yatağın baş ucundaki masadan şoför kasketini aldı. Kolunu Salvador'un beline dolayarak onu masaya götürdü. Klemensia'nın kendileri için köy usulü pişirip masaya koyduğu yumurtaları kokladı :

«Giriş, delikanlı! Sana yardım etmek istemez miyim hiç. Ama görüyorsun işte, elimiz dar, Klemensia'yla benim yani. Üstelik öğle, akşam yemeklerini de parasız, patrondan yiyorum... Bir de bu olmasaydı... Yoksul doğdum, yoksul öleceğim. Bak şimdi, düşün, eğer Don Jose'den birtakım kişisel dileklerde bulunmaya başlarsam, sağı solu belli olmaz, parasını benden çıkarmaya kalkışır çok geçmeden, o zaman da zama eyvallah demekten başka çare yok... İnan bana, delikanlı, şu 250 papeli ondan almam gerek.»

Kendine bir ağız dolusu omlet ve sos hazırladıktan sonra sesini alçalttı :

«Sevgili anneciğinin anısına ne kadar saygı duyduğunu bilirim, ben de senden geri kalmam ya, söylemenin gereği yok, ama bu hepimiz bir evde oturup, tek kira vermek varken, iki ev tutma işi yok mu... İyi, iyi, bir şey demedim... Karının ailesiyle birlikte niye oturmazsınız öyleyse?»

«Dona Konça'nın nasıl bir kadın olduğunu bilmez değilsin. Gün boyu Ananın doğuştan şöyle , doğuştan böyle olduğunu söyler durur. Biliyorsun işte, bunun için ayrıldık onun evinden.»

«Öyle, özgürlüğünü istersen çıkmak zorunda kalacaksın. Üzülme. Bir şey düşüneceğim.»

Klemensia gözlerini önlüğüne kuruladı, sonra babaoğlun arasına oturdu:

«Çocuklar nerde?» diye sordu.

«Ana'nın ailesindeler,» karşılığını verdi Salvador. «Biraz iyileşene kadar orda kalacaklar.»

Pedro, patronunu Akapulko'ya götüreceğini söyledi:

«Eğer bir şeye ihtiyacın olursa Klemensia'yla görüşürsün. Oldu bu iş. Git, arkadaşım Juan Olmedo'yu gör. Eski bir dostumdur. Taksileri var. Ben telefon edip senin geleceğini söyleyeceğim.»

Salvador, babasının elini öptü, çıktı.

Buzlucamlı kapıyı açtı, bir sekreterin, muhasebecinin, bir daktilo ve hesap makinesinin bulunduğu, çelik eşyalı odaya girdi, kim olduğunu söyledi. Sekreter Senyor Olmedo'nun özel bürosuna girdi, sonra Salvador'u içeriye aldı. Olmedo zayıf, çok ufak tefek bir adamdı; camın altında eğlenti ve tören fotoğrafları olan alçak bir masanın çevresindeki deri koltuklara oturdular. Salvador ona, öğretmenlikten kazandığı paraya destek olması için çalışmaya ihtiyacı olduğunu söyledi, Olmedo da büyük, kara defterleri karıştırmaya başladı.

«Şanslısın,» dedi sivri, kıllı kulağını kaşıyarak. «Yediden geceyarısına kadar iyi bir vardiya var. Aslında bu işin peşinde çok kişi var; çünkü ben yanımda çalışanları memnun ederim.» Büyük defteri gürültüyle çarparak kapattı: «Ama sen benim eski dostum Pedro'nun oğlu olduğun için, bu işi sana vereceğim. Hemen bugün başlarsın. Eğer sıkı çalışırsan, eve günde yirmi peso götürebilirsin.»

Salvador, kısa bir süre hesap makinesinin tiktaklarından ve Yirmi Kasım Caddesi'nin uğultusundan başka bir şey duyamadı. Olmedo sokağa çıkması gerektiğini söyledi, ona da kendisine katılmasını önerdi. Hiç konuşmadan asansörle aşağı indiler, sokağa çıktıklarında, müşterinin bir iş için arabayı her durduruşunda saati yeniden açması gerektiğini bazı ahmakların

müşteriye aynı parayla bir saat bütün Meksika'yı dolaştırdıklarını söyleyerek onu uyardı. Dirseğini kavradı, Federal Bölge Dairesi'ne girdiler, merdivenleri çıktılar, Olmedo, aynı yöne giden birçok kişiyi almanın yasak olduğunu anlatıp duruyordu şimdi de...

«Birini burda, ötekini orda bırakırsın, sonunda birde bakarsın ki La Villa'dan Pedregal'a ilk binen yolcunun verdiği 1.50'lik ücretle gitmişsin. Bazıları çok yüzsüzdür....!»

Olmedo sekreterlerden birine meyveli sakız verdikten sonra, kendisini patronun odasına sokmasını rica etti. Genç kız ona sakız için teşekkür etti; Olmedo orda çalışanlarla şakalaşıp onları gelecek cumartesi birlikte bira içip sonra da domino oynamaya çağırırken, kız da patronun özel çalışma odasına girmişti. Salvador Olmedo'nun elini sıktı, teşekkür etti. Olmedo:

«Ehliyetin düzgün mü? Trafikçilerle başımı derde sokmak istemem. Bu akşam yediden önce gel. Toridio'yu ara, giden gelen arabalara o bakar. Hangi arabanın senin olduğunu söyler. Bir pesoluk yolcu yok, unutma, böylesi kapıların canına okur. Sonra, bu bir ücretle önüne gelen yerde durma işi de yok. Yolcu arabadan iner inmez, sokağa tükürmek için bile olsa, saati yeniden açarsın. İhtiyara saygılar.»

Salvador, Katedralin saatine baktı. On birdi. Bir süre, domates, portakal ve kabak dolu kutulara bakmanın tadını çıkararak Merced Sokağı'nda dolaştı. Meydanda bira içip spor gazetelerinin sayfalarını karıştıran hamallara yakın bir köşeye oturup bir süre sigara içti. Sıkıldı, San Juan de Letran Sokağı'ndan yukarıya yürüdü. Önünden bir kız gidiyordu. Kızın, kollarının arasından bir paket düştü, Salvador hemen koşup yerden alıp verdi, kız gülümseyerek teşekkür etti. Genç adam onun kolunu tuttu, sonra:

«Gidip bir limonata içelim mi?»

«Özür dilerim Senyor, pek öyle...»

«Bağışlayın. Rahatsız etmek istemedim.»

Kız, küçük, hızlı adımlarla yürüdü. Kalçalarını sallıyordu, ak bir eteklik giymişti, gözucuyla vitrinlere bakmaktaydı. Sal-

vador onu belli bir uzaklıktan izliyordu. Sonra kız bir dondurmacı arabasının önünde durarak, çilekli dondurma istedi. Salvador ok gibi fırlayıp parayı ödedi, kız gülümseyerek teşekkür etti. Hafif içkiler içilen bir bara gittiler, bir köşeye çekilip oturdular, iki de Sidral söylediler. Kız ona ne iş yaptığını sordu, Salvador da yumruklarını sallayarak tahmin etmesini söyledi, kız «boksör» dedi, Salvador gülerek, çocukluğunda boksa epey çalıştığını ama şimdi öğretmenlik yaptığını söyledi. Kız da ona bir sinema gişesinde çalıştığını söyledi. Kolunu kaldırdı, Sidral şişesi devrildi, ikisi de gülmekten kırıldılar.

Birlikte bir otobüse bindiler. Konuşmadılar. Salvador kızın elini tuttu, Çapultepek Parkı'nda indiler. Parkın yollarında arabalar ağır ağır ilerliyordu. Gençlerle dolu, üstü açık bir sürü araba vardı. Birçok kadın da, arkalarından sürükledikleri, kucaklarında taşıdıkları ya da bebek arabalarında götürdükleri çocuklarla birlikte yürümekteydiler. Çocuklar şekerler, dondurmalar yiyorlardı. Baloncuların düdükleri ve yüksekçe bir yerde çalmakta olan mızıka da duyuluyordu. Kız, ona Çapultepek'te gezmeye çıkmış insanların ne iş yaptıklarını tahmin etmekten hoşlandığını söyledi, güldü ve birtakım insanları göstererek konuşmasını sürdürdü: Kara ceket ya da açık yakalı gömlek, deri ayakkabı ya da sandallar, pamuklu bir eteklik ve pullu bir bluz, çizgili yelek, parlak deriden, yüksek ökçeli ayakkabılar, kız, bunları giyenlerin sırasıyla marangoz, elektrikçi, sekreter, vergi memuru, öğretmen, hizmetçi ve gezginci satıcı olduğunu söyledi. Göle vardılar, sandala bindiler. Salvador ceketini çıkarıp kollarını sıvadı. Kız parmaklarını suya soktu, gözlerini kapadı. Salvador kürek çekerken, ıslıkla bildiği birkaç ezgiyi çalıyordu. Duraladı, kızın dizine dokundu. Kız gözlerini açtı, etekliğini düzeltti. İskeleye döndüler, kız eve, yemeğe gitmesi gerektiğini söyledi. Ertesi gün saat on birde, gişe kapandıktan sonra buluşmak üzere sözleştiler.

Salvador, Kiko'nun yerine gidip çelik borudan, muşamba kaplı masaların arasında arkadaşlarını aradı. Uzaktan kör Makaryo'yu gördü, gitti yanına oturdu. Makaryo müzik kutusuna yirmi centavo koymasını istedi, az sonra Alfredo göründü, üçü birden üzerine baharlı sos dökülmüş tavuklu börek ısmar-

ladılar, biralar da geldi, bir yandan da, *«Ne vefâsız kızmış, beni bıraktı, çekti gitti; kuşkusuz benden daha erkek biri içindi,»* şarkısını dinliyorlardı. Her zaman yaptıklarını yapmaktaydılar, yani yeniyetmeliklerini anıyorlar, oturdukları bölgenin en güzel kızları olan Rosa ile Remedios'dan konuşuyorlardı. Makaryo onları sıkıştırıp, konuşturuyordu. Alfredo şimdiki çocukların gerçekten sıkı olduklarını söyledi, bıçağı bilmem nesiyle... Onlar öyle değillerdi. Dahası, şöyle bir düşünecek olursanız, su katılmamış aptaldılar. Poli'nin çetesinin sırf onların dizlerini incitebilmek için futbol maçına çağırışını hatırladı, olay Mirto Sokağı'nda boş bir arsada-yapılan bir boks maçıyla sona ermişti, Makaryo bir beyzbol sopası kaptığı gibi gelmişti, kör delikanlı sopayla üzerlerine yürüyünce Poli'nin çetesindekilerin ödleri kopmuştu. Makaryo onların kendisini bu olaydan sonra aralarına aldıklarını söyledi, Salvador, bunun asıl nedeninin, Makaryo'nun suratını tuhaf tuhaf buruşturup gözlerini sadece akları görünene kadar yuvarlaması, kulaklarını arkaya kıvırabilmesi olduğunu belirtti, çünkü bu görünüm bile insanı gülmekten çatlatmaya yeterdi. Makaryo asıl gülmekten çatlayanın kendisi olduğunu söyledi, çünkü babası ona on yaşından beri üzülmemesini, hiç çalışmak zorunda kalmayacağını, sahibi olduğu sabun fabrikasında işlerin iyi gittiğini söyleyip durmuştu, Makaryo da bu durumda kendini vücut geliştirmeye vermişti, böylece kendini savunabilecekti. Onun okulu radyo olmuştu, bütün şakaları ve ses taklitlerini oradan kapmıştı. Sonra arkadaşları Raymonda'yı hatırladılar, bir süre konuşmaya ara verdiler, daha çok bira ısmarladılar, Salvador sokağa baktı, Raymonda'yla ikisi, sınavlar sırasında bir gece, eve giderlerken, Raymonda'nın ondan karışık bir cebir problemi açıklamasını istediğini, sonra ayrılmadan önce bir an Sullivan ve Ramon Guzman sokaklarının köşesinde durduğunu anlattı, Raymondo:

«Biliyor musun?» demişti, «Bu bina sırasından öteye geçmeye korkuyorum sanki. Burası bizim bölgenin bittiği yer. Buradan ötede başıma ne gelir bilmem. Sen benim arkadaşımsın, sana bunun için söylüyorum bunu. Yemin ederim buradan öteye geçmeye korkuyorum.»

Salvador, öğleden sonra üç saat ders verdi, tahtaya Cumhuriyetin bir haritasını çizdi, ders bittiğinde elleri tebeşir tozu içinde kalmıştı. Dersler bitip çocuklar çıkınca sıraların arasında dolaştı, sonra arka sıralardan birine oturdu. Tek ışık uzun bir koridorun ucundan sarkan ampuldü. Oturduğu yerden haritanın dağ sıralarını, tropikal nehir yataklarını, çölleri, düzlükleri gösteren renkli parçalarına bakıyordu. Hiçbir zaman iyi resim yapamamıştı; Yucatan çok büyük, Aşağı Kaliforniya da çok kısa olmuştu. Oda talaş ve deri çanta kokuyordu. Beşinci sınıf öğretmeni Cristobal kapıdan içeriye baktı: «Ne oldu?» diye sordu.

Salvador tahtaya gitti, ıslak bir bez parçasıyla haritayı sildi. Cristobal bir paket sigara çıkardı, birer sigara içtiler, tebeşir parçalarını kutularına yerleştirirken döşeme gıcırdadı. Oturup beklediler, az sonra öteki öğretmenler ve müdür Duran geldi.

Müdür kürsüdeki sandalyeye, ötekiler de sıralara oturdular, sonra müdür kara gözleriyle onlara, onlar da, onun esmer yüzüne, mavi gömleğine, mor boyunbağına baktılar. Müdür kimsenin açlıktan ölmediğini, her yerde halkın güçlüklerle karşılaştığını söyledi, öğretmenler kızdılar, birisi: «Hem sabahçılara hem öğlencilere ders verdikten sonra otobüste bilet zımbalıyorum.» dedi, bir başkası da geceleri Santa Maria la Redonda'da bir barda çalışıyordu, öğretmenlerden biri de artırdıklarıyla küçük bir dükkân açtığını; okula yalnızca dayanışmayı göstermek için geldiğini açıkladı. Duran, onlara terfi umutlarını, aylıklarını ve belki de ansızın işlerini bile yitirebileceklerini, kendilerini bu kadar kapıp koyvermemelerini söyledi. Kalkıp sınıftan çıktılar, Salvador saatin nerdeyse altı buçuğa geldiğini gördü, hemen sokağa fırladı, trafiğin arasına karışarak bir otobüse atladı.

Zakola'da indi, Olmedo'nun işyerine kadar yürüdü. Toribio onun kullanacağı arabanın yedide gelceğini, biraz beklemesini söyledi. Salvador camlı bölmeye yaslanarak bir Meksika haritası açtı. Bir süre haritayı inceledi, sonra katladı, kareli kağıtlı bir aritmetik defteri çıkararak bir şeyler işaretledi:

«Hangisi daha iyi? Kent içinde mi, yoksa kent dışında mı araba sürmek?» diye sordu Toribio'ya.

«Kent merkezinden uzaklaştıkça daha çabuk gidersin ama daha çok benzin yakarsın. Benzin parasının cebinden çıkacağını unutma.»

Salvador güldü:

«Belki otel kapılarında, iyi bahşiş verecek birkaç yankee bulunur.»

«İşte senin araban geliyor,» dedi Toribio camlı bölmeden.

Arabadaki tombul şoför:

«Yeni gelen herif sen misin?» diye sordu. Bir bez parçasıyla alnının terini sildi, arabadan indi: «İşte bu. Önce hafiften al, arasıra boğulur. Kapıları da kendin kapat, yoksa harap ederler. Bundan sonrası senin işin.»

Salvador direksiyonun başına geçip oturdu, defterleri torpido gözüne koydu. Yağlı direksiyonu bir bezle sildi. Oturduğu yer ısınmıştı. Kalktı, ön camı sildi. Gene oturdu, aynayı gözüne göre ayarladı. Arabayı hareket ettirdi. 'BOŞ' yazısını açtı. Elleri terliyordu. Yirmi Kasım Caddesi'nden aşağı indi. Hemen bir adam durdurdu, Kosmos Sineması'na götürmesini söyledi.

Adam sinemada indi. O sırada Cristobal arabanın penceresine eğildi: «Bu bir mucize,» dedi. Salvador burada ne aradığını sordu, Cristobal, Senyor Glores Karranza'nın Ribera de San Cosme'deki basımevine gittiğini söyleyince, Salvador götürmeyi önerdi, Cristobal arabaya bindi ama bunun ahbap işi bedava bir yolculuk olmayacağını söyledi, parasını verecekti. Salvador güldü, onun da istediğinin bu olduğunu söyledi. Boksdan söz ettiler, cuma günü birlikte Arena Mexico'ya gitmeyi kararlaştırdılar. Cristobal beşinci sınıf çocuklarından sözetmeye başladı, o ara basımevine vardılar, Salvador arabayı park etti, indiler.

Dar kapıdan girip, uzun karanlık geçitten aşağıya indiler. Basımevi en sondaydı, Senyor Flores Karrenza onları karşıladı, Cristopal: «Bildiriler hazırlandı mı?» diye sordu. Basımcı siperini kaldırıp başını salladı, üzerinde kara ve kırmızı harflerle yazılmış bir grev yağrısı olan kağıdı gösterdi. Yardımcılar dört

paketi verdiler. Salvador paketlerin ikisini aldı, Cristobal hesabı öderken basımevinden çıktı.

Uzun, karanlık geçitten aşağı yürüdü. Uzaktan Ribera de San Cosme'den geçen arabaların gürültüsü geliyordu. Geçidin yarısına varmıştı ki omzunda bir el hissetti, birisi: «Yavaş, yavaş,» dedi.

«Özür dilerim,» dedi Salvador. «Burası çok karanlık.»

«Karanlık mı? Hele dur, şimdi kapkara olacak.»

Adam dudaklarının arasına bir sigara yerleştirdi, gülümsedi, Salvador yalnızca: «İyi akşamlar, senyor,» dedi, ama el gene omzuna indi, herif, Salvador'un küçük bir öğretmen olduğunu, kendisinin kim olduğunu bilmediğini söyledi; Salvador kızmaya başladı, işinin acele olduğunu belirtti, herif hiç oralı değildi; «T.G., bildin mi?» dedi, «ben o'yum işte.»

Salvador geçidin sonunda, yapının girişinde, dört sigara yakıldığını gördü, paketleri göğsüne bastırdı, arkasına baktı, basımevinin kapı ağzında bir sigara daha yandı.

«T.G., Tanrının Gazabı. Eminim, benden söz edildiğini duymuşsundur.»

Salvador'un gözleri karanlığa alışmağa başlıyordu, adamın şapkasını ve paketlerden birini alan elini gördü.

«Kendini tanıtmakla gerçekten terbiyeli olduğunu gösterdin. Kağıtları ver, küçük öğretmen.»

Salvador eli itti, birkaç adım attı. Arkasındaki sigara daha da yaklaşmaktaydı. Geçitte ayak bileklerinin hizasında rutubetli bir hava cereyanı dolanıp duruyordu. Salvador çevresine bakındı:

«Bırakın da geçeyim.»

«Şu bildirileri ver bakalım.»

«Onlar bende kalacak, salak.»

Sigaranın yanan ucunu ense kökünde hissetti. Sonra Cristobal'ın çığlığı. Paketlerin birrini fırlatıp attı, boşta kalan kolunu adamın suratına indirdi. Sigarayı ezerken, yanan ucu yumruğunda hissetti. Sonra gittikçe yaklaşan, üzerinden kırmızı salyalar akan yüzü gördü. Salvador, sıkılmış yumruklarıyla hızla arkasına döndü, bıçağı gördü, sonra karnına girdiğinl hissetti.

Adam bıçağı yavaşça çekti, çıkardı, parmağını şaklattı. Salvador ağzı açık yere düştü.

Çeviren : Güler Dikmen

ANA MARİA MATUTE : (1925) Matute, yeni kuşak İspanyol yazarlarından biri. Barcelona'da doğdu, şimdi de orada yaşıyor. Çok genç yaşta yazmaya başlayan Matute, adını *Los Abel* adlı romanıyla duyurdu. O zamandan beri çok sayıda hikaye ve sekiz roman yazdı, birçok ulusal edebiyat ödülü aldı.

PİŞMAN OLAN ADAM

Kahve karanlık ve bunaltıcıydı. Ön yüzü yola, arka yüzü plaja bakıyordu. Plaja açılan kapıda rüzgârda sallanan kamıştan bir perde asılıydı : rüzgârın her esişinde kemik takırtısına benzer bir ses çıkarıyordu.

Yaşlı Tomeu, kapının önündeki merdivende oturmuş, kara deriden, iyice eskimiş bir tütün kesesini usul usul okşuyordu. Gözleri kumsalın, körfezin ta ötelerine dalmıştı. Uzaklarda bir motor gürültüsü ve dalgaların kayalara çarpması duyuluyordu. Plaja demirlemiş, üstü örtülü bir tekne öne arkaya hafifçe sallandı.

«Demek öyle ha,» dedi Tomeu düşünceli düşünceli. Sözler ağzından ağır ağır çıkıyor, önündeki toprağa taş gibi düşüyordu. Gözlerini kaldırdı, Ruti'ye baktı.

Ruti zayıf, gözlüklü bir delikanlıydı. Gözlüğünün ardındaki gözleri mavi ve masumdu.

«Öyle,» karşılığını verdi. Sonra yere baktı.

Tomeu kalın, esmer parmaklarıyla kesenin dibini karıştırdı. Kalın parmak uçlarının arasında bir tutam tütün vardı, gene denize bakarak konuştu :

«Ne kadar zaman veriyorsun bana?»

Ruti'nin sesi boğuktu .

«Bilmiyorum... Emin değilim. Emin olunamaz ki. Yani bak; bu gidişle olmayacak demek istiyorum.»

«Aldırma Ruti. Sen beni tanırsın: Çıkar baklayı ağzından.»

Ruti kıpkırmızı oldu. Dudakları titriyor gibiydi.

«Bir ay... iki de olabilir...»

«Bu da iyi be Ruti. Sana teşekkür borçluyum, bilirsin... Sana çok teşekkür borçluyum. Böyle daha iyi, bakma...»

Ruti susuyordu.

«Ruti,» dedi Tomeu, «sana bir şey söylemek istiyorum. Bazı kuşkuların var biliyorum, ama sana bir şey söylemek istiyorum Ruti. Benim, herkesin sandığından çok param var; fakir adam, balıkçı eskisi diyorlar, küçük bir yolgeçen kahvesinin sahibi diyorlar. Ama param var Ruti. Çok param var hem de...»

Ruti'nin canı sıkkın görünüyordu. Pembe yanakları daha da pembeleşmekteydi.

«Ama amca... ben... bana bunları niçin anlatıyorsun bilmiyorum!»

«Tek akrabam sensin Ruti,» diye tekrarladı Tomeu gözleri gene denize dalarak. «Sana çok düşkünümdür.»

Ruti bu sözlerden duygulanmıştı.

«Bunu çok iyi biliyorum,» dedi. «Her zaman da kanıtlamışsındır.»

«Ne diyordum, ha; çok param var Ruti. Bilirsin, görünüşe aldanmamak gerekir.»

Ruti gülümsedi. (Belki de bana kaçakçılık günlerini anlatacak. Bunları bilmediğimi mi sanıyor gerçekten? Belki herkesin bilmediğini sanıyor? Hey gidi eski kurt! Kimileri çok iyi tanır onu! Başka türlü olsa eğitimim için gerekli olan parayı nereden bulabilirdi ki?) Ruti hüzünle gülümseyerek elini yaşlı adamın omzuna koydu:

«Lütfen amca... Bunun üzerinde durmayalım. Bırak, lütfen... Öte yandan, dediğim gibi, yanılabilirim de. Evet, insan her zaman kolayca yanılabilir. Bilinmez ki...»

Tomeu anıden ayağa kalktı. Ilık rüzgâr kır saçlarını dağıtmıştı:

«Gir içeri, Ruti. Birlikte bir içki içelim.»

Kamış perdeyi araladı, Ruti önden geçti. Günün o saatinde kahve boştu. İki sinek gürültüyle vızıldayarak birbirlerini kovalıyorlardı. Tomeu barın arkasına geçti, iki bardak konyak koydu. Birini Ruti'nin önüne sürdü :

«İç, oğlum.»

Ona ilk kez 'oğlum' diyordu. Ruti gözünü kırptı, bir yudum aldı.

«Pişman oldum,» dedi birdenbire yaşlı adam.

Ruti ona baktı.

«Evet,» diye tekrarladı, «pişman oldum.»

«Anlamıyorum amca.»

«Param, demek istiyorum. Alın teriyle kazanılmış değil.. Hayır, değil.»

Konyağını bir dikişte bitirdi, sonra elinin tersiyle ağzını kuruladı :

«Seni bu duruma getirmek, iyi bir doktor yapmak bana yeter.»

«Bunu hiç unutmayacağım, amca,» dedi Ruti titrek bir sesle. Sonra gene ne diyeceğini bilmiyormuş gibi yere baktı.

«Yere bakma Ruti. Ben konuştuğumda başka yere bakan insanlardan hoşlanmam. Evet, Ruti : memnunum. Hem niçin biliyor musun?»

Ruti sessizliğini bozmadı.

«Çünkü öğrenimin sayesindedir ki bana ölümümün yaklaşmakta olduğunu söyledin. Beni muayene edebildin, yakınmalarımı dinledin, acılarımı, korkularımı... sonunda da bana *ya bir ayın kaldı ya da iki...* diyebildin. Evet, Ruti; memnunum, çok memnun...»

«Tanrı aşkına amca. *Yalvarırım* böyle konuşma... Bu konu çok sıkıcı. Unutalım bunları.»

«Hayır, neden unutacakmışız ki. Sen beni uyardın, benim de içim rahat etti. İnan Ruti, bana ne kadar iyilik ettiğini bilemezsin.»

Ruti bezgin bir tavırla gülümsedi.

Günün geri kalanı öteki günler gibi geçti. Saat sekize doğru kahve, çimento işinde çalışan adamlarla doldu. Yaşlı Tomeu her zamanki işleriyle uğraşıyordu, Rutl'nin okulu bitirdiğinden

bu yana yaptığı ilk tatili berbat etmek istemiyordu sanki. Ruti hasta gibiydi, sıkıntılı... Bir iki kez berikinin kendisine sessizce baktığını gördü.

Ertesi gün de olaysız geçti. Her ikisi de o konuyu açmadılar.Tomeu hatta neşeliydi bile. Ruti sessiz ve endişeli görünüyordu.

İki gün daha geçti. Şiddetli bir sıcak adayı yakıp kavuruyordu. Ruti kıyı boyunca sandalla geziye çıkmıştı. Mavı gözleri, uçsuz bucaksız gökyüzüne dalıp dalıp gidiyordu. Yapışkan sıcak, terden gömleğini ıslatıyor, gömlek de bedenine yapışıyordu. Yaşlı Tomeu'yu izlemeyi sürdürüyor, sorularına kısa, ters karşılıklar veriyordu.

Üçüncü günün sabahı Tomeu yeğeninin ve vaftiz oğlunun odasına girdi. Genç adam yatıyordu:

«Ruti,» diye seslendi yumuşak bir sesle.

Ruti telaşla gözlüğünü arandı. Eli titriyordu:

«Ne var amca?»

Tomeu gülümsedi:

«Hiçbir şey,» dedi. «Dışarı çıkıyorum, görüyorsun. Bir süre gelmeyebilirim. Meraklanma.»

Ruti sarardı:

«İyi,» dedi. Gene yastığına gömüldü.

«Gözlüğün Ruti,» diye uyardı Tomeu; «dikkat et, kırma.»

Ruti yavaşça gözlüğünü çıkardı, gözlerini tavana dikmiş yatıyordu. Küçük pencereden, sıcak bir esinti ve dalgaların sesi gelmekteydi.

Aşağı, kahveye indiğinde nerdeyse öğle olmuştu. Amcası sanki artık hiçbir müşteriye hizmet etmek istemiyormuş gibi, yola açılan kapıyı kilitlemişti.

Ruti kendine bir kahve yaptı. Sonra plaj kapısından çıktı. Sandal olduğu yerde hafifçe sallanıyordu.

İki sıralarında haberi getirdiler. Tomeu kendini Tura yolunda vurmuştu. Sabah çıktığında ilk iş bunu yapmış olmalıydı.

Ruti dışarıya karşı son derece üzgün görünüyordu. Solgundu, miyobu artmıştı sanki.

«Amcanızın böyle bir şey yapması için herhangi bir neden var mı?»

«Hayır, anlamıyorum... Aklım almıyor. Mutlu görünüyordu.»

Ruti ertesi gün bir mektup aldı. Zarfın üzerindeki el yazısının görünce sarardı, titreyen elleriyle zarfı yırttı. Amcası, mektubu, kendini öldürmeden önce, onun yatak odasından çıkar çıkmaz postaya vermiş olmalıydı.

Ruti okudu:

«Sevgili Ruti. Hasta olmadığımı çok iyi biliyorum, çünkü sana anlattığım acıların hiçbirini duymuyorum. Sen beni muayene ettikten sonra bir doktora gittim ve iyice emin oldum. İmrenilecek kadar iyi olan sağlığımla daha ne kadar yaşarım bilmiyorum, senin de haklı olarak belirttiğin gibi bunu hiç kimse bilemez. Biliyorsun, eğer günlerim sayılı olsaydı, yatakta ölmeyi beklemez, her şeye rağmen yaptığımı yapardım; param da sonunda sana kalırdı. Oysa sana teşekkür borçluyum Ruti, çünkün benim param kötüydü, ben de artık bezmiş, usanmıştım. Bezgindim, belki de pişmandım... Artık Tanrıya karşı borçlu değilim, biliyorsun Ruti, ne olursa olsun, imanım tamdır — paramı yetimler evine bırakıyorum.»

Çeviren: Güler Dikmen

NORBERTO FUENTES : (1943) Norberto Fuentes, devrimden bu yana ortaya çıkan genç Kübalı yazarların en umut verenlerinden biri. Havana'da doğdu. Gazeteciliğe başlamadan önce sanatla uğraşmış, heykeltıraşlık yapmıştır. 1961 ile 1966 arasında hükümet güçleri, karşıdevrimci gerillaları Escambray Dağları'nda kovalarken cephe muhabiriydi. **El Capitan Descalzo** bu mücadelenin bir anını yansıtır.

Bu mücadeleden özümlediği bütün deneylerini **Condenados de Condado**'da bir araya getirmiştir. Mücadelenin yer aldığı Escambray Dağı'nın eteklerindeki Condado Köyü'nü anlatan ve 1968 yılında yayınlanan bu kitabı ile ödül aldı. Anlatımı yalındır, her türlü süslemeye karşıdır. Kullandığı sözcükler de sadedir, hikâyelerdeki betimlemeler kendi deneyimlerinden alınmadır. Fuentes gazeteciliğini sürdürmektedir.

YÜZBAŞI DESCALZO

Sürülmüş tarla, dağın boğazına kaymış ve marabou'nun limona, limonun sakız ağacına, sakız ağacının boruçiçeğine, boruçiçeğinin marihuanaya, marihuananın cigüelona, cigüelonun kahve ağacına, kahve ağacının da marabou'ya karıştığı sık bir cengelle sınırlanmıştı.

Kasaturayla, Yüzbaşı Descalzo'nun eviyle tarlayı birleştiren bir yol açılmıştı. Evin karşısından Kandado'da biten yol geçiyordu. Descalzo, öküzleri durdurdu. Hayvanlar bir an için gütme sesinden ve üvendireden kurtuldular, ama bu azadın sadece bir an süreceğini, gene otlarla birlikte hüzünlerinin de gevişini getireceklerini biliyorlardı.

Descalzo tarlayla cengel arasındaki sınıra çöktü. Yiyecek çantası yanındaydı; bir parça ekmek ve bir testi taze su. Descalzo ekmeği her lokmasını bir yudum suyla ıslatarak çiğnemeye başladı, üzerinde bir iş gömleği vardı, mavi pantolonunu bir iple tutturmuş, başına bir beyzbol şapkası giymişti. Ayakları pantolonunun lime lime paçalarından dışarıya fırlamıştı; kirli tabanları nasır bağlamış kocaman ayaklar...

«Peşimdeler,» dedi birisi. Descalzo kasaturasını kavradı, kaldırıp konuşanın karşısına dikildi. «Peşimdeler,» diye tekrarladı adam, elinde bir Garand tüfek, sol kalçasının üzerinde de bir meşin tabancalık vardı :

«Ben soyguncu değilim.» Descalzo'nun güvenini kazanmaya çalışıyordu.

«Ben bu kaçaklık işlerinden hoşlanmam,» dedi Descalzo. Adam öteye, yukarılara, yerden kalkmış ama düzenli bir biçimde yaklaşan kızıl bir toz bulutuna doğru baktı.

«Milisler,» dedi Descalzo.

«Beni yakalamaya geliyorlar, ama artık benim gücüm kalmadı.» Adam testinin ve ekmeğin yanına çöktü :

«Bana bir parça ekmek ve biraz su verir misin?»

«Kendin al,» diye buyur etti Descalzo. «Sonra da hemen git buradan. Ailemin başını derde sokmak istemem.»

Adam su testisini üç yudumda boşalttı, susuzluğunu diliyle boğazının birleştiği yerde boğdu. Descalzo sordu :

«Bu ne çeşit bir silah?»

«Lüger,» dedi adam.

«İyi midir?»

«Öyle.»

«Biraz eskiye benziyor, ha?»

«Cengelde paslandı,» diye açıkladı adam. «Ama hâlâ iyi ateş alır. Çok iyi bir silahtır bu.»

«Benim hoşlandığım silah budur,» dedi Descalzo kasaturasını sallayarak.

«Collin mi o?»

«Evet,» diye karşılık verdi Descalzo, «on yıldan fazla benimle birlikte olan bir Collin.»

«Hele bir markasına bakalım da,» dedi adam. Descalzo kasaturayı uzattı, adam kabzanın altına kazılmış horoz markasıyla yapımcının adının okunduğu yere baktı : COLLIN.

«Hiç şüphesiz Collin bu.» Kasaturayı Descalzo'ya geri verdi «Bu kasaturaya göz kulak ol, çok iyi kalite, üstelik de en iyisinden.»

«Bilmem mi!»

Adam ekmeği böldü, Descalzo bıçağın ucunu onun bilek damarlarına değdirdi, avucuna damlayan kan ekmeği ıslattı.

«Bana bunu niye yaptın ki?» diye sordu adam.

Descalzo dikkatle nişan alarak kasaturayı adamın belindeki Garandın kabzasına indirdi. Hâlâ ekmek parçasını bırakmayan el yere düştü. Adam elini kaldırmak istedi, ama kasaturanın bu kez ensesine ikinci bir vuruşu, adamın haykırışını ağzına uğrayan kanın fışkırışında boğdu.

Descalzo Garandı ve Lugeri aldı, evin çevresinde koşuşan çocuklarını paylayarak mutfak kapısından içeri girdi, silahları yatağının üzerine koydu ve sundurmaya çıktı, tam o sırada konvoy da önünde durdu.

Birinci jipten Bunder Pacheco indi. Askerler araçlarında beklediler:

«Yüzbaşı Descalzo nasıllar?» diyerek selamladı onu Bunder Pacheco.

«Hâlâ iş görüyor kumandan.» Descalzo sundurmaya iki tabure çıkardı. Oturdular.

«Ne var, ne yok Yüzbaşı?»

«Bugünlerde işler hiç de yolunda gitmiyor,» diye karşılık verdi Descalzo. «Karım beni bu bir düzine yumurcakla bırakıp gitti.»

«Duydum, öyleymiş Yüzbaşı.»

«Ölesiye yalvardım yapmaması için, ama ne kalın kafalı olduğunu bilirsiniz.»

«Seni bu halde gördüğüme çok üzüldüm Yüzbaşı.»

«Her neyse, gitti işte.»

«Üzüldüm bu işe Yüzbaşı.»

«Benim için üzülmeyin, kumandan. Bir fincan kahve içer misiniz?»

«Zahmet olmazsa...»

Descalzo oğlanlardan birini çağırdı ve kahve yapmasını söyledi.

«İşler nasıl?»

«Bildiğiniz gibi, iyi değil pek. Kuraklık olunca mısırlar kötü çıktı, kahve fiyatları da çok düşük. Yok, iyi değilim. Yaşlanıyorum ben, artık saban izleri düz gitmiyor.»

«Dinle Yüzbaşı, niçin Havana'ya gitmiyorsun? Biliyorsun orada evin, araban ve aylığın olabilir.»

«Yapamam, kumandan, yapamam. Sen bilirsin bu işleri. Yönetmeliğe göre çizme zorunludur. Ben öyle yerde rahat edemem. Dur da bak..» Taburesinden kalktı, eve girdi, az sonra elinde bir çift çizmeyle döndü:

«Şunları görüyor musun? Yepyeni, altı yıl önce bana ilk verdikleri gibi. Ama ne yaparsam yapayım ayakkabıyla yürüyemiyorum. Bilmiyorum, bir şey oluyor, sanki soluğum kesiliyor.

Bunder Pacheco gülümsedi.

«Gülmeyin, gülmeyin. İnanın bunlar dünyanın en iyi ayakkabılarıdır,» — ona koca ayaklarını gösterdi — «Bunların eskidiği gün, benim de günüm dolmuş olacak.»

Oğlan yeniden ısıtılmış kahveyi getirdi, içtikten sonra Bunder Pacheco kalktı ve vedalaştı.

«Gidiyor musun kumandan?»

«Evet, Yüzbaşı. İşimiz var, askerler bekliyor.»

«Acele etmenize gerek yok,» dedi Descalzo. «Kimi arıyorsunuz böyle dört bir yana bakınarak?»

«Magua Tondike'nin izini sürüyoruz, dün bu bölgede görülmüş.»

«Ah!» Descalzo şaşırmış gibi göründü. «Fazla sigaranız var mıydı?»

Bunder Pacheco ceplerini karıştırdı ve iki sigara buldu. Descalzo'ya verdi:

«Artık gitmem gerek Yüzbaşı.»

«Acele etmeyin, acele etmeyin,» diye tekrarladı Descalzo. «Size acele etmeyin diyorum, çünkü bana öyle geliyor ki o Magua Tondike orda, benim tarlada güneşten çürüyüp gitmiştir bile.»

Çeviren: Güler Dikmen

KARDEŞ PAYI

«Dünyanın neresinde böyle şey görülmüştür? Savaşta ölen ölür, o kadar. Sizi anlıyorum senyora, ama siz de beni anlamalısınız. Herkes buraya sevdiklerini aramaya gelir, onların ruhlarını rahata kavuşturmak ister. İyi ama, ben ne yapabilirim ki? Biraz sabırlı olun canım. Şu duvardaki delikleri gördünüz mü? Bu, çok ölü verilen bir savaştı senyora. Başlangıçta ölenlerin adlarını yazamadık, şimdi de nerede olduklarını bilmiyoruz. Bu mezarlıkta... İspanyollar bu mezarlığı ne zaman yapmışlar biliyor musunuz? Ohoo, çok yıllar önce senyora. Şurda avluda birkaç Hıristiyan mezarı var, ama elimde kemiklerden başka bir şey yokken kimin kim olduğunu nasıl anlayacağız? Beni anlamıyorsunuz. Beni anlamadığınızı görüyorum.

Tıpkı El Nino Padron'un akrabası *gibisiniz siz* de. Ama El Nino'yu 61'de vurdular. Anası, boyluca bir iskelet aramamı söylüyor. Çünkü, El Nino, iriyarı ve güçlüymüş. Ama gözükmedi işte. Şuraya bak, o iriyarı iskeleti mezar mezar aradım. Alıp götüremezsin ya. Nerede olsa sonuç değişmez. Neyse, adı ne demiştiniz? Ha, Juan Lora. Hangi birlikteydi? Bilmiyorsunuz. Evet, hatırlamaya çalışın. Hatırlayamıyorsunuz. İyi, buraya yazıyorum, Juan Lora. Beyaz mı? Ah, senyora, bütün kemikler birbirine benzer. Beyaz kemikler, kara kemikler, Çinli kemikleri... Evet, yarın bu saatte gelin, artık ne yapılacaksa yaparız.»

Yönetici, kadının yürüyüşünü izledi, başında solmuş bir şal vardı, ucuz kumaştan giysisi de solmuştu. Ellerini göğsüne kavuşturmuş, sıkı sıkıya şalını kavramıştı :

«Demek adı Lora'ymış,» dedi yönetici kendi kendine. «Juan Lora.»

Arkasındaki çelik dolabın üzerinde duran haça gerilmiş kederli İsa; Camilo Cienfuegos ve Frederich Engels'in fotoğraflarının kanatları altındaydı.

.   .

Yönetici, avluya çıktı ve yardımcısını almaya gitti. Omzunu dürterek: «Küreği getir, bu işi bitireceğiz,» dedi.

«Kürek burda senyor.» Yardımcısının sesi havı dökülmüş şapkasının altından geldi. Gömleği de şapkası kadar yıpranmıştı. Pantolonu da öyleydi ya.

«Ah, kürek, evet, kürek yanında,» dedi Yönetici, «şimdi söyle bana, 61'leri topluca nereye gömdüktü?»

«Pamuk ağacının yakınına senyor.»

Dağdan esen rüzgar iyidir. Sıcak inek soluğu gibi kokmaz. Dağ havası, mezarlığın parmaklıklarına vurup parmaklıklardan öte yana geçer, nehre varana kadar da durmaz. Yönetici bu havayı içine çeker, ciğerlerine doldurur. Göğsünü şişirip sanki iyi bir yemek yemiş gibi doymuş görünür. «Ah, bu dağ havası...» der sonra da.

Yardımcı, birinin çimentosu kurumadan üzerine parmağıyla haç çizdiği bir mezarı göstererek: «İşte La Migdalia» der.

Ve az sonra: «İşte 61'leri topluca gömdüğümüz yer.»

Yardımcı haçı çekip çıkardı, pamuk ağacına dayadı. Haçı çekerken öne arkaya zorlaması çukuru genişletmişti. Önce küreğin ucu toprağa takılıyordu, ama kazdıkça toprak açıldı, daha bir yumuşadı.

«Burada çok kişi olmalı,» dedi Yardımcı. Küreğinde kararmış bir kalça kemiği vardı. Ayaklarının altında bir sürü kemik duruyordu.

«Ah, bu iyi işte,» diyerek bir kemiği gösterdi Yönetici. «Bu iyi. Ne dersin, iki kafatası bulabilir misin? Tamamlamak için kafatasına ihtiyacım var. Ben seni büroda bekliyorum. Bulabildiğin kadar kemikle iki kafatası getir. Onları kalın kâğıda sa-

rarız. Sen hiçbir şey söyleme, gör bak El Nino Pardon'un anası ne kadar sevinecek.

O demin gelen. Juan Lora'nın anası. O da,» dedi Yönetici.

Çeviren : Güler Dıkmen

C. VASCONCELOS MAİA : (1923). Maia, Brezilya'da, Bahia'nın güneybatısında doğdu. Kısa hikâyeleri dört cilt halinde yayınlanmıştır; **Fora da Vida, O Cavalo e a Rosa, Contos da Bahia, O Legue de Oxum.** Ayrıca Bahia üzerine üç kitabı vardır. 1) **Agua de Moninos,** (Caribe'nin resimleriyle), 2) **Primeiro Misterio,** 3) **Lembranca de Bahia.** Modern Brezilya kısa hikâyeciliğinin temel taşlarındandır. Salvador'da Bahia'da yaşamakta, gazetecilik ve turizm alanlarındki çalışmalarını sürdürmektedir.

GÜNEŞ

Tren durdu, şişman adam çantasını indirdi.

«Şu çöle bak,» dediğini duydu birisinin.

Koyu renk gözlüğünün arkasından sesin geldiği yere baktı : mumya suratını tozlu bir şalla sarmış, kupkuru yaşlı bir kadın pencereden bakmaktaydı :

«Mezarlık gibi,» diye mırıldandı kadın.

Kavrulmuş ovayı, mermer kadar beyaz, mezar taşları gibi bir örnek kocaman kayalar, dikine kesiyorlardı : Güneş olduğu gibi üzerlerine vuruyor, göz kamaştıran yansımalar yaratıyordu. Şişman adam tozlu ceketini cıkardı, kompartımandan trenin merdivenlerine doğru yöneldi. Parlak güneşten başı döndü, gözlerini kapattı. Gözleri parlaklığa alışınca yavaşça gözkapaklarını araladı, gara indi. Karşısında neredeyse harabe halinde bir istasyon vardı, harfleri silinmiş bir tabela, rayların yanında odunlar. Derken yaralarını ve eğri büğrü kollarını gösteren bir dilenci kalabalığı trene üşüştü. Gölgelik bir yere omuz omuza doluşmuş, fıçılara dayanan bir grup zenci ilgisiz gözlerle ona baktı. Adam; «İğrenç,» diye homurdandı.

Boş midesinden ağzına acı bir safra tadı geldi. Açlık onu yiyor, sıcak ise yüksek dereceli bir ateş gibi bunaltıyordu. Lokomotif homurdandı, dilenciler büsbütün çılgınlaştılar. İstasyon şefi, tahta ayakkabıları, gözlerine düşmüş kasketiyle çanı çal-

maya geldi. Hava fren sesleri, demir tekerleklerin gıcırdamaları ve motorun iççekişleriyle dolmuştu : tren şiddetli gürültüler çıkararak yanıp kavrulan, yer yer bodur ağaçlıklı çölde sürünmeye başladı. Bir toz bulutu şişman adamı kımıldattı. Öfkeyle öksürerek çantasını aldı, zencilerin önünden geçti. Kıpırdamadan, tembel tembel baktılar ona. Başını hareket memurluğu kulübesinin küçük penceresinden içeriye soktu :

«Kasaba merkezine nerden gidilir?» dedi.

Saçları briyantinli, ince bıyıklı, solgun bir genç adam gözlerini manipleden kaldırarak alt dudağını yolun başlangıcına doğru uzattı :

«Buradan gidersen çok geçmez varırsın.»

«Çantamı taşıyacak birisi yok mu?» diye sordu şişman adam.

Hareket memuru suratını ekşitti. Birdenbire bağırmak için ağzını açtı ama sesi düğümlendi, bağırma yerine bir ciyaklama çıktı gırtlağından :

«Hey!»

Zencilerden biri onlara baktı. Uyuşuk uyuşuk gözlerini ovuşturdu, yıpranmış pantolonunu düzeltti ve ayaklarını sürüye sürüye yanlarına geldi :

«Evet, patron?»

«Biraz para kazanmak ister misin?»

«Sen bilirsin.»

«Bu çantayı kasabaya kadar götür.»

Zenci, ne evet ne hayır demedi, yabancı yürümeye başlayana kadar bekledi. Sonra hasta bir köpek gibi topallayarak onun arkasından yürüdü. Yola çıktılar. Şişman adam boyunbağını gevşetti, ceketini çıkarıp koluna aldı, yüzünü, boynunu, çıplak kafasını kuruladı. Ter, kolalı yakasını ıslatmıştı. Güneş adamın üzerine bir tokat gibi iniyordu. Hayatında hiç bu kadar bunaldığı olmamıştı. Çevresinde sadece çıplak, korku verici sert toprak vardı; karşısında gölgelerin, ağaçların etkisiz kaldığı amansız bir toprak. Şurada burada görülen çalılar ve hintincirleri bile rengi bozuk, cılık şeylerdi, dışkı kurusu gibi... Yol boyunca trenden gördüğü granitler tehdit eder gibi dikiliyorlardı. Sanki yer kaynamış da buharı, havayı sıcak ve soluk

alınmaz bir duruma getirmişti. Acınası, kesintisiz bir sessizlik kapladı ortalığı, güneş gibi acıydı. Şişman adam her adımda kendinden bir nebze yitirdiğini hissediyordu, bu kavruk, garip toprağın ilkel hayvansallığıyla yokoluyordu sanki.

Toprağın yüksek bir yerinden kasaba merkezini gördü. Dar, karanlık, durgun akan bir dere boyunca yılan gibi kıvrılan ağaçsız, bir tek yol... Görünürde hiçbir hareket yok; ne insan, ne bir hayvan, ne de tüten bir baca. Bayırdan biraz daha inince kapılarda fıçılar, koşum takımları olmayan bir öküz arabası, arka avlularda soluk giysiler, oraya buraya dağılmış tarım araçları gördü; hepsi de olduğu yerde bırakılmıştı; sanki savaş ya da veba bu küçük kasabayı silip geçmiş, kim varsa öldürmüştü. Zenci, taşıdığı çantayı yere bıraktı. Kolları gevşemiş, iki yanına sarkıyordu, dili de dışardaydı.

Pansiyon sineklere ve sessizliğe terkedilmişti. Şişman adam, zencinin parasını vererek ellerini kenetledi. Yatak odalarından birinin kapısı açıldı, çirkin, yaşlı bir melez kadın gözlerini ovuşturarak dışarı çıktı. Kendini bir yabancının karşısında bulunca sıkıldı, özür sözcükleri sıralayarak karmakarışık saçlarını düzeltmeye başladı. Kasabada konuklar olduğunu bilmiyordu. Şişman adam kısa kesti, üç gece için bir oda ayırtarak yiyecek birşeyler istedi. Eğer hemen yemek yemezse bayılabilirdi. Kadın gene mırıldandı. Hazırda yemek yoktu. Hiç konukları gelmezdi ki... Ya da çok az gelirdi.

Şişman adam sabrı taşarak sordu: «İyi ama siz yemek yemez misiniz?»

«Eh, siz yoksul birisinin yemeğine yüz çevirmedikten sonra...» Domuz yağında kızarmış bir parça kuru et, bir tabak yulaf lapası, iki yumurta, bir de soğan getirdi. Şişman adam ne varsa yuttu, üstüne de iki muz yiyip bir bardak su içerek yemek işini bitirdi.

Sıcak, evin içinde bile bunaltıcıydı. Güneş eriyip çatıdan içeri akıyordu sanki. Yabancı, giysilerini çıkararak kendini çırılçıplak yatağa attı, uyumaya çalıştı, uykuya ihtiyacı vardı. Hastalıklı, karşı konulmaz bir ağırlık gözkapaklarına çöktü, beyninin gücünü zayıflattı. Sıcağın hafifleyeceği yoktu. Yolculuğun tozu toprağı derisinin bütün gözeneklerini tıkamıştı, ama

en kötüsü çevresinde vızıldayarak, alev alev yanan bedenini ısıran sineklerdi. Döndü, o tatsız yemek midesini şişirmişti, başı dönüyor kendini rahatsız hissediyordu. Gözleri kapalıydı, başı uykudan ağırlaşmıştı, şöyle bir kıpırdanarak acıyla geğirdi. Sonunda sıkıntılı, rahatsız bir uykuya daldı. Kara, durgun dereye daldığında güneşten ılınmış, pis, yapışkan suyu hissederek beyni acı bir gerçeklikle sarsıldı. Karşı durmak için hiçbir çaba harcamadı. Karşı durma gücünü yitirmişti; güneş, işkence ederek, iradesini yok etmiş, beynine girmişti. Suya daldı. Çamurlu su bedenini bir yılan gibi sardı. Kaynar suyun dip çamurunda yaşayan küçük salyangozlar uyandılar, uyarılmış mikrop silahlarını yönelttiler. Bu tiksinme ve dehşet anında şişman adam bedeninin etten değil de aynı onlarınki gibi yumuşak, milyonlarca düşman bakteriden oluştuğunu farketti.

Ter içinde uyandı, kendisine işkence eden sinekleri kovdu. Ağzı zehir gibiydi, dili kurumuştu. Kalktı, çantasını açtı, bir şişe tuz tableti çıkardı, bir tane aldı. Sonra saatine baktı. Pijamalarını giyip, yıkanmak istediğini söylemek için pansiyoncu kadını çağırdı. Ne akar su, ne de duş vardı. Bedenini bir kova soğuk suyla güç bela serinletti. Bu kasabadaki işini bir an önce bitirmeye karar vererek odasına döndü.

Şişman adam dışarı çıktığında saat daha üçe bile gelmemişti. Şapkasını giydi, koyu renk gözlüğünü taktı, boyunbağıyla, güzel, temiz keten takımları da eklenince kıyafeti eksiksiz olmuştu. Kasaba uyanmaya başlıyordu: Bir iki pencere açıldı, bir kadın ona şaşkın şaşkın baktı. Yolun gölgeli köşelerinde domuzlar ve tavuklar arasında oynayan çocuklar vardı. Çantasını taşıyan zenci bir meyhanede az önce kazandığı parayla içiyordu. Yolun kaldırımı yoktu. Şişman adam kasabanın alanına yürüdü, bir dizi küçük, birbirine benzer, yıkılmaya yüz tutmuş, çitsiz bahçesiz evin, onların aralarına serpiştirilmiş tahta kulübelerin önünden geçti. Kiliseyi buldu.

«Belediye kilisenin yanındadır,» demişti pansiyoncu kadın. «Vergi Müfettişliği de onun bitişiğinde...»

Vergi Müfettişliği hâlâ kapalıydı. Şişman adam kapı açılana kadar üç kez vurmak zorunda kaldı. Bir deri bir kemik, kuru yüzlü, ağzında sigara olan bir adam somurtkan bir suratla

ne istediğini sordu. Sonra tavrı çabucak değişti. Buyur ederek kapıyı açtı, bütün bedenini abartılmış bir incelikle eğdi. Kapıyı geç açtığından, kılıksızlığından ötürü özür dileyip duruyordu:

«Hep bu güneşten... bu sıcaktan...»

«Evet,» diye onayladı şişman adam, oturdu, «anlıyorum. Bu güneş insanı çıldırtır.»

«Herkes şimdi öğle uykusundadır,» dedi öteki adam kendini haklı çıkarmaya çalışarak. «Hiç kimsenin yemek yer yemez işe gidecek gücü yoktur.»

Yeni gelen sözünü kesti:

«Ben Evaristo Peixoto'yum.»

«Biliyorum. Görür görmez tahmin ettim kim olduğunuzu. Geleceğinizden haberim vardı.»

«Yolculuk korkunçtu.»

İstasyona sizi karşılamaya gelecektim ama anlaşılan tren zamanında gelmiş. Herkes kaçırmış olmalı. Mahsustan tam zamanında gelmiş olsa gerek — tek ben sizi karşılamak için orda olmayayım diye...»

«Önemi yok. Böyle küçük bir şeyi size karşı kullanacak adam değilim ben.»

«İyi öyleyse. Rahatınıza bakın, ben de üzerimi değiştirip geleyim.

Evaristo Peixoto ceketinin düğmelerini çözdü, gözlüğünü çıkarıp yeşil camlarını titizlikle temizledi. Bir konuğun gelişinden duydukları şaşkınlıkla bütün aile uyanmıştı. Şişman adam, yatak odalarından gelen boğuk gürültüler duydu, sesler, dırdır eden kadınlar, ağlayan çocuklar. Çocukların ağlaması onu sinirlendirdi. Çocuklardan nefret ederdi.

Vergi Memuru hemen döndü.

«Burada işimi ne kadar çabuk bitirirsem o kadar iyi,» dedi Evaristo Peixoto çabuk çabuk.

«Yapacak çok bir şey yok,» karşılığını verdi vergi memuru. «Belki siz de görmüşsünüzdür, burada öyle fazla dükkân yok. Vergi ödeyen çok azdır. Bir zamanlar burası hatırı sayılır geliri olan önemli bir kasabaydı, ama bu güneş var ya; her şeyin nedeni bu güneş. Biliyor musunuz,» sanki kendi kendine konu-

şuyormuş gibi ekledi; «bazen eğer güneşte on dakika durursam beynim sulanacakmış gibi geliyor; bir de o dere!»

«Mikrop yuvası!»

«Söylemiş olayım da.. Suyu hep kaynatıp için. Yıkanırken bile kaynamış su kullanın.»

«Burada yaşamak istemezdim. Sonum kötü olurdu, ya deli ya sarhoş ya da katil olur çıkardım. Bu güneş insana cinayet işletir.»

«Kasabada sağlıklı bir tek kişi yoktur,» diyerek onu onayladı Vergi Memuru, «bu güneş normal adam bırakmaz. Tanrıdan bütün umudum Hükümetin beni başka bir yere ataması. Bundan kötüsü olamaz nasılsa!»

Evaristo Peixoto da kendini düşünerek; «Burada işimi ne kadar çabuk bitirirsem o kadar iyi,» dedi.

Vergi Memuru oturup önüne koskoca bir defter açtı :

«Burada yapacak çok iş yoktur, dükkân denebilecek yalnızca bir tek yer var. Ötekiler çöplüktür. Hiçbir zorluğu da yok. Bütün yapacağınız gösterilen yeri imzalamaktır. Eski günlerde burada da işler yolunda giderdi, ama güneş her şeyin canına okudu. Bugünlerde kasaba yalnızca cachaça* satıyor. Bütün bu sefalete karşın cachaça üretiminin artması gülünç değil mi?»

Bir sessizlik oldu. Evaristo Peixoto'nun gözkapakları günlerdir uyumamış gibi ağırlaşmıştı, kazana dönmüş kafası da ağrımaktaydı. Çocuğun sızlanması durmuştu, ama sineklerin insanın sinirini yıpratan konseri sürüyordu. İşi ertesi güne bırakmayı aklından geçirdi ama bir kez ertelense sonunun gelmeyeceğini biliyordu :

«Başlayalım bari,» dedi.

İki adam dışarı çıktılar. Tam öğle ortasıydı. Şimdi güneş ışınları dikine vuruyordu. Sıcak azalmamıştı ama dükkânlar, meyve sergileri, bürolar açılmıştı. Bir kahveden istaka ve bilardo toplarının sesi geliyordu. Cachaça fıçıları yüklü bir öküz

* Cachaça şeker kamışından yapılan bir içkidir. (Çev. notu)

arabası gıcırdayarak geçti. Şişman adam gene ter içinde kalmıştı :

«Uğursuz güneş,» dedi ilk dükkâna girerken.

Güneş batana kadar çalıştı, sonra da çalışmasını lamba ışığında sürdürdü. Gece bile serinletici bir rüzgâr çıkmamıştı, yalnızca ortalığı, toprağın gün boyunca biriktirdiği sıcak, pis bir koku sarmıştı. Evaristo Peixoto iyice bitkinleşince, Vergi Memuru onu pansiyona götürdü :

«Gördünüz mü iş hayatını. Yapacak bir şey olmadığını söylememiş miydim?»

«Kaçıp gitmek için ölüyorum. Hesapları denetlemeyi yarın bitirmem gerek. Öbür gün erkenden bir tren vardır değil mi?»

«Geç kalmazsa..»

«Kalmazsa iyi eder. Bu kasabadan sıtkım sıyrıldı.»

«Ben de ilkönceleri böyleydim.»

«Yok, benimkisi öyle değil,» diye üsteledi şişman adam.

Vergi Memuru gözlerini yere indirerek mırıldandı :

«Tanrı'ya güveniyorum, Hükümet beni başka bir yere verecek.»

Şişman adam iyi geceler dileyerek yatmaya çıktı. Sinirlerini, kaslarını gevşetmeye çalıştı. Bedeni garip bir biçimde ağrıyordu. Uykuya yenildi, ama ne uyku; karabasanlarla tadı tuzu kaçan bir uyuşukluk... O, adamı hasta eden dere büyüyüp taşmıştı, içinden bir ateşle kaynıyor, kendisini boğmakla tehdit ediyordu. Esnaf, onu kurtarmak için parmağını bile oynatmadan öylece bakıyordu. Sonra denetlenecek defterler geldi : Kasa Defteri, Peşin ve Taksitle Satış Defterleri. Gece boyunca dizi dizi sayılar ve mikroplarla boğuşarak birkaç kez uyandı. Terleyerek, soluk soluğa, parmakları kavrulana kadar sigara üstüne sigara içti. Uyanıp aklı başına geldiğinde, bir kaçak gibi, trenden görünen o toprak parçasını, göğü delen, güneşte yanan büyük, beyaz mezar taşlarını, yaşlı kadının yüzündeki uğursuz ifadeyi düşündü :

«Mezarlık gibi.»

Sıkıntısı katlanılmaz olunca giyindi, dışarıya çıktı ve gün doğana kadar kasabanın çevresinde gezindi.

Gıcırtılı öküz arabalarında cachaça fıçıları, küçük dükkânların merdivenlerinde dilenciler, çamurlarla oynayan şiş karınlı çocuklar, yollarda başıboş otlayan domuzlar, keçiler, eşekler... Çirkin, biçimsiz kadınlar gördü, öyle çökmüş ve çürümüştüler ki sanki cinsellikeri yoktu, bakmak istemedi. Küçük esnaf işi bırakmış iğrenç bir hayvanmış gibi kendisini inceliyordu. Yanındaki Vergi Memuru, başka bir yere atanması konusunda Hükümete bir iki söz söylemesi için yalvarıp durmaktaydı. Şişman adam, sinirleri iyice gerilmiş, sabahın bu saatinde bile çekilmez olan güneşe sövüp sayarak yürüyordu. Dört kapılı, yeni boyanmış bir bakkal dükkânının karşısında durdular, çevrenin döküntüsüyle dükkânın zengin görünüşü tam bir çelişki halindeydi. Önce Vergi Memuru girdi :

«Günaydın, Senyor Miguelinho.»

«Günaydın.» İnce ses tezgâhın arkasındaki hamaktan geliyordu. Evaristo Peixoto gözlüğünü çıkardı. Hamak gıcırdadı: birisi yavaşça tembel tembel indi. Vergi Memuru onları tanıştırdı ama Senyor Miguel bir tek hoşgeldin sözcüğü söylemedi. Şişman adam görgü kuralları gereği el sıkmak istedi ama ötekinin hiç böyle bir niyeti olmadığını farkedince hemen toparlandı. Adamı dikkatle inceledi. Görülmeye değer pek bir şey yoktu. Kurumuş bir meyve gibi, küçücük, solgun ve biçimsizdi adam : normal bir gençlik geçirmemişe, hastalıklı bir ergenlik çağından kansız bir olgunluğa atlamışa benziyordu. Sarı, kuru, çenesiz, ince dudaklı, küçük burunlu yüzünde, canlı duran yalnızca koca, patlak gözleriydi, altlarındaki torbalar çoktan iflas etmiş bir ciğerin kanıtıydı. Tahta ayakkabılar ve mavi bir pantolon giymişti. Gömleğinin sıvalı kolları değnek gibi sıska kollarını açıkta bırakmıştı. Küçük, şiş karnı kendisinin değilmiş gibi kuru bedeninden dışarıya fırlamıştı. Vergi müfettişini buyur etmeden yaprak sigarasının izmaritini attı, çırağına tezgâhın karşısındaki sandalyeyi getirmesini buyurdu. Şişman adam bunun açıkça hakaret anlamı taşıdığını anladı.

«Her yeri dolaştık. Dükkânınınz en önemlisi olduğundan sona bıraktım.» Şişman adam en az onun kadar kibirli görünmek için kelimeleri büyük bir dikkatle seçiyordu.

Senyor Miguel büyük bir çekmece açtı, epey çaba harcayarak bir deste defter çıkardı:

«Defterler burada,» dedi kuru bir sesle.

«Umarım hatasızdır,» dedi alayla öteki.

Mal sahibinin yüzünden hiçbir şey anlaşılmıyordu. Şişman adam onu ürkütmek niyetiyle sürdürdü sözünü.

«Senyor Miguel; meydandaki işadamlarının hepsine dava açmam gerekti, iki kişi hariç, onlar da çok yalvardılar... Ne olduğunu biliyorsunuz; kaçak cachaça. Alandaki her işadamını mahkemeye vermek zorunda kaldım. Umarım sizi de vermek zorunda kalmam.»

Kuru adam hiç ses etmeden karşısında dikiliyordu, onun da sesi çıkmıyordu. Kısa bir an için gözgöze geldiler. Şöyle bir kolladılar birbirlerini. Şişman adam ürperdi; bir tiksinme ürperişi. Kuru, küçük adamın içindeki iğrençlik yeşilimsi derisinden yayılıyor, patlak gözlerinde yüzüyordu. Vergi müfettişi onun bir sırtlan olduğuna hükmetti. Kesinlikle bir sırtlan. İşin tuhafı hiç sırtlan görmemişti ama sırtlanlar böyleydi herhalde. Sonra sırtlan gözlerini yere indirip de bir adım gerilediğinde, buraya geldiğinde kapıldığı o haz duygusu yeniden kapladı içini... Gücüne tanık olmalarını istediği öteki iki adama döndü. Oturdu, dükkan sahibi de gücün varlığından kaçmak ister gibi gözlerini kapayarak hamağına gitti. Zaman geçiyordu. Güneş gökyüzünde yükseldi. Hava daha da ısındı. Vergi müfettişi sayıları yazıp, kontrol edip toplayarak çalışıyordu. Vergi Memuru ona yardım ediyordu. Öylece defterlere eğilmiş dururken, fiziksel farklılıklarına rağmen, şaşılacak derecede ikize, ikiz akbabalara benziyorlardı.

Kilisenin saati on ikiyi çaldı. Hamak gıcırdadı, Senyor Miguel yavaşça ayağa kalktı:

«Nandinho.»

Çırak oturduğu gaz saatinin üzerinden kalktı:

«Evet, patron?»

Sesi ince ve güçsüzdü. Vergi müfettişi kızardı. Kalemiyle tezgâha vurarak gözlerini defterden kaldırdı:

«Dükkânı kapatacak mısınız?»

«Öğle oldu.»

«Ama ben daha işimi bitirmedim.»

«On ikiden üçe kadar hiç kimse çalışmaz.»

Şişman adamın yüzü dalga dalga kızarmaktaydı.

«Eğer gitmek istiyorsanız gidin. Ben hasta değilim, çalışmcıya devam edeceğim. Çırağınız benimle kalabilir.»

Kuru adam kıpırdaman duruyordu, yalnızca ağzının kasları oynuyordu :

«Çırağım da benimle yemeğe geliyor.»

«Öyleyse yalnız kalırım burada.»

İşadamının patlak gözleri vergi müfettişininkilerle karşılaştı. Savaş anı ikinci kere gelip çatmıştı :

«Burada benim sözüm geçer.»

Şişman adamın damarlarındaki kan kaynadı. Ama kendini tutmaktan başka hiçbir şey yapamazdı :

«İyi,» dedi en soğuk sesiyle. «Üçte geleceğim.» Ama küçük adamın öcünü aldığını hissetmişti. Kapıya vardığında önceden görmediği bir grup seyirci dağıldı. Vergi Memuru kendisini yemeğe davet etmişti, onun için pansiyona gitmedi. Onun yedirdiği yemekten de hoşlanmamıştı ya.. Ezik, küçük adamın yoldaşlığı, yaşlanmakta olan, gülünç biçimde tören meraklısı karısı. viyaklayan, hastalıklı çocukları onu tiksindirdi. Kahveden sonra, kibarlık edeceğiz diye onu konuk odasında ağırlayıp yanında oturarak bir de öğle uykusundan yoksun kaldılar. Saat üç olur olmaz ceketini giymek için fırladı. Güneş yola vuruyordu, ortada bir tek hayvan yoktu. Ama evlerin duvarlarına yaslanarak, pencerelerden bakarak, kapı önlerinde birikerek, fısıldaşarak bütün kasaba bekliyordu.

Şişman adam; «Bugün kimse öğle uykusuna yatmıyor mu?» diye sordu, belli bir rahatsızlık hissetmişti.

Vergi Memuru alçak sesle, nerdeyse kendi kendine konuşur gibi karşılık verdi :

«Halk bekliyor.»

Şişman adam, yardımcısının sesine sinen korkuyu farkederek merakla ona baktı. Gidecekleri yere varmışlardı, ne varki bakkal dükkânı hâlâ kapalıydı :

«Üç dememiş miydik »

Vergi memuru şişman adamı kızdırmamaya özen göstererek gene konuştu:

«Siz demiştiniz. Senyor Miguel bir şey demedi.»

Evaristo Peixoto sigara paketini çıkarıp bir sigara yaktı. Vergi Memuru ellerinin titremediğine dikkat etti:

«Senyor Evaristo, sizi uyarsaydım iyi olurdu.»

«Niçin uyaracaktınız beni?»

«Senyor Miguel için.»

«Domuzun biri o.»

«Demedi demeyin. Aslında domuz falan değildir — bununla birlikte çok değişik bir adamdır, hasta bir adam. Burada herkesin hasta olduğunu görmediniz mi? Bu güneşin altında kim kendini iyi hisseder ki? Ama onun hastalığı değişiktir.»

Şişman adam bağırarak karşılık verdi:

«Adam, bir canlı cenazeden başka hiçbir şey değil, şu salaş dükkânın kapısını açacak gücü bile yok.»

Amansız güneş, çelik mavisi gökyüzünden harap kasabaya ateşini akıtmayı sürdürüyordu. Damların ötesinde, mezar taşları gibi düzgün dikilitaşlar, toprağın ıssız kasvetine karşı donuk donuk parlıyorlardı.

«Senyor Miguelinho sıradan, terbiyeli bir kimse değildir,» diye sinirli bir tavırla konuşmasını sürdürdü Vergi Memuru. «Kimsenin, hayatına karışmasına dayanamaz. Üstelik bir de hastalığı vardır. Vergi müfettişlerinden nefret eder.»

Şişman adam birdenbire ilgilenerek döndü.

«Size söylemeyi unuttum; niye dün söylemedim bilmiyorum. Buraya gelen bütün vergi müfettişlerine söylemişimdir. Senyor Miguel muhasebeden iyi anlar. Defterlerine dikkat etmediniz mi? Hepsi düzgün. Bir tek yanlış bile bulamazsınız. Bakmayı sürdürmesek daha iyi olur, atın imzanızı, bitsin bu iş. Buraya gelen bütün vergi müfettişleri aynı şeyi yapmışlardır. Bilirler bunu, ben de bilirim, herkes bilir...» Vergi Memuru konuşmasını bitirmeden sustu, rahatsız bir tavırla sağına soluna baktı, sonra alçak sesle:

«Herkes bilir,» diye ekledi, «Senyor Miguelinho'nun dükkânının arkasındaki depoda fıçı fıçı kaçak cachaça vardır.»

Şişman adam Vergi Memuru'nun fısıltısından basit bir öğüt-

ten ya da bir iş arkadaşının sağlığına duyulan sıradan bir ilgiden çok daha fazlasını çıkardı. Bir düzen kokusu aldı. Ötekinin başına, girmeye korktuğu bir bela sardırmak istediğinden kuşkusu yoktu :

«Ah!»

«Ama araştırmaya değmez. Bir kazancınız olmaz. Senyor Miguelinho garip bir kimsedir. Buraya uğrayan bütün vergi müfettişleri sonunda benim sözüme geldiler. Burada dünyanın ta ucundayız biz. Polis ve politikacılar onun yanındalar, tartışmanın yararı yok. Güneş... bu güneş her canlı şeyin sonudur.»

Şişman adam mendilini çıkardı, terleyen yüzünü kuruladı. Tek tük gölgelik yerlere sığınmış bekleyen insanlara bakmak için döndü :

«Ah!»

Küçük bir çocuk çağırıp, birkaç kuruş vererek, Senyor Miguel'in evine bir not gönderdi. Çocuk koştu gitti. Kalabalık, rüzgârdaki başaklar gibi dalgalandı. Cevap çabuk geldi :

«Senyor Miguelinho bugün dükkânını açmayacağını söylüyor!» Şişman adam öyle bir bağırdı ki herkes ne dediğini duydu :

«Bana oyun sökmez.»

Kasaba halkı yeni bir heyecan dalgasıyla sarsıldı. Pencerelerde yeni kafalar belirdi; bir fısıldaşmadır gidiyordu, anneler çocuklarını çağırdılar, sıcak topraktan buhar yükselmekteydi :

«Git ona söyle, eğer gelmezse ben gidip getireceğim.»

Vergi Memuru sinirden terleyerek bu sözleri tekrarladı. Senyor Evaristo'nun, ertesi gün gitmesi gerekiyordu, bu durumda acaba Senyor Miguelinho dükkânı açar mıydı? Kızgın güneşin, harap kasabanın insanlarının dikilmiş bakan gözleri altında bir bekleyiş daha...

Senyor Miguel Noronha, bu kez geldi. Yanında çırağı, yavaş yavaş yürüyordu. Elinde anahtarlığı, başında siperliği vardı, sert toprakta tahta ayakkabılarını sürüyordu... Cılız bir sesle selam verdi, kapıyı açtı. Evaristo Peixoto onun ne kadar sakin olduğuna dikkat etti : kuru adamın derisinde en küçük bir ter izi yoktu — güneş ışığı ve sıcağa karşı bağışıklık kazanmış

gibi. Dükkânda, tezgâhın üzerinde defterler bıraktığı gibi duruyordu. Gene açtı. Denetlemesini sürdürmenin yararsız olduğunu biliyordu, çünkü yakalamakta uzmanlaştığı hileyi onların içinde bulmanın imkânı yoktu. Bununla birlikte, ne yapacağına karar vermek için zaman kazanmak istediğinden çalışıyormuş gibi yapıyordu. İnatçı bir kaş çatışı alnını buruşturmuştu. Senyor Miguel'in hamağına uzanmasını bekledi, ama bu kez mal sahibi masasının arkasında oturuyordu — tezgâhla yapının arasındaki depoya açılan yerde. Vergi müfettişi hızlanan nabzını denetlemek için derin derin soluk alıyordu. Gözlüğünün üzerinden çökmüş adama baktı. Kıpırdcımadan oturuyordu, dik duracak gücü yokmuş gibi bir yanına eğilmişti. Sarı, patlak gözleri hiçbir şey söylemiyordu. Şişman adam onların üzerine dikildiğini hissetti, huzursuzluğunun önüne geçemez olmuştu. Gergin bir durumda son defteri kapattı, gözlüğünü çıkardı, kabına yerleştirdi, kabı da cebine koydu. Sessizce, dikkatle yüzünü dükkân sahibine çevirdi. Senyor Miguel de ona baktı.

«Defterleriniz düzgün,» dedi vergi müfettişi.

«Biliyorum,» karşılığını verdi öteki.

«Hiçbir anlamı yok,» dedi Vergi Memuru araya girmeye çalışarak. Ötekiler bunu bedenlerinde hissettiler.

«Bununla birlikte deponuza bakmam gerekiyor.»

Senyor Miguelinho vergi müfettişinin bakışını umursamadı :

«Defterlerim düzgünse başka bir şeye dokunamazsınız.»

«Deponuza bakmalıyım,» diye tekrarladı şişman adam duymamış gibi. «Dükkânın arkasında kaçak malınız olduğunu biliyorum. Deftere işlenmemiş cachaça. Sizi mahkemeye vereceğim.»

Mal sahibi hiçbir şey söylemedi.

«Hiçbir anlamı yok,» dedi Vergi Memuru araya girmeye çalışarak. Şişman adam onu itti :

«Cachaçayı göreceğim,» dedi, gene Senyor Miguel'e. Kuru adam sonunda konuştu :

«Hiçbir vergi müfettişi tezgâhın arkasına geçmemiştir ve geçmeyecektir.»

Şişman adam Vergi Memuruna döndü :

«Git Belediye Başkanını al gel.»

Öteki dışarı çıktı. Ne vergi müfettişi ne de mal sahibi kıpırdıyordu. Vergi Memuru geri döndü:

«Belediye Başkanı burada yok. Gün doğarken gitmiş.»

«Polis şefini çağırın.»

«O da gitmiş — bu sabah.»

Evaristo Peixoto derin derin soluk aldı:

«Başmüfettiş gelsin.»

«Öğle üzeri çiftliğine gitti. Yapılacak hiçbir şey olmadığını görmüyor musunuz? Burası dünyanın bir ucudur. Sonra bu güneş...»

«Kapa çeneni, ödlek,» diye bağırdı şişman adam. «Kovulacaksın. Sen ne biçim vergi memurusun ki vergi yükümlüsünün devleti aldatıp cezasız kalmasına göz yumuyorsun? Git, iki tanık getir.»

«Hiç kimse gelmez.»

Şişman adam dışardaki bitkin kalabalıktaki bekleyiş suskunluğunu sezdi, sığınacak gölge kırıntıları arıyor, yaklaşmaya korkuyorlardı... Güneş çatılara vuruyor, bu kurumuş küçük evler öbeğinin üzerinde şiddetle parlıyordu. Açılan bir çekmecenin hafif sesi şişman adamı gene irkiltti. Çırağın bir köşeye sindiğini, Vergi Memurunun da bulunduğu yerden tüydüğünü gördü. Bütünüyle yalnız olduğunu anladı. Senyor Miguel'in elleri artık masasının üzerinde değildi. Evaristo Peixoto'nun sırtından sevimsiz bir ürperti geçti:

«Malınızı göreceğim,» dedi, bu bir şarkının ya da ağıtın nakaratıydı sanki.

Mal sahibi karşılık vermedi. Şişman adamın bütün gözeneklerinden ter fışkırıyordu. Ter, alnından, çıplak boynundan boşanıyor, yakasını ıslatıp, gömleğini bedenine yapıştırıyordu. Gene bir safra tadıyla dili şişmiş, midesi sıkışmıştı. Eli yavaşça pantolonunun cebine kaydı. Parmaklarının arasında, bir çiçek kadar güzel, horozu kalkmış, küçük bir tabanca vardı:

«Malınızı göreceğim.» Bütün olan bitene karşın sesi toktu. Kurumuş, küçük adam, masasının arkasında, bir yana eğilmiş, elleri saklı, kıpırdamadan duruyordu. Şişman adam bir adım ilerledi. Nabzının atışı bir yer sarsıntısı gibi beyninde uğulduyordu, yüreğinin çırpıntısından kulakları sağırlaşmıştı. Çevre-

sindeki şeyler konusundaki algıları, ne yaptığı, ne yapmaya karar verdiği zihninde karmakarışık olmuştu: biidiği tek şey üzerine dikilmiş iki patlak gözdü. Tezgâhın üzerinden atlamaya çalıştı, ama bacakları tutmuyordu. Tetiğe basmayı denedi, parmakları kıpırdamıyordu. Kolu gevşeyerek yanına düştü. Çekmece yeniden gıcırdadı. Kapanmıştı. Kurumuş küçük adama arkasını döndü, küçük kasabanın, perişan halkının gözleri önünde, şimdi onlardan biri olduğunu, onlar gibi acınası biri olduğunu bilerek, yavaş yavaş dışarı çıktı.

Çeviren: Güler Dikmen

JOSE DONOSE : (1925) Şilili roman ve kısa hikâye yazarı. 1957'de yazdığı Taç Giyme Töreni adlı romanında, Santiago'da, aristokrat bir ailedeki güçten düşmeyle, hizmetçilerinin kişilik ve güçleri arasındaki çelişki konu edinilmektedir. İkinci kitabı kısa hikâyelerden oluşur : **El Çarliston** (1960), **Ana Maria** da bu kitaptan alınmadır. **Gülümseyen Uşak** adlı ünlü romanında da Şili de, küçük bir genelevde geçenler anlatılmaktadır.

ANA MARİA

I

«Bu kadar küçük bir kızı bu koca bahçeye salmaları garip,» diye düşündü ihtiyar adam; mendiliyle yüzünden akan teri sildi, sonra mendili yırtık ceketinin cebine koydu.

Çocuk gerçekten çok küçüktü. Çok çok üç yaşında olabilirdi, kestane ve ceviz ağaçlarının kocaman gövdeleri arasında, onların gölgelerinin yaydığı mavi bir derinliğin ta sonunda, bir görünüp bir yiten bir damla gibiydi. Yaşlı adamın gözleri çocuğu aradı : bahçeyi bürümüş otlar onu yutmuşa benziyordu. Bahçede, yalnızca böceklerin vızıltısıyla eğreltilerin ve çalılıkların arasından dolaşarak akan kanalın şırıltısının bozduğu bir sessizlik vardı. Onu bulamayınca adam bir an için tedirgin oldu. Neyse, çok geçmeden gözleri onun bir çiçek tarhına gizlendiğini bulup çıkardı, çiçek tarhı koyu gölgeyi bile parçalayan ışık hüzmesinde yapay bir sarılığa bürünmüştü. O zaman yaşlı adam rahat bir soluk alarak, mırıldandı : «Zavallı küçümencik!»

Adam, gölgesi patikaya düşen bir söğüt ağacının altına oturdu. Kuru dallarla cılız bir ateş yaktı, küçük teneke bir kaba çay koydu. Bir parça ekmek, birkaç domates, bir soğan çıkardı, küçük kızı daha önce görmeyişinin çok garip olduğu-

nu düşünerek yedi. Hep, dikenli tel örgünün arkasındaki toprakta kimsenin olmadığını düşünmüştü; bazen ağaçların arasında, arkada, küçük, oraya uygun olmayan, iğreti bir yapıya benzeyen, bir ev görür gibi olmuştu ama... Sonra bahçeyi araştırmış, hiç kimseyi göremeyince de şaşmıştı. Zamanla şaşmayı bırakmıştı.

Her gün bu söğüdün altına yemek yemeye ve bu yeşillik adasında bir parça kestirmeye gelirdi, orada üzerinde tek bitki yetişen yere... Öğleden sonra saat ikide gene çalıştığı yapıya dönerdi, buradan iki blok ötede bir yol boyundaydı işyeri, çevresindeki bütün arsalar parsellenmiş, ama daha üzerleri doldurulmamıştı.

Adam tel örgünün yanına yüzükoyun uzandı. Günün bu saatlerinde yakıcı öğle sıcağından uzak, kanalın akışını, yaprakların en küçük hışırtısını dikkatle dinleyerek, bahçeyi seyrederdi. Çok uzakta küçük kızı görmüştü — belki de bitkilerin bir parçası gibi kendiliğinden çıkıvermişti ortaya —: incecik, hemen hemen çıplak, kırmızı güllerle kaplı kocaman bir ağaç gövdesinin yanında duruyordu, güller sanki o gövdeye bir çeşit hayvansal güçle dolanmışlardı. Bir süre onu seyrederek yattı, iki çalının arasında oynarken kayışını gördü, birdenbire gözden yitişini, onun küçük bedeninin beyazlığının son derece yoğun bir gölgeyle belirsizleştiğini gördü. Daha sonra adam teneke kabı yıkadı, kalan ateşi ayağıyla söndürdü ve işine döndü.

O gün iş bitince ihtiyar adam, gülüşüp içine giysilerini koydukları çantalarını sallayan işçilerle birlikte gitmedi. Bahçenin karşısında durup, küçük kızı görebilmek umuduyla bekledi. Göremedi onu.

Gece, kentin öbür ucundaki kulübesinin kapı ağzına sigara içmek için oturdu. Karısı da aralıkta çömelmiş mangalı üflüyordu; kömürler yanar yanmaz yahni tenceresini üzerine oturtacaktı. İhtiyar adam ona söylesin mi söylemesin mi bilemiyordu. Otuz yıldan fazladır evliydiler, bir türlü karısına kızdırmadan ne söyleyip ne söyleyemeyeceğini öğrenememişti... Gerçi uzun bir süredir karısının kızgınlık patlamalarına kayıtsız kalıyordu ya... Sonunda, ona, kocaman bir bahçede, küçücük, minicik bir kızı tek başına gördüğünü söyledi.

«Tek başına mı?» Bir an için kadının yüzünün birkaç çizgisi yumuşadı.

«Çok da güzeldi...» diye, yumuşak bir sesle ekledi adam.

Kadın, onun sesindeki bu değişikliği yakalayınca yüzüne katı, kapalı bir anlatım geldi. Ateşi öyle bir şiddetle üfledi ki karanlık gecenin içine kıvılcımlar sıçradı. Sonra, kocasının onu horgördüğünden her zamankinden daha emin, tencereyi getirmek için içeri girdi. Bu uzun, umutlu bir andı şüphesiz, bir kadın olarak başarısızlığının derdini gizlice çekmesine karşın, kocasının onu «Mule» diye çağıracağını beklediği an... Yerli kadınlar onu böyle çağırırlardı olanca gururla. Sayısız çocuklarını beslemekten yıpranmış kadınlar, ondan sakınırlardı, onun somurtkan ve suskun olduğunu söylerlerdi. Yıllar geçtikçe kendini bir hırçınlık ve umutsuzluk havasına kaptırmıştı, emekliye ayrılarak, yerini buna daha çok hak kazanmış bir kadına bırakmayı bekler olmuştu artık. Önceleri, belki gençlikleri bütünüyle elden gitmeden, adam karısı için biraz üzülürdü. Ama sonraları onunla geçinmek çok zorlaşmıştı. Hele yaşladıkça aralarına öyle bir uzaklık girmişti ki, artık görünürdeki tek bağları, hemen hemen sessiz bir somurtkanlık olup çıkmıştı.

O gece kadın, gene ters bir tavırla kocasına çorbasını verdi. Adam, bu kez, çorbanın yıllardır içip sevemediği çorba olduğunu düşünmeden kaşıkladı. Sonra yataklarına çekildiler. Kadın uykusunda kıpırdandığı ve çok konuştuğundan adam için uyumak çoğu kez güç olurdu. Ama bazen de saatlerce gergin, uyanık yatardı, o zaman kıpırdamazdı. Adamın, kocaman bir bahçede yalnız bir küçük kız gördüğünü söylediği gece, kadın bir şey bekliyormuş gibi sessiz, hareketsiz yattı.

Adam artık her gün öğle zamanı, tel örgünün yanındaki söğüdün gölgesine uzanıp bahçeyi izliyordu. Bazen uzakta, her zaman yalnız, her zaman yarı çıplak, o yeşil ışık adasında yüzmekte olan küçük kızın, ortaya çıkıverdiğini görüyordu... Ama gözden kaçırdığı da oluyordu, çünkü uyuyakalıyordu, yaşlı ve zayıftı, sıcak bir yandan, günün işi bir yandan, onu yoruyordu. Konuşacak hiç kimsesi olmadığından birkaç kez daha karısına küçük kızdan söz etmişti, kadının da keyfi yavaş yavaş yerine geliyordu, öyle ki aralarında en ufak bir gerginlik kalmamıştı.

Bir gün adam söğüdün altında irkilerek uyandı. Dört bir yanı bitkilerle sarılmış bahçeyi gözden geçirdi, kimse yoktu. Ama birdenbire, çalılıkların gölgesinin en yoğun olduğu yerde, iki iri göz gördü, derin, parlak, karanlığın içinde ona bakan gözler... Korku adamı diriltmiş, uyandırmıştı.

Bunlar küçük kızın gözleriydi. Bedeni yaprakların yeşil yansılarında yarı yarıya yitmişti. Adam, başkasının söğüdü altında uyumakla, yanlış bir şey yapmış olmaktan utanmış gibi kalkıp yürümeye başladı. Ama uzaklaşmasına zaman kalmadan çocuk tel örgünün yanına geldi, bağırdı: «Aşkım!»

Adamın içinde yatan, bütün o dışarı vurulmamış şaşkınlık bir gülümsemeyle kendini gösterdi.

«Güzel!»

Küçük kızın gözleri öyle temiz ve ışıltılıydı ki, sarı saçlarla çevrili yüzünde alev alev parlıyorlardı sanki. İkisi de birbirlerine bakarak öylece kaldılar. Sonra adam sordu: «Adın nedir, küçük hanım?»

Çocuk hemen anlayamadı, adam sözlerini tekrarlamak zorunda kaldı. Bu kez kız gülümseyerek karşılık verdi: Ana Maria.»

İhtiyar adam, Ana Maria'nın saçını okşamak için elini tel örgünün öbür yanına uzatmaktan kendini alamadı. Kız ciddileşti ve duralar gibi oldu. Sonra, onun şaşkın gözlerine gülerek baktı, koluna taktığı bir ayakkabı kutusunu göstererek:

«Bi el çantası... küçük bi el çantası!» diye bağırdı.

«Güzel bir el çantanız var, küçük hanım!»

«Güzel! Sen de güzelsin, aşkım!»

«Zavallı küçümen!» dedi adam kendi kendine.

O gece karısına küçük kızın adının Ana Maria olduğunu söyledi. Daha fazla bir şey anlatmadı. Ama kadının bedeni, vahşi bir aşağılanma duygusuyla, giysileri kaynattığı ateşin üzerine eğildi. Sonra kocasına o gece yiyecek bir şey olmadığını söyledi. Ama bu ihtiyar adamın alışık olduğu bir şeydi, o da erken yattı, çünkü insan uykuda açlığını duymaz. Kadın da sessizce yatağa girdi, adamın yanına uzandı.

II

Bahçenin sonundaki evde Ana Maria'nın anasıyla babası dar, bumburuşuk bir yatakta yanyana yatıyorlardı. Kapalı, yeşil pancurlardan vuran yalancı sualtı ışığı, terden parlayan bedenlerine vuruyor, küçük odayı ışıtıyordu. Sineklerle atsineklerinin inatçı vızıltısı odayı dolduruyordu; hava yorgun bedenlerin, izmaritlerin, kirli çarşafların kokusuyla nemlenmişti.

Adam kıpırdamıyordu bile. Terini silmek için elini göğsüne ve karnına götürdü, kirli yastığa avucunu silerken, gözlerini açmadan, bıkkınlıkla yüzünü buruşturdu. Sonra, gözkapaklarının üzerindeki ter çok ağırmış gibi yavaş yavaş gözlerini açtı ve karısının bedenine bakmak için yana döndü. Güzeldi, beyaz ve güzel. Çok iri, etli belki, ama güzel; bedeninin çarşafa değdiği yerlerde çizgileri ağır, cömert etin katlarıyla vurgulanıyordu. Ama onun uykusunun hafif olduğunu biliyordu. Beyaz etinin, boynuyla göğsünün birleştiği yerine, kendi kara, güçlü, kıvırcık kıllarından birinin gömüldüğünü gördü. Derisinde hafifçe kırmızı, ama yavaş yavaş geçen bir iz bırakarak, özenle kılı aldı. Sonra, her çeşit bitkinin içiçe yetiştiği bahçeden giren ve karısının tenine konan yeşil böceklerin birkaçını bundan şehvetli bir tad alarak öldürdü. Bir tanesi de karısının koltuk altındaydı, gizlenmişti, ama onun dikkatini çekti, çünkü kadın kollarını başının altında çaprazlanmış yatıyordu, hafifçe bastırarak onu da ezdi. Kadın gülümsedi. Adam koltuk altındaki, bedeninin öbür yanlarından daha beyaz olan kolunun iç tarafındaki tüyleri okşadı. Kadın adama döndü, sarıldılar. Adam biraz daha uyukladıktan sonra gözlerini iri iri açarak; «Saat iki olmuş. Açım!» diye bağırdı.

Kadın esnerken mırıldanarak gerindi : «Yiyecek bir şey yok galiba...»

Çift, birlikte esnedi.

«Birkaç yumurta gördüydüm.»

«Bu sabah çocuğa verdim.»

«Bak sen! N'apalım?» dedi adam, yatakta döndü, bir bacağını karısının kalçasına koyarak yeniden uykuya daldı.

Kadın üzerindeki ağırlığı attı, çarşafta bir ter izi bırakarak hafifçe doğruldu. Kocasının sert sırtına dayanarak doğruldu, parmakları onun omuz kaslarıyla oynuyordu. Ama hayır. Birden katırlayarak kendine geldi. Yerde, yatağın dibindeki yarı içilmiş sigarlarla dolu bir istiridye kabuğunun yanında bulduğu bir tarağı aldı, becerikli elleriyle, nemli saçlarını ensesinde topladı. Sonra ayaklarını beyaz renkli, kirli, yüksek ökçeli ayakkabılarına soktu ve çıplak, mutfağa yürüdü.

Aslında buzdolabında yumurtadan başka bir şey yoktu. Dün geceki yemekle sabahki kahvaltıdan kalma kirli tabakları görünce omuz silkti, yıkama derdinden kurtulmak için temiz tabak çıkardı. Yumurtaları pişirirken radyoyu açtı, gürültülü bir dans müziği çalmaktaydı. Ayakkabısının yüksek ökçesini yere vurarak müziğe uydu. Yumurtaları çırparken çıplak vücudunu sağa sola oynatıyordu.

«Şimdi de beni müziğinle uyandırdın,» diye bağır adam yatak odasından.

«Hadi canım sen de! Yeter artık uyuduğun!»

Adam kalktı, uzun aynanın karşısında beden eğitimi hareketleri yapmaya başladı. İki hareket arasında sordu : «Söylesene, çocuğa ne oldu?»

«Buralarda bir yerdedir,» karşılığını verdi kadın. «Pazar günü başımıza dert olmaması gerektiğini bilir.»

«Çok küçük, nerden bilecek bugünün pazar olduğunu?»

«Ama sen evde olduğun zaman ayak altında dolaşmaması gerektiğini bilir.»

Kadın bir tabak kocasına, bir tabak da kızına hazırladı. Kendi payını bir fincana koydu, çünkü temiz bir tabak bulamamış, yıkamaya da üşenmişti. Sabahlığını giydi, kocası da pantolonunu. Sonra kapıdan Ana Maria'ya seslendi, üçü her zaman yedikleri oturma odasındaki küçük masanın başına oturdular.

Ana Maria yumurtayı görünce, «İstemiyorum,» dedi.

Duymadılar, çünkü resimli bir gazetedeki fıkralara gülüyorlardı. Derken kadın Ana Maria'nın yemeği yememiş olduğuna dikkat etti, çocuk iri, parlak, yarı saydam gözleriyle on-

lara bakıyordu. Kadın, tedirgin oldu, «Ye bakayım!» diye azarladı.

Ana Maria yumurtalara baktı, bir kez daha, «İstemiyorum,» dedi.

«Bir parça ekmek al da defol öyleyse!»

Ana Maria gitti.

«Bu sabah bir şey yedi mi?» diye sordu adam.

«Evet, galiba. Sersem gibiydim, dikkat etmedim.»

«Sersem gibi mi? Neden ki?»

«Bütün o dün geceden sonra, bana bunu sormamalısın değil mi?» Gülüştüler.

«Bulaşıkları yıka.»

«Yok canım! Sana ve çocuğa hizmetçilik etmek için mi evlendiğimi sanıyorsun seninle?» Her şeyi, olduğu gibi, karmakarışık bırakıp yatak odasına girdiler. Kısa süren bir oynaşma ve kestirmeden sonra adam sordu: «Bu gece sinemaya gider miyiz?»

«Olur. Ama önce çocuğu uyutup evi kilitlememiz gerekir.»

«İyi... her zamanki gibi...»

«Evet. Ama çok garip bir çocuk. Allah bilir neler olur, Hiç dikkat etmedin mi? Bazen onu bulduğumda... bilmiyorum... sanki... beni korkutuyor. Biliyorsun, dün gece biz sinemadan döndüğümüzde uyanıktı. Ama uyuyormuş gibi yapıyordu, saat da sabahın biri falandı galiba.»

«Ee, bunda garip olan ne?»

«Bilmiyorum, o kadar ufak ki..»

«Aptallık etme. Ne var bunda yani? İstese bütün gün uyuyabilir.»

«Hep bir tuhaf. Konuşması biraz geri kalmış galiba. Biliyorsun, tek sevdiği oyuncak, ayakkabılarını koyduğum kutu. Bilmiyorum nesini olağanüstü buluyor o kutunun. El çantam benim, diyor.»

«Hımm, garip çocuk.»

«O gözlerini üzerime dikip baktığı zaman da bıktırıcı... Bir hayvan gözüne benziyor gözleri. Geçen gün bahçedeki şezlongda uyurken... sıcak nasıl uykumu getirir bilirsin...»

«Yalnız uykunu mu getirir?»

Kadın, gülerek kocasının göğsünün nemli kılarını okşadı:

«Neyse, dalmıştım ki, birdenbire uyandım. Gördüğüm ilk şey, biraz ötede, leylâğın gölgesinde duran çocuktu. Ya da daha doğrusu, o gölgenin içinden bana deli deli bakan çocuğun gözleriydi. Uyandığımın farkına varınca kaçtı.»

«Bak sen! Saçmalama. Bunda ne var?»

«Bilmiyorum, ama tuhaf bir şey işte. Sonra, dün.. Sabah boyu, kendisini kucağıma almamı istediğinden midir nedir, çevremde dolaştı durdu, ama ne bir şey söylüyor, ne de yanıma yaklaşıyordu. Benim de hiçbir şey yapacak halim yoktu, yorgun gibiydim, bilmiyorum.»

«Sen hep yorgun değil misindir, tembel?»

«Sonunda onu kucağıma aldım. Bana sarılmaya, gülmeye, hastaymış gibi dellenmeye başladı... Bilmiyorum... bir çeşit korkuttu ya da tiksindirdi beni. Bazen pek şekerdir gerçi. Sonra bana, 'aşkım', 'güzel' demeye başladı, biliyorsun, ilk öğrendiği sözcükler, nereden öğrendiğini Allah bilir, sen bana hiç böyle şeyler söylemezsin.»

«Hiç ha? Öyle mi?»

«Hayır. Hiç.»

«Ama ben seni daha güzel adlarla çağırırım.»

«Evet, ama bunları demezsin. Neyse, dellenip de beni ansızın korkuttuğu sırada, ne yaptı biliyor musun?»

«Hayır.»

«Kulağımı ısırdı.»

Adam bir kahkaha attı:

«Kulağını mı ısırdı? Nerden biliyormuş küçük şeytan bundan hoşlandığını?»

«Aptallık etme, öyle değil. Kes şu gülmeyi. Kulağımı hafifçe ısırdı. Öfkeyle ısırdı, o küçük keskin dişleriyle koparmak ister gibi. Çok acıdı, öyle ki bağırarak, attım kucağımdan. Kötü bir şey yaptığını bilirmiş gibi bacaklarının var gücüyle koşarak kaçtı. Bu, sabah oldu. Öğle yemeğine gelmedi, akşama kadar görünmedi. Bildiğin gibi, ağaçların arasından, bahcenin aşağılarına inmek beni sıkıyor, gidip aramadım yani. Ama gece gözlerinde korkulu bir bakışla eve döndüğünde, cezalandırdım.»

«Ne yaptın ona?»

«Bilmiyorum. Nerden hatırlayacağım!»

Adam gene bir kahkaha attı, bu kez, konuşma süresince sayfalarını çevirdiği resimli gazetedeki bir fıkraya gülmüştü. Karısının biraz nemli bedenini tümüyle yanında hissediyordu. Sigara içtiler, ikisinden biri biraz müzik dinlemek için radyoyu açmaya gitti. Pancurların yeşil ışığı ve bahçe solmaya başlamıştı.

III

İhtiyar adam öğle yemeğini yemek için her gün söğüt ağacının altına gitmeye devam etti. Artık, bahçeyi araştırmak zorunda kalmıyordu, çünkü küçük kız hep tel örgünün yanında bekliyordu. Bazen saati tahmin ediyora benziyor, adam geç kalırsa sert sert bakıyordu. Ama çok geçmeden ona gülümser, mırıldanırdı: «Aşkım. Güzel.»

İhtiyar adam, bütün cesaretini toplayarak Ana Maria'yı, yanında oturması için ter örgünün öbür yanına geçirdi. Çayı ısıtmak üzere ateş yakmasına izin verdi. Sonra ekmeğini yedi, bazen bir dilim et, soğan ve domates de yiyor, yiyeceğini kızla paylaşıyordu, çünkü kız hep açtı sanki.

Bir keresinde, yapı alanından bir işçi ihtiyar adamı Ana Maria'yla konuşurken görünce şaşırdı, o günden sonra da arkadaşları bir an bile rahat vermediler ona.

«Kız arkadaşın nasıl, ihtiyar, ha? İhtiyar delikanlı, âşık.»

Onların gülmelerine sabırla katlandı. El arabasına yüklenmiş çamuru iterken, ihtiyarlıktan titreyen bacakları bedenini güçlükle taşırdı. Kendini hep, geminin bordasından uzatılmış bir tahta üzerinde, gözleri bağlı denize düşene kadar yürüyen bir ölüm hükümlüsü gibi hissetmekteydi. Gözlerinin önünde topraktan ve terden bir bulut vardı, kendisine yapının iskelesinden takılan genç işçileri güçlükle görebiliyordu: «Dinle, ihtiyar şeytan, dikkatli ol, yoksa yakında hapishaneyi boylayacaksın ha!»

Öğleyin, Ana Maria'nın kendisine söylediği şeyi düşünerek, derisine yapışmış kirin altında kızardı.

Kız, gölgede yanına oturmuşken, birdenbire o değişmez çantasını açıp ona bir çift ayakkabı göstermişti.

«Ayakkabılar! Güzel mi?»

Kızın çantasında bir de buruşuk, parlak kurdele vardı. İhtiyar adam, boğumlu elleriyle onu küçük kızın sarı saçlarına bağlamış, o da bu mavi kurdeleyi takınca kendi kendinden hoşnut olmuştu. Çocuk, ona başka şeyler de göstermişti; bir oyun zarı, bir ilaç kutusu, bir kibrit kutusu, bir kırık oyuncak bebek kafası. Bunu çantasından arkadaşının görmemesini ister gibi çıkarmıştı, kendi de görmek istemiyordu sanki. Bebeğin sarı saçları, tombul yanakları vardı, yüzünde duygusal, kendinden memnun bir ifade vardı.

«Ya bu? Bu nedir, küçük hanım?»

Ana Maria'nın gözleri birdenbire yaşlarla doldu; yaşlar akmıyor, göz pınarlarında duruyordu. Gözlerini üzerlerine büyüteç tutulmuş gibi iyice açarak :

«Kötü,» diye söylendi çocuk.

«Niçin?»

Sonra kırık bebeği hızla salladı, bağırdı : «Kötü, kötü, kötü!» Bebeği her yanını otlar bürümüş bahçeye fırlatıp attı. O anda gözlerinden yaşlar boşandı, ihtiyar adama dolu gözleri ve ıslak kirpikleriyle bakarak hiç kıpırdamadan olduğu yerde durdu.

İhtiyar adam, Ana Maria'yı kollarına aldı, gözyaşları dinene kadar başını omzuna yasladı. Kendi mendiliyle gözlerini sildi. Sonra çocuk, onun çizgili ve tıraşsız yüzünü minik elleriyle okşayarak mırıldandı : «Güzel... benim güzel aşkım.» Adam mutlu olmuştu, yürüdü gitti.

Adam, akşamları, kulübesinin kapı aralığında sigara içerek, teneke mahallesinin derme çatma damlarına gecenin inişini seyrederdi. Sonra o koca bahçedeki incecik, küçücük, yalnız kızı düşünürdü. Tasarladığı bir şeyler yoktu, ama kendini bütünüyle koyvermişti, ta ki Ana Maria'nın varlığı onu içine alıncaya kadar... Karısıysa ona neredeyse görmeden bakar,

artık gitme zamanının geldiğini, yerini başkasına bırakması gerektiğini düşünürdü.

Zaman geçti, yaşlı adamın çalıştığı yapı bitti. İşçiler çıkarıldılar, çok geçmeden de yeni işler buldular, ama hiç kimse ihtiyar adam gibi güçsüz birisini işe almaya istekli değildi. Adam durumu kavrayınca kaygılanmadı. Ama, kentin öbür yakasında, tel örgünün yanında Ana Maria'nın kendisini beklemekte olduğu düşüncesi onu üzüyordu; çocuk ihtiyar adamı konuşmak ve kendisine soğan ekmek vermesi için beklerdi. Yaşlı kadın çamaşırcıydı, onun çalışmasıyla geçiniyorlardı. Kadının yüzü nerdeyse katı, kararlı bir anlatım kazanmaya başladıysa da, yaşlı adam kendi yüzüne yerleşen tembelliği silkip atamayacağından emindi. Ama kadın hiçbir şey söylemiyordu, çünkü hiçbir şeye hakkı yoktu. Yalnızca, adamın; sabah ,öğle, akşam, kapı ağzında oturup düşünmesini izliyordu. Adam elleri dizlerinde, hafif bir gülümsemeyle, orada, saniyeleri sayıyora benziyor, dudakları belli belirsiz kıpırdıyordu :

«Zavallı küçümen şey!» Kadının, okuduğu buydu dudaklarında; başkası için söylenmiş bu sözcüklerde kendine yönelik bir yargı da bulmaktaydı.

Gene de adam iki üç kez küçük kızı görmeye gitti. Karısından gizli bir parça ekmek alıyor, dişlerinin arasından iş aramaya gittiğini geveleyerek, sabahın erken saatlerinde yola düşüyordu. Karısı, söylediklerinin gerçek olmadığını biliyordu.

İhtiyar adam yavaş yürüyordu, arasıra parkta bir ağacın altında dinleniyor, hem de bulduğu bir gazete sayfasını okuyordu. Dinlendiğini hissedince, yavaş yavaş yeniden yola düzüldü, bütün kenti geçip,söğüdün altında yemeğini yediği ilk gün Ana Maria'nın onu beklediği bahçeye vardı.

Yaşlı adamın ilk gördüğü dalların arasında gizlice parlayan o derin gözler oldu. Onun geldiğini görür görmez, küçük kız, arkadaşının, onu tel örgünün öbür yanına geçirmesi için, heyecanla atıldı. Söğüdün altında oturup yemeklerini yerlerken, sanki dünyada hiçbir şey rahatlarını kaçıramazmış gibiydi.

Kadın duruma daha çok dayanamadı. Ona hiç de cömert davranmayan bir dünyadan çok az şey kalmıştı elinde artık, yıllar ondan hep bir şeyler götürmüş, sonunda çökmüştü. Gün-

lerini, yüreğine girebilecek her türlü duyguyu öldürmek için, ağır işlerde vargücüyle çalışarak geçiriyordu. Ama, kendini kayıtsız şartsız kaçınılmaz olanın ellerine bırakmadan önce, bir yerlerinde saklı kalmış bir enerjinin korları onu bir karara sürükledi.

Güneşli bir gün, bir torba şeker aldı, bir otobüse binip, yapının yanındaki bahçeye, küçük kızın yaşadığı yere vardı. Söğüdün altına yerleşti. Bahçe gerçekten kocaman, yeşil, serin, derindi; dört bir yanı bitkilerle kaplanmıştı. Yanında, gölgede, kocasının çay yapmak için yaktığı ateşin kara izleri vardı. Bekliyordu.

Birdenbire, ilerde, küçük kızın suyla oynadığını gördü, beyaz bedeni suyun yansımasıyla lekelenmişti. Bunu görür görmez yüreği dehşet ve kinle sıkıştı. Kalktı, Ana Maria'nın kendisini görüp gelmesi için dikenli tele yürüdü.

Ama, Ana Maria ona bakmadı. Sudan çıktı, kadına doğru gelmeden, böğürtlenlerin, çalıların yanından dolanarak söğüde yaklaştı. Biraz uzağa sinmiş, gözden uzak kalmıştı.

Derken kadın, kendisine gölgenin içinden sert sert bakan derin, mavi gözlere yakalandı, kendini onların düşmanca ateşine tutulmuş buldu. Son bir güçle, içinde bir yerlerden bir gülümseme bulup çıkardı. Ama, küçük kız çalılığın arkasında ona bakarak sessizce duruyordu.

Kadın güçten düşmeye başladı. Her şey boşa çıkmıştı. Her şey, hep boşa çıkıyordu. Son bir gayretle, çocuğa şekerleri gösterdi: «Bir şeker ister misin, küçük hanım?» dedi.

Küçük kız başını salladı. Kadın denemeyi sürdürdü: «Çok güzel şekerler bunlar!»

«İstemem,» karşılığını verdi Ana Maria.

Sonunda kadının yüzü, başarısızlık ve umutsuzluk çizgileriyle karardı. Bir maske gibiydi yüzü. Gitmek için döndü, o cında küçük kız birkaç adım yaklaştı.

«Kötü, kötü, kötü!» diye bağırdı, gözünü ona dikerek. Kadın, yenik, aceleyle uzaklaştı.

Eve varınca, kocasına eskiden beri çamaşırlarını yıkadığı bir ailenin gelip evlerinde çalışmasını önerdiklerini söyledi. En azından, bir dam altında olacak, bir lokma ekmek yiyecekti.

Dahası, bir komşu oturdukları kulübeyi almak istiyordu. Yarın gidecekti.

Ortalığı bir sessizlik kapladı. Sonra, ihtiyar adam, karısının kendisine odanın köşesinden sorduğu soruyu düşündü: «Ya sen? Sen ne yapacaksın?»

«Bilmiyorum,» karşılığını verdi yüksek sesle.

Kadın ona şaşkın şaşkın baktı.

Adam, küçük kızı görmeyeli bir ay olmuştu. Çok yaşlıydı, günden güne zayıflıyordu, onun için kentin öbür yakasına yürümek hemen hemen imkânsızdı.

Ama ertesi gün, karısı ortadan kaybolunca, küçük kıza hoşçakal demeye gitti. Bundan sonra olacakların önemi yoktu. Belki de en iyisi, ıssız bir yere, bir tepeye falan çıkıp ölmek için geceyi beklemekti. Bir yere kıvrılıp, istemesinin yeterli olduğuna emindi, ölüm gelecekti.

Ertesi gün son ekmek parçasını da aldı ve her zamankinden daha ağır adımlarla bahçeye gitti. Onu ilk görüşünde olduğu gibi, böyle kocaman bir bahçede böyle küçücük bir kızın bulunuşunun verdiği şaşkınlıkla irkildi.

«Zavallı küçümen şey!» dedi kendi kendine.

«Aşkım!» diye mırıldandı çocuk onu görünce.

Adam, onu telin öbür yanına aldı, Ana Maria, kollarını boynuna dolayıp gülerek, ihtiyar adamı öptü.

İhtiyar adam, onu esmer elleriyle okşayarak, tekrar tekrar; «Benim sevimli küçük hanımım!» diyordu.

«Hani o küçük çantan?» diye mırıldandı birkaç dakika sonra.

Ana Maria'nın yüzü birdenbire karardı. Omuzlarını silkerek, «Hayır. Hayır, o yok,» dedi.

Uzun süre, ihtiyar adam gitme zamanının geldiğini akıl edinceye kadar, söğüdün gölgesinde birlikte oturdular. Adam onu, öbür yana geçirdi, sonra telin arasından başını okşayarak, mırıldandı: «Hoşçakal, küçük hanım.»

Çocuk her şeyi anlamış gibi, irkilerek ona baktı:

«Hayır, hayır, aşkım, hayır!» dedi, gözleri yaşlarla dolmuştu.

«Hoşçakal,» diye tekrarladı adam.

Ana Maria, adamın elini sımsıkı tuttu. Ama, birdenbire, aklına gelen bir düşünceyle irkilmiş gibi gülümsedi. Gözyaşları kurudu; «Bekle, bekle... Küçük çanta,» dedi.

Adam, küçük arkadaşının ağaçların arasında yitip gittiğini gördü, bu kadar küçük bir çocuğun, yalnız başına, ağaçlar, çalılıklar arasında, böyle kocaman bir bahçede koştuğunu son defa görüyordu sanki...

Ana Maria, evin kapısını açtı: «Çanta... çanta,» diye söylenerek oturma odasına girdi, mutfağı aradı, mutfak dolabına baktı. Ama bir türlü bulamıyordu.

Annesiyle babasının odasına girmeden, bir an durakladı. Kapıyı itti. Böceklerin vızıldadığı yeşil ışıkta, kadınla erkek öfkeyle birbirlerinden ayrıldılar. Çocuğu görünce utanç ve kızgınlıkla örtüye sarındılar. Kadın bakışlarıyla kızını kapıda durdurdu :

«Seni aptal çocuk!» diye bağırdı yarı yarıya doğrularak.

Saçları karmakarışıktı. Örtünün bir ucuna sarınmıştı.

«Bizi rahatsız etmemeni söylemedik mi sana?» diye bağırdı adam.

Ana Maria, anasıyla babasının başbaşalığının kokusuyla ağırlaşmış odayı gözleriyle araştırarak; «Çanta,» diye mırıldandı.

«Sana bu çantayla oynamanı istemediğimi söyledim. Kaybedeceksin onu. Defol şimdi!»

Adam, bedenini örtmek için örtüyü çekerek, mırıldandı : «Ver çantayı da, kurtulalım ondan.»

«Orda, sandalyenin üzerinde... Defol artık!»

Çocuk çantayı yakaladı, ondan kurtulmuş ama, gene de rahatları kaçmış anasıyla babasına bakmadan, koşarak çıktı.

Ana Maria, koşa koşa bahçeyi geçti. Sıçradı ya da uçtu kanaldan, ağaçları kesen, her şeyi belirsizleştiren, yüzen ışık lekelerinin ötesinden geçti. Yaşlı adam, telin yanında onu bekliyordu. Çocuk bağırdı: «Yukarı! Yukarı!» İhtiyar adam onu kucağına alıp telden geçirdi, yanına getirdi. Biraz titriyordu, çünkü çok ihtiyardı ve neler olabileceğini az çok kestirebiliyordu sanki. Ana Maria, yere, yanına oturdu, çantasından ayakkabıları çıkardı.

«Ayakkabılar.. Giydir onları...» diye yaşlı adama rica etti.

Adam, boğumlu parmaklarıyla ayakkabıları giydirmek için diz çöktü. Sonra söğüdün altında, ayağa kalktılar, esmer, iki büklüm ihtiyar adam, yanında küçük kız, kolunda çantası... Adam ona bir umudu varmış gibi baktı. Ana Maria ona mutlu zamanlarındaki gibi, kıvılcımlı, mavi gözlerinin derinliklerinden gülümsedi:

«Aşkım,» dedi.

Yaşlı adamın elinden tutarak, onu söğüdün gölgesinden yaz gününün kavurucu öğle sıcağına çıkardı. Ona yol gösteriyordu, almış götürüyor, konuşuyordu: «Gidelim hadi... Gidelim hadi.»

Yaşlı adam onun arkasından gitti.

Çeviren: Güler Dikmen

GABRIEL GARCİA MARQUEZ : (1928 / ......) Kolombiya'nın Karayip Denizi ile dağlar arasındaki küçük bir kasaba olan Aracata'da doğdu. Cizvit kolejinde hukuk okudu. 1954 yılında hakkında açılan bir soruşturma nedeniyle yurt dışına çıktı. 1982'de Nobel edebiyat ödülü alana kadar, Paris, New York, Barcelona ve Meksika'da sürgün hayatı yaşadı. Şimdilerde günlük gazete çıkarma çalışmaları yapmakta olan Marquez'in dilimize çevrilmiş eserleri şunlardır : **«Yüzyıllık Yalnızlık», «Başkan Babamızın Sonbaharı», «Albaya Kimseden Mektup Yok», «Sevgiden Öte Sürekli Ölüm», «Kırmızı Pazartesi», «Kayıp Denizci», «Erédira'nun Acıklı Öyküsü», «Yaprak Fırtınası», «Şer Saati».**

BAYAN FORBES'İN MUTLU YAZI

Akşam, eve dönerken, kapının pervazına boynundan çivilenmiş kocaman bir deniz yılanıyla karşılaştık. Işıl ışıl, kapkara bir yılandı ve canlı kalan gözleri, apaçık ağzı ve testere dişleriyle uğursuz bir çingene büyüsünü andırıyordu. Dokuz yaşlarındaydım ve bu kasabasan görüntüsü karşısında öyle bir korkuya kapıldım ki, sesim boğazımda düğümleniverdi. Benden iki yaş küçük olan kardeşim ise, oksijen tüplerini, maskeleri, yüzgeçleri fırlattığı gibi çığlık çığlığa kaçtı. Rıhtım ile ev arasındaki çakıllı yol boyunca tırmanan dolambaçlı taş merdivenin öbür ucundan çığlığı duyan Bayan Forbes, benzi atmış, soluk soluğa yanımıza geldi, ama pervaza çakılı hayvanı görünce durumu hemen kavradı. Hep uyarırdı bizi, iki kardeş beraberse, birinin kabahatinden öteki de sorumludur, derdi. Dolayısıyla, kardeşim çığlık attı diye bana da çıkıştı, kendimizi tutamadığımız için de ikimizi bir güzel azarladı. Dadılık sözleşmesinde çocuklarla ingilizce konuşması öngörülmüşken bizi almanca paylaması, onun da korktuğunu ve bunu kendisine yediremediğini gösteriyordu belki de. Ama, kendine gelir gelmez o çakıldayan ingilizcesine döndü, eğitmenlik damarı da hemen kadardı.

«Bu bir *Muraena Helena*'dır,» dedi. «Helenler'ce, yani eski Yunanlılar'ca kutsal sayıldığı için bu adı vermişler ona.»

Bize derinde yüzmeyi öğreten, köyün delikanlılarından Oreste, gebreotlarının arasından ansızın çıkıverdi ortaya. Dalgıç maskesini alnına doğru itmişti; üstünde ufacık bir mayo, belinde de, hayvanların uzaktan da avlanabileceğine hiçbir zaman aklı yatmadığı için, değişik biçimlerde boy boy altı bıçağın sıralandığı meşin bir kemer vardı. Yirmi yaşlarındaydı, gününü karadan çok deniz diplerinde geçirir, motor yağlarına bulanmış gövdesiyle bir deniz hayvanını andırırdı. Oreste'yi ilk gördüğünde Bayan Forbes çarpılmış, bir insanın ancak bu kadar güzel olabileceğini söylemişti annemle babama. Ne var ki, güzelliği onu da azarlanmaktan kurtaramıyordu; deniz yılanını, besbelli, çocukları korkutmak için kapıya çiviledi diye önce italyanca bir zılgıt yedi Bayan Forbes'den, sonra da, muranayı çividen çıkarması, çıkarırken de, düşlencelere geçmiş bir yaratığa gösterilmesi gereken saygıda kusur etmemesi emredildi; bizler de, akşam yemeğine hazırlanmak üzere odamıza gönderildik.

Tek bir hata yapmamaya, oyalanmamaya çalışarak hazırlandık, çünkü Bayan Forbes düzeni altında geçirdiğimiz iki haftalık süre dünyada yaşamaktan daha zor bir iş olamayacağına inandırmıştı bizi. Banyonun alaca karanlığında su dökünürken kardeşimin deniz yılanını hâlâ aklından çıkarmadığını sezinledim. «İnsan gibi bakıyordu,» dedi. Bence de öyleydi ya, öyle olmadığına inandırdım onu, sonunda da konuyu değiştirmeyi başardım. Ama ben hazır olunca, beklememi ve yemeğe birlikte gitmemizi istedi.

«Hava daha kararmadı,» dedim.

Perdeleri çektim. Ağustosun ortasındaydık ve pencereden, odanın öbür ucuna kadar uzanan ışığa boğulmuş ay görünümlü vadi ve gökyüzünde asılı duran güneş görünüyordu.

«O yüzden değil,» dedi kardeşim, «korkmaktan korkuyorum.»

Bununla birlikte, sofraya vardığımızda bir hayli yatışmıştı. Bakımına gösterdiği titizlikten ötürü özel olarak kutlandığı gibi, hafta boyunca uslu durduğu için de iki aferinle ödüllendirildi.

Bana gelince, zor bela biriktirdiğim beş aferinden ikisini kaptırdım Bayan Forbes'e: son anda kendimi tutamayarak koşmuş, soluk soluğa varmıştım yemek odasına. Elli aferini biriktiren fazladan bir tatlıya hak kazanıyordu ama ikimiz de o güne değin on beş aferini aşamamıştık. Bu da bir bakıma üzücüydü, çünkü Bayan Forbes'in pudingleri gibi lezzetlisini ömrüm boyunca yemedim desem yeridir.

Sofraya oturmadan önce, boş tabaklarımızın önünde dikilir dua ederdik. Bayan Forbes katolik değildi, ama sözleşme gereği bize altı kez dua ettirebilmek için hepsini ezberlemek zorunda kalmıştı. Dua faslı bitince yerlerimize oturur, üstümüz başımız en ince ayrıntısına kadar incelenirken bir pürüz çıkmasa diye soluğumuzu tutardık. Her şeyin dilediği gibi olduğuna aklı kesince, küçük bir çıngırağı sallardı Bayan Forbes. Bunun üzerine, aşçı kadın Fulvia Flaminea, bize o baş belası yazın ayrılmaz ve de kaçınılmaz bir parçası gibi görünen şehriye çorbasıyla çıkagelirdi.

İlk günleri, annemle babam daha evdeyken, her yemek bir bayram havası içinde geçerdi. Fulvia Flaminea, neşemize neşe katan bir savruklukla sofranın çevresinde dolanır, abuk sabuk konuşarak hizmet eder, sonra da masaya çöker, hepimizin tabağından çimlenirdi. Ama Bayan Forbes'in eline düştük düşeli öylesine koyu bir sessizlik içinde hizmet ediyordu ki, tencerede kaynayan çorbanın fokurtularını bile duyabiliyorduk. Belkemiğimizi iskemlenin arkalığına iyice yaslayarak dimdik oturuyor, gözümüz, ezberlediği görgü derslerini bize papağan gibi aktaran bu geçkince, bu huysuz kadında, her lokmayı on kez sağ avurdumuzda, on kez sol avurdumuzda çiğniyorduk. Pazar duasından da beterdi bu; kilisede, hiç değilse ilahi söyleyenleri seyrederek oyalanabilirdi insan.

Kapıya çivilenmiş muranayı bulduğumuz gün vatandaşlık görevlerinden söz etti bize Bayan Forbes. Sesiyle havası boşalan odada neredeyse uçacakmış gibi dolanan Fulvia Flaminea, çorbadan sonra, beyaz salçalı, mis gibi kokan isli bir fileto getirdi sofraya. O güne kadar, yeryüzünün ya da gökyüzünün bütün yemekleri arasında en çok balığı seven ben, mu-

rananın o hali gözümün önüne gelince öğürmemek için kendimi zor tuttum. Kardeşim tabağı itiverdi.

«Ben yemem bunu,» dedi.

Dersi yarıda kaldı Bayan Forbes'in.

«Neden?» dedi. «Tadına bile bakmadın.»

Uyarmak ister gibi bir göz attı aşçı kadına, ama ok yaydan fırlamıştı.

«Murana balıkların en lezzetlisidir, figlio mio,» diyordu Fulvia Flaminea, «bir bak tadına, göreceksin.»

Bozuntuya vermedi Bayan Forbes. Eski çağlarda murananın kral sofralarında baştacı edildiğini, safrası yüreği pek tuttuğu için cengâverlerce kapışıldığını o yavan, kaskatı üslubuyla anlattı durdu. Sonra da, aramızda bulunduğu o kısa dönem süresince sık sık vurguladığı gibi, beğeninin insanda yaradılıştan varolmadığını, eğitimle elde edildiğini, ama bunu herhangi bir yaşta değil daha çocukken öğrenmek gerektiğini yineledi. Dolayısıyla, bu balığı yememek için ileri süreceğimiz hiçbir neden geçerli sayılamazdı. Ben, murana olduğunu bilmeden balığın tadına baktığım için, daha sonraları da kurtulamadığım bir çelişki içindeydim: biraz hüzünlü olmakla birlikte balığın tadı bana çok çekici gelmişti, ama gözümün önünden gitmeyen o korkunç görüntü açlığımı bastıracak kadar güçlüydü. İlk lokmayı yutmak için zorladı kendini kardeşim, içi almadı, kustu.

Birden yüreğim daraldı: bu alaca karanlıkta evin öbür ucuna kadar tek başına gitmek ve o loş banyoda yalnız kalmak kimbilir ne kadar zor gelecekti kardeşime. Neyse ki çok çabuk döndü. Yüzü kireç gibiydi, sırtına temiz bir gömlek geçirmişti. Titremesini büsbütün yenemediği de anlaşılıyordu ama bakım teftişinden alnının akıyla çıkabildi. Bunun üzerine Bayan Forbes yılan balığından bir dilim kesti, kardeşimin tabağına koydu ve yemeğe devam etmesini emretti. Kendimi zorladım, bir lokma daha yuttum. Kardeşim ise elini çatala sürmedi bile.

«Yemiyorum işte,» dedi.

Öylesine kararlı görünüyordu ki Bayan Forbes üstelemeyi göze alamadı.

«Pekâlâ,» dedi, «öyleyse tatlı da yok sana.»

Kardeşimin rahatlaması beni de yüreklendirdi. Yemek bitince çatal bıçağımızı boş tabağa çapraz olarak bırakmamızı öğretmişti Bayan Forbes. Öyle yaptım ve:

«Ben de tatlı istemiyorum,» dedim.

«Televizyon seyretmek de yok ama,» dedi Bayan Forbes.

«Seyretmeyiz,» dedim.

Bayan Forbes peçetesini masaya bıraktı, dua etmek için bizimle birlikte ayağa kalktı. Sonra da, yemeğini bitirir bitirmez denetime geleceğini ve bizi uyumuş görmek istediğini belirterek ikimizi de odamıza yolladı. Bütün aferinlerimizi geri aldı ve kremalı pastalara, vanilyalı turtalara ve o nefis tadını bir daha bulamayacağımız erikli bisküvilere yeniden kavuşabilmemizin yirmi aferin kazanmamıza bağlı olduğunu söyledi.

İlişkimizin ergeç böyle bir bozuşmayla sonuçlanacağını biliyorduk. Sicilya'nın güney ucundaki Pantellera adasında geçireceğimiz bu özgürlük yazının hayalini kurmuştuk bütün bir yıl boyunca, ailemizle birlikte olduğumuz ilk tatil ayı da gerçekten umduğumuz gibi geçmişti. Lavlarla kaplı, güneşe durmuş o vadiyi, o uçsuz bucaksız denizi, esintisiz yaz gecelerinde penceresinden Afrika fenerlerinin ışıltılı kanatlarını seyrettiğimiz, basamaklarına kadar kireçle badanalanmış o bembeyaz evimizi bugün bile bir rüya gibi anımsıyorum. Adanın çevresindeki durgun suları babamla birlikte tararken, son savaştan kalma toprağa çakılı bir dizi torpil bulmuş, dibinde yıllanmış zehirli bir şarabın tortulaştığı, çevresi taşlaşmış yapraklarla bezeli, bir metre boyunda eski bir yunan testisini karaya çıkarmış, deniz suyunun neredeyse üstünde yürünebilecek kadar yoğunlaştığı buram buram tüten bir koyda yüzmüştük. Ama o yaz bizim için en göz kamaştırıcı yenilik Fulvia Flaminea olmuştu. Her haliyle mutlu bir keşişe benziyordu. Bacaklarının arasında bir sürü uyuşuk kediyle dolaşır, iki adımda bir tökezler, buna neden katlandığını soranlara «sevdiğimden değil, ben olmasam fareler kapacak miskinleri» diye karşılık verirdi.

Akşamları, çocuk programından sonra, annemle babam televizyonun başına geçer geçmez, yüz metre kadar ilerimizdeki evine götürürdü bizi Fulvia Flaminea ve o yörenin ağzını, türkülerini öğretir, ya da Tunus rüzgârlarının taşıdığı gözyaşı sağ-

naklarını anlatırdı bize. Kendisinden çok daha genç olan kocası, adanın öbür ucundaki turist otellerinde çalışırdı yazın ve ancak uyumak için dönerdi evine. Az daha ötede ailesiyle birlikte oturan Oreste her akşam sepet sepet taze balık ve karidesle gelir, Fulvia Flaminea'nın kocası ertesi gün götürüp otellere satsın diye bütün avını mutfağa bırakırdı. Sonra da, dalgıç fenerini alnına takar, mutfak çöplerine üşüşen tavşan iriliğindeki tarla farelerini avlamağa götürürdü bizi. Kimi zaman çok geç kalırdık, annemle babam çoktan yatmış olurlardı ve avludaki sofra artıklarına saldıran farelerin patırtısından gözümüze uyku girmezdi. Ama, bu gibi tatsızlıklar bile o mutlu yazımızın büyülü birer parçasıydı sanki.

Bir alman dadı tutma fikri, kendini beğenmiş yeteneksiz bir karayipli yazar olan babamdan gelebilirdi ancak. Eski avrupalı şöhretlere öylesine körü körüne hayrandı ki, gerek kitaplarında, gerek yaşamında kökenlerini bağışlatmak ister gibi yırtınır durur, çocuklarında da geçmişinden tek bir iz kalmasını istemezdi. Guajaralı bir köy eğitmeni olan annem ise alçakgönüllülüğü hiçbir zaman elden bırakmamıştı. Kocasının her fikrini Tanrının bir lütfu sayar, yanılabileceğini aklının ucundan bile geçirmezdi. Dolayısıyla, Ege adalarında beş haftalık bir kültür gezisine katılırken bizim ne olacağımızı, avrupa toplumunun en köhne törelerini bize zorla aşılamaya kalkışan bu Dortmund'lu çavuş bozuntusunun elinden neler çekeceğimizi hiçbir zaman oturup serinkanlılıkla düşünmemişlerdi.

Bayan Forbes temmuzun son cumartesi günü, tarifeli ada seferini yapan Palermo gemisiyle gelmişti. Onu, bu yaz sıcağında, asker postalları, erkek yakalı elbisesi, tıraşlı ensesi ve fötr şapkasıyla görünce, bayramın artık sona erdiğini hemen anlamıştık. Maymun sidiği kokuyordu. «Bütün Avrupalılar böyle kokar,» dedi babam, «özellikle yaz aylarında. Uygarlık kokusudur bu, çocuklar.» Ama o asker kılığına rağmen incecik bir yaratıktı Bayan Forbes, ve biz o kadar küçük olmasak, ya da onun yüreğinde şefkat denilen şeyden en ufak bir iz kalmış olsa, belki de birbirimize ısınabilirdik. Birden değişti dünyamız. Yaz tatilinin başından beri, hayal gücümüzü alabildiğince coş-

turan, denizde geçirdiğimiz o mutlu altı saat, kendi kendini yineleyen bir tek değişmez saate dönüştü.

Ailemizle birlikteyken Oreste'nin yanında dilediğimiz kadar yüzer, mürekkep ve kana bulanmış sularda, yalnız bıçağına güvenerek gözünü kırpmadan ahtapotlara saldırışını hayran hayran seyrederdik. Gerçi, daha sonraları da, kıçtan motorlu sandalıyla her gün saat on birde gelmeye devam etti ama Bayan Forbes daima dersinden sonra bir dakika daha fazla kalmasına kesinlikle izin vermiyordu. Akşamları Fulvia Flaminea'ya gitmemiz de yasaklandı; Bayan Forbes bu gibi ilişkilere girerek hizmetçi takımıyla yüz göz olmamızı doğru bulmuyor, tarla farelerini avlayarak geçirdiğimiz zamanı Shakespeare incelemelerine ayırmamızı istiyordu. Komşu bahçelerden erik çalmaya, sıcaktan cayır cayır yanan Guacamayal sokaklarında köpekleri taşlayarak öldürmeye alışık olan bizler için bu küçükbey yaşamına zorlanmaktan büyük bir işkence olamazdı. Ne var ki, bize karşı bunca katı davranan Bayan Forbes'in, sıra kedisine gelince hemen gevşeyiverdiğini çok geçmeden anladık, bu da, kurmak istediği baskı düzenini temelinden sarstı. Önceleri, Oreste bize dalmayı öğretirken, üstünde her yanı kapalı bir giysi, kumsalda, renkli bir güneşliğin altında oturur, Schiller'in baladlarını okur, sonra da, uygarlık üstüne, görgü üstüne, öğle yemeğine kadar süren kuramsal dersler verirdi bize.

Bir gün, turist dükkânlarından birine gitmek istedi Oreste ile ve fok balıklarının derisi kadar parlak, tek parça siyah bir mayo ile döndü. Denize girmedi ama. Biz yüzerken kumsalda güneşleniyor, yüzüne su bile serpmeden havluyla terini siliyordu; öyle ki, üç gün içinde haşlanmış istakoza döndü, saçtığı uygarlık kokusu da dayanılmaz hale geldi.

Buna karşılık geceleri iyice dağıtıyordu kendini. Bir defasında, geldiğinin daha ilk günlerindeydi, karanlıkta birtakım ayak sesleri duyar gibi olmuştuk da, Fulvia Flaminea'nın hortlak hikâyeleriyle kulağı dolu olan kardeşimin korkudan dili tutulmuştu. Ama çok geçmeden kimin dolaştığını keşfettik: bu gibi davranışları gündüz kendisi için bile hoş görmeyecek olan Bayan Forbes, geceleri yalnız bir kadının gerçek yaşamını sürdürü-

yordu. Bir sabah mutfakta yakaladık onu: üstünde bir yatılı öğrenci geceliği, yüzü gözü un içinde, bir yandan o nefis turtalarını hazırlıyor, bir yandan da porto şarabıyla kafa çekiyordu. Bizi yatırdıktan sonra odasına gitmediğini, kumsala inip gizlice denize girdiğini, ya da sesi kapalı televizyonda küçüklere yasaklanan filimleri seyretmek için geç saatlere kadar salonda kaldığını, koca koca turtaları atıştırırken, babamın özel günler için ayırdığı seçme şarapları da tek başına devirdiğini daha o zamandan biliyorduk. Uygarca davranışlardan, ölçülü olmaktan ikide bir dem vuran kendisi değilmiş gibi, kıtlıktan çıkmışcasına, dur durak bilmeden tıkınıyordu. Her gece, odasında tek başına konuştuğunu duyuyorduk, o ahenkli almancasıyla «Die Jungfrau von Orleans»dan uzun uzun parçalar okuduğunu duyuyorduk, şarkılar söylediğini duyuyorduk, gün ağarıncaya dek yatağında hıçkırıklara boğulduğunu duyuyorduk. Sonra da, yüzü günden güne daha bir asık, yüreği daha bir katı, ağlamaktan kan çanağına dönmüş gözlerle kahvaltıya geliyordu. Kardeşim de, ben de, hiçbir zaman o günlerdeki kadar mutsuz olmadık, ama önünde sonunda bize baskın çıkacağını bildiğim için ona katlanmayı aklıma koymuştum. Zora pek gelemeyen kardeşim ise hemen dikleşmeye başladı ve mutlu yaz giderek bir cehenneme döndü. Sözünü ettiğim o akşam, yatağımıza girmiş, dolanıp duran Bayan Forbes'in gürültülerine kulak kabartırken, içini kemiren bütün hıncı birden açığa vuruverdi kardeşim:

«Onu öldüreceğim,» dedi.

Beni asıl şaşırtan, onun bu kararı değil, akşam yemeğinden beri benim de aynı şeyi düşünüyor olmamdı. Ama gene de caydırmaya çalıştım onu:

«Kafanı keserler,» dedim.

«Sicilya'da giyotin yok,» dedi, «hem kim bilecek kimin yaptığını?»

Testinin dibindeki zehirli şarap tortusunu takmıştı aklına, besbelli. Şarabın zamanla zehire dönüşeceğine inanmayan babam, içine hangi zehirin katıldığını öğrenmek için tortuyu tahlile yollamak istiyordu, bu yüzden de testiyi atmamıştı. Bayan Forbes'i bu zehirle öldürmek çok kolaydı. Nasıl osa, kaza ya

da intihardan başka bir şey gelmezdi kimsenin aklına. Gün ağarıncaya dek bekledik ve Bayan Forbes'in, yorgunluktan bitkin düşüp yatağa yıkıldığını duyar duymaz testideki zehirli tortuyu babamın özel şarap şişesine aktardık. Konuşulanlardan aklımızda kaldığına göre, bir atı bile öldürmeğe yeterdi bu kadarı.

Saat tam dokuzda, Bayan Forbes, Fulvia Flaminea'nın erkenden fırına koyduğu sütlü ekmekleri bir kahvaltı tepsisiyle kendi getirdi mutfağa. Zehirli şarabı babamın şişesine boca ettiğimizin ikinci günü, kardeşim hayal kırıklığını belirten bir bakışla zehirli şişenin hâlâ büfede durduğuna işaret etti. Günlerden cumaydı, hafta sonu boyunca da şişeye el sürülmedi. Ama salı akşamı, Bayan Forbes'in, televizyonda açık saçık filimler seyrederken şişeyi yarıladığını gördük.

Ne var ki, çarşamba sabahı, gene tam saatinde geldi kahvaltıya. Her uykusuz gecenin sabahında olduğu gibi yüzü asıktı ve kalın camlı gözlüklerinin ardında her zamanki gibi kaygılı görünen bakışları, zarfındaki pulları inceleyerek Almanya'dan postalandığına karar verdiğimiz bir mektubu ekmek sepetinde bulduğu zaman daha bir kaygılandı. Yemekte okumanın doğru olmadığını bize ikide bir hatırlatan kendisi değilmiş gibi, kahvesini yudumlamaya ara vermeden okudu mektubu, okurken de, mektuptaki sözcükleri bir bir aydınlatan ışıltılı sağnaklara benzer bir şey geçti yüzünden. Sonra da, zarftan çıkardığı pulları, Fulvia Flaminea'nın pul meraklısı kocasına verilmek üzere ekmek sepetine bıraktı. O gün, sualtı araştırmalarımıza Bayan Forbes de katıldı, oksijen tüplerimiz tükenene dek birlikte yüzdük ve görgü dersimizi almadan döndük eve. Yalnız gün boyunca değil, akşam yemeğinde de her zamankinden keyifliydi. Buna rağmen, kardeşimin cesareti hiç de kırılmışa benzemiyordu. Yemeğe başlama emri verilir verilmez çorba tabağını kışkırtıcı bir hareketle itti:

«İçine sıçmışım ben böyle çorbanın,» dedi.

Sofranın ortasında bir el bombası gibi patladı bu söz. Yüzü bembeyaz kesildi Bayan Forbes'in, dudakları kısıldı, bombanın dumanı dağılıncaya kadar öyle kalakaldı, sonra, gözyaş-

larıyla buğulanan gözlüklerini çıkardı, peçetesiyle sildi ve onursuz bir mütarekeye boyun eğmenin burukluğu içinde:

«Ne haliniz varsa görün,» dedi, «ben yokum bu işte.»

Saat yediye gelmeden odasına kapandı. Ama, gece yarısına doğru, uyuduğumuzu sandığı bir sırada, üstünde yatılı öğrenci geceliği, bir elinde çikolatalı bir turtanın yarısı, öbür elinde de zehirli şarap şişesiyle odasına doğru gittiğini gördük. İçim burkuldu, titremeye başladım.

«Zavallı Bayan Forbes,» dedim.

Kardeşim soluyordu.

«Bu gece ölmezse işimiz bitiktir,» dedi.

Gün ağarırken, bir süre kendi kendine konuştu Bayan Forbes, çılgınlar gibi bağıra bağıra Schiller'den birkaç şiir okudu, sonunda da bütün evde yankılanan büyük bir çığlık attı, birkaç kez derin derin içini çekti, ve akıntıya kapılmış bir gemi gibi üzüntülü ve sürekli bir ıslık çıkararak çöktü. O geceki gerilimin bitkinliği içinde uyandığımız zaman güneş pencere kepenklerini hançerliyordu, ama ev bir gölün dibine çökmüş gibi sessizdi. Saat ona geldiği halde Bayan Forbes'in çıtı çıkmamıştı. Ne, her sabah tam sekizde çekilen hela sifonunu, ne musluğun şırıltısını, ne kepenklerin açıldığını, ne demir ökçeli postalların takırtısını, ne de elinin ayasıyla bir zenci esircisi gibi kapımıza indirdiği o üç ölümcül darbeyi duymuştuk. Başını duvara yaklaştırdı kardeşim, yan odada bir hayat belirtisi var mı, yok mu diye kulak kesildi, bir süre sonra da kurtulduğumuzu müjdeleyen derin bir soluk aldı.

«Tamam,» dedi, «yalnız denizin sesi duyuluyor.»

On bire doğru kahvaltımızı kendimiz hazırladık, adam başına iki oksijen tüpü, iki de yedek tüp aldık ve Fulvia Flaminea ortalığı temizlemek için kedileriyle birlikte gelmeden önce doğru kumsala indik. Oreste iskeledeydi, altı okkalık bir levreği ayıklıyordu. Bayan Forbes'i saat on bire kadar beklediğimizi, uyanmadığını görünce de tek başımıza geldiğimizi söyledik. Akşam sofrada ağladığını da anlattık, belki gece iyi uyuyamamıştır da onun için yatağından çıkmak istememiştir, dedik. Oreste, umduğumuz gibi, bu açıklamalarımızla pek ilgilenmiş görünmedi, bir saat kdar suyun altında bizimle yüzdü. Sonra,

eve, yemeğe gitmemizi söyledi ve levreği satmak için motorlu sandalıyla uzaklaştı. Yukarı çıktığımızı sansın diye taş merdivene yürüdük, ilk basamakta durup kayalıkların arkasında gözden kayboluncaya kadar el salladık ona. Sonra da, dolu tüpleri sırtımıza bağladığımız gibi, kimsenin izni olmadan daldık suya.

Hava bulutluydu, ufuktan karanlık gök gürültüleri geliyordu, ama deniz kıpırtısız, saydam ve kendi öz ışığıyla yetinir gibiydi. Pantelleria fenerinin hizasına kadar gittik, yüz metre ileride sağa döndük ve yaz başında gördüğümüz torpillerin bulunduğu noktaya varınca daldık. Hepsi de oradaydı; güneş sarısına boyanmış, seri numaraları kolaylıkla okunabilen altı torpil, rastlantı sayılamayacak kadar düzenli bir biçimde yan yana sıralanmış, denizin dibinde yatıyordu. Sonra, Fulvia Flaminea'nın bize büyük bir heyecanla sık sık sözünü ettiği batık kenti bulmak umuduyla fenerin etrafını dolandık, ama kente benzer bir şeye rastlamadık. İki saat araştırdıktan sonra çözülecek herhangi bir esrar olmadığına karar vererek yüzeye çıktık.

Biz suyun altındayken yaz sağnağı başlamış, deniz kötülemişti; karaya vurmuş balıkların üstünde bir sürü yırtıcı kuş vahşi çığlıklar çıkararak dönüyordu. Ama ikindi olmasına rağmen hava yeni yeni aydınlanır gibiydi. Bayan Forbes'siz hayatın da tadına doyum olmuyordu doğrusu.

Ne var ki, sarp kayalıklara oyulmuş basamakları zor bela tırmanıp evin önüne geldiğimizde, içerisinin insanla dolu olduğunu, iki polis arabasının da kapıda beklediğini gördük, ve birden ne yaptığımızın bilincine vardık. Bir titremedir aldı kardeşimi, geri dönmek istedi.

«Ben girmem,» dedi.

Cesedi gördüğümüz anda bütün şüphelerden sıyrılacağımız içime doğmuştu sanki.

«Boşversene sen,» dedim, «derin bir soluk al ve şunu aklından çıkarma : hiçbir şey bilmiyoruz.»

Kimse ilgilenmedi bizimle. Tüpleri, maskeleri ve yüzgeçleri evin önünde bıraktık ve yan kapıdan sundurmalı taraçaya geçtik : iki adam, bir sedyenin başında çömelmiş, sigara içiyor-

lardı. O sırada, arka kapının önündeki cankurtaran arabası ve silahlı askerler ilişti gözümüze. Salonda, duvar boyunca sıralanan iskemlelere oturmuş komşu kadınlar dualar mırıldanıyor, avluda toplanan erkekler ölümle hiçbir ilgisi olmayan şeylerden söz ediyorlardı. Bunu görünce, kardeşimin kaskatı kesilen buz gibi elini daha bir sıkıca kavradım ve arka kapıdan içeri daldık. Odamız sabah bıraktığımız durumdaydı. Bizimkine bitişik Bayan Forbes'in odasının önünde bir candarma eri nöbet tutuyordu, ama odanın kapısı açıktı. Yüreğimiz ağzımızda, başımızı içeriye uzatırken, Fulvia Flaminea bir koşu fırladı mutfaktan ve çığlıklar atarak kapıyı kapattı :

«Aman Allahım, sakın bakmayın çocuklar!».

Geç kalmıştı ama. O bir saniye içinde gördüklerimizi ömrümüz boyunca unutamayacaktık. İki adam, ellerinde bir metre, yatakla duvar arasındaki uzaklığı ölçüyor, bir üçüncüsü de, sokak fotoğrafçıları gibi siyah kumaşla örttüğü bir makinenin başına geçmiş, durmadan resim çekiyordu. Bayan Forbes yatağında değildi. Döşemeyi kaplayan pıhtılaşmış kan gölünün ortasında, yan dönmüş, çırılçıplak yatıyor, gövdesinin bıçak darbeleriyle delik deşik olduğu görülüyordu. Tümü de öldürücü yirmi yedi yara almıştı. Yaraların sayısından ve derinliğinden, darbelerin çılgınca bir tutkuyla indirildiği, Bayan Forbes'in de, o bir yıllık mutluluğun nasıl olsa kendisine böyle amansızca ödetileceğini bilirmiş gibi, tek bir çığlık atmadan, gözyaşı dökmeden, o gür asker sesiyle Schiller'den şiirler okuyarak bu darbelere aynı tutkuyla katlandığı anlaşılıyordu.

Çeviren : Adnan Benk

KARDAKİ KAN İZLERİN

Akşamleyin sınıra vardıklarında, Nena Daconte, nişan yüzüğünü taktığı parmağının hâlâ kanadığını farketti. Yün pelerinini üç köşeli parlak kasketinin tepesine kadar çekmiş sivil muhafız, Pirenelerden doğru esen rüzgârın şiddetiyle savrulmamak için eni konu zorlanarak, bir gaz lambasının ışığında pasaportları inceledi. İki diplomatik pasaport da noksansız olduğu halde, sivil muhafız, fotoğraflarla suratların benzeştiğine emin olmak için lambasını kaldırıp, yaklaştırdı. Bu iç karartıcı Ocak gecesinde, Nena Deconte, mutlu serçe gözleri, Karaiplerin güneşini yansıtan koyu bal rengi teniyle neredeyse bir çocuk gibiydi; sınır garnizonunun, bir yıllık gelirini bir araya getirse satın alamayacağı bir vizon mantoya gömülmüştü boğazına kadar. Arabayı kullanan kocası, Billy Sanchez de Avila ondan bir yaş daha küçüktü, ekose ceketi ve beyzbol kasketi ile de hemen hemen onun kadar güzeldi. Karısının tersine iri yarı ve atletik yapılıydı, yumuşak yürekli sert erkeklerin kemikli çenesine sahipti. Ama, kimin nesi olduklarını asıl, içi, dehşete düşmüş bir vahşi hayvanın nefesini saçan, metalize boyalı araba belli ediyordu. Fukaralar sınırının bu yanında, şimdiye dek görülmemişti böylesi. Arka koltuk, yepyeni valizler ve el değmemiş hediye paketleriyle tıklım tıklımdı. Kalabalık plajlara musallat yumuşak haydudun ters aşkına yenilmeden önce, Nena Deconte'nin en büyük tutkusu olan tenor saksofon acı orada duruyordu.

Sivil muhafız pasaportlarını güzelce damgalayıp geri verdiğinde, Billy Sanchez, karısının kanayan parmağına pansu-

man yaptırabilecekleri bir eczaneyi nerede bulabileceklerini sordu. Muhafız, sesini rüzgârda duyurabilmek için bağırarak, Fransa tarafında, Hendaye'de öğrenebileceklerini söyledi. Ama Hendaye'de, iyi aydınlatılmış ve sıcacık camekânlı nöbetçi kulübesindeki polisler ceketlerini atmışlar, oturmuş, şarap bardaklarına bandıkları ekmeklerini geveleyerek kâğıt oynuyorlardı; şöyle bir göz atmaları ve arabanın görünüşü, geçin diye işaret etmelerine yetti. Billy Sanchez birkaç kez klakson çalacak olduysa da, kendilerine seslenildiğini anlamayan jandarmalardan biri, ufak pencereyi açıp rüzgârdan da kızgın bir sesle bağırdı :

— Elinin körü! Çek git be herif!

Bunun üzerine Nena Daconte, mantosunu kulaklarına kadar kaldırıp arabadan indi ve mükemmel bir Fransızcayla adama nerede bir eczane bulabileceklerini sordu. Beriki, ağzı ekmekle dolu, düşünmek zohmetine bile katlanmaksızın, bunun, özellikle böyle bir havada hiç de kendi işi olmadığı karşılığını verip pencereyi kapattı. Ne ki bakışları, birdenbire, vizonunun ışıltılarına bürünmüş, yaralı parmağını emen genç kadının üzerinde sabitleşince, onu herhalde bu dehşetengiz gecenin ortasında gökten inmiş bir melek gibi algılamış olmalı ki, babalanması bir anda duruldu. En yakın kentin Biarritz olduğunu, ama kış kıyamette ve bu fırtınada biraz daha uzaktaki Bayonne'dan önce acık eczane bulamayacaklarını anlattı.

— Kötü bir şey mi? diye sordu.

— Hayır, önemli değil, diye gülümsedi, Nena Daconte, adama elmaslı alyansının ışıldadığı ve ucundaki yaranın ancak farkedildiği parmağını göstererek... Bir gül dikeni çizdi.

Bayonne'a varmadan kar yağmaya başladı. Saat ancak yedi olduğu halde, havanın şiddeti yüzünden yollar bomboş, kapılar da kapalıydı ve eczaneyi bulamadan dönüp dolaştıktan sonra yola devam etmeye karar verdiler. Billy Sanchez bu karardan memnundu. Kolay rastlanmayan otomobillere karşı doyumsuz bir tutkusu, yanı sıra oğluna karşı fazlasıyla suçluluk duygusu olan ve her arzusuna karşılık verecek olanaklara fazlasıyla sahip bir babası vardı, şimdiye dek de, düğün hediyesi bu üstü açılır Bentley gibisini hiç kullanmamıştı. Direksiyon sar-

hoşluğu o kertedeydi ki, arabayı sürdükçe yorgunluğu azalıyordu. Splendide otelin balayı dairesinin kendilerini beklediği Bordeaux'ya kadar direksiyon sallamaya hazırdı, ne en çılgın fırtına, ne gökyüzünün tüm karları onu bundan alıkoyamazdı. Buna karşın Nena Daconte bitik haldeydi, özellikle dolunun kamçıladığı, Madrid yolunun bir patikayı andıran son bölümünden beri... Öyle ki, Bayonne'dan çıkınca, hâlâ devam eden kanamayı durdurmak için parmağını bir mendille sıkıca sardı ve kendini uykuya bıraktı. Billy Sanchez onun *uyuduğunu* geceyarısından biraz önce, kar yağışı durup, rüzgâr çamların arasında sakinleştiğinde, ve de Landes'ın göğünü donmuş yıldızlar kaplayınca farketti. Bordeaux'nun uyuklayan ışıkları çoktan geride kalmıştı ama o, yalnızca yol kenarındaki bir benzincide depoyu doldurmak için mola verdi, çünkü hiç durmadan Paris'e kadar araba kullanacak gücü kendinde buluyordu. Yirmi beş bin sterlin değerindeki oyuncağı ile öylesine mutluydu ki, yanıbaşında, parmağı kanlı bir mendille sarılı olarak uyuyan ve genç kız uykusunu ilk kez belirsizlik salvolarının yokladığı rüya yaratığına fikrini sormadı bile.

Üç gün önce, oradan on bin kilometre uzaktaki Cartagena del Indias'ta, Billy Sanchez'in anne ve babasının hayretle açılmış gözleri ve Nena Daconte'nin düş kırıklığını yansıtan bakışları altında, ama bizzat başpiskopos tarafından kutsanarak evlenmişlerdi. Bu beklenmeyen aşkın nasıl başladığını, derinlerindeki nedenini tek onlar bilebilir, anlayabilirlerdi. Her şey, nikâhtan üç ay önce, bir pazar günü, deniz kıyısında, Billy Sanchez ve serseri takımının Marbella plajının kadın kabinlerine saldırmalarıyla başlamıştı. Tam on sekizinde olan ve İsviçre'den, Saint-Blaise'deki La Chatelaine yatılı okulundan henüz dönmüş olan Nena Daconte, dört dili mükemmel bir şekilde konuşmakta ve ilahi bir ustalıkla tenor saksofon çalmaktaydı. Dönüşünden beri ilk o pazar plaja gelmişti. Bitişik kabinlerde paniğin patlak verip ilk saldırı çığlıkları duyulduğunda, mayosunu giymek için soyunmuş durumdaydı; neler olup bittiğini ancak ka-

bin kapısının kilidi parçalanıp, düşünülebilecek en güzel serseriyi karşısında, dimdik ayakta dikilir görünce anladı. Oğlanın üzerinde yalnızca leopar taklidi küçücük bir slip vardı ve güven verici ve çevik gövdesi deniz insanlarının altın rengindeydi. Romalı gladyatörlerinki gibi bir bilezik taşıyan bileğine, öldürücü bir silah gibi kullandığı bir bisiklet zinciri sarmıştı ve boynunda da kalbinin çılgın atışlarına uyarak sessizce titreşen turasız bir madalyon vardı. Onunla ilkokula birlikte gitmişlerdi, birlikte nice yaşgünü kutlamalarında sunulacak sürpriz yemeğin tenceresini parçalamışlardı, çünkü her ikisi de, sömürgecilik yıllarından beri kentin kaderini dilediğince yönlendirmiş taşra eşrafına mensuptular. Ama o denli uzun süredir görüşmemişlerdi ki, ilk anda birbirlerini tanımadılar. Nena Daconte, ayakta, hareketsiz, yoğun çıplaklığını saklamak için hiçbir şey yapmaksızın kalakalmıştı. Onun üzerine, Billy Sanchez, çocuksu oyununu tamamladı: leopar mayosunu aşağı indirdiği gibi, kıza ayaklanmış muhteşem hayvanını gösterdi. Beriki kılını bile kıpırdatmadan gözlerinin içine baktı.

— Daha büyük ve daha güçlülerini gördüm, dedi dehşetini bastırarak. O yüzden yapacağın şeyi iyi düşün, çünkü benim karşımda bir zenciden de daha ustaca davranman gerekir.

Gerçekte Nena Daconte bakire olması bir yana, hayatında hiçbir erkeği çıplak da görmemişti. Ne ki meydan okuyuş etkisini gösterdi, çünkü Billy Sanchez'in aklına gelen tek şey, bileğine dolanmış zincirle duvara bir yumruk atmak oldu, öylesine bir yumruk ki kemiklerini kırdı. Kız onu kendi arabasıyla hastaneye götürdü, nekahat dönemini atlatmasına yardımcı oldu, derken olması gerektiği gibi, beraberce sevişmeyi öğrendiler. O güç haziran öğle sonlarını, Daconte derebeylerinin, altı kuşaktır öldükleri evin iç avlusunda, kız saksofonuyla günün moda şarkılarını çalıp, oğlan da eli alçıda, uzandığı hamaktan derin bir hayretle onu seyrederek geçirdiler.

Körfezin kokuşmuş sularına bakan bir sürü kapı-penceresi olan ev La Manga semtindeki en eski ve en büyük konutlardan biri ve aynı zamanda da en çirkinleriydi. Nena Daconte'nin saksofon çaldığı, tabanı dama tahtası biçiminde taş döşenmiş teras öğle sonu sıcağında bir serinlik vahası gibiydi ve kocaman

gölgeli Hint kirazı ve muz ağaçları altında, evden de ailenin anılarından da eski, adsız bir mezarın bulunduğu iç avluya açılıyordu. Müzikten en az anlayanlara göre, böylesine soylu bir konutta bir saksofon, tarihle ters düşmekteydi. İlk kez dinlediğinde, «Sanki bir gemi düdüğü» diye buyurmuştu Nena Daconte'nin büyükannesi. Annesi de, daha rahat olduğu için, saksofonunu, hep eteklerini kalçalarına kadar sıvayıp dizlerini ayırarak çalmasına karşı çıkmış, bu tahrik edici oturuşun ille de gerekli olmadığını savunarak başka türlü çalmaya zorlamıştı onu boşu boşuna. «Çaldığın alet önemli değil, diyordu, yeter ki bacaklarını kapatarak çal.» Ama Nena Daconte'ye, Billy Sanchez'in acı kabuğunu kırmasına, o yola çıkmaya hazırlanan gemi düdüğü sesleri ve o sevişmeye tutkun görünüm yardım etti. Oğlanın, tanınmış iki adın birleşmesiyle bir güzel desteklenen o talihsiz serseri ününün gerisinde, kız, ürkek ve yumuşak başlı bir öküz keşfetti. Elinin kemikleri kaynayadururken, birbirlerini öylesine iyi tanıdılar ki, evde tek başlarına oldukları yağmurlu bir öğleden sonra, Nena onu genç kız yatağına kadar götürdüğünde, aşkın onca doğallıkla gelivermesine şaşıp kaldı. Hemen iki hafta boyunca, her gün aynı saatte, bu tarihi döşeğin cennetinde, kendilerinden önce geçmiş doyumsuz savaşçılarla büyükannelerin şaşkın bakışları altında, çırılçıplak oynaştılar. Sevişmeye ara verdiklerinde bile, açık pencerelerden dolan körfezdeki gemi iskeletlerinin meltemi ve bok kokularını soluklayarak, saksofonun sessizliğinde, iç avlunun seslerine kulak verirler, muz ağacının dibindeki kurbağanın tek notalı çığlığını, adsız mezarın üzerine düşen su damlalarını, hayatın, o güne dek tanımaya zaman bulamadıkları doğal adımlarını dinleyerek, çırılçıplak uzanırlardı.

Nena Daconte'nin anne-babası eve döndüklerinde, onlar sevişme sanatında öylesine yol almışlardı ki, dünyada daha başka bir şeye yer kalmamıştı ve her kez aşkı yeniden keşfetmeye çalışarak her dakika, her yerde sevişiyorlardı. Başlangıçta babasının suçluluk duygusunu yatıştırdığı Billy San-

chez'in spor arabaları içinde, olabildiğince yapıyorlardı bu işi. Sonra arabalar fazla kolay gelmeye başladığında, geceleri, kaderin ilk kez onları karşılaştırdığı Marbella'da, inin cinin top oynadığı plaj kabinlerine süzülmeye, ve kasım karnavalı sırasında da, kılık değiştirip, birkaç ay öncesine kadar ağızlarını açmadan Billy Sanchez ve serseri takımının rezilliklerine katlanmak zorunda olan bayanların koruyuculuğu altında, Getsemani tutsaklarının eski mahallesindeki odalara kapanmaya başladılar. Nena Daconte, o güne dek saksofon çalarak harcadığı çılgın bağlılıkla kendini bu kaçak sevişmelere verdi, öyle ki, ehlileşmiş serserisi, sonunda, bir zenciden daha iyi olması gerektiğini söylediğinde, ona neyi anlatmak istemiş olduğunu kavradı. Evlenince de, aşk ödevini Atlantik'in üzerinde, hostesleri uyurken uçağın küçücük tuvaletine tıkılmış bir halde ve zevkten çok, gülmekten kendilerinden geçerek yerine getirdiler. Nikâhtan yirmi dört saat sonra, Nena Daconte'nin iki aylık gebe olduğunu yalnız ikisi biliyordu.

Madrid'e geldiklerinde, kendilerini birbirlerine doymuş iki aşık gibi hissetmekten çok uzaktılar ama, genç ve temiz bir karı-koca gibi davranacak kadar ihtiyatlıydılar. Ana babalar, her şeyi önceden düşünmüştü. Daha ayakları yere değmeden, bir protokol memuru uçağa geldi ve birinci mevkide, Nena Daconte'ye anne-babasının armağanı olan beyaz vizon mantoyu teslim etti. Billy Sanchez'e de son kış modası bir deri ceketle, onu havaalanının kapısında bekleyen sürpriz otomobilin markasız anahtarlarını verdi. Ülkelerinin diplomatik misyonu tarafından resmi salonda karşılandılar. Büyükelçi ve karısı, iki ailenin yalnız eski bir dostu değillerdi, hekim olan elçi aynı zamanda Nena Daconte'yi dünyaya getiren kişiydi de. Kızı, goncaları, sanki yapmaymış hissini veren göz kamaştırıcı ve taze bir gül demetiyle karşıladı. Nena, biraz erken evlenmiş genç kadın konumunda hafifçe huzursuzlanarak, canlı bir öpücükle karşılık verdi ve gülleri aldı. İşte o sırada bir diken parmağına batmıştı, ama o, bu ufak kazayı sevimli bir açıklamayla geçiştirmişti :

— Mahsus yaptım, demişti, alyansımı göresiniz diye.

Ve tüm diplomatik misyon yüzüğün ihtişamına bayıldı, yalnız elmaslarının paha biçilmezliğinden değil, iyi korunmuş antikalığı ile de bir servet değerinde olduğunu hesapladılar. Buna karşın kimse parmağının kanamaya başladığını farketmedi çünkü şimdi herkesin dikkati yeni otomobilde toplanmıştı. Büyükelçi, arabayı havaalanına kadar getirip selafon kâğıdına sardırmış, kocaman altın renkli bir kurdela ile fiyonglatmak inceliğini göstermişti. Billy Sanchez bu buluştan hoşlanmadı. Arabayı görmek için öyle sabırsızlanıyordu ki, kâğıdı bir hamlede yırttı ve soluksuz kalakaldı. Bu, üstü açılır kapanır, içi deri kaplı son model bir Bentley'di. Gökyüzü sanki külden bir mantoydu. Guadarrama'dan doğru dondurucu bir rüzgâr esmekte, tüm delegasyon ayazda titreşmekteydi, ama Billy Sanchez soğuğu duymuyordu. Oradakilerin hepsinin, saygısızlık etmemek için titremeyi sineye çektiklerini görmezden gelerek, arabasının kıyısını bucağını denetlemeyi bitirene dek, elçiyi ve beraberindekileri açıkta beklemek zorunda bıraktı. Sonra öğle yemeğine çağrılı oldukları resmî konutun yolunu tarif etmek üzere büyükelçi yanına oturdu. Yol boyunca, kentin en tanınmış yerlerini gösterdi ama, Billy Sanchez otomobilin büyüsünden başka şeyle ilgileneceğe benzemiyordu.

Ülkesinden ilk kez ayrılıyordu. Aynı sınıfta üstüste çakarak tüm özel ve resmî okulları dolaşmış, her şeye ilgisiz kalarak avarelikte karar kılmıştı. Kendininkinden değişik bir kentin ilk izlenimi, güpegündüz ışıkları yanan kül renkli ev yığınları, çıplak ağaçlar, uzakta kalan deniz, bütün bunlar, kalbinden uzaklaştırmaya çalıştığı bir kargaşa duygusu büyütüyordu içinde. Bununla beraber, farkına bile varmadan, unutmanın ilk tuzağına düştü bir süre sonra. Bir fırtına, mevsimin ilk fırtınası, ani ve sessiz bastırıvermişti, ve büyükelçilik konutundan Fransa yolunu tutmak üzere ayrılırlarken, kent parıldayan bir kar örtüsüyle kaplıydı. Billy Sanchez arabasını unuttu ve herkesin ortasında sevinç çığlıkları atmaya başladı, karın altında öylece dikildi, hatta paltosuyla kaldırımda yuvarlandı.

Tipinin dinip, gökyüzünün berraklaştığı bir öğleden sonra Madrid'i geride bıraktıkları sırada Nena Daconte ilk kez parmağının kanadığını farketti. Bu onu şaşırttı, çünkü öğle yeme-

ğinden sonra, büyükelçinin, İtalyanca opera parçaları söylemeye meraklı karısına saksofonu ile eşlik ederken parmağının acıdığını hiç hissetmemişti. Daha sonra kocasına, onları en kestirmeden sınıra götürecek yolları tarif ederken de her kanayışında parmağını gayriihtiyari ağzına götürmüş ve ancak Pirenelere yaklaşırken akıllarına bir eczane aramak gelmişti. Derken son günlerin uykusuzluğuna yenildi ve uyandığı zaman, bir karabasan içinde arabanın sular arasında ilerlediğini farketti, parmağına sardığı mendili uzunca bir süre aklına bile getirmedi. Otomobilin gösterge kadranındaki ışıklı saat üçü geçmişti, çabucak hesapladıktan sonra, Bordeaux, Angoulème ve Poitiers'yi geride bıraktıklarını ve taşkın sularla kaplı Loire bendinde gidiyor olmaları gerektiğini çıkardı. Ay ışığı sisi delmiş, çamlar arasında, şatoların gölgeleri bir hayalet öyküsünün suları üzerinde yüzmekteydi. Bölgeyi ezbere bilen Nena Daconte, Paris'e üç saatlik yolları olduğunu hesapladı, Billy Sanchez hâlâ yılmadan direksiyon sallıyordu.

— Ne kadar inatçısın, dedi. On bir saattir hiçbir şey yemeden araba kullanıyorsun.

Yeni arabanın sarhoşluğu oğlanı ayakta tutuyordu ve uçakta çok az ve pek kötü uyumuş olmasına rağmen, kendini tamamen ayık ve Paris'e sabahın ilk saatlerinde ulaşmak için hiç olmadığı kadar zinde hissediyordu.

— Elçilikte yediğim onca şeyden sonra, dedi. —Ve tüm olası gerçeklere karşı peşinen ekledi: Hem sonra biliyorsun Cartagena'da insanlar henüz sinemadan çıkıyorlar. Orada saat dün akşamın 10'u daha...

Buna rağmen Nena Daconte direksiyonda uyuyuvermesinden çekiniyordu. Madrid'de verilen sayısız hediye paketlerinden birini açtı ve kocasının ağzına bir portakal şekerlemesi atmak istedi. Beriki kafasını çevirdi:

— Erkekler şeker yemez!

Orleans'a varmadan az önce, sis dağılıp gitti ve kocaman bir ay yolun karlı izlerini aydınlattı; Paris'e doğru ilerleyen devasa tankerler ve sebze yüklü kamyonlar şimdi daha çoğalmıştı. Nena Daconte, direksiyonu kocasından devralmayı pekâlâ isterdi, ama bunu ona önermeğe bile kalkışmadı çünkü daha

birlikte çıktıkları ilk gün oğlan bir erkek için kadın tarafından yönetilmekten daha aşağılatıcı bir şey olmayacağını anlatarak onu uyarmıştı. Hemen hemen beş saatlik bir uykudan sonra kafasının alabildiğine berrak olduğunu farkediyor ve çocukluğunda ana-babasıyla yaptığı geziler boyunca pek çok kez tanımak fırsatını bulduğu Fransız taşrasındaki bir otelde gecelememiş oldukları için memnunluk duyuyordu. «Dünyada bundan daha güzel bir manzara yoktur, diyordu, ama susuzluktan ölseniz kimse de çıkıp bir bardak su vermez burada insana.» Bundan o denli emindi ki, makyaj çantasına bir sabunla bir rulo da tuvalet kâğıdı almıştı, çünkü Fransız otellerinde hiçbir zaman sabun bulunmazdı ve tuvalet kâğıdı yerine de, bir hafta öncenin gazeteleri, küçük kareler şeklinde kesilmiş olarak bir çiviye takılı dururdu. Şu anda en çok pişmanlığını duyduğu şey, bir aşk gecesini yitirmiş olmalarıydı. Kocası hemen karşılık verdi.

— Ben de şimdi, kar üstünde düzüşmenin fevkalade bir şey olması gerektiğini düşünüyordum. Hemen şuracıkta eğer istersen...

Nena Daconte öneriyi ciddiyetle düşündü. Yolun kenarında, ay ışığının altında, karın yumuşak ve sıcak bir görünümü vardı ama Paris banliyölerine yaklaştıkça araçların geliş - gidişi yoğunlaşıyordu ve ışıklarını yakmış fabrikalar, bisikletle işe giden işçiler vardı. Eğer kış olmasaydı, çoktan gün doğmuş olacaktı.

— Paris'i beklemek daha iyi, dedi Nena Daconte. Temiz çarşaflarla sıcacık bir yatakta, evli insanlar gibi...

— İlk kez yan çiziyorsun, dedi oğlan.

— Elbette, diye yanıtladı, ilk kez evlendik.

Gün doğmadan az önce, yol üstündeki bir handa durup yüzlerini yıkadılar ve, uzun yol şoförlerinin sek beyaz şarapla kahvaltı ettikleri bara oturup sıcak ay çöreği ile birer kahve içtiler. Tuvalette, Nena Daconte bluzu ile eteğinin kan lekesi içinde olduğunu farketmiş ama temizlemeye bile kalkışmamıştı. Kanlı mendili çöp sepetine attı, alyansını sol eline geçirdi ve parmağını itina ile sabunlayıp yıkadı. Dikenin battığı yer görünmüyordu bile. Buna rağmen, henüz arabaya dönmüşlerdi ki par-

mak yeniden kanamaya koyuldu ve Nena Daconte sürülmüş topraklarından buzlu havasının iyi geleceğini düşünerek kolunu pencereden dışarı sallandırdı. Bu da hiçbir şeye yaramadı, ama henüz kaygılanmıyordu.

— Eğer biri bizi bulmak isterse bu çok kolay olurdu, dedi o doğal sevimliliği ile. Kanımın karda bıraktığı izi sürmesi yeterli.

Sonra söylediği şeyi düşündü ve yüzü şafağın ilk ışıklarında aydınlandı.

— Düşünebiliyor musun, dedi. Madrid'den Paris'e kadar karda uzanan bir kan izi. Bundan iyi şarkı olur değil mi?

Aynı şeyi bir daha düşünecek zaman bulamadı. En yakın banliyöye vardıklarında, parmağı tükenmeyen bir kaynak gibiydi ve canının, gerçekten o küçücük yaradan çekilip gittiğini sandı. Tuvalet kâğıdı rulosunun yardımıyla kanı durdurmayı denemişti ama kıpkırmızı kesilen kâğıt parçalarını dşarı atmaktan, parmağının kanını durdurmaya fırsat kalmamıştı. Giysileri, mantosu, arabanın döşemesi, yavaş yavaş ama onulmaz biçimde kan lekeleriyle kaplanıyordu. Bllly Sanchez'i bir korku kapladı ve bir eczane bulmaları için diretti, ama Nena Daconte işin eczaneyle halledilemeyecek kerteye geldiğini biliyordu artık.

— Neredeyse Orleans kapısına geldik, dedi. General Leclerc Caddesi'nden dümdüz devam et, en geniş olan caddedir, bir dolu ağaçlar olanı, sonra nereye gideceğimizi söylerim.

Tüm yolculuğun en güç kısmı oldu bu. General Leclerc Caddesi, küçük otomobillerin, motosikletlerin, her yönden tıkanmaların ve Hallere kadar kendilerine bir geçit açmaya çabalayan dev kamyonların cehennemi kargaşasıydı. Klaksonların gereksiz şamatası Billy Sanchez'i öylesine sinirlendirdi ki, birkaç sürücüye, kendi serseri diliyle sövdü ve hatta içlerinden biri ile dövüşmek üzere arabadan inmeye bile kalkıştı, ama Nena Daconte onu, Fransızların yeryüzündeki en kaba insanlar olmakla birlikte, asla dövüşmediklerine inandırmayı başardı. Bu fazladan bir sağ-

duyu kanıtıydı, çünkü o sırada kız, kendinden geçmemek için tüm gücünü kullanıyordu .

Belford Aslanı'nın oradan kurtulabilmeleri için bir saati aşkın bir süre gerekti. Kahveler ve mağazalar, bir türlü kara dönüşemeyen ince yağmur altındaki bu tipik Paris salısının griliği ve pisliği içinde, sanki geceymiş gibi ışıklarını yakmışlardı. Ama Denferd - Rochereau Caddesi serbestti ve birkaç yüz metre sonra Nena Daconte kocasına sağa dönmesini ve karanlık suratlı büyük bir hastanenin ilk yardım girişi önünde parketmesini söyledi.

Arabadan inmek için yardıma gereksiniyordu ama ne sakinliğinden ne de bilincinden bir şey yitirdi. Nöbetçi hekimi beklerken, uzandığı sedyede, hastabakıcının kimliği ve daha önceki sağlık sorunlarına ilişkin olağan sorularını yanıtladı. Billy Sanchez gidip çantasını getirdi ve alyansını geçirdiği sol elini avucunda sıktı. Cansız ve soğumuş gibi geldi kız ona, dudakları da rengini yitirmişti. Nöbetçi hekim gelip yaralı parmağı bir çabuk muayene edene dek yanında durup elini tuttu onun. Hekim kafası kazınmış, esmer tenli çok genç bir adamdı. Nena Daconte onunla hiç ilgilenmeksizin kocasına mosmor bir gülücük gönderdi.

— Korkma, dedi o yenilmez nüktesiyle. Başıma gelebilecek tek şey, bu yamyamın elimi kesip yemesi olur.

Hekim muayenesini bitirdi ve karı - koca, adamın garip bir Asyalı şivesine bulanmış mükemmel bir İspanyolca ile konuştuğunu duyunca çok şaşırdılar.

— Hayı, muçaços, dedi. Bu yamyam böylesine güzel bir eli kesmeden önce açlıktan ölmeyi yeğlerdi.

Sonra şaşkınlıklarını sevecen bir hareketle yatıştırıp sedyeyi götürmelerini söyledi görevlilere. Billy Sanchez, eli karısınınkinin içinde, birlikte gelmek istedi. Hekim onu kolundan tuttu.

— Siz olmaz, dedi. Onu yoğun bakım koğuşuna götürüyorlar.

Nena Daconte yeniden kocasına gülümsedi ve küçük bir veda işareti yapıp, tekerlekli sedye koridorun ucunda kaybolana

dek onu bakışlarıyla izledi. Hekim durmuş hastabakıcının not ettiği bilgileri incelemekteydi. Billy Sanchez seslendi.

— Doktor, dedi gebedir.

— Kaç aylık?

— İki aylık.

Hekim buna Billy Sanchez'in beklediği kadar önem vermedi. "Haber vermeniz iyi oldu" dedi ve gitti. Billy Sanchez, hasta teri kokan iç karartıcı salonda tek başına, ne yapacağını bilemeden, Nena Daconte'nin yittiği boş koridoro bakarak ayakta kalakaldı, sonra başka insanların da beklediği bir tahta sıraya oturdu. Orada öylece ne kadar kaldığını bilemedi, ama gitmeye karar verdiğinde yeniden gece olmuştu ve hâlâ ipil ipil bir yağmur yağıyordu. Dünyanın ağırlığı altında iki büklüm, kendini ne yapacağını bir türlü bilemiyordu.

Nena Daconte, çok yıllar sonra, arşivleri karıştırırken de saptadığım gibi, 7 Ocak Salı günü saat 9.50'de hastaneye girdi. O ilk gece, Billy Sanchez, ilk yardım girişinin önüne parkettiği arabasının içinde uyudu ve ertesi sabah, erkenden, en yakındaki kahveye girip 6 katı yumurta ve iki fincan sütlü kahve yuvarladı, çünkü Madrid'den beri doğru dürüst bir şey yememişti. Sonra ilk yardıma döndü Nena Daconte'yi görmek için, ama ona cümle kapısından girmesi gerektiğini anlattılar. Orada ortalığa bakan ve kapıcıyla anlaşmasına yardımcı olan Asturi'li bir İspanyol bulabildi. Nena Daconte'nin hastane kayıtlarında olduğunu doğruladılar. Ama bulunduğu yerde, ziyaretçilere yalnız salı günleri, saat 9 ile 16 arasında izin veriliyordu, yani altı gün sonra. Kafasını kazımış bir zenci diye tarif ettiği İspanyolca konuşan hekimi görmek istediyse de, onca basit iki ayrıntı, hiç kimseye birşey söylemedi.

Nena Daconte'nin kayıtlarda olduğunu öğrenmekle biraz yatışmış bir halde arabasını bıraktığı yere geldiğinde bir polis memuru ona, otomobili biraz daha uzaktaki daracık bir sokağa çekmesini ve tek numaralı kapıların bulunduğu kaldırıma parketmesini söyledi. Karşı kaldırımda, cephesi yeni onarılmış bir bina "Hotel Nicole" tabelasını taşıyordu. Tek yıldızlı, küçücük salonunda bir kanapeyle bir piyano bulunan bir oteldi ama, sahibi olan cırtlak sesli adam, paraları olduğu sürece müşte-

riyle, hangi dilde olursa olsun anlaşabiliyordu. Billy Sanchez dokuzuncu katta, lahana kokan yuvarlak merdivenleri nefes nefese tırmanarak ulaşılan eğri tavanlı, üçgen biçimindeki tek boş odaya on bir valizi ve dokuz hediye paketi ile yerleşti. Duvarlar hüzünlü bir kağıtla kaplıydı ve tek pencereden, yalnız iç avlunun karmaşık aydınlığı sızıyordu. İçerde iki kişilik bir yatak, büyük bir dolap, basit bir iskemle, bir portatif bide, bir küvet ile ibriği vardı, öyle ki odada durabilmenin tek yöntemi yatağa uzanmaktı. Ama bütün bu eşya o denli de eski ve perişan değildi, ve rutubete karşı yeni sürülmüş katranın kokusu içinde gayet de temizdiler.

Nekesliğin dehası üzerine kurulu bu âlemin gizlerini çözebilmek için bütün bir hayat bile yetmezdi, Billy Sanchez'e. Daha kat sahanlığına ulaşmadan sönüveren merdiven ışığının esrarını hiçbir zaman anlayamadığı gibi, yeniden nasıl yakılacağını da keşfedemedi. Her sahanlıkta alaturka helâlar olduğunu öğrenebilmesi için bütün bir sabah dönüp dolaşması gerekti ve karanlıklar içinde işini görmeye razı olduğu bir sırada, tesadüfen ışığın, dışarı çıkarken kimse kapatmayı unutmasın diye, kapı içerden sürgülendiğinde yandığını farketti. Koridorun öteki ucunda bulunan ve ülkesinde alıştığınca günde iki kez kullanmakta direttiği duş için ayrıca ve peşin ödeme gerekiyordu, ve müdüriyet tarafından denetim altında tutulan sıcak su her üç dakikada bir kesilmekteydi. Bununla birlikte Billy Sanchez, kendisininkinden bunca farklı bir düzenin, ocak ayının kötü havasına yeğleneceğini anlayacak kadar kafasını çalıştırdı, gelgelelim kendini öylesine yalnız hissediyorduki, Nena Daconte'nin koruyuculuğu olmaksızın yaşamasının nasıl mümkün olacağını kavrayamıyordu. Çarşamba sabahı, odasına henüz gelmişti ki, paltosunu bile çıkarmadan, karşı kaldırımda, kanı boşalmaya devam eden o ruya yaratığını düşünürken, yüzükoyun yatağa attı kendini ve öyle derin bir uykuya daldı ki uyandığında saat 5'i gösteriyordu, ama hangi akşamın, hangi sabahın, hangi günün, veya camlarını yağmur ve rüzgârın dövdüğü hangi kentin

saati olduğunu çıkaramadı. Yatağa uzanmış olarak, günün doğuşunu görünceye kadar bekledi, sonra bir önceki günkü aynı kahveye, kahvaltıya indi ve günlerden perşembe olduğunu öğrendi. Hastanenin ışıkları yanmıştı, yağmur da dindiği için, Nena Daconte'yi muayene eden Asyalı hekime rastlamak umuduyla, beyaz gömlekli hekim ve hasta bakıcıların girip çıktığı cümle kapısı önündeki bir kestane ağacına yaslanıp beklemeye başladı. Ama hekime ne o sabah ne de öğleden sonra rastladı ve donduğu için de beklemekten vazgeçti. Akşam yediye doğru, bir sütlü kahve daha içti ve barın tezgâhı üzerinden iki katı yumurta alıp yedi, böylece kırksekiz saatten beri aynı yerde, aynı şeyleri atıştırmış oluyordu. Yatmak üzere otele girdiğinde, ön camına bir ceza pusulası iliştirilmiş olan arabasının kaldırımda tek başına durduğunu gördü, bütün öteki otomobiller karşı kaldırıma parketmişti. Otelin kapıcısı tek günlerde, tek numaralı binaların bulunduğu kaldırıma, diğer günlerde ise karşı tarafa park edilmesi gerektiğini ona anlatana dek epey zaman harcadı. Böylesi akılcı ayrıntılar, daha iki yıl önce, kaygısız polislerin gözleri önünde, belediye başkanının resmî arabası ile mahalledeki bir sinemaya girip hasar ve ölümlere yolaçmış, saf kan bir Sanchez de Avila için düpedüz anlaşılmaz şeylerdi. Otelin kapıcısı, cezasını ödemesini, ancak geceyarısından sonra aynı şeyi yinelemesi gerekeceği için arabasının yerini değiştirmemesini salık verdiğinde bütün bütün anlamadı. O sabah ilk kez düşüncelerinde yalnız Nena Daconte yoktu, ama yatağında uyumadan dönüp dururken, Cartagena Caribe pazarındaki eşcinseller kulübündeki serserilik gecelerini yeniden yaşadı. Mavnaların yanyana sıralandığı Ariba iskelesi meyhanelerindeki kızarmış balığın ve hindistancevizli pilavın tadını anımsadı. Şu sırada saatin yedi olması gereken, duvarları sarmaşıklarla kaplı evini düşündü ve ipek pijaması içinde terasta gazetesini okuyarak serinleyen babasını gördü. Saatin kaçı olursa olsun, arandığı zaman bulunamayan annesini de anımsadı, pazar giysileri ve kulağının arkasına iliştirilmiş gülü ile şaşırtıcı ve hoş kokulu, akşamları muhteşem memelerinin sıcaklığı altında bunalan annesini... Bir akşam, yedi yaşında falan olmalıydı ki, habersizce odasına girmiş ve onu rasgele düşen sevgililerinden biri ile

yatakta çırılçıplak yakalamıştı. Bir daha hiç sözünü etmedikleri bu keşif, ikisinin arasında sevgiden de yararlı bir tür suç ortaklığı yaratmıştı. Bununla beraber, üzüntüsünü anlatacak kimsesi yokken ve ağlama isteğine dayanamadığı için kendine fena halde kızarak, Paris'in bu sefil tavan arasındaki yatakta sağdan sola, soldan sağa dönüp durduğu şu geceye kadar, bunun da, çocuk yalnızlığının tüm öteki korkunç olaylarının da ayrımına varamamıştı.

Yararlı bir uykusuzluk oldu bu. Cuma sabahı, o uykusuz gece ile bitkin, ama kendine çeki düzen vermeye kararlı olarak kalktı. Sonunda, elbise değiştirmek için valizinin kilidini kırmaya karar verdi, çünkü anahtardemeti, hemen tüm paraları, içinde herhalde Paris'teki bir tanıdığın numarasını da bulabileceği telefon defteri ile birlikte Nena Daconte'nin çantasında kalmıştı. Alıştığı kahvede, Fransızca günaydın demesini ve jambonlu sandviçle sütlü kahve istemesini öğrenmiş olduğunu farketti. Hiçbir zaman tereyağı veya yumurta ısmarlayamayacağını da biliyordu, çünkü bu sözcükleri telâffuz etmesini asla kıvıramayacaktı, ama ekmekle birlikte her defasında tereyağı da getiriyorlardı, katı yumurtaları ise istemeye gerek olmaksızın barın tezgâhı üzerinden kendisi alabiliyordu. Üç gün sonunda, artık onu tanımaya başlamış olan garsonlar derdini anlatmasına yardımcı oluyorlardı, öyle ki cuma öğleyin, aklını başına toplamaya çalışırken, kızarmış patates ve biftekle bir şişe de şarap ısmarladı. Kendini o denli iyi hissetti ki, bir ikinci şişe söyledi, yarısını içti ve hastaneye zorla girmeye kesin kararlı olarak sokağı geçti. Nena Daconte'yi nerede bulacağını bilmiyordu, ama Asyalı hekimin ilahi görüntüsü kafasına kazılıydı ve adamı bulacağından emindi. Cümle kapısı yerine, daha az denetleniyormuş gibi görünen ilk yardım kapısından girdi, ne ki Nena Daconte'nin ona eliyle allahısmaladık işareti yaptığı koridordan öteye gidemedi. Bir görevli, yanından geçerken birşeyler sorduysa da görmezden geldi. Görevli aynı Fransızca soruyu durmadan yineleyerek onu izledi ve sonunda kolundan öylesine kuvvetle yakaladı ki, oracıkta durdurdu. Billy Senchez, eski serseriler çetesinin gizli bir oyunu ile kurtulmaya çalıştı ama, görevli bir dolu sövgüyle beraber kolunu büküp hareketine engel

o'du ve anası olacak orospucuka yağdırdığı hareketlere ara vermeksizin acıdan kudurmuş bir Billy Sanchez'i zorla çıkışa kadar sürükleyip, sokağın ortasına bir kirli çamaşır torbası gibi atıverdi.

O öğleden sonra, aldığı dersin de canyakıcılığı ile, Billy Sanchez büyük insan gibi davranmaya başladı. Nena Daconte'nin de yapacağı gibi, elçisine başvurmayı kararlaştırdı. Otelin, bütün homurdanır tavrına karşın, son derece hizmete amade ve yabancı dillerle gayet sabırlı olan kapıcısı, telefon rehberinden elçiliğin numarası ile adresini bulup bir karta yazdı. Telefona çok tatlı bir kadın çıktı ve yapmacık ve tekdüze sesine rağmen, oğlan And'ların şivesini hemen tanıdı. Soy sopunun karşısındakini etkileyeceğinden emin, söze adını söyleyerek başladıysa da telefonun öteki ucundaki ses değişmedi. Kadının ezbere okuduğu dersi dinledi : Sayın büyükelçi şu sırada makamlarında değillerdi, yarından önce gelmeleri de beklenmiyordu, her türlü şıkta, yalnız randevu ile ve çok özel durumdakilerle görüşme yapabilirlerdi. Billy Sanchez o zaman, bu sesin onu asla Nena Daconte'ye ulaştıramayacağını anladı, kendisine bu bilgilerin veri'diği aynı sevimli tonla teşekkür etti, sonra bir taksiye atlayıp elçiliğe gitti.

Elçilik, Paris'in en sakin mahallelerinden birinde, Elysée Caddesi 22 numaradaydı, ama Billy Sanchez'i etkileyen tek şey, yirmi üç yıl sonra Cartagena del İndias'ta bana bizzat kendisinin anlattığına göre, gelişinden beri ilk kez Karaiplerdeki kadar parlak olan güneş, ve ışıldayan gökte, kentin üzerinde sivrilen Eiffel kulesi olmuştu. Büyükelçinin yerine onu kabul eden memur, yalnız siyah yünlü takım elbisesi, dik kolalı yakası ve yas tutanların taktığı kravatından değil, ama asıl tavırlarındaki edeplilik ve sesinin yumuşaklığından ötürü, ölümcül bir hastalıktan henüz kalkmışa benziyordu. Billy Sanchez'in içinde bulunduğu dehşeti anladı ama, yumuşaklığını yitirmeksizin ona, bir hastaneye girmek için kapıcıyı bir parça görüvermenin yettiği barbar Amerika'nın tersine, kesin kuralların hem çok eski hem de bilgece ilkelerden derlendiği uygar bir ülkede bulunduğunu anımsattı. "Hayır delikanlı" dedi. Aklın imparatorluğuna boyun eğmekten ve salıyı beklemekten başkaca yapılacak şey yoktu.

— Esasen, şunun şurasında yalnızca dört gün var, diye ekledi sözünü bitirirken. O arada gidip Louvre'u gezin. Görmeğe değer.

Dışarıya çıktığında, Billy Sanchez kendini ne yapacağını bilmez bir halde Concorde alanında buldu. Damların üzerinden Eiffel'i gördü ve kule ona öylesine yakındaymış gibi geldi ki, rıhtım boyunca yürüyüp yanına kadar gitmek istedi. Ama başta sandığından çok daha uzakta olduğunu ve aradıkça yer değiştirdiğini farketmekte gecikmedi. Bunun üzerine, Seine kıyısında bir sıraya çöküp Nena Daconte'yi düşünmeye koyuldu. Köprülerin altından uzun şalupaların geçtiğini gördü ve bunları, renkli damları, çiçek saksıları dizilmiş pencereleri, güvertelerin üzerine çamaşır kurutmak için gerilmiş ipleri ile, gemiden çok gezen evlere benzetti. Uzunca bir süre, kıpırdamayan kamışı ve kıpırdamayan akıntı içindeki kıpırdamayan oltası ile kıpırdamadan duran bir balıkçıyı seyretti. Sonra bir şeylerin kıpırdamasını ummaktan bıktı ve gece de düşmeye başladığından, bir taksiye binip otele dönmeye karar verdi. İşte o zaman, otelin adını da, adresini de bilmediğini ve de Paris'in neresine düştüğü hakkında da bir fikri olmadığını farketti.

Paniğe kapılmış bir halde ilk önüne çıkan kahveye girdi, bir konyak söyledi ve kafasındakilere bir çeki düzen vermeye çalıştı. Kendi kendine kurarken, kahvenin duvarlarındaki aynaların içindeki yansımasının, çeşitli açılar altında sonsuzca yinelendiğini gördü; tek başına, korkmuş bir halde, hayatında ilk kez ölümün gerçekliğini düşündü. İkinci kadehte kendini daha iyi hissetti ve tanrısal bir yardım aklına, elçiliğe geri dönmeyi düşürdü. Sokağın adının yazılı olduğu kartı cebinde bulduğunda otelin adı ile adresinin kartın arka yüzüne basılı olduğunu keşfetti. Bu deneyle öylesine allak bullak olmuştu ki, bütün bir hafta sonu, odasından yalnızca yemek yemek ve arabasına kaldırım değiştirtmek için çıktı. Üç gün boyunca ilk geldikleri sabah karşılaştıkları pis yağmur yağıp durdu. Hiçbir zaman bir kitabı bitirmemiş olan Billy Sanchez, şimdi orada, yatağına uzanmış bir halde sıkılıp durmamak için bir tane kitabı olsun isterdi ama, karısının eşyaları arasında buldukları, İspanyolcadan başka bir dille yazılmışladı. Böylece salıyı, duvar kağıdının renk-

li tavuslarından gözünü ayırmadan ve tek saniye bile Nena Daconteyi aklından çıkarmaksızın bekledi. Pazartesi, karısının o halde bulursa ne diyeceğini düşünerek, odaya biraz çeki düzen verdi, ve o zaman vizon mantonun üzerindeki kurumuş kan lekelerini gördü. Bütün bir öğleden sonra, makyaj çantasında bulduğu sabunla, uçağa getirdikleri ilk günkü halini verene dek mantoyu temizledi.

Salı günü hava sisli ve buz gibiydi ama, artık yağmur yağmıyordu. Billy Sanchez saat altıda ayaktaydı ve, doğruca, elleri kolları paket ve çiçeklerle dolu hasta yakınları kalabalığının çoktan bir kuyruk oluşturduğu hastane kapısına geldi. Aceleci adımlar arasında kolundaki vizon manto ile içeri girdi, hiçbir şey sormamıştı ve Nena Dacontenin nerede olduğu hakkında da da en ufak bir fikri yoktu, ama içten içe, Asyalı hekimi bulacağından emindi. Sağda kadın hastaların bulunduğu koğuşun, solda erkek hastalarınkinin açıldığı, çiçek ve kuşlarla dolu bir avluyu geçti. Ziyaretçileri izleyerek kadınlar koğuşuna girdi. Pencerelerden süzülen aydınlığın içinde, hastane gömlekleriyle yataklarında oturmuş hastaların yanyana sıralandıklarını gördü ve her şeyin, dışarda düşlediğinden çok daha neşeli olduğunu düşündü. Salonun ucuna gelince geri döndü, hastalardan hiçbirinin Nena Daconte olmadığından iyice emin olana dek ters yönde bir daha yürüdü. Sonra erkekler koğuşunun pencerelerinden içeri bakarak avlu boyunca uzanan galeriye geçti ve birdenbire aradığı hekimi farkeder gibi oldu.

Oydu gerçekten de. Çevresini sarmış meslektaşları ve hastabakıcıların ortasında bir hastayı muayene ediyordu. Billy Sanchez içeri girdi, hemşirelerden birini kenara itti ve hastasının üzerine eğilmiş olan Asyalı hekimin önünde dikildi. Adama seslendi. Hekim başını kaldırıp boş gözle baktı, bir an düşündü ve birden tanıdı.

— Hangi cehenneme kaybolmuştunuz? dedi.

Billy Sanchez şaşkın, kalakaldı.

— Otelde, dedi, hemen şuracıkta.

Sonra olanları öğrendi Nena Daconte tüm kanı boşalmış olarak, 9 Ocak Perşembe akşamı, saat 07.10'da Fransa'nın en mükemmel uzmanlarının çabalarına karşın ölmüştü. Son ana kadar biliçli ve serinkanlı kalmış, adlarına bir oda ayrılmış olan Plaza Athénée otelindeki kocasını bulmaları için bilgi vermiş, anne babasıyla ilişki kurulsun diye gerekli ayrıntıları bildirmişti. Büyükelçi, Dışişleri Bakanlığı'nın bir telgrafı ile Nena Daconte'nin annesiyle babasının Paris'e gelmekte oluşundan haberdar edilmişti. Kızın cesedinin tahnidi ve cenaze töreninin düzenlenişiyle bizzat büyükelçi ilgilenmiş ve Paris polis müdüriyeti ile de Billy Sanchez'in bulunabilmesi için sürekli temas halinde kalmıştı. Hakkındaki ivedi çağrı, cuma akşamından pazara dek, radyo ve televizyondan yayınlanmış, ve kırksekiz saat süreyle Billy Sanchez Fransa'nın en çok aranan insanı olmuştu. Nena Daconte'nin el çantasından çıkan bir fotoğrafı çoğaltılıp dört bir yana asılmıştı. Aynı modelden, üstü açık üç tane Bentley bulunmuştu gerçi ama, hiçbiri onunki değildi.

Nena Daconte'nin annesiyle babası cumartesi öğleyin gelmişler ve hastanenin kilisesinde, en son ana dek Billy Sanchez'in geleceğini umarak, kızlarının naaşı başında sabahlamışlardı. Kendi ana babasına da haber verilmişti ve uçağa binmek üzereydiler ama, bir telgraf yanlışlığı onları son anda yolculuktan alıkoymuştu. Cenaze töreni pazar günü öğleden sonra ikide, Billy Sanchez'in yalnızlıktan ve Nena Daconte'nin aşkından can çekiştiği ruhsuz odasının iki yüz metre ötesinde yapılmıştı. Oğlanı elçilikte kabul eden memur, sonradan bana, bakanlığından gelen telgrafı, Billy Sanchez çıktıktan bir saat sonra bizzat kendisinin aldığını ve Faubourg Sain - Honoré'nin kadife döşeli barlarında onu aradıklarını anlattı. Durumuyla ilgilenmediğini, çünkü hiç yakışmayan deri ceketi ile, Paris'in yeniliğinden sersemе dönmüş bu taşralının öylesine ünlü bir aileye mensup olacağını düşünemeyeceğini de bana itiraf etti. Aynı pazarın akşamı, o ağlamak istediği için köpürürken, Nena Daconte'nin anne ve babası aramalara son veriyor ve, madeni bir tabut içinde kızlarının tahnit edilmiş vücudunu götürüyorlardı, ve o vücuda yaklaşabilenler, yıllar ve yıllar sonra, ölü ya da diri, o denli güzel bir kadına hiçbir zaman raslamadıklarını anlattılar.

Öyle ki, Billy Sanchez, en sonunda salı sabahı hastaneye girdiğinde, Nena Daconte, aşkın gizli şifresini çözmeye koyuldukları evin birkaç metre ilerisinde, La Manga'daki hüzünlü aile mezarlığında çoktan gömülmüştü. Trajediyi Billy Sanchez'e anlatan Asyalı hekim yatıştırıcı ilaçlar vermek istediyse de o reddetti. Veda etmeden, teşekkür de etmeden, o sıra ihtiyaç duyduğu tek şeyin ızdırabının acısını çıkartmak için, bisiklet zinciri darbeleriyle birinin ağzını yüzünü dağıtmak olduğunu düşünerek çekti gitti. Hastaneyi terkettiğinde, gökyüzünden, taneleri güvercin tüyü gibi ve üzerlerinde kan izi bulunmayan bir karın düşmekte olduğunu ve de on yıldan beri o denli büyük, o denli yumuşak ve o denli güzel bir kar yağmamış olduğu için Paris sokaklarının bir bayram yerini andırdığını görmedi bile.

Çeviren : Turhan Ilgaz

JULİO CORTÁZAR : (1914), 1951'den beri Paris'te yaşamaktadır. 1974'te «**Manuel İçin Albüm**» adlı yapıtıyla Médicis ödülünü kazandı. Antonioni «Blow-up» adlı filminin senaryosu için Cortazar'ın bir öyküsünden yola çıkmıştı. Neruda, «Cortazar'ın hiçbir yapıtını okumamış olmak, ömür boyu şeftali yememiş olmak kadar kötüdür,» der.

Cortazar kendisi ise öyküleri için öyle diyor: «Benim için öykü, bir çeşit yıldırımdır, özellikle bilinçdışının ya da bilinçaltının katlarından gelir ve bana çarpar. Öykülerimin çoğu düşlerden oluşur, ama bu düşler bazen gece değil, gündüz görülen düşlerdir.»

KUSURSUZ HİZMET

Paris'te bana Madam Françinet'yi anlatan Marta Mosquera'ya

Ateş yakmak bir süreden beri zor geliyor. Kibritler eskisi gibi değil, başaşağı tutup alevin güçlenmesini beklemek gerekiyor. Odunlar ıslak, Frédéric'ten bana kuru odun getirmesini rica ediyorum ama, hepsi nem kokuyor ve kötü yanıyorlar. Ellerim titremeye başlayalı beri zaten her şey daha zor geliyor. Eskiden bir yatağı iki saniyede yapardım, çarşaflar da yeni ütülenmiş gibi dururdu. Şimdi habire yatağın çevresinde dolanmak zorunda kalıyorum, Madam Beauchamp da sinirleniyor ve bana, şuradaki buradaki kırışıkları düzelteceğim diye oyalanmam için saat başına para vermediğini söylüyor. Bütün bunlar, ellerimin titremesi, bir de yatak çarşaflarının eskisi gibi sağlam ve tok olmaması yüzünden. Doktor Lebrun, «hiçbir şeyiniz yok,» dedi, yalnız sağlığıma dikkat etmeliymişim, üşütmemeliymişim ve erken yatmalıymışım. «Bir de elinizde her dakika şu şarap, değil mi, Madam Francinet? Bundan vazgeçsek daha iyi olacak, şu öğlenleri içtiğiniz Pernod'dan da.» Doktor Lebrun genç bir doktor, görüşleri de herhalde gençler için çok yerindedir. Benim zamanımda şarabın insana doku-

nabileceği kimsenin aklına gelmezdi. Üstelik benim içtiğime de içki denemez, şu üçüncü kattaki Germaine ya da o marangoz olacak yabani Félix gibi içmiyorum. Bilmem neden, iş buraya geldi mi, zavallı Mösyö Bébé'yi düşünmekten kendimi alamam, şu bana bir bardak viski verdiği geceyi. Mösyö Bébé! Ah, Mösyö Bébé! Parti gecesi, Madam Rosay'in mutfağında. O zamanlar sık sık çıkardım, bir evden ötekine gider, saat hesabıyla çalışırdım. Mösyö Renfeld'e, piyano ve keman dersleri veren o kızkardeşlerin evine, hepsi de birbirinden kibar olan bir sürü eve giderdim. Şimdi, o da haftada ancak üç kez, Madam Beauchamp'a gidebiliyorum, bu da çok sürmeyecek gibime geliyor. Ellerim çok titriyor, Madam Beauchamp da sinirleniyor. Bugün olsa, beni Madam Rosay'e sağlık vermezdi. Madam Rosay de beni çağırmak için buralara gelmezdi, bugün olsa, Mösyö Bébé de gelip beni mutfakta bulmazdı. Hayır, Mösyö Bébé kesinlikle gelmezdi.

Madam Rosay buraya, evime geldiğinde, saat zaten geçti, o da çok az oturmuştu. Aslında, evim bir tek odadan ibaret, amcı mutfak da bu odanın içinde olduğundan ve Georges öldüğünde satmak zorunda kaldığım eşyalardan artan birkaç parça da bu odada durduğundan, buraya ev demeye hakkım var, sanırım. Hiç değilse üç tane iskemlem var; Madam Rosay de eldivenlerini çıkarıp oturmuş ve odanın küçük, ama sevimli olduğunu söylemişti. Madam Rosay'in ziyareti beni çok etkilediğinden değil, ama, gene de daha iyi giyinmiş olmayı isterdim. Beklenmedik bir anda gelmişti, benim üstümde de kızkardeşlerin evinden verdikleri yeşil eteklik vardı. Madam Rosay etrafa hiç bakmadı, daha doğrusu herşeyi gördü ama, gördüklerinin etkisinden sıyrılmak için hemen başını çevirdi. Arada bir suratını buruşturuyordu, belki de soğan kokusundan (ben soğanı çok severim) ya da zavallı Minouche'un çiş kokusundan rahatsız olmuştu. Neyse, ben Madam Rosay'in bana gelmesine çok sevinmiştim, bunu da kendisine söyledim.

«Eksik olmayın, Madam Francinet. Ben de sizi bulduğuma sevindim, yapacak o kadar çok işim var ki...» Sanki yapacağı bütün işler kötü kokuyormuş gibi, gene suratını buruşturmuştu.

«Sizden şey rica edecektim... Yani, Madam Beauchamp dedi ki, belki pazar gecesi vaktiniz vardır.»

«Ama, tabii,» dedim. «Pazar günü, ayinden sonra zaten yapacak ne işim olabilir ki? Olsa olsa Gustave'a bir uğrarım ve...»

«Evet, tabii,» dedi Madam Rosay. «Eğer pazar günü boşsanız, evde bana yardım etmenizi isteyecektim. Bir parti vereceğim de.»

«Bir parti mi? Sizi kutlarım, Madam Rosay.»

Ama, bu kutlama Madam Rosay'ın hoşuna gitmemişti sanki, birdenbire kalktı.

«Çok iş olacak, mutfaktakilere yardım edebilirsiniz sanırım. Yedide gelebilirseniz; kahyam size gerekeni gösterecektir.»

«Peki, Madam Rosay.»

Madam Rosay, «İşte adresim,» diyerek bana bej rengi bir kart verdi. «Beşyüz frank sizce uygun mu? Altıyüz diyelim. İşiniz geceyarısı biter, son metroya yetişebilirsiniz. Madam Beauchamp size güvenebileceğimi söylemişti.»

«Aman, Madam Rosay!»

Gittiğinde, az daha bir fincan çay sunacak gibi olduğumu düşünüp, kendi kendime güldüm (üstelik kırığı olmayan bir fincan aramam gerekecekti). Bazen kimin karşısında olduğumu unuturum. Yalnızca, bir hanımın evine gittiğim zaman, kendimi toplar, gerçek bir hizmetçi gibi konuşurum. Bu herhalde, kendi evimde kimsenin hizmetçisi olmayışımdan geliyor ya da bazen kendimi hâlâ, o üç odalı evimizde oturduğumuz, Georges'la fabrikada çalıştığımız, yoksulluk çekmediğimiz zamanlarda sanmamdan. Belki de çişini hep ocağın altına yapan zavallı Minouche'a sık sık bağırmak zorunda kaldığım için, kendimi evde Madam Rosay gibi bir hanım sanıyorum.

Tam eve girerken, az daha ayakkabımın topuğunu kırıyordum. Hemen «şans buraya, şeytan öteye,» dedim. Ve kapıyı çaldım.

Kapı, tiyatrolardaki gibi gri favorileri olan bir bey tarafından açıldı ve bana içeri girmem söylendi. Ev müthiş büyüktü.

ayrıca parke cilası kokuyordu. Favorili bey kahyaydı, o da reçine kokuyordu.

«Geldiğiniz iyi oldu,» dedi ve beni hizmetçi odalarına giden bir koridora soktu.

«Şu soldaki kapıya vurun.»

«Madam Rosay bana şeyi söylememişti, ne...»

«Hanımefendinin daha önemli işleri var. Alice, bu Madam Francinet. Kendisine önlüklerinizden birini verin.»

Alice beni mutfağın arkasındaki (ama ne mutfak) odasına götürdü ve üstüme çok büyük gelen bir önlük verdi. Bana ne yapacağımı açıklamayı, Madam Rosay, Alice'e bırakmış gibi görünüyordu; ama ben önce, şu köpekler işinde bir yanlışlık olduğunu sandım ve uzun bir süre Alice'e bakakaldım, daha doğrusu Alice'nin burnunun altındaki etbenine. Mutfaktan geçerken gördüğüm her şey o kadar görkemli ve parlaktı ki, bu akşamı orada geçirmek, kristalleri yıkamak, böyle evlerde yenen o lezzetli şeylerle dolu tepsileri hazırlamak düşüncesi bile, tiyatroya ya da kırlara gitmekten daha güzel gelmişti. Belki de bu yüzden, şu köpekler işini hemen kavrayamamış ve boş boş Alice'e bakmıştım.

«Ama, doğru,» diyordu Alice, Brötanyalı olduğu da hemen anlaşılıyordu. «Hanımefendi kendisi söyledi.»

«Bu da nereden çıktı? Ya o favorili bey, köpeklere o bakamıyor mu?»

«Bay Rodolos kahyadır,» dedi Alice, kutsal bir saygıyla.

«İyi, o yapamazsa, o zaman başka biri. Niye bu işi ille de ben yapacakmışım, anlamıyorum.»

Alice birden küstah bir havaya büründü.

«Siz niçin yapmıyacakmışsınız, Madam ...?»

«Francinet, efendim!»

«Madam Francinet? Bu zor bir iş değil ki. Fido en kötüleridir. Matmazel Lucienne onu çok kötü yetiştirdi...»

Bana her şeyi açıklamaya girişti, yeniden bir bal damlası kesilerek.

«Arada bir bir parça şeker; bir de kucağınıza alacaksınız. Mösyö Bébé de Fido'nun kusuruna bakmaz, ne zaman gel-

se, çok şımartır, anlatabiliyor muyum... Ama Médor çok usludur, Fifine de köşesinden çıkmayacaktır.»

«Öyleyse,,» dedim, hâlâ şaşkınlık içindeydim, «öyleyse bir sürü köpek var.»

«Eh, tabii, bir sürü.»

«Ve hepsi de evin içinde!» diye bağırmaktan kendimi alamadım. Bu işe sinirlendiğimi saklayamamıştım. «Sizin bu konuda ne düşündüğünüzü bilemeyeceğim, Madam...»

«Matmazel.»

«Özür dilerim. Ama benim zamanımda, matmazel, köpekler köpek kulübelerinde yaşarlardı. Bu dediğime inanabilirsiniz, çünkü rahmetli eşimle ben, şeylerin villasının yanında otururduk, Mösyö...» Alice sözümü bitirmeme izin vermedi. Karşı çıktığından değil, ama sabırsızlandığı belli oluyordu, ben böyle şeyleri hemen anlarım. Sustum, o da bana, Madam Rosay'in köpekleri her şeyden çok sevdiğini, beyefendinin de hanımın bütün heveslerine saygı gösterdiğini anlattı. Sonra bir de kızları vardı, köpek sevgisi annesinden ona da geçmişti.

«Küçük hanım Fido'ya deli olur, mutlaka aynı cinsten bir de dişi alacaktır, yavruları olsun diyor. Hepsi altı tane zaten: Médor, Fifine, Fido, Ufaklık, Chow ve Hannibal. Fido en kötüleridir. Matmazel Lucienne onu çok kötü yetiştirdi. Sesini duyuyor musunuz? Mutlaka salondan havlıyordur.»

Alice alındığımı sanmasın diye, sanki önemsiz bir şeymiş gibi, «peki, bunlara nerede bakacağım?» dedim.

«Mösyö Rodolos sizi köpek odasına götürecek.»

Gene aynı kayıtsız sesle, «demek bu köpeklerin bir odaları var?» dedim. Aslında bu işte Alice'in günahı yoktu, ama doğrusunu söylemek gerekirse, içimden ona bir tokat atmak geliyordu.

«Tabii odaları var,» dedi Alice. «Hanımefendi her köpeğin kendi döşeğinde uyumasını istiyordu, bu yüzden onlara ayrı bir oda hazırlattı. İçeriye bir de iskemle koyacağız, köpeklere göz kulak olurken oturabilmeniz için.»

Önlüğü elimden geldiğince sıkı bağladım ve yeniden mutfağa gittik. Tam bu sırada başka bir kapı açıldı ve Madam Rosay içeri girdi. Yakası beyaz kürkle çevrilmiş mavi bir *rob-*

döşambr vardı üstünde, suratı da krem içindeydi. Kusura bakmasın ama, bir pastayı andırıyordu. Gene de, çok sevimliydi, beni görünce rahatladığı da halinden belli oluyordu.

«Ah, Madam Francinet. Alice size işin ne olduğunu söylemiştir. Belki daha sonra başka birşeylere de yardım edersiniz. Ufak tefek bazı işler, bardakları kurulamak falan gibi; ama önemli olan benim sevgililerimi uslu tutmanız. Çok tatlıdırlar ama, hepsi biraraya geldiler mi pek geçinemezler, hele yalnız bırakılırlarsa hemen kavgaya başlarlar. Fido'nun zavallı küçük Chow'u ısırabileceği düşüncesine *tahammül* edemiyorum ya da Médor'un...» Yanıma yaklaşarak sesini alçalttı. «Ayrıca Ufaklık'a çok dikkat etmek zorunda kalacaksınız. Nefis gözlü bir spitzdir. Öyle sanıyorum ki, şey... zamanı geliyor, ne Médor'un ne de Fido'nun şey etmesini istemiyorum... anlatabiliyor muyum! Yarın yazlık eve göndereceğim ama, gidene kadar dikkat edilmesini istiyorum. Doğrusu, başka koyacak bir yer de bulamadım, onun için o da ötekilerle aynı odada kalacak. Şekerim, o kadar da çok okşanıp sevilmek istiyor ki! Bütün gece onunla uğraşabilmem olanaksız... Göreceksiniz, size güçlük çıkarmayacaklar. Hatta, ne kadar akıllı olduklarını görmek hoşunuza gidecek. Ben arada bir uğrayıp, işler yolunda mı, diye bakarım.

Bunun yalnızca beni rahatlatmak için söylenmediğini, aslında bir uyarı olduğunu hemen anladım, ama Madam Rosay çiçek kokan o kremlerin arasından hâlâ gülümsüyordu.

«Kızım Lucienne de gelir, tabii... Fido'suz yapamaz. Beraber yatıyorlar, düşünebiliyor musunuz...» Ama lafın sonunu o anda aklına gelen başka birine söylüyormuş gibiydi, nitekim bitirmeden çıktı gitti ve bir daha da görünmedi. Alice masaya yaslanmış, aval aval bana bakıyordu. İnsanları küçümsediğinden değil, ama gerçekten aval aval bakıyordu.

«Parti ne zaman başlıyor?» diye sordum ve istemeyerek de olsa, Madam Rosay'in ses tonuyla konuştuğumu, yani soruyu bir insana değil de bir nesneye, bir askıya ya da bir kapıya sorarmış gibi yaptığımı farkettim.

«Neredeyse başlar,» dedi Alice, o anda içeri giren Mösyö Rodolos da siyah kostümüne yapışan bir iplik parçasını alırken, ciddi ciddi evet anlamına başını salladı.

«Evet, neredeyse gelirler,» dedi ve Alice'e çok süslü bir iki gümüş tepsiyle ilgilenmesi için bir işaret çaktı. «Mösyö Fréjus'yle Mösyö Bébé geldiler bile, içki istiyorlar.»

Alice, «ilk gelenler de hep bunlar olur,» dedi. «Sonra da içmeye başlarlar... Ben Madam Francinet'ye her şeyi anlattım, Madam Rosay de neler yapması gerektiğini söyledi.»

«Eh, fevkalade! Öyleyse, en iyisi, ben de oturacağı odaya götüreyim. Köpekleri daha sonra getireceğim, Beyefendi ve Mösyö Bébé'yle salonda oynuyorlar.»

«Fido Matmazel Lucienne'le yatak odasındaydı,» dedi Alice

«Evet, Madam Francinet'ye Fido'yu kendisi götürecekmiş. Evet, lütfen benimle gelirseniz...»

Böylece, kendimi yerleri bir sürü döşekle dolu, koskoca bir odanın ortasında, eski bir koltukta oturur buldum, odada bir de üstü samanla örtülü, zenci kulübelerine benzeyen bir kulübe vardı, Bay Rodolos'un açıkladığına göre bu kulübe Matmazel Lucienne'in bir kaprisiymiş ve Fido'sununmuş. Döşekler altı taneydi ve rasgele ortaya atılmıştı, ayrıca içlerinde yiyecek ve su olan kaplar da vardı. Odadaki tek lamba tam kafamın üstünde duruyordu, ışığı da zayıftı. Bay Rodolos'a bunu söyledim, üstelik yanımda köpeklerden başka kimse olmayınca, uyuyakalmaktan korktuğumu da.

«Ooo, uyumazsınız, Madam Francinet,» diye yanıtladı beni. «Köpekler insana alışıktır gerçi, ama kötü eğitilmişlerdir, hep uğraşmak gerekir. Biraz bekler misiniz!»

Kapıyı kapatıp beni köpek kokan (pis kokmuyordu doğrusu) bu tuhaf odanın ortasında, bütün o yerdeki döşeklerle falan tek başıma bıraktığında, kendimi biraz garipsedim, sanki bir düşte gibiydim, hele o sessizlik ve sarı ışık. Kuşkusuz zaman çabucak geçecekti, korkacak bir şey yoktu, ama gene de, içimde, bazı şeyler yolunda gitmeyecekmiş gibi bir duygu vardı. Ne yapacağımı bana önceden söylemediklerinden değil, galiba, ama, böyle bir iş yapmak zorunda kalmam mı tuhaf geliyordu, yoksa işin kendisini mi doğru bulmuyordum, bilmem.

Yer o kadar temizdi ki, enikonu parlıyordu; köpeklerin bazı ihtiyaçlarını başka yerde giderdikleri açıktı, zaten hiç kokmuyordu, yani yalnız köpek kokuyordu. En kötüsü yalnız kalmak ve beklemekti, sonunda Matmazel Lucienne kucağında Fido'yla (Fido berbat bir pekinuaydı, pekinuaları hiç çekemem) geldiğinde handiyse sevindim, Bay Rodolos da öteki beş köpeği çağırarak içeri soktuğunda sevindim, böylece hepsi odada toplandı. Matmazel Lucienne beyazlar içinde gerçekten gözalıcıydı, omuzlarına kadar inen platin sarısı saçları vardı. Suları etrafa sıçratan, atlayıp zıplayan öteki köpeklerle hiç ilgilenmedi, Fido'yu uzun uzun öpüp okşadı, bana da ancak Fido'yu vermek için döndüğünde baktı.

«Köpeklere bakacak olan siz misiniz?» diye sordu. Biraz tiz bir sesi vardı, ama doğrusu çok güzeldi.

«Ben Madam Francinet, efendim!» dedim, kendisini selamlayarak.

«Fido çok nazik ve duyarlıdır. Buyrun, alın! Evet, evet kucağınıza. Üstünüzü kirletmez, her sabah kendim yıkıyorum. Dediğim gibi, çok nazik ve duyarlıdır. *Bunların* arasına karışmasına izin vermeyeceksiniz. Bir de, arada bir su ister.»

Köpek uslu uslu kucağımda oturuyordu, gene de biraz iğrendim. Derken kara benekli kocaman bir danua gelip Fido'yu koklamaya başladı, hani köpeklerin hep yaptığı gibi, Matmazel Lucienne bir çığlık atıp danuayı ayağıyla itti. Bay Rodolos kıpırdamadan kapıda duruyordu, herhalde bunlara alışıktı.

«Çekil, çekil!» diye bağırdı Matmazel Lucienne. «İşte bunun olmaması gerekiyor, buna izin vermeyeceksiniz. Annem size söyledi, değil mi? Parti bitene kadar buradan bir yere kıpırdamayın. Eğer Fido kendini iyi hissetmez de ağlamaya başlarsa, kapıya vurursunuz, *o* beni çağırır.

Pekinuayı gene kucağına aldı, köpek gevşeyip yaltaklanmaya başlayana kadar öptü, sonra dönüp bana bakmadan çıktı, gitti. Mösyö Rodolos az bir şey daha kaldı.

«Köpekler vahşi değildir, Madam Francinet,» dedi bana. «Ama, ola ki, bir güçlükle karşılaşırsanız, kapı vurun, ben gelirim. Soğukkanlılığınızı yitirmeyin,» diye de ekledi, sanki son anda aklına gelmiş gibi ve kapıyı arkasından büyük bir özenle

kapatarak çıktı. Dışardan sürgüyü sürüp sürmediğini merak ettim ama, kendimi tutup bakmadım, baksaydım huzurum büsbütün kaçacaktı.

Köpeklere bakmak gerçekten de güç değildi. Birbirleriyle dalaşmıyorlardı, Madam Rosay'in Ufaklık için söyledikleri de doğru değil gibiydi ya da en azından şimdilik değildi. Tabii, kapı kapanır kapanmaz o sevimsiz pekinuayı yere koydum ve ötekilerle oynamaya bıraktım. En kötüleri oydu, durmadan hır çıkarıyordu, ötekilerinse buna bir şey yaptıkları yoktu, hatta birlikte oynamaya bile çağırıyor gibiydiler. Arada bir etrafa sıçrata sıçrata su içiyorlar ya da kaplardaki o güzelim etten yiyorlardı. Doğrusunu söylemem gerekirse, kaplardaki o güzelim etlere baktıkça benim bile ağzımın suyu akıyordu.

Bazen çok uzaklardan bir kahkaha sesi geliyordu, ama gerçekten geliyor muydu, bilmem, çünkü bildiğim kadarıyla müzik olacaktı (Alice mutfaktayken öyle söylemişti), bazen de bir piyano sesi işitir gibi oluyordum, ama piyano sesi belki de başka bir evden geliyordu. Zaman bir türlü geçmiyordu, özellikle o tepemde sallanan, çiğ sarı ışıklı tek ampul yüzünden. Köpeklerin dördü hemen uyumuştu, Fido'yla Fifine de (Fifine miydi, değil miydi, bilemiyeceğim, ama herhalde Fifine olmalıydı) bir süre birbirlerinin kulaklarını ısırarak birlikte oynadılar, sonra etrafa bir dolu su sıçrattılar ve döşeklerden birine yanyana uzandılar. Bazen dışardan ayak sesleri duyar gibi oluyordum, belki Matmazel Lucienne geliyordur diye koşup Fido'yu kucağıma alıyordum. Ama kimsenin geldiği yoktu, aradan uzun bir zaman geçtikten sonra iskemlemde uyuklamağa başladım, ışığı kapatıp, boş döşeklerden birine uzanmak ve uyumaktan başka bir şey istemez olmuştum.

Sonunda, Alice beni almaya geldiğinde, çok sevindiğimi söylemeliyim. Alice'in suratı kıpkırmızıydı, mutfakta öteki hizmetçi kızlar ve Mösyü Rodolos'la konuştuklarının, partinin heyecanından henüz kurtulamamıştı.

«Madam Francinet, siz bir pırlantasınız,» diye bağırdı. «Hanımefendi mutlaka çok sevinecektir, bundan sonraki bütün partilere de sizi çağırır artık. Son gelen, köpekleri uslu tutmayı

hiç becerememişti, Matmazel Lucienne dansı bırakıp köpeklerle uğraşmak zorunda kalmıştı. Baksanıza ne de güzel uyuyorlar!»

Beni bu kadar övmesinden biraz utanarak, «Konuklar gitti mi?» diye sordum.

«Konuklar gitti, ama birkaç kişi daha var, onlar da aileden sayılır, her zaman biraz daha otururlar. Aramızda kalsın ama, herkes çok içti. Beyefendi bile, oysa beyefendi evde hiç içmez, bu kez çok hoşnuttu, mutfağa geldi, şakalar yaptı, Ginette'le bana takıldı, yemek servisinin kusursuz olduğunu söyledi ve ikimize de yüzer frank verdi. Sanırım, size de bir bahşiş verirler. Matmazel Lucienne'le nişanlısı hâlâ dansediyorlar. Mösyö Bébé'yle arkadaşları da kılık değiştirmekle meşguller.»

«Öyleyse benim bir süre daha kalmam gerekecek?»

«Hayır, hanımefendi, mebus beyle ötekiler gittikten sonra, köpeklerin bırakılmasını söylemişti. Salonda köpeklerle oynamak hoşlarına gidiyor. Ben Fido'yu alacağım, siz de artık benimle mutfağa gelin.»

Alice'in peşinden gittim, ölüyorgundum ama, meraktan da çatlıyordum, mutfaktaki bardaklarla tabaklar bile olsa, gene de partiden artan bir şeyler görmek istiyordum. Gördüm de, etrafa yığınla tabak, bardak saçılmıştı, bir sürü de boş şampanya ve viski şişesi; bazılarının dibinde birkaç yudum bir şey kalmıştı. Mutfakta maviye çalan floresan lambalar vardı, pırıl pırıl parlayan yemek takımlarıyla tencereler beyaz raflara dizilmişti, bu kadar çok beyaz dolap ve raf ilk bakışta gözlerimi kamaştırdı. Ufak tefek olan Ginette kızıl saçlıydı, o da çok heyecanlıydı, Alice'i kıkırdayarak, elini kolunu sallayarak karşıladı. Küstah birine benziyordu; şimdikilerin çoğu öyle zaten.

Alice kapıya bakarak, «Devam ediyorlar mı?» diye sordu.

«Evet,» dedi Ginette, gülmekten iki büklümdü. «Köpeklere bakan kadın bu mu?»

Çok susamıştım, yorgundum da, ama hiçbir şey sunmadılar bana, bir iskemle bile. İkisi de partinin, servis yaparken, paltoları alırken gördükleri heyecanı içinde kendilerinden geçmiş gibiydiler. Zil çaldı, Alice hâlâ kucağında tuttuğu Fido'yla dışarı koştu. Mösyö Rodolos içeri girdi, bana hiç bakmadan mutfaktan geçti ve köpeklerle geri döndü. Hayvanlar çevre-

sinde sevinçle zıplıyorlardı. Elinde bir sürü şeker olduğunu gördüm, salona kadar peşinden gelmeleri için köpeklere şeker dağıtıyordu. Mutfağın ortasındaki büyük masaya yaslandım, bir yandan da Ginette'e fazla aldırmamaya çalışıyordum. Alice geri döner dönmez Ginette gene gevezeliğe başlamıştı, Mösyö Bébé'yi, giysileri, Mösyö Fréjus'yü, mutlaka veremli olan piyanisti, Matmazel Lucienne'in babasıyla nasıl tartıştığını anlatıp duruyordu. Alice yarıya kadar dolu olan şişelerden birini aldı ve beni dehşete düşüren bayağı bir tavırla ağzına dikip içti, nereye bakacağımı şaşırdım; daha da kötüsü, şişeyi, kızılsaçlıya uzattı, o da kalan içkiyi bitirdi. İkisi de sanki parti süresince de çok içmiş gibi gülüyorlardı. Belki bu yüzden, benim de susamış olabileceğim akıllarına gelmiyordu. Ayık olsalardı, mutlaka farkederlerdi. İnsanlar aslında kötü değildir, ama genellikle çevrelerinde olup bitenleri umursamadıkları için dikkatsizdirler, otobüslerde, dükkanlarda, bürolarda da bu böyledir.

Zil yeniden çaldı, iki kız birden dışarı koştular. Kahkahalarla karışık bir piyano sesi geliyordu. Beni niçin beklettiklerini anlamıyordum; tek yapacakları paramı ödemek ve gitmeme izin vermekti. Yorgunluktan gözlerim kapanıyordu, mutfağa birisinin girdiğini bu yüzden farkedememiş olacağım. Önce birbirine çarpan bardakların çıkardığı bir çınlama sesi duydum, sonra da çok hafif bir ıslık. Ginette sanarak, beni ne yapmayı düşündüklerini sormak niyetiyle başımı çevirdim.

«Aa, beyefendi kusura bakmasınlar,» diye bağırarak ayağa fırladım. «Sizin burada olduğunuzu bilmiyordum.»

«Burada değilim, burada değilim,» dedi; çok genç bir beydi. «Loulou, gelsene!»

Biraz sallanıyordu, raflardan birine yaslandı. Bir bardağa renksiz bir içki koymuştu ve sanki içindeki sıvıya güvenmiyormuş gibi bardağı ışığa tutuyordu. Çağırdığı kişi, Loulou, gelmedi, bu yüzden de genç bey bana döndü ve oturmamı rica etti. Beyazlar giymişti, sarışındı ve çok solgundu. Kış ortasında beyazlar giymiş olduğunu farkedince, kendi kendime, düş mü görüyorum, diye sordum. Bunu sözün gelişi diye söylemiyorum, ne zaman alışılmadık bir şey görsem, gerçekten ken-

di kendime, düşte miyim, sorusunu sorarım. Pekâlâ düş görüyor olabilirdim, çünkü bazen tuhaf düşler görüyorum. Ama, bu bey gerçekten vardı, gülümsüyordu, yorgun, hatta canı sıkılmış gibiydi. Bu kadar solgun olmasına enikonu üzüldüm.

«Köpeklere bakan siz olmalısınız,» dedi bardağı ağzına götürerek.

«Ben Madam Francinet'yim, efendim!» dedim. O kadar sevimliydi ki, hiç korkmadım. Dahası, kendisine bir hizmette bulunabilmeyi, hoşuna gidecek bir şey yapabilmeyi istedim. Yeniden yarı açık kapıya baktı.

«Loulou! Geliyor musun? Burada votka var. Niçin ağladınız, Madam Francinet?»

«Aa, hayır, hayır, beyefendi. Siz içeri girmeden az önce esnemiş olacağım. Biraz yorgunum da, o odadaki loş ışıktan olacak... şeylerin odasında, yani öteki odadaki ışık çok zayıftı. İnsan esneyince de...»

«... gözleri yaşarır,» dedi. Dişleri bembeyaz ve pırıl pırıldı, elleri de çok beyazdı, elleri bu kadar beyaz olan başka bir erkek görmemiştim. Birdenbire doğrularak, sallana sallana içeri giren genç bir adama doğru gitti.

«Şu aşağılık yaratıkları bizden uzak tutan hanım bu,» diye açıkladı. «İyi akşamlar, de ona Loulou.»

Ben yeniden kalkıp selam verdim. Ama, adı Loulou olan o adam bana bakmadı bile. Buzdolabında bir şampanya şişesi bulmuştu ve mantarını çıkarmaya çalışıyordu. Beyazlar giymiş olan genç bey yardım etmeye gitti, ikisi birden gülmeye başladılar, şişeyi açmak için bayağı uğraşıyorlardı. Ama insan gülerken bütün gücünü yitirir, tabii ne biri ne öbürü şişeyi açmayı başaramadı. Bunun üzerine birlikte açmayı denediler, biri tutuyor, öbürü çekiyordu, hatta sonunda birbirlerine dayanıp güç almayı denediler, gittikçe gevşiyorlar, ama şişeyi bir türlü açamıyorlardı. Mösyö Loulou, «Bébé, Bébé, lütfen gidelim artık...» diyordu, Mösyö Bébé'yse gittikçe daha çok gülüyordu, arkadaşını hafifçe öteye itti ve sonunda şişeyi açmayı başardı, köpükleri de olduğu gibi Mösyö Loulou'nun suratına püskürttü, Mösyö Loulou bir küfür savurdu, gözlerini ovuşturarak mutfakta dört dönmeye başladı.

«Zavallı küçük, çok sarhoş,» dedi Mösyö Bébé, arkasından uzanıp ellerini arkadaşının omuzlarına koydu ve iterek dışarı çıkardı. «Git de zavallı Nina'yla arkadaşlık et, pek üzgün...» Yeniden güldü, ama zoraki.

Sonra geri döndü, bu sefer bana daha da sevimli geldi. Bir tiki vardı, arada kaşlarından birini kaldırıyordu. Bana bakarken iki üç kez yaptı.

«Zavallı Madam Francinet,» dedi ve büyük bir sevecenlikle saçımı okşadı. «Sizi yapayalnız bırakmışlar, üstelik içecek bir şey de vermemişlerdir.»

«Şimdi gelip bana, artık gidebileceğimi söyleyeceklerdir, beyefendi,» diye yanıtladım. Saçımı okşamaya karar vermiş olması beni rahatsız etmiyordu.

«Eve gidebileceğinizi, eve gidebileceğinizi... İnsan her şey için ille de izin mi almalı,» dedi Mösyö Bébé ve karşıma oturdu. Yeniden bardağını kaldırmıştı, ama, içmeden masanın üstüne koydu, ayağa kalkarak temiz bir bardak buldu ve çay rengi bir içkiyle doldurdu.

«Madam Francinet, gelin birlikte içelim,» dedi bardağı bana uzatırken. «Viski seversiniz, değil mi?»

«Aman Tanrım, beyefendi,» dedim dehşetle. «Şarap, bir de cumartesileri Gustave'da içtiğim bir kadehçik Pernod dışında, içki nedir bilmem.»

«Gerçekten şimdiye kadar hiç viski içmediniz mi?» diye sordu Mösyö Bébé şaşkınlıkla. «Bir tek yudum alın, fazla değil, ne kadar güzel olduğunu göreceksiniz. Haydi, Madam Francinet biraz cesaret. Zor olan ilk yudumdur...» Ve şimdi artık anımsayamadığım bir şiir okumaya başladı; denizcilerden ve tuhaf bir yerden sözeden bir şiir. Bir yudum aldım, o kadar güzel kokuyordu ki, bir yudum daha aldım, sonra bir yudum daha. Mösyö Bébé votkasını içiyordu, bana da çok hoşnut bir ifadeyle bakıyordu.

«Sizinle birlikte olmak bir zevk, Madam Francinet,» diyordu. «Tanrıya şükür, genç değilsiniz, insan sizinle arkadaş olabilir... Yüzünüze bakar bakmaz iyi bir yüreğiniz olduğu anlaşılıyor, taşrada oturan bir teyze gibisiniz, insanın hiçbir tehlikeye atılmadan şımartabileceği birisi gibi, onun da sizi şımar-

tacağını bilerek... Bakın, örneğin Nina'nın Poitou'da bir teyzesi var, bu teyze Nina'ya tavuklar, sepet sepet sebzeler, hatta bal yollar... Ne fevkalade değil mi?»

«Evet, beyefendi, çok hoş,» dedim, bana biraz daha içki koymasına ses çıkarmayarak, bana içki vermek kendisini çok hoşnut etmişti. «İnsanla ilgilenen birisinin olması her zaman güzeldir, özellikle gençlikte. Yaşlanınca zaten kendinizi gene kendiniz düşünmek zorunda kalıyorsunuz, çünkü ötekiler... Örneğin, beni ele alırsanız, Georges'cuğum öldüğünde...»

«Bir yudum daha için, Madam Francinet. Nina'nın teyzesi çok uzakta oturuyor, yalnız tavuk yollar, o kadar... Tabii, hiçbir tehlikesi yoktur bunun, aile dedikoduları falan gibi...»

O kadar kendimden geçmiştim ki, Mösyö Rodolos içeri gelir de, beni mutfakta konuklardan biriyle konuşurken yakalarsa neler olur diye korkmuyordum bile. Mösyö Bébé'yi seyretmek, o tiz kahkahasını duymak (herhalde içtiği için öyle gülüyordu) çok hoşuma gitmişti. Kendisini seyretmem Mösyö Bébé'nin de hoşuna gidiyordu, başlangıçta bana pek güvenmediği duygusuna kapılmıştım, ama sonra o da gülümsemeye başlamıştı ve hep bana bakarak içiyordu. Çok sarhoş olduğunu biliyordum, Alice konukların ne kadar çok içtiklerini anlatmıştı, zaten Mösyö Bébé'nin gözlerinin parlamasından da her şey anlaşılıyordu. Acaba sarhoş olmasaydı, gene benim gibi yaşlı bir kadınla mutfakta oturur muydu? Aslında ötekiler de sarhoştu, ama işte benimle oturan tek kişi Mösyö Bébé'ydi, bana içki veren tek kişi, saçımı okşayan tek kişi;belki böyle yapması doğru değildi, ama olsun. İşte bu yüzden kendimi Mösyö Bébé'nin yanında çok iyi hissediyordum. Gözlerimi üstünden ayırmaz olmuştum, seyredilmek kendisinin de hoşuna gidiyordu; çünkü bir iki kez de başını biraz yana çevirdi, çok güzel bir burnu vardı, heykel gibi. Zaten adamın tümü heykel gibiydi, hele o beyaz giysisiyle. İçtiği şey bile beyazdı. Kendisi de o kadar solgundu ki, biraz endişeleniyordum doğrusu. Yaşamını bugünkü gençlerin çoğu gibi, odalara kapanarak geçirdiği belliydi. Bunu kendisine söylemek isterdim ama, ben kim oluyordum da, onun gibi bir beye öğüt verecektim? Zaten bunlara zaman da kalmadı, birisinin kapıya çarptığı duyuldu ve

Mösyö Loulou yalpalayarak içeri girdi, danuayı, perdeyi kıvırarak yaptıkları bir iple bağlamış, arkasından sürüklüyordu. Mösyö Bébé'den çok daha sarhoştu, danua çevresinde dolanıp perdeyi ayaklarına sarınca düşecek gibi oldu. Derken koridordan sesler işitildi ve Mösyö Rosay olması gereken kır saçlı bir bey göründü, hemen arkasından da heyecandan suratı kıpkırmızı olmuş Madam Rosay'le uzun boylu, ince, saçları kimsede görmediğim gibi simsiyah, genç bir bey. Hepsi de şakalar yaparak, kahkahalar atarak, perdeye gittikçe daha çok dolanan Mösyö Loulou'ya yardım etmeye çalışıyorlardı. Kimsenin bana aldırdığı yoktu, sonunda Madam Rosay beni farketti ve ciddi bir surat takındı. Bardağıma bakan beye ne dediğini duymadım (bardağım boştu ama şişe hemen yanında duruyordu). Mösyö Rosay de gücenik bir ifadeyle Mösyö Bébé'ye baktı, Mösyö Bébé'yse göz kırparak kendini iskemlesinde geriye attı ve bir kahkaha savurdu. Elim ayağım birbirine dolanmıştı, bu yüzden yapılacak en iyi şeyin kalkıp eğilerek hepsini selamlamak, sonra da dışarı çıkıp bir yerde beklemek olacağını düşündüm. Madam Rosay mutfaktan çıkmıştı, kısa bir süre sonra Alice'le Mösyö Rodolos göründü, bana kendileriyle gelmemi işaret ettiler. Ben de eğilerek herkese selam verdim, ama kimsenin bunu gördüğünü sanmıyorum, çünkü hepsi de, birdenbire ağlamaya başlayan ve Mösyö Bébé'yi göstererek akıl almaz şeyler söyleyip duran Mösyö Loulou'yu yatıştırmaya çalışıyorlardı. Aklımda kalan son şey iskemlesinde iyice kaykılmış olan Mösyö Bébé'nin gülmesi oldu.

Alice önlüğü çıkarmamı bekledi, Mösyö Rodolos da altıyüz frangımı verdi. Dışarda kar yağıyordu, son metro da çoktan gitmişti. Eve varmak için bir saatten çok yürümek zorunda kaldım, ama viskinin verdiği sıcaklık, anımsadığım bir sürü şey, partinin sonunda mutfakta ne kadar iyi vakit geçirdiğim düşüncesi yol boyunca içimi ısıttı.

Gustave'ın dediği gibi, zaman uçarak geçiyor. Bugün pazartesi diyorsunuz, bir de bakıyorsunuz perşembe olmuş. Daha sonbahar yeni yeni biterken, kendinizi birdenbire yazın ortasında buluyorsunuz. Ancak Robert gelip de, baca temizlenecek mi, diye sorduğunda (çok iyidir Robert, benden, öteki ki-

racıların ödemek zorunda olduklarının yalnızca yarısını ister); nasıl derler, önümüzün kış olduğunun, farkına varırım. İşte bu yüzden, Mösyö Rosay'i yeniden gördüğümde, aradan ne kadar zaman geçmişti, anımsayamıyorum. Madam Rosay gibi, o da akşama doğru geldi. O da söze başlar başlamaz, Madam Beauchamp salık verdiği için bana geldiğini söyledi ve ne yapacağını bilmez bir tavırla iskemleye oturdu. Benim evimde kimse kendini rahat hissetmez, alışık olmadığım konuklar gelince ben bile rahatsız oluyorum. Sanki kirliymişler gibi ellerimi ovuşturuyorum, sonra karşımdakilerin ellerimin gerçekten kirli olduğunu sanacakları aklıma geliyor ve ellerimi nereye koyacağımı tümden şaşırıyorum. Neyse ki, Mösyö Rosay de en az benim kadar çaresizdi, ancak çaresizliğini daha az belli ediyordu. Bastonuyla hafif hafif yere vuruyordu (tabii bu Minouche'u müthiş korkuttu), benimle gözgöze gelmemek için de sağa sola bakıp duruyordu. Hangi ermişten yardım dileyeceğini bilemiyordum, bir beyin benim yüzümden bu kadar sıkıntıya düşmesi ilk kez başıma geliyordu ve böyle durumlarda bir fincan çay sunmaktan başka ne yapılır, onu da bilemiyordum.

«Hayır, hayır, teşekkür ederim,» dedi sabırsızlıkla. «Eşimin isteği üzerine geldim... Beni anımsıyorsunuz herhalde.» u

«Aa, tabii, Mösyö Rosay. Evinizdeki o çok kalabalık parti...»

«Evet. O parti. Doğru... Yani, gelişimin o partiyle hiç ilgisi yok, cımcı o zaman bize çok yardımcı olmuştunuz, Madam...»

«Francinet, efendim.»

«Madam Francinet, gerçekten. Karım diyor ki... Siz de göreceksiniz, biraz nazik bir sorun. Ama telaşlanmayın. Size önermek istediğim şey, şey değil... nasıl söyleyeyim... yasadışı değil.»

«Yasadışı mı, Mösyö Rosay?»

«Şey, biliyorsunuz, bugünlerde... Gene de, yineliyorum: iş çok nazik, ama temelde yasal olmayan bir yanı yok. Eşim her şeyi biliyor ve o da onayladı. Bunları size telaşlanmayın diye söylüyorum.»

«Madam Rosay'in onayı benim için tanrının kutsaması sayılır,» dedim, içi rahat etsin diye, yoksa Madam Rosay hakkın-

da çok bir şey bilmediğim gibi, kendisinden pek de hoşlanmamıştım.

«Kısacası, sorun şu, Madam... Francinet, evet, Madam Francinet. Arkadaşlarımızdan biri... ya da belki tanıdıklarımızdan biri demem daha doğru olur, biraz tuhaf koşullar altında öldü.»

«Ah, Mösyö Rosay! Başınız sağolsun.»

«Teşekkür ederim,» dedi Mösyö Rosay, suratını garip bir biçimde çarpıtarak, sanki öfkeden bağırmak istiyormuş ya da ağlamaya başlayacakmış gibi. Yüzüne bir deli ifadesi gelmişti, doğrusu korktum. Neyse ki kapı kilitli değildi, Fresnay'in atölyesi de hemen bitişikteydi.

«Bu adam... ünlü bir modacı söz konusu olan... yalnız yaşıyordu, yani ailesinden ayrı, anlatabiliyor muyum? Arkadaşlarından başka kimsesi yoktu. Çünkü, bilirsiniz, böyle durumlarda müşteriler sayılmaz. Neyse, şimdi aktarması uzun sürecek çeşitli nedenlerden dolayı, biz, yani arkadaşları, düşündük ki, cenaze töreninin görkemine gölge düşmesin...»

Ne kadar da güzel konuşabiliyordu, sözlerini özenle seçiyor, bir yandan da bastonuyla yere vuruyordu, bana hiç bakmadan. Sanki bir radyo konuşması dinler gibiydim, gene de Mösyö Rosay daha yavaş konuşuyordu, kağıttan okumadığı da açıkça görülüyordu. Yani başardığı iş çok daha zordu. Buna o kadar hayranlık duydum ki, güvensizliğim tümüyle geçti ve iskemlede kendisine biraz daha yaklaştım. Böylesine önemli bir kişinin benden bir şey rica ettiğini düşününce (rica ettiği ne olursa olsun), içime midemden doğru bir sıcaklık yayılmıştı. Bir yandan da, korkudan ölecek gibi oluyor, ne yapacağımı bilemeden habire ellerimi ovuşturup duruyordum.

«Biz şu düşünceye vardık ki,» diyordu Mösyö Rosay, «yalnızca arkadaşlarının katılacağı bir tören, birkaç arkadaşının... kısacası, söz konusu kişinin durumunda böyle bir tören ne yeterince ciddi olacaktı ne de ölümünün biz arkadaşlarında uyandırdığı acı ve üzüntüyü...» aynen böyle söylüyordu, «aktarabilecekti... Anlatabiliyor muyum? Düşündük ki, eğer siz ölü beklenirken orada bulunursanız ve tabii cenaze töreni sırasında da... ölünün yakın bir akrabasıymışsınız gibi, diyelim...

ne demek istediğimi anlatabiliyor muyum? Çok yakın bir akraba gibi... teyzesi, diyelim... hatta daha ileri giderek size şey önermek isterdim...»

«Ne, Mösyö Rosay?» diye sordum, çok çok şaşırmıştım.

«Tabii, tabii her şey size bağlı... Ama uygun bir ücret alacak olursanız... çünkü hizmetlerinizin karşılıksız bırakılması söz konusu olamaz... Bu takdirde, değil mi, Madam Francinet?.. eğer ücret size yeterliyse, bunu da hemen konuşacağız... düşündük ki, sanki şeyiymiş gibi orada bulunursanız... ölünün annesiymiş gibi, bilmem anlatabiliyor muyum... Durun da size tam olarak açıklayayım... Oğlunun ölümünü haber alır almaz, son yolculuğunda kendisine eşlik etmek için Normandiya'dan tam da o gün gelen annesi... Hayır, hayır, karar vermeden önce... Eşim, sizin belki de bize bu iyiliği sırf dostluk adına yapmaya hazır olabileceğinizi söylemişti, ama... arkadaşlarımla ben size onbin vermeyi kararlaştırdık... bu sizce uygun mu, Madam Francinet, yardımınıza karşılık onbin frank...? Üçbinini hemen şimdi alacaksınız, kalanı da mezarlıktan döndüğümüzde, şey biter bitmez...»

Ağzımı açtım, yani ağzım kendiliğinden açıldı, ama Mösyö Rosay konuşmama olanak vermedi. Suratı kıpkırmızı olmuştu ve bir an önce bitirip kurtulmak ister gibi çabuk çabuk anlatıyordu.

«Eğer kabul ederseniz, Madam Francinet... bunu umut etmemek için bir neden de yok, bize yardım edeceğinizden hiç kuşku duymuyoruz, zaten sizden de yasal olmayan diyelim, evet yasal olmayan bir şey istemiyoruz... kabul ederseniz, eşimle hizmetçisi yarım saat sonra burada olacaklar, size uygun bir giysi getirecekler... tabii, araba da, sizi eve götürmek için... Yalnız, nasıl söyliyeyim, ölünün annesi olduğunuz düşüncesine... alışmanız, kendinizi alıştırmanız... gerekecek... Eşim size her şey hakkında bilgi verecek, bilmeniz gereken her şey... tabii eve girer girmez de, sanki... anlatabiliyor muyum... şey izlenimini vermeniz gerekecek... Acı, umutsuzluk... En önemlisi müşteriler,» diye ekledi. «Bize gelince, bizimleyken yalnızca susmanız yeter.»

Elindeki bir deste gıcır gıcır parayı ne zaman çıkardı, görmedim, Tanrı canımı alsın ki, bu paraların nasıl birdenbire benim elime geçtiklerini de hiç bilmiyorum. Bundan sonra Mösyö Rosay hemen kalktı, kendi kendine bir şeyler mırıldanarak gitti ve benim evimden çıkan herkes gibi kapıyı kapatmayı unuttu.

Tanrının bu günahımı da (başka birçokları gibi) affedeceğinden eminim. Yapılan doğru değildi ama, Mösyö Rosay işin yasadışı olmadığına ve bu yolla kendilerine çok değerli bir yardımda bulunacağıma beni inandırmıştı (sanırım, tam -cla böyle söylemişti). Beni bir moda yaratıcısının annesi gibi göstermesi doğru değildi, insan zaten böyle bir şey yapmamalı, kimseyi başka birisi gibi göstermemeli. Ama müşterileri düşünmek gerekiyordu, cenazede annenin bulunmamasıyla da (bu bir kızkardeş ya da teyze de olabilirdi, tabii) törenin ciddiyeti azalacağı gibi, kayıptan dolayı duyulan acı da tam ifade edilememiş olacaktı. Az önce Mösyö Rosay durumu aynen bu sözlerle anlatmıştı, Mösyö Rosay'in de benden daha akıllı olduğu kesindi. Yaptığım doğru değil mi ama, Tanrı biliyor, ben de ayda ancak üçbin frank kazanıyordum, onu da Madam Beauchamp'ta ve başka evlerde kendimi harabederek kazanıyorum; oysa şimdi onbin alacaktım, hem de ne yaparak, biraz ağlamakla, oğlum olduğu söylenecek şu adamın ölümüne üzülmekle, o da gömülene kadar.

Ev, Saint-Cloud yakınlarındaydı, beni oraya arabayla götürdüler, böyle bir araba hiç görmemiştim, yani yalnız dışardan görmüştüm. Madam Rosay'le hizmetçisi beni giydirdiler; ölünün soyadının Linard, adının da Octave olduğundan başka, Normandiya'da oturan ve az önce beş treniyle gelen yaşlı annesinin tek oğlu olduğunu da öğrendim. Yaşlı anne bendim, ama o kadar heyecanlı ve şaşkındım ki, Madam Rosay'ın söylediklerini, bana verdiği öğütleri bir türlü belliyemiyordum. Madam Rosay arabada sık sık acımı fazla abartmamamı, daha çok yorgun ve düşüp bayılmak üzere olduğum izlenimini vermeye çalışmamı rica etti (evet, gerçekten de rica etti, parti gecesinden beri epey değişmişti).

Eve vardığımızda, «ne yazık ki, ben yanınızda olamıyacağım,» dedi. «Gene de size öğütlediklerimi yapmaya çalışın, ge-

ri kalan her şeyle eşim uğraşacak. Lütfen, Madam Francinet, *lütfen,* özellikle gazetecilere ve hanımlara karşı... Özellikle gazetecilere...»

«Siz bulunmayacaksınız, öyle mi Madam Rosay?» diye sordum, çok şaşırmıştım.

«Hayır, bunu anlayamazsınız, yani açıklaması çok uzun sürer. Eşim orada olacak, eşim Mösyö Linard'ın iş ortağıydı... Tabii, o da adet yerini bulsun diye orada olacak... Bir iş ve insanlık sorunu... Ama, ben olmayacağım, benim bulunmam uygun düşmezdi... Siz bunları kendinize dert etmeyin.»

Kapının önünde Mösyö Rosay'i gördüm, yanında birçok başka beyle. Bize doğru yaklaştılar, Madam Rosay bana son bir öğüt verdikten sonra, kendisini görmesinler diye arkaya yaslandı. Mösyö Rosay'in arabanın kapısını açmasını bekledim ve hıçkıra hıçkıra ağlayarak indim, Mösyö Rosay kolunu omuzuma sardı ve beni eve götürdü, öteki beylerden bazıları da arkamızdan geldi. Evi iyice göremedim, başörtüm gözlerimi neredeyse tümüyle kapatıyordu, üstelik o kadar çok ağlıyorrum ki zaten bir şey göremezdim, ama evin görkemi kokusundan ve yerdeki yumuşacık halılardan belliydi. Mösyö Rosay birkaç avutucu söz geveledi, onun sesi de ha ağladı ha ağlayacak gibiydi. Avizelerle dolu, son derece büyük bir salonda birkaç bey vardı, bana acıyarak ve sevgiyle baktılar; hiç kuşkum yok, eğer koluma girmiş olan Mösyö Rosay yürümeye devam etmem için beni zorlamasaydı, mutlaka avutmaya yanıma gelirlerdi. Bir kanepede de gözlerini kapatmış çok genç bir adam görebildim, elinde bir bardak tutuyordu. Geldiğimi duyduğu halde (bağıra çağıra ağlıyordum) yerinden hiç kıpırdamadı. Bir kapı açıldı ve içeriye ellerinde mendilleriyle iki bey girdi. Mösyö Rosay beni biraz itti ve bir yatak odasına girdik; sallanarak yürüyordum, Mösyö Rosay beni ölünün yattığı yere götürdü ve ölüyü gördüm, oğlum olan ölüyü : Mösyö Bébé'nin profilini; bu ölü haliyle her zamankinden daha sarışın ve daha solgundu.

Sanırım, yatağın yanında üstüme bir fenalık geldi; çünkü Mösyö Rosay birden ürktü, öbür beyler çevremi sardılar ve beni tuttular, ölü Mösyö Bébé'nin o güzel yüzüne bakakaldım,

uzun kara kirpiklerine, balmumundanmış gibi duran burnuna; şu modacının, Mösyö Linard'ın o olduğuna inanamıyordum, önümde yatan ölünün Mösyö Bébé olabileceğini bir türlü aklım kesmiyordu. Hiç farketmeden gerçek gözyaşları akıtmaya başlamıştım, sersemlemiş bir durumda masif meşeden yapılma süslü yatağın önünde duruyor, Mösyö Bébé'nin parti gecesi nasıl saçımı okşadığını, nasıl bana viski verdiğini, ötekiler eğlenirken nasıl benimle uğraştığını, konuştuğunu düşünmekten kendimi alamıyordum. Mösyö Rosay, «oğlum, oğlum, deyin...» gibi bir şeyler mırıldandığında bu yalanı söylemek bana hiç de güç gelmedi; sanırım, Mösyö Bébé'ye ağlamak, beni, o ana kadar çektiğim bütün korkulardan kurtarmıştı. Artık hiçbir şey tuhaf gelmiyordu ve başımı kaldırıp da yatağın öbür yanında gözleri kızarmış, dudakları titreyen Mösyö Loulou'yu görünce hıçkırarak ağlamaya başladım. Bir yandan da Mösyö Loulou'nun yüzüne bakıyordum, o da şaşkınlığına karşın, ben ağladığım için ağlamaya başladı, benim de kendisi gibi, yani gerçekten ağladığımı görünce büsbütün şaşırmıştı, ama, ikimiz de Mösyö Bébé'yi sevmiştik, sanki öyle yatağın iki yanında karşılıklı durmakla birbirimizi kışkırtıyorduk; Mösyö Bébé'yse hayatta olduğu zaman yaptığı gibi, mutfak masasına oturup hepimizle birden alay ettiği gibi, gülemiyor, bizimle alay edemiyordu.

Beni avizeli büyük salondaki bir kanapeye oturttular, orada bulunan bir hanım çantasından içinde keskin bir koku bulunan bir şişe çıkarıp verdi, bir hizmetçi yanıma bir çay masası sürdü, masanın üstünde bir fincan sıcak kahveyle bir bardak su vardı. Benim istenenleri yapabilecek durumda olduğumu gören Mösyö Rosay rahatlamıştı. Bunu, öteki beylerle konuşmak üzere uzaklaşmasından anlamıştım. Uzun bir süre salona giren çıkan olmadı. Karşımdaki kanapede, hâlâ, içeri girerken gördüğüm genç bey oturuyordu, elleriyle yüzünü kapatmış ağlıyor, ikide birde cebinden mendilini çıkarıp burnunu siliyordu. Mösyö Loulou kapıda göründü, bir süre ona baktı ve gidip yanına oturdu. Bu ikisinin durumuna çok üzülüyordum. Mösyö Bébé'nin yakın arkadaşı oldukları, çok acı çektikleri belliydi, o kadar da gençtiler ki. Şimdi artık gitmeye hazırla-

nan iki hanımla, bir süre alçak sesle konuşmuş olan Mösyö Rosay de salonun öbür köşesinden bu iki genç adama bakıyordu. Zaman böylece geçiyordu. Derken Mösyö Loulou birdenbire dişlerini gıcırdattı, kendisine öfkeyle bakan öteki adamın yanından biraz öteye çekildi; şöyle bir şeyler dediğini duydum: «Sen onu hiçbir zaman umursamamıştın, Nina,» ve adı Nina olan birisini anımsadım, hani şu Poitou'da teyzesi olan, tavuk ve sebze yollayan teyzesi olan Nina. Mösyö Loulou omuzlarını silkti, aşağılayıcı bir ifadeyle, Nina'nın yalancı olduğunu söyledi ve birden ayağa kalktı. Nina da kalktı ve ikisi birden, neredeyse koşar adım Mösyö Bébé'nin yattığı odaya gittiler, içerde kavga ettiklerini duyuyordum. Ama Mösyö Rosay de hemen yanlarına gitti ve ikisini de susturdu, Mösyö Loulou geri gelip, elinde ıslak bir mendille yeniden kanapeye oturana kadar da tek ses duyulmadı. Kanapenin tam arkasında iç avluya bakan bir pencere vardı. Galiba salondaki şeyler içinde en iyi anımsadığım bu pencere (bir de o süslü avizeler), çünkü gece sona ererken, pencerenin nasıl ağır ağır renk değiştirdiğini, sonunda da pembeye döndüğünü gördüm (daha şafak sökmeden). Bütün geçen zaman içinde Mösyö Bébé'yi düşünmekten kendimi alamamıştım, birden kendimi tutamayarak ağlamaya başladım, üstelik içerde Mösyö Rosay'le Mösyö Loulou'dan başka kimse de yoktu; Mösyö Nina gitmişti ya da evin başka bir yanında oturuyordu.

İşte bütün gece böyle geçti, arada bir kendimi tutamıyor, Mösyö Bébé'yi düşünüp ağlamaya başlıyordum, o kadar da gençti ki; tabii ağlamamda yorgunluğun da payı vardı; ben ağlamaya başlayınca Mösyö Rosay gelip yanıma oturdu, şaşkınlıkla bana bakarak, artık numara yapmama gerek kalmadığını, asıl önemli olan şeylere hazırlanmamı, birazdan cenaze töreninin başlıyacağını, başkalarının, bu arada gazetecilerin de geleceğini söyledi. Ama insan bazen gerçekten ağlayıp ağlamadığını tam bilemez, ben de Mösyö Rosay'den kalmama ve Mösyö Bébé'yi beklememe izin vermesini rica ettim. Biraz olsun uyumak istemeyişime çok şaştı ve birkaç kez, yatak odalarından birine götürmeyi önerdi, sonunda, sanırım, kalmayı gerçekten istediğimi kavradı ve artık üstüme varmadı. Bir keresinde, ga-

liba tuvalete gitmek için çıktığında bu fırsattan yararlanıp, Mösyö Bébé'nin yattığı odaya bir daha gittim.

Mösyö Bébé'yle yalnız kalacağımı ummuştum, ama Mösyö Nina oradaydı, yatağın ayakucunda durmuş, Mösyö Bébé'yi seyrediyordu. Tanışmadığımız için (aslında benim, Mösyö Bébé'nin annesi gibi gösterilecek kadın olduğumu biliyordu da, birbirimizi daha önce hiç görmemiştik) ikimiz de birbirimize kuşkuyla baktık, gene de ben gelip, Mösyö Bébé'nin yanına, yatağa yaklaştığımda, sesini çıkarmadı. Bir süre öylece durduk, gözyaşlarının yanaklarından aşağı süzüldüğünü, burnunun yanından da kendilerine bir yol yaptıklarını görüyordum.

Başka bir şeyler düşünmesini sağlamak için, «o gece partide siz de vardınız,» dedim. «Mösyö Bébé... Mösyö Linard sizin çok üzgün olduğunuzu söylemişti, Mösyö Loulou'dan sizinle ahbaplık etmesini istemişti.»

Mösyö Nina boş boş yüzüme baktı. Başını salladı, ben de dikkatini başka yere çekmek için gülümsedim.

«Mösyö Rosay'lerde, parti gecesi,» dedim, «Mösyö Linard mutfağa geldi ve bana viski ikram etti.»

«Viski mi?»

«Evet, o gece bana içecek bir şey sunan tek kişi o oldu. Mösyö Loulou da bir şampanya şişesi açıyordu, o sırada Mösyö Linard köpüğü olduğu gibi Mösyö Loulou'nun suratına püskürttü, sonra...»

«Of, yeter, yeter,» dedi Mösyö Nina dişlerinin arasından. «Bana *ondan* sözetmeyin. Bébé deliydi, gerçekten deliydi...»

Bir şey söylemiş olmak için, «Bu yüzden mi o kadar üzgündünüz?» diye sordum, ama artık beni dinlemiyordu, sanki bir şey soruyormuş gibi Mösyö Bébé'ye bakıyordu, dudaklarını hep aynı biçimde kıpırdatıp duruyordu, sonunda yüzüne bakamaz oldum. Mösyö Nina, Mösyö Bébé ya da Mösyö Linard gibi heybetli değildi, bana ufak tefek gibi geldi, aslında Gustave'ın dediği gibi, esmerler insana hep olduklarından ufak görünürler. Çok üzgündü Mösyö Nina, onu avutmak istiyordum ama, o sırada içeri Mösyö Rosay girdi ve bana yeniden salona dönmem için işaret etti.

«Sabah oluyor, Madam Francinet.» dedi, zavallının yüzü yeşil bir renk almıştı. «Biraz dinlenmelisiniz. Yorgunluğa dayanamayacaksınız, neredeyse gelmeye başlarlar. Cenaze dokuz buçukta kalkıyor.»

Gerçekten de yorgunluktan ayakta duramayacak hale gelmiştim, en iyisi bir saat uyumaktı. Bir saatlik bir uyku beni inanılmaz derecede canlandırır. Bu nedenle de Mösyö Rosay'in kolumdan tutmasına karşı çıkmadım, avizeli salondan geçerken pencerenin artık iyice pembe olduğunu gördüm, şöminedeki ateşe rağmen hafifçe ürperiyordum. O sırada Mösyö Rosay beni birdenbire bıraktı ve gözlerini koridora açılan kapıya dikti. İçeri bir adam girmişti, boynunda atkısı olan biri, çevirdiğimiz dolabın anlaşılmış olabileceğini düşündüm ve ödüm koptu (yasal olmayan bir yanı olmasa bile), boynunda atkısıyla gelen adam belki Mösyö Bébé'nin kardeşlerinden biriydi. Ama o kadar kaba sabaydı ki, kardeşi olamazdı, tıpkı Pierre ya da Gustave'ın Mösyö Bébé gibi bir beyefendinin kardeşi olamıyacakları gibi. Boyun atkılı adamın arkasında birden Mösyö Loulou'yu gördüm, Mösyö Loulou korkmuşa benziyordu, ama bana, aynı zamanda biraz sonra olacaklara da seviniyormuş gibi geldi. Mösyö Rosay olduğum yerde kalmamı işaret ederek boyunatkılı adama doğru birkaç adım attı, bana kalırsa biraz kendini zorlayarak.

«*Siz,* geliyorsunuz ha?...» dedi, benimle konuştuğu ses tonuyla, yani aslında hiç de dostça olmayan bir tonla.

Adam, sanki içmiş ya da uzun süre bağırmış gibi bir sesle, «Bébé nerede?» diye sordu. Mösyö Rosay belirsiz bir hareket yaptı ve içeri girmesini engellemek istedi, ama, adam hiç aldırmadan yürümeye devam etti ve yalnızca bir bakışıyla Mösyö Rosay'in yana çekilmesini sağladı. Bense, böylesine acılı bir zamanda bu kadar kaba davranılmasından dehşete düşmüştüm; derken, kapıda kalmış olan Mösyö Loulou (sanırım, bu adamı içeri alan oydu) kahkahalarla gülmeye başladı; bunun üzerine Mösyö Rosay ona doğru giderek bir sokak çocuğunu tokatlar gibi bir iki şamar indirdi; gerçekten bir sokak çocuğunu tokatlar gibi. Birbirlerine ne dediklerini tam olarak anlayamadım. ama Mösyö Loulou yediği tokatlara karşın neşesini yitirmemi-

şe benziyordu ve «şimdi görsün bakalım, şimdi görsün bakalım, orospu...» gibi bir şeyler söylüyordu. Biliyorum, söylediklerini yinelemem doğru değil ama, bunu birkaç kez söyledi ve birdenbire gözlerinden yaşlar boşandı, ellerini yüzüne kapattı, Mösyö Rosay Loulou'yu kanapeye sürükledi; Mösyö Loulou da hıçkıra hıçkıra ağlayarak kanepeye oturdu ve orada kaldı. Her zaman olduğu gibi, hepsi de beni unutmuşlardı.

Mösyö Rosay çok sinirlenmişe benziyordu, ölünün odasına girsin mi, girmesin mi bilemiyordu. Bir süre sonra Mösyö Nina'nın bir şeylere karşı çıkan sesi duyuldu, Mösyö Rosay de kararını vererek içeri doğru koştu, tam o anda Mösyö Nina itirazlarla dışarı çıktı; Mösyö Nina'yı o boyunatkılı adamın dışarı attığına yemin edebilirdim. Mösyö Rosay geri çekildi, Mösyö Nina'ya baktı ve ikisi alçak ama tiz bir sesle konuşmaya başladılar. Mösyö Nina öfkesinden ağlıyor ve el kol hareketleri yapıyordu, onun bu durumuna pek üzüldüm. Sonunda biraz yatıştı, Mösyö Rosay onu da Mösyö Loulou'nun oturduğu kanepeye götürdü, Mösyö Loulou şimdi gülüyordu (böyleydiler, bir gülüyor, bir ağlıyorlardı), ama Mösyö Nina aşağılayıcı bir surat takındı ve şöminenin yanındaki başka bir kanepeye oturdu. Bense, salonun bir köşesinde duruyor ve Madam Rosay'in söylediği gibi, hanımlarla gazetecilerin gelmesini bekliyordum, sonunda pencereden güneş gözüktü ve üniformalı bir uşak iki çok şık beyle bir hanımı içeriye aldı, hanım önce Mösyö Nina'ya baktı, belki de onu aileden sanmıştı, sonra bana baktı, ben ellerimi yüzüme kapatmıştım ama, parmaklarımın arasından hepsini pekâlâ da görüyordum. O iki bey, kendilerinden sonra gelen başka beylerle birlikte önce Mösyö Bébé'yi görmek için ölünün yattığı odaya gittiler, sonra hepsi salonda toplandı, bazıları da Mösyö Rosay'le birlikte yanıma geliyor, bana başsağlığı diliyor ve duygulu bir biçimde elimi sıkıyorlardı. Hanımlar da bana çok candan davranıyorlardı, hele bir tanesi, ne kadar da genç ve güzeldi, kısa bir süre için yanıma oturup, Mösyö Linard'ın çok büyük bir sanatçı olduğunu, ölümüyle hiçbir zaman doldurulamayacak bir boşluk bıraktığını söyledi. Her şeye evet diyordum ve ne zamandan beridir oyun oynadığım halde, gene de gerçekten ağlıyordum, ne yapayım, içerde yatan o güzel,

iyi yürekli Mösyö Bébé'yi, hem de ne kadar büyük bir sanatçı olduğunu düşünmek beni çok sarsıyordu. Genç hanım birkaç kez ellerimi okşadı, Mösyö Linard'ın unutulmayacağını, Mösyo Rosay'in modaevini Mösyö Linard'ın çizgisinde götüreceğinden emin olduğunu, böylece Mösyö Linard'ın stilinin korunacağını ve şimdi anımsayamadığım daha bir sürü şey söyledi, hepsi de Mösyö Bébé'yi öven sözlerdi. Sonra Mösyö Rosay beni almaya geldi, bir göz işaretiyle çevremdekilere bundan sonra olacakları anımsattı ve bana yavaşça, oğluma veda etme zamanının geldiğini, tabutun kapatılmak üzere olduğunu söyledi. Bu son sahnenin oynayacağım en güç sahne olduğunu düşündükçe müthiş korkuyordum, ama, Mösyö Rosay kalkmama yardım etti, kolumdan tuttu ve odaya girdik, odada yalnızca boyunatkılı adam vardı, yatağın ayakucunda durmuş Mösyö Bébé'yi seyrediyordu. Mösyö Rosay, beni oğlumla yalnız bırakması gerektiğini kavraması için işaret etti, yanlış anlaşılma olasılığı olmayan bir işaretti bu, ama adam yüzünü buruşturdu, omuz silkti ve yerinden kıpırdamadı. Mösyö Rosay ne yapacağını şaşırdı, adama bir daha baktı, çıkması için, neredeyse yalvarırcasına, çünkü arkamızdan başka beyler de içeri girmişti, herhalde gazeteciler; Mösyö Rosay'e hakaret etmek istercesine bakan boyunatkılı adam, gerçekten de herkesi rahatsız ediyordu. Ama, ben daha fazla bekleyemedim, her şeyden çekiniyordum ve az sonra korkunç bir şeyler olacağından emindim, Mösyö Rosay'in benimle uğraşmadığı ve çıkmaya razı etmek için adama işaretler edip durduğu bir sırada Mösyö Bébé'ye doğru ilerledim ve yüksek sesle ağlamaya başladım, bunun üzerine Mösyö Rosay beni geriye çekti, oysa Mösyö Bébé'yi alnından öpmeyi o kadar istemiştim ki, bana herkesten daha iyi davranmış olan Mösyö Bébé'yi; ama Mösyö Rosay bırakmadı ve beni salona dönmeye zorladı, bir yandan avutucu sözler söylüyor, bir yandan da canımı acıtırcasına kolumu sıkıyordu, ama bunu benden başka kimse farketmiş olamazdı, ben de aldırmadım. Kanepeye oturduğumda, hizmetçi bana bir bardak su getirdi, iki hanım mendillerini yelpaze gibi sallayarak beni ferahlatmaya çalıştılar, bu arada öteki odada bir karışıklık oldu, ama o kadar çok yeni insan geliyor ve çevremi sarıyordu ki,

sonunda içerde olup bitenleri göremez oldum. Yeni gelenlerin arasında papaz da vardı. Papazın Mösyö Bébé'ye mezara kadar eşlik etmek istemesine çok sevinmiştim. Sonunda mezarlığa gitme zamanı gelmişti, papazın da bizimle, yani Mösyö Bébé' nin annesi ve arkadaşlarıyla birlikte olmak istemesi çok iyiydi. Eminim, ötekiler de papazın gelmesine sevindiler, hepsinden çok da Mösyö Rosay, Mösyö Rosay sonunda biraz karamsarlığa kapılmıştı, oysa her şeyin yolunda gitmesi için çırpınıp durmuştu; her şey yolunda gitmeliydi ki, herkes gömme töreninin çok güzel olduğunu söylesin ve Mösyö Bébé'nin ne kadar çok sevildiği *görülsün.*

Çeviren : Fatma Akerson

PARİS'TEKİ BİR GENÇ HANIMA MEKTUP

Andrea, gelip senin calle Suipacha'daki apartman katına yerleşmeyi ben istemedim. Tavşan yavruları da değil asıl mesele; daha çok, bu kadar derli toplu bir düzeni, havadan örülü o incecik ağlara, çevrende dolanarak lavantadaki ezgileri, pudradaki ponponun doygun püsküllerini, Ravel kuartetindeki kemanla viyolonsel arasındaki oyunu hapsediverecek ağdan örgülere varıncaya kadar inceden inceye hesaplanmış bir düzeni bozmak bana aykırı geliyor da ondan. Güzel yaşayan bir kişinin her bir eşyayı ruhunun gözle görülür bir tanımlamasıymışcasına yerleştirdiği bir ortama yabancı gibi girmek üzer beni; şurada kitaplar (bir tarafta İspanyolca'lar, öteki tarafta Fransızca ve İngilizce'ler), orada o büyük yeşil yastıklar, küçük masanın tam o noktasında ortadan ikiye bölünmüş bir sabun köpüğü gibi duran kristal küllük, sonra her zaman güzel bir koku, bir ses, pıtrak gibi açan bitkiler, o ölmüş dostun fotoğrafı, çay tepsileriyle şeker maşalarının töreni... Ah sevgili Andrea, bir kadının kendi zarif apartman katına getirdiği o tumturaklı düzenin karşısında olmak, ama gene de varlığının her zerresiyle o düzene kayıtsız şartsız boyun eğerek onu kabul etmek ne kadar da zordur. Küçük madeni bir tepsiyi alıp da onu masanın ta öteki ucuna koyarken nasıl da kabahatli hissedersin kendini; neymiş, İngilizce sözlüklerini getirmişsin de masanın bu tarafında, elinin altında olsunlar istermişsin. O tepsiyi yerinden oynatmak, Ozenfant'ın ressamca *kadanslarının* tam ortasında bir yerde patlayan, sanki bir Mozart senfonisi'nin en suspus anında bütün kemanların telleri aynı anda bir kırbaç şaklamasıyla kopmuş-

casına patlayan, beklenmedik korkunçlukta bir kızıl renge eşdir. O tepsiyi yerinden oynatmak tüm evdeki ilişkilerin, bir eşyayla ötekinin, her bir eşyanın ruhuyla evde olmayan sahibelerinin ruhu arasındaki ilişkilerin gidiş gelişini değiştirir. Parmaklarımı bir kitaba yaklaştırmaya göreyim, bir lambanın ışığının yönünü değiştirmeye göreyim, piyano taburesini açmaya göreyim, rekâbet ve hıyanet gözlerimin önünden hemen o an, bir serçe sürüsü gibi uçar gider.

Senin evine, öğle güneşinden oyulup çıkarılmış o huzurlu oturma odana neden geldiğimi biliyorsun. İşin gerçeğini bilmediğimiz zamanlarda olduğu gibi her şey en doğal görünümünde. Sen Paris'e gitmişsin, calle Suipaca'daki apartman katı bana kalmış, Eylül ayı seni tekrar Buenos Aires'e getirinceye kadar ikimizin de işine gelen basit ve kazançlı bir anlaşma yapmışız; sen geldiğinde ben gene başka evlere yollanacağım, belki de orada... Ama sana yazmamın nedeni bu değil. Sana bu mektubu tavşanlar yüzünden yazıyordum, bilmek en doğal hakkın; sonra mektup yazmayı da severim, bir de yağmur yağıyor ya, belki ondandır.

Geçen Perşembe akşamüstü saat beş'te yorgunluğun verdiği bir uyurgezerlik hali içinde taşındım buraya. Hayatım boyunca o kadar çok bavul kapadım, sonuçta şuradan şuraya kıpırdamamayı başaran valizler hazırlayarak o kadar çok saat geçirdim ki, Perşembe günü şimdi bana gölgeler ve kayışlarla dolu bir günmüş gibi geliyor; neden dersen, bavul kayışlarına baktıkça gölgeler görüyormuş gibi oluyorum, o kayışlar beni dolaylı yoldan, çok kurnazca ve acıtarak döven bir kamçının parçaları sanki. Gene de bavullarımı topladım, hizmetçine senin evine yerleşmeye geleceğimi bildirdim. Asansörle yukarıya çıkıyordum ki, birinci ve ikinci katlar arasında küçük bir tavşan kusacağımı hissetim. Sana bundan daha önce hiç sözetmedimse dürüst olmayışımdan değil, daha çok, insan zaman zaman küçük bir tavşan kustuğunu sağda solda anlatmadığı içindir sanıyorum, doğal değil mi bu? Bu olayı her zaman tekbaşıma yaşamayı becerdim. En gizli anlarımızda gelen, kişiliğimizin bedensel yanının kanıtları olan birçok sırlarımızı gözümüz gibi saklamayı beceririz ya, öyle. Bunun için suçlama beni Andrea,

kafama kakma sakın. Arada bir, bir yavru tavşan kustuğum oluyor. Böyledir diye, hiçbir evde barınamamak, utançtan kızarıp insanlardan uzaklaşmak, hiç ağzını açmadan ortalıkta gezinip durmak mı gerek.

Tavşan kusacağımı anladığım zaman, iki parmağımı kerpeten gibi açıp ağzıma sokuyor, sonra da ılık tüylü topağın gırtlağımda karbonattaki kabarcıklar gibi yükselmesini bekliyorum. Her şey son derece çabuk ve temiz oluyor, göz açıp kapayıncaya kadar bitiyor. Parmaklarımı ağzımdan çıkarıyorum, bir de bakıyorum ki elimde kulaklarından tuttuğum beyaz küçük bir tavşan. Tavşancık hoşnut görünüyor; son derece normal bir tavşancık, yalnız çok ufak, çikolata tavşan gibi, sadece beyaz ve yüzde yüz gerçek bir tavşan. Onu avucuma oturtuyorum, iki parmağımla okşayarak tüylerini düzeltiyorum; tavşancık doğmuş olmaktan dolayı keyif duyuyormuş gibi kıpırdanıyor, ağzını tenime sürtüyor, avuçiçine sürtünen tavşan ağzının o sessiz, o gıdıklayan çiğneme hareketi ile oynatıyor. Yiyecek bir şey aranıyor, işte o zaman (kentdışındaki evimde olan olaydan sözediyorum) onu balkona çıkarıyor, olacakları önceden düşünerek büyük bir saksıda yetiştirdiğim yoncaların arasına oturtuyorum. Tavşancık kulaklarını iyice bir havaya dikiyor, ağzıyla şöyle bir daire çizerek orada bırakarak bir süre için kendi yoluma gidebileceğimi, tavşanlarını çiftlikten satın alan insanlardan pek de farklı olmayan bir hayat sürdürebileceğimi aklımdan geçiriyorum.

İşte birinci ve ikinci katlar arasında Andrea, senin evinde geçireceğim günlerin kötü bir habercisi gibi, bir tavşan kusacağımı fark ettim. O anda bir korkuya kapıldım (yoksa şaşkınlık mıydı? Hayır, belki de şaşkınlığın verdiği korku) çünkü kendi evimden çıkarken bir tavşan kusmuştum, bir ay, beş hafta hatta şansım yaver giderse altı hafta rahattım artık. Şimdi bak, meseleyi gayet güzel çözümlemiştim. Öteki evimin balkonunda yonca yetiştiriyordum, tavşanı kusup yoncaların arasına yerleştiriyordum, sonra ayın sonunda, her an kusmayı beklerken... o sıralar büyümüş olan tavşanı Senora de Molina'ya armağan ediyordum, o bunu benim özel merakım sanıyor, ses çıkarmıyordu. O arada başka bir saksıda o tazecik, bereketli yonca çok-

tan yetişmiş oluyor, ben de hiç tasasız, boğazımı tıkayarak yükselen o tüy topağının duyumunu bekliyordum, gelen yeni küçük tavşan daha o saat bir öncekinin hayatını ve alışkanlıklarını benimsiyordu. Alışkanlıklar, Andrea, ritmik hareketin somut biçimleridir; bizi hayatta tutan ritmin bir parçasıdır onlar. O değişmez döngüye, o yönteme bir kaptırdın mı tavşan kusmak hiç de korkunç değildi. Bütün bu zahmet, bütün bu yoncalar Senora de Molina, neden, diye soracaksın... O küçücük şeyi hemen *oracıkta* öldürmek daha kolay olurdu, falan filan... Ah, bir kere de kendin tavşan kusmalı, onu iki parmağınla yakalayıp avucuna koymalısın ki anlayasın; bu edimin ta kendisi, tavşanın yanıbaşında olmasının getirdiği o anlatılmaz büyü bozulmuyor, tavşanla arandaki bağ sürüp gidiyor. Bir ay çok şeyi uzaklaştırıyor; bir ay büyüme, uzayan tüy, uzun sıçrayışlar, yırtıcı gözler demektir, çok şey farkediyor. Andrea, bir ay bir tavşan demektir, gerçekten de ortaya gerçek bir tavşan çıkıyor; ama o ilk an, o görmezlikten gelinemeyecek varlığı sarıp sarmalayan o sıcacık, kıpır kıpır tüy topağı... Bir şiirin ilk dakikaları, insanın kendisi kadar bütünlük taşıyan bir 'Idumea gecesinin meyvesi'... sonradan bütünlüğü kalmıyor tabii, bir mektuba sığdırılabilecek o yassı beyaz dünyasında uzaklaşıyor, kendi kendiyle kalıyor.

Bütün bunlara rağmen hemen doğar doğmaz öldürmeye karar verdim tavşanı. Senin katında dört ay geçirecektim; tavşanın boğazından aşağı dört, şansım varsa üç çorba kaşığı alkol... (küçük bir tavşanı bir çorba kaşığı alkol içirerek öldürmeye vicdanımızın razı geldiğini bilir miydin? Bunu yapınca eti daha da lezzetli olurmuş derler ama, neyse, ben... Üç ya da dört çorba kaşığı alkol, sonra tuvalete — ya da çöpe atmak için bir karton kutuya)

Üçüncü kata doğru çıkarken tavşan avucumda kımıldanıyordu. Sara bavulları taşımama yardımcı olmak için yukarıda bekliyordu... Birden aklıma esiverdi de, diyerek durumu açıklayabilir miydim? Evcil hayvanlar satan bir dükkanın önünden geçiyordum da, falan? Küçücük yaratığı mendilime sarıp paltomun cebine koydum, ezilmesin diye de paltomu iliklemedim. Kımıldamıyordu bile, Minicik bilinci önemli gerçekler bu-

lup çıkarıyor olmalıydı; hayatın tık! sesiyle sona eren yukarı doğru bir çıkış olduğu, beyaz, beyaz ve lavanta kokulu bir tavanı bulunduğu, canlıları sıcacık bir kuyunun ta dibinde sarıp sarmaladığı...

Sara hiçbir şey görmedi. O, kendi düzen duygusunu benim bavulumla küçük sandığıma, kağıtlarımla onun "örneğin" kelimesinin bıktırıcı bir sıklıkla geçtiği uzun uzadıya açıklamaları karşısında gösterdiğim huysuzluğa uydurmakla meşguldü. Kendimi banyoya dar attım; şimdi öldürmeli. Mendile hafif bir sıcaklık sinmişti, tavşan son derece beyaz ve galiba ötekilerden daha şirindi. Bana bakmıyordu, çevrede hoplayıp duruyor, hayatından memnun görünüyordu; bu bana bakmasından daha kötüydü. Onu boş ecza dolabına kapatıp bavullarımı boşaltmaya koyuldum, aklım başımda değildi ama mutsuz da değildim, kendimi suçlu hissetmiyordum, son öğürtünün verdiği duygudan kurtulmak için ellerimi sabunlamadım.

Onu öldüremeyeceğimi anladım. Ama o gece küçük kara bir tavşan kustum. İki gün sonra bir beyaz tavşan daha. Dördüncü gece minik boz renkli bir tavşan.

Koskocaman kanatları öyle cömertçe açılan, boş çekmeceleri elbiselerimi bekleyen, yatak odandaki o güzel elbise dolabına bayılıyor olmalısın. Onun içindeler şimdi. Orada içindeler. Evet, imkânsızmış gibi geliyor; Sara bile inanmaz buna. Sara'nın hiçbir şeyden haberi olmaması, günlerim ve gecelerimi şak diye kapanıveren bir kale mazgalı kararlılığıyla dolduran kesintisiz bir uğraşın sonucu. Sağda solda gezinirken içim kaskatı, banyo küvetinin yanına konmuş bir deniz yıldızı gibi kireç kesmişim, her banyo alışımda tuzla ve güneşin kırbaç darbeleriyle, derinliklerin korkunç gümbürtüleriyle şişip kabarıyorum sanki.

Gündüzleri uyuyorlar. On taneler. Uyuyorlar gündüzleri. Kapısı kapandığında, dolap sadece onlar için hazırlanmış gün içinde bir gece, orada kendi geceleri boyunca uysal bir boyun eğişle uyuyorlar. İşe gitmek üzere evden çıkarken yatak odasının anahtarlarını alıyorum. Sara namusundan şüphe ettiğimi sanıp bana güvensiz gözlerle bakıyor olmalı, her sabah bir şeyler söyliyecekmiş gibi bakıyor ama sonunda ses çı-

karmıyor, ben daha da memnun oluyorum. (O saat dokuzla on arası yatak odasını toplarken, ben oturma odasında gürültü yapıp pikaba sesiyle bütün apartmanı dolduran bir Benny Carter plağı kokuyorum, Sara da bir *saetas* ve *pasadobles* hayranı olduğundan dolap sessizmiş sanıyor, çoğunlukla da öyle zaten, çünkü tavşanlar için gece sessizliği hüküm sürüyor, gündüzlerini dinlenmekle geçiriyorlar.)

Onların günü akşam yemeğinden bir saat sonra, Sara üzerinde şeker maşasının tıngırdadığı tepsiyi getirip bana iyi geceler dilediğinde — evet, o bana iyi geceler diliyor Andrea, en acıklı ve gülünç olanı da onun bana iyi geceler dilemesi — sonra da gidip hemen odasına kapandığında başlıyor. İşte o an yapayalnızım, kapısı kapalı dolapla, üzerime düşen görevle ve hüznümle başbaşayım.

Onları salıveriyorum, aceleyle hoplayarak oturma odasındaki eğlenceye katılıyorlar, hızlı hızlı ceplerimde sakladığım yoncayı kokluyorlar; yonca, halının üzerinde çok geçmeden biçim değiştiren dantelalar halinde yayılıyor, tavşanlar bu dantelaların desenini değiştiriveriyor, bozuyor, bir dakikada yiyip bitiriyorlar. İyi yiyorlar, sessiz sedasız, döküp saçmadan; benimse ağzımdan tek bir söz çıkmıyor. Onları divandan seyretmekle yetiniyorum, elimde işe yaramaz bir kitap var — ben ki senin kütüphanenin alt rafındaki bütün Giradoux'ları Lopez'in *Arjantin Tarihi*'ni okumak istemişimdir, Andrea — yoncaları yiyip bitiriyorlar.

On taneler. Hemen hemen hepsi beyaz. Sıcacık başlarını oturma odasındaki lambalara, gündüzlerinin üç kıpırtısız güneşine doğru kaldırıyorlar; ışığa bayılıyorlar çünkü kendi gecelerinde ne ay ne güneş ne yıldızlar ne de sokak lambaları var. Üçlü güneşe bakıyor ve mutlu oluyorlar. İşte halının üzerinde hoplayarak iskemlelere çıkmaları da o sırada oluyor; on küçük leke hareketli bir Samanyolu gibi, bir yerden ötekine gidiyorlar. Oysa ben onların hiç kıpırdamamalarını, ayaklarımın dibinde hiç kıpırdamadan durduklarını görmek isterdim — her tanrının rüyası biraz bu değil midir Andrea, gerçekleştiğini tanrıların hiç görmediği bir rüya —; onlarsa Miguel de Unamuno portresinin arkasından fırlayıp soluk yeşil testiye oradan yazı

masasının koyu kuytuluğuna atlıyorlar, sayıları hep on'dan az, hep altı ya da sekiz; geri kalan iki tanesi nerede diye soruyorum kendi kendime, ya Sara aklına eser de kalkıverirse diyorum, Lopez'in tarihinde okumak istediğim şeyin Rivadavia'nın Cumhurbaşkanlığı olduğunu geçiriyorum aklımdan bir yandan da.

Andrea, bütün bu olup bitenlere nasıl dayandığımı bilemiyorum. Senin apartmanına biraz olsun başımı dinlemek için geldiğimi hatırlıyorsun. Zaman zaman bir yavru tavşan kusuyorsam ve bu taşınma benim içimde olup bitenleri değiştirdiyse kabahat benim değil ki — yok nominalizm değil, büyü de değil sadece her şey böyle durduk yerde değişemez, kimi zaman işler acımasızca tersine dönüyor, sen tokadın sağ yanağında patlamasını beklerken... neyse işte böyle Andrea, belki başka örnekler de vardır, belki başka örnekler de verilebilir ama hep böyle.

Sana bunları gece yazıyorum. Öğleden sonra saat üç, ama sana onların gecesinden yazıyorum. Gündüzleri uyuyorlar. Allahtan, şu ofis var! Haykırışlar, buyruklar, Royal yazı makineleri, müdür yardımcıları, teksir makineleri! Ne iç rahatlığı, ne huzur, ne dehşet Andrea! Şu anda beni telefona çağırdılar. Gecelerimi keşiş gibi geçirmemden kaygılanmış da bazı arkadaşlar; Luis birlikte bir hava almaya çıkalım diyor, Jorge ısrar ediyor — şu konsere benim için de bir bilet almış da. Onlara hayır demeye cesaret edemiyorum, sağlık durumum hakkında uzun, yararsız hikayeler uyduruyorum, çevirilerim gecikti diyorum, onları atlatmak için her şeyi yapıyorum. Sonra eve dönüp de asansöre girdiğimde — birinci ve ikinci katlar arasındaki o mesafe! — Her gece, umutsuzca, aslında gerçekleşmeyeceğini bildiğim o boşuna umudu tekrarlıyorum.

Eşyalarını kırıp dökmesinler diye elimden gelen dikkati gösteriyorum. En alt raftaki kitapları azıcık ucundan kemirdiler, kitap sırtlarını onardığımı görebilirsin, Sara farketmesin diye böyle yaptım. Porselenden göbeği kelebekler ve ihtiyar kovboylar dolu olan o lamba, onu çok seviyor musun? Parçanın kırılıp düştüğü yerdeki çatlak görünmüyor bile; onu, İngiliz *malları* satan dükkanlardan birinden aldığım — en iyi çi-

mento İngiliz malı satan dükkanlarda bulunur, bilirsin — özel bir çimentoyla onarmak için bütün bir gece uğraştım. (Onların arka ayakları üzerinde doğrulmaları pek sevimli bir manzara, iyice geçmişte kalan bir insanlığa duyulan özlem sanki, belki de öylece ortalarda dolanıp onlara karanlık bakışlar fırlatan bir tanrıları vardı; hem sonra belki sen de — bebekliğinde — gözlemlemiş olacaksın, tavşan yavrularını ceza olsun diye duvar dibine koyduğunda, patilerini duvara dayayıp hiç kıpırdamadan öylece saatler ve saatler boyu duruyorlar.)

Sabahın beşine doğru (Arada yeşil divanın üzerine uzanıp biraz kestiriyorum, kadife yumuşaklığındaki her tıpırtıda, en ufak bir tıngırtıda uyanıyorum) onları dolaba koyuyor, ortalığı temizliyorum. Böylece Sara her şeyi derli toplu buluyor, gene de zaman zaman yüzüne belli etmemeye çalıştığı bir şaşkınlık geldiğini, bir eşyaya, halıdaki hafif bir renk değişmesine bakmak için duraladığını görüyorum, ama ben o sırada Franck'ın *Senfonik Çeşitlemeler*'ini ıslıkla öyle bir çalmakta oluyorum ki, hiçbir şey soramıyor. Bu sessiz ve bitkisi bol şafağın küçücük talihsizliklerini nasıl anlatabilirim sana Andrea; gözlerimden uyku akarak yürürken nasıl yonca artıkları, tek tek yapraklar, beyaz tüy parçaları topladığımı, mobilyalara çarpa çarpa yürürken uykusuzluktan nasıl çılgına döndüğümü; Gide'de bir sayfa ilerleyemedim, Troyat dersen hâlâ oturup çevirmeye başlıyamadım, ayrıca uzaktaki bir genç hanıma yazacağım mektup da var, kendi kendine soruyor olmalı, acaba... Bütün bunları anlatmak niye, telefon konuşmalarıyla röportajlar arasına sıkıştırarak yazmaya çalıştığım bu mektubu sürdürmek niye.

Andrea, sevgili Andrea beni avutan sadece on tane olmaları, daha çok değil. Son tavşan yavrusunu avucumda tutmamdan bu yana onbeş gün geçti, ondan beri hiçbir şey olmadı; sadece o on tavşan ve onların gündüzleri hüküm süren geceleri var; büyüyorlar, çoktan çirkinleştiler bile, tüyleri uzadı, buluğ çağındalar, önüne geçilmez istekleri var, akıllarına eseni yapıyorlar; Antinoös'ün (o kör bakışlı oğlan Antinoös, değil mi?) büstünün tepesinde cirit atıyor, paldır küldür sesler çıkararak oturma odasında geziniyor, şurada burada gözden kayboluyorlar. Öyle ki Sara gürültülerini duyar da suratında dehşet ifa-

desi ve üzerinde sabahlığıyla — Sara'ya böylesi yakışır, sabahlığı mutlaka üzerinde olacak — kalkabilir diye onları sakladıkları yerlerden kışkışlayarak çıkarmaya çalışıyorum... hem sonra... Sadece on taneler, bütün bu olup bitenlerin ortasındaki o ufacık mutluluk nedenimi, eve dönüşümde o değişmez birinci ve ikinci katları geçip yukarıya çıkarken gittikçe artan iç huzurunu bir düşün.

Bir komite toplantım olduğu için mektubuma ara vermek zorunda kaldım. Mektubuma burada senin evinde devam ediyorum Andrea, başka bir şafağın sessiz, boz renkli ışığında. Gerçekten ertesi gün oldu mu Andrea? Aradaki geçişi göstermek için kağıtta küçücük beyaz bir boşluk bırakmam yetecek, dünün mektubuyla bugünkünün arasında küçücük bir geçiş. Bu süre içinde her şeyin mahvolduğunu sana nasıl anlatabilirim? Senin o önemsiz geçişi gördüğün yerde ben, aradaki su kuşağının korkunç bir öfkeyle barajı yıkıp geçtiğini görüyorum, kağıdın bu yanına; kağıdın alt yanına komite toplantısına gitmek üzere kalkarken mektubu bir yana bıraktığım zaman olduğu kadar büyük bir sükûnetle yazmaya devam etmek elimden gelmiyor. Kutu kutu gecelerine bürünmüş, tek bir kaygıları olmadan uyuyan onbir tavşan yavrusu; belki şimdi bile, ama yok hayır, daha değil — asansörde o halde, ya da binaya girerken; artık nerede olduğu önemli değil, "ne zaman" "şimdi"ye eşse eğer, bana kalan "şimdi"lerden herhangi birinde olabilir.

Bu kadarı yeter, bütün bunları evinin kaçınılmaz ve önüne geçilmez bir biçimde yerle bir oluşundan o kadar da sorumlu olmadığımı anlatmak için yazıyorum. Bu mektubu buraya, sana bırakacağım, postacının güneşli, güzel bir Paris sabahı sana böyle bir mektup getirmesi haksızlık olur. Dün gece, ikinci raftaki kitapları ters yönde dizdim; tavşanlar oraya kadar uzanıyorlardı, ya arka ayakları üzerinde doğrularak ya da sıçrayarak, dişlerini bilemek için ciltleri kemiriyorlardı — aç olduklarından değil, onlara aldığım yonca duruyordu, artık yazı masasının çekmecesine depo ediyorum yoncayı. Perdeleri, iskemlelerin kılıflarını Augusto Torres'in kendi portresinin bir köşesini yırttılar, halının üzeri baştan aşağı tüy, ayrıca bir de "yippi"

diye bağırıyorlar, anlatacak başka kelime bulamıyorum, lambanın ışığının altında çember biçiminde dizildiler, sanki bana tapınıyormuş gibi çember biçiminde durdular ve birden "yippi" çekmeye başladılar, tavşanlardan çıkacağını hiç sanmadığım bir sesle bağırdılar.

Halıyı mahveden tüyleri toplamaya, kemirdikleri kumaşların yırtık kenarlarını elimle düzeltmeye, onları tekrar dolaba kapatmaya boşuboşuna çalıştım. Gün doğuyor, belki Sara erken kalkar. Garip şey, Sara beni o kadar çok düşündürmüyor. Garip şey, oynayacak bir şey aramak üzere zıplayıp sıçramaları da beni rahatsız etmiyor. Benim kabahatim yok, geldiğinde göreceksin, kırılan şeylerin pek çoğunu İngiliz eşyaları satan dükkandan aldığım çimentoyla onardım, başına çok dert olmamak için elimden geleni yaptım... Bana sorarsan, ondan onbire geçiş aşılmaz bir uçurum oldu. Anlıyorsun ya; on iyiydi, dolap vardı, yonca vardı, umut vardı, bir sürü şey daha iyiye gidebilirdi. Ama onbir, hayır, çünkü onbir dedin mi oniki de demiş olursun, sonra da oniki onüç olur Andrea. İşte şafak söktü artık, mutluluk buz gibi bir yalnızlık içinde son buldu, hatıralar, sen ve birçok başka şeyler belki de. Sokağa bakan bu balkon şafakla doldu, uyanan kentin ilk sesleri. Onbir küçük tavşanın birer birer kaldırıp caddeye fırlatmak zor olmayacak sanırım, belki dikkat bile çekmeyecektir, yoldan gelip geçenler başka bir ölüyle ilgileniyor olacaklar çünkü; sabahın ilk öğrencileri okullarına gitmek üzere bu caddeden geçmeden önce o ölüyü ortadan kaldırsalar iyi olur.

Çeviren : Fatih Özgüven

ONELİO JORGE CARDOSO : (1914) Kübalı yazar. Hikâyelerinde, köy hayatından söz eder. 1952'de yayımladığı **Ccuntos Completos**'ta o döneme kadar yazdığı bütün küçük hikâyelerini toplamıştır. 1962'de **La Otra Muerte del Gato** adlı ikinci kitabı yayımlanmıştır.

UZUN YILLAR ÖNCE

Yanlış yaşadığım o günlerin kanını bıraksan da unutsam...

Manuela

Bir öğleden sonra, köyümüzden biri bizi görmeye geldi. Orada işlerin ne durumda olduğunu merak ediyorduk hepimiz, yıllardır memur olarak çalışmış, emekliliği yaklaşan babam, ilk soruyu sordu :

«Jimenez ailesi nasıl? Çiftliği nasıl yönetiyorlar?»

«Pek iyi değil, Don Braulio. Toprak, onları sevmiyor gibi.»

Kimseye içini açmayan yaşlı bir kadın olan üvey annem, konuştuklarımızın bir kelimesini bile kaçırmak istemiyormuşçasına baktı ona; sonra gene ilaç şişesine dönerek, etiketin üzerindeki yazıyı sökmeye çalıştı. Babam deminki soruyu aklında evirip çevirerek başını salladı :

«Babamın iyi ekin kaldırmaktan yana hiç derdi olmadı.»

Kapının yanında duruyordum, çıkarken aklıma bir şey geldi. Köyden gelen adama şunu sormak için durdum :

«Susana hâlâ orada, değil mi?»

Adamın karşılık vermesine zaman kalmadan, üvey annem kaşlarını çattı, farketmemi istemiyormuş gibi, göz ucuyla bakıverdi bana. Ama ben, olacakları sezmiştim.

«Duymadınız mı? Susana geçen yıl öldü.»

«Hayır, ölmedi!» Sanki bu haberin sarsıntısından kaçmaya henüz vakit varmış gibi, doğruldum:

«İnanmıyorum,» diye devam ettim söze, ama babam sözümü kesti:

«Dünya durdukça yaşamasını mı istiyordun oğlum?»

«Evet, öyle,» demekle yetindim; üvey anneme bu olay konusundaki görüşünü sormaktan da iç kanırtıcı bir zevk duymuştum; artık evi çekip çeviremiyecek kadar yaşlıydı.

«Sen ne düşünüyorsun bu konuda Manuela?»

Görüşünü söylemedi, hiçbir şey demedi, gözlerini şişenin etiketinden ayırmadı bile. Babamın yüzünden bir kaygı seğirmesinin geçtiğini farekttim; işlerin birdenbire sarpa saracağından korkmuştu. Manuela'dan ses çıkmayınca, adama döndüm ve onun köyümüzden getirdiği limon paketini masanın üzerine koyduğunu gördüm:

«Nasıl öğrendin öldüğünü? Ölürken gördün mü?»

«Ne aptalca bir soru!» diye patladı babam. «Aileden biri ya da onun gibi bir şey mi sanıyorsun ki onu?» Sustu, telaşlanmıştı, yüzünde erkek bir gülümseme belirdi, duygularını açığa vurmadığına emin olmak istiyordu. Ama ben onun sorusunu duymazdan geldim, adamda hareket yoktu. Üvey annem, ilaç şişesini cansız, kuru elinde evirip çevirirken, gözlerini de şişeden ayırmıyordu.

«Ama ne var ki doğru, Don Braulio...»

«Doğru olan ne?» diye sordu babam; adam karşılık verdi:

«Susana'nın ne yakını, ne de arkadaşı olmadığım doğru, komşusu bile değilim ama garip şey, onun ölüşünü gördüm.»

Söyleneni anladı mı diye hemen üvey anneme baktım, ama bir şey belli etmiyordu. Yalnızca öne eğildi, ilaç şişesini masanın üzerine koydu ve babama:

«Bu ilacın etkisini göstermesi gerek,» dedi.

Babam, bir şey söyleyecek gibi oldu, ama ben konunun dağılmasını istemediğimden, soğukkanlılıkla, mahsustan, üvey annemin de duyacağını hesaplayarak, sordum:

«Yoksa Susana açlıktan mı öldü?»

«Bu işin yoksası falan yok. Susana'nın evinde açlıktan ölünürdü, burası kesin.»

«Karnını doyuracak bir avuç pirinci bile yoktu demek ki?»

Bu kez başarmıştım; üvey annemi tam istediğim yerinden yaralamıştım. Adam daha ağzını açamadan üvey annem bana döndü, yalvaran gözlerini üzerime dikti. Bana bir insanın, yaşlı, hasta ve ağlamak üzereyken duyabileceği bütün acıyla bakmaktaydı. Babamın sandalyesinde kıpırdandığını farkettim. Bir tek söz söylemese de üvey annemi çok iyi anlıyordu. Sonunda, bu bakışından bir sonuç alamayınca, gene kendi kabuğuna çekildi, biz de konuk ne diyecek diye beklemeye başladık:

«Zavallı, yaşlı kadın bir deri bir kemikti. Yiyeceği ya çürük çarıktı ya da hiç yoktu... Bir sürü çocuğu vardı, hepsi de oğlandı. Büyüdükten sonra, hepsi kendi yollarına gitti. Onaltı yaşındaki bile. Pirinç şöyle dursun, içecek suyu olduğu zaman bile şanslı sayılırdı. İnsan o evde ölmekten korkardı. Ama, hayır, çocuklarına hiç kızmazdı. Çok uzakta olduklarını, onların da uğraşacak kendi sorunları olduğunu söylerdi.»

Burada üvey annem başını eğdi. Onun direncinin de bir sınırı olduğuna çok emindim, ama konuyu daha da açmak geldi içimden ve direttim:

«Bir avuç pirinç çok şey değiştirecekti, değil mi?»

Üvey annem kaskatı kesildi, bir zamanlar yaptığından ötürü derin bir üzüntü duysun istiyordum. Onu üzebileceğime inanmıştım ki, sesi, her şeyi yeniden eski gücünü kazandı. Konuşmaya başlamadan önce, babamın bütün dikkatini elde etmiş, konuğun da saygıyla susmasını sağlamıştı:

«Susana bir hırsızdı.»

«Niçin böyle söylüyorsun Manuela? İkimiz de biliyoruz bunu. Ama açlıktan ölmemek için çalmaktan başka çaresi olmadığını bilmiyor musun?»

Gözgöze geldik. Babam bana çaresizlik, umutsuzluk içinde baktı. Bakışını üzerimde hissediyordum, ama şırf Susana için, başka kimse için değil, açmıştım savaş bayrağını, kavgaya hazırlandım. Sonunda, her günkü kavgalarımızın altında yatan şeyi tartışma sırası gelmişti.

«Hiç kimse çalmak zorunda değil. Susana ektiğini biçti, sen de çok geçmeden küstahlığının cezasını görecek, ektiğini biçeceksin.»

«Sense şu anda ektiğini biçmektesin. Susana'nın on bir yıl önce, bluzunun altında sakladığı bir avuç pirinç ortaya çıkmasaydı daha iyi olmaz mıydı, Manuela?»

Babama kalırsa, bu kadarı söylenemezdi, üvey annemin gözleriyle hasta bedenine bakılırsa o da bu kadarını kaldıramazdı. Her yanı titreyerek ayağa kalktı :

«Allah belanı versin bunu söylediğin için!» dedi babam ve ona yöneldi, çünkü ayakta duracak gücü yok gibiydi. Yüz ifadesi değişmişti, elini göğsüne götürdü.

«Dikkat et Manuela, bana tutun!»

Üvey annem öksürdü, öne eğildi, sonra gene o sancılarından biriyle iki büklüm oldu. Babama güçlükle, kendisini odasına götürmesini söyledi. Babam gözlerini ondan ayıramıyordu. Birdenbire o kadar endişelenmişti ki, gövdesinin acınası ağırlığına destek olmak için eğildi, yürürken ona yardım etmeye çalştı.

Konuğa baktım, hiç elden bırakmadığı saygılı tavrına karşın düşüncelerini okuyabiliyordum sanki, onun ve köyde bizi tanıyan herkesin düşüncelerini... «Siz hep çekilmez insanlardınız zaten,» der gibiydi.

Biraz önce yaptıklarımdan ötürü garip bir tedirginlik hissediyordum. Susana'yı düşündüm ve hiç beklemezken onun esmer yüzü geldi gözlerimin önüne, benim davranışımı beğenmiyor, bunun için mi büyüyüp adam oldum diye hayıflanıyordu. Sonra babamın telaşlı ayak seslerini, geri döndüğünü duydum, bir hakaret sağanağına hazırlandım. Gene bana öfkelenecekti kuşkusuz. Bir babanın oğlunu öldürecek kadar kızdığı, ama ancak mosmor kesilebildiği noktadaydı.

Lakin böyle bir şey olmadı. Şemsiyelikte, endişeyle bastonunu aradığını duydum, yüzünü döndüm :

«Bir şey mi var?»

«Sen kal burada, doktor çağıracağım,» dedi korkuyla, ayakları birbirine dolanarak, kötü davranışım üzerinde hiç durmadan çıkıp gitti. Olaylar çığırından çıkmıştı, bunun farkındaydım. Çekine çekine üvey annemin odasından yana baktım, ama kapı kapalıydı. Üvey annemin öleceğinden emindim. Öyle olmasaydı, babam onun yanında daha çok kalırdı, sonra da benim

başıma ekşir, suçumu yüzüme vururdu. Onun ne halde olduğunu görmüş, ne zaman ölmesi gerektiğini kestirecek kadar da durumu anlamıştı. Ne yapacağımı bilmiyordum: başınızın derde girebileceğini düşünmekle başınızın gerçekten derde girmesi farklı şeyler. Düşünülürse, öyle yüce bir cezadır ki, üvey annem bir din şehiti olarak ölecek, böylece de bana karşı üstünlük elde etmiş olacaktı.

Gene Susana'yı düşündüm. Bu kez, ağladığını ve pirincin, bir yığın halinde onun ayakkabılarıyla üvey annemin pahalı ayakkabılarının arasına döküldüğünü gördüm. Sonunda sırf olanları kaçırmamak için gidip kapının dibine oturdum. Dakikalar bazen çabucak geçiyor, bazen de geçmek bilmiyordu. Derken yaklaşan ayak sesleri duydum, çevreme bakındım ve doktorla babamı gördüm. Babam geldi, kapıyı açtı, doktoru içeri soktu, kendi de girdi, kapıyı kapadı. Gene dakika sayıyordum, zaman bu sefer daha düzenli geçiyordu... Köyden gelen adam önümden geçti, sonra elinde şapkasıyla avludan geri döndü. Sonunda doktorun gitmiş olduğunu, babamınsa karşımda durduğunu farkettim.

«Gel,» dedi ve yürüdü. Peşinden gittim. Mutfakta durduk. Beni anlamaya çalışarak umutsuzca gözlerimin içine bakıyordu, ona yardım etmeye çalışmadım.

«Can çekiştiğini görmüyor musun?» dedi.

Kendini tuttu, aklından geçenlerden ürkmüştü. Ne diyeceğimi bilmiyordum. Bir an içinde, birlikte geçen bütün hayatımızı yeniden yaşadım; onunla olan kavgalarımı, duyduğum tiksintiyi; sonra gene o eli gördüm, sallanıyor, bluzu çekiyor ve pirinçler ayakkabıların arasına dökülüyor.

«Yanına git de, burada olduğunu görsün!» dedi sertçe.

Hiç düşünmeden dediğini yaptım. Arkamı dönüp yürüdüm. Yatak odasına giderken köyden gelen adamı gördüm. Önüne bakıyordu, ama orada heykel gibi, başka dünyadan gelmiş biri gibi dururken varlığı gerçekti; birdenbire onun orada bulunuşunun bir anlamı olduğunu hissettim. Sonunda kapı kolunu çevirip içeri girdim. Oda, önümde gözle görünecek kadar genişlemiş gibiydi. Önce içerideki eşyalar; yatak, resimler... İlaç kokusu, az önce aldığı dozun keskin kokusu hâlâ duyuluyordu.

Biraz sonra ona bakmak geldi içimden. Ayağının ucundan göğsüne kadar örtülmüş yattığını gördüm. Göğsü... yaşamak için nasıl mücadele ettiğini oradan anlayabilirdiniz. Soluk aldığında örtü hızla kalkıyordu. Sonra şişmiş ciğerleri artık hava alamıyormuş gibi, bir süre öylece kalıyor, az sonra çöküş başlıyordu, göğsü bir daha şişmeyecekmiş gibi iniyor, sonra gene kalkıyordu, düzensiz bir hareketle, yavaşça...

Geldiğim gibi, gerisin geri dışarı çıkmak istedim, ama büyük bir çaba harcayarak bir şeyler mırıldanmaya başladı. Ne söylediğini anlayamıyordum, ama sonunda sorusunu duydum açıkça :

«Susana diye biri olmasaydı ne olurdu?»

«Bilmiyorum,» dedim.

«Ben biliyorum,» dedi ve birdenbire rahatladı sanki, derin derin soluk almaya başladı, aklı yerine gelmişti. «Farklı olacaktı, hayat farklı olacaktı...»

Gözlerini açıp tavana baktı :

«Her şeyin nasıl olup bittiğini hatırlıyor musun?»

«Evet, hatırlıyorum,» diye tersledim, çünkü bu konuda hiçbir zaman aynı düşüncede olmamıştık.

«Öyle davranmaya gerek yoktu, değil mi?»

«Elbette yoktu! Sen inadına yaptın. Utanç içinde ağlayan kırk yaşındaki bir kadının neler hissedeceğini hiçbir zaman düşünemedin! Onun yüzündeki ifadeyi hatırlıyor musun?»

Konuşurken elimde olmadan tepem atıyordu. Heyecanla öne doğru eğilmiştim, ama o bunun farkına varmamış gibiydi. Birkaç dakika daha çok yaşamak mı istiyordu, yoksa o durumda olup bitenler artık onu yaralamıyor muydu, bilmiyorum. Gene de, sanki beni hiç duymamış gibi konuşmayı sürdürdü :

«Yüzünü unutmuşum. O anda, ben sana bakıyordum. Onun ağladığını duydum, ama senin ne tepki gösterdiğini görmek zorundaydım.»

«Anlamakta gecikmemişsindir.»

«Öfkeliydin.»

«Ondan da öte.»

«Şimdi hatırlıyorum.»

«Ama çok iyi bilmen gerekir ki, bebekken Susana beni kendi oğluyla birlikte emzirmişti. Benim annem oydu, en azından benim için öyleydi.»

Manuela buna bir şey demedi. Yalnızca bana bakmak için başını kaldırarak konuştu (itiraf etmeli ki) benimle, deminki sorularında da olduğu gibi sevecen bir biçimde konuşuyordu; sadece şunu sordu:

«Dinleyecek misin?»

Başımı eğdim, keşke hiç duymasaydım dediğim o garip ses tonuyla konuştu:

«Ben senin annenden önce geldim. Tek bir istekten ötürü işler değişti... Büyükbabanın çiftliğindeydi, çiftlikte... baban evin oğluydu, ben de hizmetçisi... gençtik, çevremizde tarlalar uzanıyordu. Bahardı, hayvanlar çiftleşiyordu... çitin öbür yanına geçtik... o kendini tutamadı, ben de onu durdurmayı bilemedim. Böylece anneme bohçasını toplamak düştü, büyükbaban da bizi kapı dışarı etti... önce annem gitti... Kimse arkasından gitsin istemiyorlardı... ama ben annemi düşünmüyordum... belki de, doğacak çocuğu düşünüyordum. Sonra bir gün büyükbaban çocuğu sormaya geldi... tahmin edeceğin gibi her şey yeniden başladı. Ama ben hep boş bir bezelye kabuğu gibiydim: baştan çıkartıcı ama nafile, çocuksuz bir kadın...»

Sustu, ölüyor gibiydi. Garip bir biçimde değişmişti, bir daha hiç konuşmayacaktı sanki. Dönmüş, yavaşça çıkmak üzereydim ki, elinin örtünün altında kalktığını gördüm, olduğum yerde kaldım.

«Görüyor musun? Senin annene hiç benzemiyorum, bak.»

Başımı kaldırıp duvardaki portreye baktım. Haklıydı, birbirlerine benzemiyorlardı. Annemin boynu inciler için yaratılmıştı, incilere yakıştıracağınız bir boyun. Manuela'nınsa boynu bile yoktu. Ayrıca, portrenin bir havası vardı, babamın Manuela ortada yokkenki havası gibi bir hava. Değişikti o, alnı ölüm yatağında bile, bir hayat boyu, her gün yaptığı işlerin yorgunluğunun izini taşıyordu.

«Annen babanla aynı tabakadandı... evlendiler, sen doğdun... aynı gün annen öldü. Ben başka bir yerdeydim, bu durumu bilmiyordum... Susana evdeydi... birkaç aylık bir çocuğu

vardı, sütü de boldu. Sonra baban bana gene rastladı, eve getirdi... Daha fazla ne isteyebilirdim ki?.. Ama yanlış anlama...» Hâlâ tedirgin gözlerini bana dikti, bitkin bir halde konuştu: «Ben hep neysem o oldum, Daniel: kuru, boş bir kabuk!»

Bu kez bütünüyle çöktü, kolu yanından aşağı sarktı. Birdenbire saymaya başladım: bir, iki, on, yirmi saniyeye kadar saydım, sonra vazgeçtim; sürdürmenin anlamı yoktu.

Her yerde sandalyeler vardı, avluda bile; bir de güllerin dayanılmaz kokusu. Her şey kafama dank etmişti. Dört bir yanım alçak sesle konuşmak isteyen insanların sinir bozucu vızıltısıyla sarıldı. Köyden gelen adam geceyi bizimle geçirmişti. Oraya, buraya, her yere koşturmuş gibi bir hali vardı, ama üzgün ya da yorgun görünmüyordu. Kendisinden üst sınıftakilerin önünden geçmelerine ve konuşacak birisini aradığında kendisini tek bir bakışla defetmelerine aldırdığı yoktu. Kafamda daha ciddi düşünceler vardı, ama onu merakla izlemekten kendimi alamıyordum, bu arada özellikle bir soruyu hiç unutamıyordum:

«Niçin o an Susana'ya değil de bana baktı?»

Babamın bana yaklaştığını gördüğümde bunu çözmeye çalışıyordum. Dün akşamın altısından beri öyle çok değişmişti ki, zaman zaman onu güçlükle tanıyabildiğimi hissetmekteydim. Bir sandalye çekip yanıma oturdu, ortadan konuşmaya başladı:

«Manuela hiç kimsenin bilmesini istemezdi... çocuksuz kadınların nasıl olduklarını bilirsin.» Sonra sustu, yeniden başlamadan, bir süre, alçakgönüllü bir tavırla, tabuta, mumlara ve her şeye baktı:

«Susana'nın hırsızlığını başından beri biliyordu. Ben kovamadım, Manuela da istemiyordu ya... Sen hep Susana'yla olmak isterdin. İnat işte... Erkekler oğulları olsun ister, buna çok ihtiyaçları vardır, ama kadının bir oğlu olmasına daha da çok ihtiyacı vardır. Bu önceden tasarlanmış bir şey değildi; birden aklına esti: Susana'nın kötü yanını görürsen, belki o zaman... diye düşündü... Kendi çocuğunun olmayışı, onu bu işe sürükledi! Ama işler bambaşka gitti, o geceyi her şeyi berbat ettiğini düşünerek ve ağlayarak geçirdi!»

Babam sustu. Ne söyleyeceğimi, dahası hâlâ ne yapacağımı bilmiyordum. Başımı önce bir yana, sonra öbür yana çevirdim. Hiç kimsenin yüzünü görmeden, ortadan kaybolmak istiyordum. Ama olanları şimdi anlıyorum, kaçsam bile, bir daha hiç Susana hakkında konuşamayacağım. Nerede olursam olayım Manuela'yı düşünecek, onunla ilgili daha çok şey bilmek isteyeceğim.

Çeviren : Güler Dikmen

MARİO BENEDETTİ: (1920) Mario Benedetti Uruguay doğumlu. En iyi ürünleri kısa hikâyelerdir, hikâyelerini üç ayrı kitap halinde yayımlamıştır: **Estra Manana** (1949), **El Ultimo Viaje y Otros Cuentos** (1951), **Montevideanos** (1959). «Bütçe» adlı hikâyesi üçüncü kitaptan alınmıştır. Ayrıca başarılı bir şairdir, birkaç roman da yazmıştır: **Quien de Nosotros** (1953), **La Tregua** (1960), **Gracias Por el Fuego** (1965). Oyunları ve eleştiri türünde yazıları da vardır. **Literature Uruguaya Siglo XX** adlı kitabı Güney Amerikalı yazarların durumu üzerine yapılmış en sağlıklı araştırma sonuçlarını kapsar. En sevdiği tema iş ve aile cenderesine girmiş küçük adamın trajedisidir, ama gülünç unsuru da hep yakalar. Benedetti'nin gündelik Uruguay konuşmasının havasını yakalamakta ve alt-orta sınıf insanlarının psikolojisine girmekteki ustlığı büyüktür.

BÜTÇE

Dairemizde 1920'lerden beri aynı bütçe yürürlüktedir, yani çoğumuzun doğal koşullar ve bölünmelerle uğraştığı yıllardan beri... Gene de Şef'imiz arasıra o önemli olayı hatırlar; işimiz hafiflediğinde, ahbapça, masalarımızdan birinin üzerine oturur, pantolon paçalarının altından tertemiz beyaz çoraplarını göstererek bacaklarını sallarken bütün o eski heyecanı ve her zamanki laf kalabalığıyla uzakta kalan o müthiş günde, Şefinin — o dönemde kendisi Başmemur'muş — omzunu okşayarak; «Oğlum, bütçemiz değişecek.» dediğini anlatır, alacağı zamla kaç tane yeni gömlek edineceğini çoktan hesaplamış bir adamın geniş, doygun gülüşüyle gülümserdi.

Yeni bir bütçe, her hükümet dairesinin en yüce amacıdır. Biz de daha geniş kadrolu öteki bölümlere iki üç yılda bir yeni bütçe verildiğini biliyorduk. Onları küçük idarî adamızdan, Robenson Crusoe'nun ufuktan geçen gemileri izlemesine benzer umutsuz bir vazgeçmişlikle gözlerdik, duygularımızı ele vermenin de imrenme kadar yararsız olduğunun farkındaydık. En iyi koşullarda bile dokuz kişiden fazla olmadığımıza göre

ne açık vermenin ne de imrenmenin bir işe yarayacağı yoktu, bu kadar küçük bir daire için kimsenin kafasını yormayacağı belliydi.

Dünyada hiçbir şeyin ve hiç kimsenin aylıklarımızı artırmayacağını bildiğimizden, giderler konusunda ileriye yönelik bir kısıtlama umut etmekle yetiniyorduk, ilkel bir kooperatif kurarak epey de başarılı olmuştuk bu işte. Sözgelişi ben yerba* parasını veriyordum, Başyardımcı akşam çayı, İkinci Yardımcı şeker, Başmemur tost, İkinci Memur da tereyağı parasını üstlenmişlerdi. İki Daktilo'yla Hademe'den para alınmıyordu ama Şef biraz daha çok para aldığından hepimizin okuduğu gazeteyi de o alıyordu.

Özel eğlencelerimiz de en aza indirilmişti. Sinemaya ayda bir kez gidiyor, herkesin değişik bir film görmesine özen gösteriyorduk; öğleden sonraları da dairede filmleri birbirimize anlatıyor, böylece hiçbir yeni filmi kaçırmamış oluyorduk. Dama, satranç gibi zihinsel oyunları tercih ediyorduk; böylece hem çok para gitmiyor hem de esnemekten kurtuluyorduk. Saat beşle altı arası oynardık, o saatlerde pek yeni dosya gelmezdi, çünkü pencerede beşten sonra getirilen 'iş'lerin kabul edilmeyeceğini belirten bir duyuru vardı. Bu duyuruyu o kadar sık okumuştuk ki sonunda kimin uydurduğunun içinden çıkamadığımız gibi, bu 'iş' denen şeyin de ne olduğunu kesinlikle anlayamamıştık. Arasıra birisi gelir 'iş'inin numarasını sorardı. Dosyasının numarasını verirdik, o da rahatlamış giderdi. 'İş', örneğin bir dosya olabiliyordu demekki.

Aslında hayatımız pek de kötü değildi. Zaman zaman Şefimiz kendini, ticaretle karşılaştırıldığında böyle bir devlet dairesinde çalışmanın birçok iyi yanları olduğunu açıklamaya zorunlu hissederdi; bazılarımız artık başka türlü düşünmek için yaşının epey ilerlemiş olduğunu aklımızdan geçirirdik ya, o başka...

Şefin öne sürdüğü kanıtlardan biri güvenlikti : Kovulmama güvenliği. Bu işin olması için bir Senatörler Toplantısı yapılması gerekiyordu, oysa hepimiz bilirdik ki Senatörler Bakanlcı işleri

(*) Çörek.

olduğunda bile öyle kolay kolay toplanamazdı. Yani bu konuda Şef haklıydı. Güvenliğimiz vardı. Tabii başka bir güvenliğimiz de vardı; aylıklarımızın hiçbir zaman peşin parayla bir pardesü alacak kadar artmayacağını bilmenin güvenliği. Ama kendi de palto alacak durumda olmayan Şef, bizim ya da onun işi eleştirmemizin zamansız olacağını düşünüyordu. Her zamanki gibi haklıydı elbette. Bu karar, dairemize hemen hemen kesin bir barış havası gibi çöktü, kendimizi küçük yazgılarımıza bıraktık, uykularımızı kaçırmamak için işi aldırmazlığa vurduk, ama bütün bunlar İkinci Memurun ansızın getirdiği haberlerle dağıldı. Kendisi Bakanlıkta bir Başmemurun yeğeniydi, sözde Amcası (dikkatli, saygılı bir tavırla konuşuyordu) bizim dairenin yeni bütçesinden konuşulduğunu duymuştu. İlkönce kimin ya da kimlerin bizim bütçemiz üzerine konuştuğunu bilmediğimizden, belli durumlar için sakladığımız alaycı, geniş gönüllü bir gülümseme yerleştirdik dudaklarımıza, sanki İkinci Memur biraz kaçıkmış ya da bizi aptal yerine koyduğunu biliyormuşuz gibilerden... Ama, İkinci Memur bunları söyleyenin Bakan Sekreteri yani Bakanlığın *alma prenses*'inin ta kendisi olduğunu söyleyince, yetmiş pesoluk hayatlarımızda bir şeylerin değişmekte olduğunu hemen hissediverdik, sanki görünmez bir el o gevşemiş vidayı sonunda sıkıştırmış, bütün o bağnazlığımız, kendi kabuğuna çekilmişliğimiz bir tekmede yıkılmıştı.

Beni sorarsanız, ilk düşündüğüm ve söylediğim şey 'dolmakalem' oldu. O ana kadar bir dolmakalem satın almak istediğimi bilmiyordum. İkinci Memurun haberleri önümüzde o parlak geleceği açar açmaz, eh, büyük küçük her istek karşılandığına göre ben de gönlümün bir köşesinde yatan isteklere yönelmiş, bula bula üzerine adım oyulmuş kara, gümüş kapaklı bir dolmakalem bulup çıkarmıştım. Bu istek hayatımın hangi döneminde içime kök salmıştı, bunu ancak Tanrı bilir.

Derken Başyardımcının bir bisikletten söz ettiğini duydum ve gördüm, Şef'in dalgın, eskimiş ayakkabılarının topuklarını incelediğini, daktilolardan birinin de sevecen bir ilgiyle beş yıldır kullandığı çantaya baktığını gördüm. Birdenbire hepimizin çeşitli tasarılarımızı tartışmaya başladığımızı da gördüm, ötekilerin ne dediğine pek aldırdığımız yoktu, yalnızca bu bas-

tırılmış, varlığından bile habersiz olduğumuz düşler için bir açık kapı bulmak ihtiyacındaydık. Güzel haberi kutlamak üzere, bir öğleden sonra ortak hesaptan para çekip pasta alma kararları verdiğimizi de *gördüm* ve duydum.

Bu — pastalar — ilk adımdı. Bunu Şefin kendine aldığı ayakkabılar izledi. Şefin ayakkabılarından sonra on taksitte ödenmek üzere benim dolmakalemim alındı. Benim kalemin ardından İkinci Memurun pardösüsü, Başdaktilonun çantası, Başyardımcının bisikleti, geldi. Birbuçuk ay sonra hepimiz borca girmiş, ne yapacağımızı bilmez durumdaydık.

İkinci Memur daha başka haberler de getirmişti. Herşeyden önce, yeni bütçe tasarısı, Bakanlık Sekreterliğinden karar bekliyormuş. Sonra böyle değilmiş, diye bir söz çıktı. Sekreterliğe gitmemişmiş. Gelirler Dairesindeymiş. Gelirler Şefinin görüşlerine başvurmak gerekiyormuş ama kendisi hastaymış. Hepimiz Şefin sağlığı konusunda kaygılandık, hepimiz onu tanıyor, adının Eugenio olduğunu, bizim yeni bütçe üzerinde çalıştığını biliyorduk, ama sağlık durumunu her gün öğrenebilsek çok sevinecektik. Ne var ki bize ancak İkinci Memurumuzun Amcasından gelen can sıkıcı haberler lâyık görülüyordu. Gelirler Dairesi Şefi gittikçe kötülüyordu. Bu memurun hastalığı süresince çok acılı günler yaşamıştık, öyle ki öldüğü gün ömür boyu şiddetli astımdan çekmiş bir akrabaya duyduklarımızı duyduk, artık onun için üzülmek zorunda olmamanın verdiği bir çeşit avuntu... Aslında bencilcesine mutluyduk, çünkü onun ölümü, ondan boşalan yere sonunda bizim bütçemizi hazırlayacak birisini atamaları demekti.

Don Eugenio'nun ölümünden dört ay sonra yerine yeni bir Gelirler Şefi atadılar. O öğleden sonra satrançı bir yana bıraktık, çay ve yönetimle ilgili işler de kaldı... Şef "Aida"dan bir arya mırıldanmaya başladı, biz de — bundan ve her şeyden ötürü — öyle sinirlendik ki vitrinlere bakmak için bir ara dışarı çıkmak zorunda kaldık. Döndüğümüzde bizi kötü bir şok bekliyordu: Amca, bütçemizin Gelirler Dairesiyle hiçbir alışverişi olmadığını öğrenmişti. Yanlışlık olmuştu. Aslında Sekreterlikte de değildi. Bütün bunlar ufkumuzun epey bir kararması demekti. Eğer bütçenin gerçekleşmesi Gelirler Dairesine

bağlı olsa tehlike çanları çalmayacaktı. Hepsi bir yana, Şefin hastalığından ötürü bu zamana kadar bütçe üzerinde hiç çalışılmadığını da öğrendik. Ama bütün bu geçen zaman süresince bütçe gerçekten Sekreterlikte idiyse Sekreterliğin başı olan Şef Sekreterinin sağlığı yerinde olduğuna göre bu gecikmenin hastalık, sağlıkla ilgisi yoktu demekti, yani bu gecikme sonsuza kadar sürebilirdi.

İşin burasında kuşkularımız ciddleşme aşamasına girdi. Sabahları işe geldiğimizde birbirimize umutsuzca soruşturan gözlerle bakıyorduk. Önceleri, «Bir şey duyan var mı?» diye sormayı sürdürdük, sonra soru daha basitleşti : «Ne haber?» Sonunda soru kaşlar kalkarak sorulmaya başlandı. Hiç kimse bir şey bilmiyordu. Bilen olsaydı da, «bütçe Sekreterlikte inceleniyor»dan başka bir şey söyleyemezdi

O ilk haberi aldığımızdan bu yana sekiz ay geçmişti, dolmakalemim iki aydır bozuktu. Başyardımcının bisiklet serüveni kırık kaburgalarla sonuçlanmıştı. İkinci Yardımcının satın aldığı kitapların şimdiki sahibi bir Yahudiydi. Başmemurun saati günde on beş dakika geri kalıyordu, Şefin ayakkabıları iki kez onarılmıştı (birincide üstten dikilmiş, ikincide pençe konulmuştu), İkinci Memurun pardösüsünün cep kapakları ise yıpranmış ve kıvrılmıştı.

Bakanın bütçeyi bir kez daha sordurduğunu duyduk. Bir hafta sonra Sekreterlik, kendisine bir rapor gönderdi. Raporda ne dendiğini öğrenmek istedik ama Amca öğrenemedi, çünkü *çok gizli*ydi... Bunun son derece ahmakça bir şey olduğunu düşündük, bizim dairede, en üste konan ve kapaklarında *çok acele, çok önemli, kişiye özel* yazan dosyalar da ötekilerden farklı bir işlem görmezdi ki... Ama anlaşılan Bakanlıktakiler aynı fikirde değillerdi.

Çeviren : Güler Dikmen

JOAO GUİMARAES ROSA: (1908) Brezilyalı romancı ve kısa hikâye yazarı. 1956'da yayımlanan **Grande Sertao: Veredas**, cengelin romanıdır, bireyci, şiirsel bir üslupla yazılmıştır. Dil ustasıdır, James Joyce tarzında yenilik getiren bir yazardır. İki hikâye kitabı, bir de röportaj kitabı yayımlamıştır. «Nehrin Üçüncü Kıyısı» bir dergiden alınmıştır. Guimaraes Rosa, doktorluk öğrenimi görmüştür, diplomatlık yapmaktadır.

NEHRİN ÜÇÜNCÜ KIYISI

Babam, namuslu, düzenli, güvenilir bir adamdı; gençliğinden, çocukluğundan beri böyleymiş, Kendilerine sorduğumda, sözüne güvenilir kişiler böyle söyledi. Hatırladığım kadarıyla, başkalarından ne daha neşeli ne de daha hüzünlüydü. Ama pek konuşmazdı. Evi yöneten, gündelik tayınımızı dağıtan — kız kardeşime, erkek kardeşime ve bana — annemdi. Ama günün birinde, babam kendisine bir kano yaptırmaya kalkıştı.

İşin şakası yoktu. Sarı tahtadan, küçük, pruvada kürekçinin oturacağı bir tek yeri olan özel bir kano ısmarladı. — Kano bütünüyle el işiydi, yekpare tahtadan, sağlam, yirmi, otuz yıl suda kalmaya elverişli... Annem bu düşünceye karşıydı. Hiçbir zaman böyle işlere zaman harcamayan babam, avcılık ya da balıkçılık yapmayı mı düşünüyordu? Babam bir şey demedi. O zamanlar evimiz nehre daha da yakındı, arada çeyrek mil kadar mesafe vardı, bu noktada nehir iyice genişler, her zamanki gibi derinden, sessizce akardı. Öyle genişti ki karşı kıyıyı zor seçerdiniz. Kanonun hazır olduğu günü hep hatırlayacağım.

Babam ne neşeli ne de kaygılı bir tavırla şapkasını başına geçirip bizimle vedalaştı. Başka hiçbir şey söylemedi, yanına bir şey almadı, bize öğüt vermedi. Annemin olay çıkaracağını sanmıştık ama, o yalnızca hayalet gibi solmuş sararmış ayakta dikiliyor, bir yandan da dudaklarını ısırıyordu:

«Gidiyorsun,» dedi. «Orada kalacaksın. Bir daha hiç dönmeyeceksin.»

Babam karşılık vermedi. Bana sevecenlikle baktı, kendisiyle birkaç adım yürümemi rica etti. Annem kızar diye korkuyordum ama gene de onu izledim. Kafama takılan bir şey vardı, sordum: «Baba, ben de seninle gelebilir miyim, senin kanonda?» Bana bakmak için döndü, Allah'a emanet ol anlamında bir hareket yaptı ve elini sallayarak geri gönderdi. Gider gibi yaptım, ama ormanın başına yöneldim, gerçekten gidip gitmediğini öğrenmek istiyordum. Babam kanoya bindi, ipini çözüp kürek çekmeye başladı. Kano açıldı, uzun, ince bir timsah gibi yansıyordu suda.

Babam geri dönmedi. Hiçbir yere gitmiş değildi. Nehrin içlerinde dolaşma düşüncesini gerçekleştiriyordu. Kıyıya yanaşmıyordu, hep kanodaydı, hiç de çıkmak niyetinde değildi. Bu davranışın garipliği komşulara bir tehlike kokusu sezdirdi. Olanları duymayan kalmadı. Aile bireyleri, komşular, dostlar bu konuda konuşmak için biraraya geliyorlardı.

Zavallı annemiz utanç içindeydi, her şeyi çok sessiz karşılıyordu. O zaman herkes — hoş, bunu söyleyen çıkmadı ya — babamın deli olduğunu düşündü. Birkaçı, babamın cüzam gibi korkunç bir hastalığa tutulmuş, bu yüzden de ailesine hem yakın hem uzak, başka bir yaşama biçimine kendini mahkûm etmiş olabileceğini sanarak, babamın bir adağını yerine getirdiğini söyledi... Bazı kimseler — nehir boyundan gelen geçenler, kıyılarda oturanlar, hattâ karşı sahildekiler — türlü haberler getiriyorlardı, sözde babam gece gündüz hiç karaya çıkmıyor, yapayalnız nehirde kürek çekip duruyormuş. Annem ve akrabalarımız şu tahminde birleştiler: Kanoda sakladığı yiyecekler çok geçmeden bitecekti, o zaman ya karaya çıkıp bir daha dönmemecesine uzaklara gidecek — şu an için iyi bir hareket olurdu bu — ya da pişman olup artık ayrılmamak üzere evine dönecekti.

Yanılıyorlardı. Her gün dolaptan bir parça yemek çalıp babama götürme işini üstlendim; bu düşünce, babam gittiği gece, herkes nehir kıyısında ateş yakıp ateşin aydınlığında babama yalvarıp bağırırken aklıma gelmişti. Hemen ertesi gün

bir iki öteberiyle kıyıya indim; bir parça ekmekle bir hevenk muz... Aradan bir saat geçti, sonra durgun suyun üzerinde, hareketsiz duran kanonun dibinde oturduğunu gördüm. O da beni görmüştü ama ne yaklaştı ne de işaret etti. Yiyecekleri gösterip kıyıda bir oyuğa bıraktım; hayvanlar bulamazdı, yağmurdan, çiyden de korunurdu. Bir süre sonra annemin, yaptığımdan haberi olduğunu anlayınca çok şaşırdım, ama bilmezlikten geliyordu. Yiyecekleri benim bulabileceğim yerlere koyuyordu. Annem duygularını belli edecek kadın değildi.

Annem çiftliğe yardım etmesi ve işi düzene koyması için dayımızı çağırdı. Biz çocuklarla ilgilenmesi için de öğretmeni çağırdı. Bir gün de papazı, tören giysilerini giyip, kötü ruhları kovsun ve babamı trajik inadından vazgeçirip işinin başına dönmeye kandırsın diye nehir kıyısına gönderdi. Sonra gene annemin dileğiyle babamı korkutmak için iki asker geldi. Hiçbirinin bir yararı olmadı. Babam bazen açık seçik, bazen hayal meyal, kanosuyla uzaktan süzülerek geçiyordu, ama hiç kimseyi, kendisine dokunacak ya da kendisiyle konuşacak kadar yakınına yaklaştırmıyordu. O sırada iki gazeteci bir sandal kiralayarak, fotoğrafını çekmeye çalıştılar, başaramadılar : babam öbür kıyıya doğru bir yerlerde gözden yitip gitmiş, uzun otların arasında, millerce uzanan, yalnız kendi bildiği koylara dümen kırıp izini kaybettirmişti.

Alışmak zorundaydık, başka çare yoktu. Ama doğruyu söylemek gerekirse hiçbir zaman tam anlamıyla alışamadık. Kendim için konuşmak gerekirse, ister istemez her an babamı düşünüyordum, bu da geçmişi düşünerek hayıflanmama yol açıyordu. Nasıl dayanabildiğini anlamak çok güçtü : gece, gündüz, güneş, yağmur, sıcak, pus, yılın ortasındaki korkunç soğuk dalgaları, gidecek hiçbir yeri yoktu, başında haftalardır, aylardır, yıllardır o eski şapka; hayat farkında olmadan ilerliyordu. Sahillerin ikisine de yanaşmıyordu, adalara ve nehirdeki çamur yataklarına da... Yere, otlara ise hiç ayak basmadı. En azından, kanoyu, göremediğimiz bir adaya bağlayıp biraz uyuması gerekirdi. Ama ne bir ateş yanıyor, ne bir meşale parlıyor, ne de bir kibrit çakıyordu.

Yemeğe gelince, hemen hemen hiçbir şey yemiyordu. İncir ağacının kökleri arasına ya da taş oyuklarına bıraktığımız yiyeceklere bile pek seyrek el sürüyordu. Hiç hasta olmaz mıydı? Kanonun dümenini tuıan kolları hiç yorulmuyor, nehir kabardığında tek başına karşı koyuyor, her çeşit tehlikeye; hayvan leşlerini, ağaç köklerini sürükleyen akıntıya, alabora olmak tehlikesine göğüs geriyordu. Bir daha hiç konuşmadı. Biz de onunla hiç konuşmadık. Yanızca onu düşündük. Babam hiç unutulmayacaktı. Eğer unutmuş gibi görünüyorsak bu yalnızca birdenbire yeniden uyanmak içindi, anısı hâlâ bizimleydi, bütün öteki korkularımıza sinmişti.

Kızkardeşim evlendi. Annem düğün istemedi. İyi bir yemek olduğunda babamı hatırlamaya alışmıştık; evimize çekilip, geceden, şu soğuk, yağmurun insanın yüzüne çarptığı amansız gecelerden korunduğumuzda da; ellerinden başka yardımcısı olmayan babamsa küçük bir kâseyle kanosuna dolan suları boşaltıyordu. Bazen bir tanıdık, gün geçtikçe daha çok babama benzediğimi söylüyordu. Ama onun saçının sakalının birbirine karıştığını biliyordum, tırnakları uzamıştı, hasta ve zayıftı, güneşten kararmıştı. Uzun saçlarıyla bir hayvana benzediğini biliyordum, ona arasıra bıraktığımız kumaş parçalarına rağmen hemen hemen çıplaktı.

Bizimle her türlü bağını koparmıştı, sevgi yok muydu? Ama ne zaman birisi beni iyi bir davranışımdan ötürü övse; «Bana bunu babam öğretti.» dememem sevgi ve saygıdandı; çünkü bu tümüyle gerçek değildi, gerçek yararına söylenmiş bir yalandı. Eğer bizi artık gerçekten hatırlamıyorsa ve artık bizimle olan her türlü bağını koparmışsa, niçin nehrin yukarısına, aşağısına, öbür yanlarına, uzağa, onu hiç bulamayacağımız yerlere gitmiyordu? Bunun cevabını sadece o biliyordu. Kızkardeşimin çocuğu olunca, babama torununu göstermekte diretti. Hepimiz nehrin kıyısına indik. Güzel bir gündü. Kızkardeşim gelinliğini giymişti. Küçük bebeği kollarında taşırken kocası da ikisine şemsiye tutuyordu. Seslendik ve bekledik. Babam görünürlerde yoktu. Kızkardeşim ağladı. Hepimiz birbirimize sarılarak ağladık.

Kız kardeşim kocasıyla birlikte uzak bir yere taşındı. Erkek kardeşim de gidip bir kentte yaşamaya karar verdi. Zamanın akışı içinde her şey değişiyordu. Sonunda, kız kardeşimle oturmak üzere annem de gitti... Gözle görülür derecede yaşlanmıştı. Hepsi gitti, bir ben kaldım. Evlenmeyi düşünemiyordum bile. Hayatın yükü omuzlarıma çökmüştü. Babamın nehrin ıssızlığındaki gezilerinde bana ihtiyacı olduğunu biliyordum, ama nedenini hiçbir zaman açıklamadı. Ben gerçekten öğrenmek isteyip de soğa sola sormaya başladığımda, bir bilen, babamın kanosunu yapan adama açıldığını söyledi. Ama adam çoktan ölmüştü. Hiç kimse bilmiyor, hiç kimse bir şey hatırlamıyordu artık. Yalnızca, hiçbir anlam taşımayan uyduruk söylentiler vardı : sözde, ilk seller bastığında sanki yağmur hiç durmayacak gibiymiş, herkes dünyanın sonu geldi diye korkuyormuş. Babamın Nuh gibi, Tanrı tarafından seçildiğini ve kanosunun da yine Tanrı tarafından gönderildiğini söylemişler. Bunların hepsini ben daha yeni duyuyordum. Babamı hiçbir zaman kınayamadım. Sonra benim de saçlarıma ak düşmeye başladı.

Ağzımı açtığımda hep hüzünlü sözler söylerim ben. Niçin böyle kendimi suçluyordum? Durmadan sürüp giden tek şey babamın yokluğu ve nehir-nehir-nehirdi; hep, hep, sonsuza doğru akıp gidiyordu... Yaşlılığın gelip çatması çoktandır belimi bükmüştü; bu hayat yalnızca bir bekleme zamanıydı. Artık hastalıklarım da vardı, bunalım dönemlerim, bakkınlığım, romatizma ağrılarım... Ya o? Neden? Çok acı çekmiş olmalıydı. Artık yaşlı bir adamdı, er geç gücünü yitirmeyecek miydi, kano alabora olacak, ya da yönetiminden çıkıp akıntılarda sürüklenecek, millerce öteye, kükreyen, zorlu çavlanlara kapılacak, köpüren sulara devrilecek bu da onun ölümü olacaktı. İnsanın yüreği burkuluyordu. Huzurum kalmamıştı, kalbim hep onunlaydı. Ne olduğunu bilmediğim bir suç işlemiştim, bilincimde kanayan bir yara vardı. Eğer olaylar başka türlü gelişseydi, bilebilecektim. Yavaş yavaş bir düşünce oluşturuyordum.

Gecikmemeli. Ben deli miyim? Hayır; bizim evde deli lafı edilmezdi; yıllardır da edilmemişti. Hiç kimseyi delilikle suçlamazdık. Ya hiç kimse deli değildir, ya da herkes. Kalktım

oraya gitt'm. Bir mendil aldım, sallamak için. Duyularımın egemenliğindeydim. Bekledim. Sonunda, süzülen bir gölge göründü, dümende oturuyor, bağırsan duyacak kadar yakında. Birkaç kez seslendim, bütün biriktirdiklerimi söylüyordum, yüreğim patlayacak gibi oluyor, sesim çatallaşıyordu :

«Baba, artık yaşlı bir adamsın. Yapmak istediğini yaptın. Geri dön artık, sürdürmene gerek yok. Geri dön, hemen şimdi, ne zaman istersen, eğer ikimiz de razıysak, senin kanodaki yerini ben alacağım.»

Sözlerimi bitirdiğimde içim rahatlamıştı.

Beni duydu, ayağa kalktı, küreği suya bıraktı, dediğimi onaylarmış gibi bana doğru gelmeye başladı. Birdenbire ta içimden ürperdim : küreği sallamadan önce kolunu selam verir gibi kaldırmıştı — bunca yıldan sonra ilk kez. Hiçbir şey yapamadım... saçlarım dehşetle diken diken oldu, deli gibi kaçıyordum. Arkamdan geliyor gibiydi : Mezar ötesinden. Bütün kalbimle bağışlanmayı diledim.

Buz gibi bir korku kıskıvrak yakalamıştı beni; hastalandım. O günden sonra onunla ilgili bir şey duyulmadığını biliyorum. O ödleklikten sonra artık erkek denir mi bana? Eskisine hiç benzemeyen birşeyim artık, susmam gerek. Artık çok geç, biliyorum, şu dünya denen çöplükte sürdürdüğüm bu hayatı yarıda kesivermekten korkuyorum. Ama hiç değilse o zaman, ölüm anında cesedim sonsuza doğru uzun kıyılar boyunca akan suların üzerinde yol alan küçük bir kanoya uzatılsın isterim; sonra Ben, nehir-yukarı, nehir-aşağı, nehrin içinden giden Ben — Nehir.
Ben-nehir.

Çeviren : Güler Dikmen

GUILLERMO CABRERA INFANTE : (1929) Küba yazınının ünlü adlarından. Sinema eleştirmeni. Ayrıca Küba Sinematek'inin kurucusu. 1959-1961'de yayımlanan «Lunes de Revolucion» adlı yazın dergisinin yayımcısı. Altmış öyküsünü **Barışta Olduğu Gibi Savaşta da** adlı bir derlemede toplamış. 1965'te **Üç Hüzünlü Kaplan** adlı romanı Barselona'da yayımlanmış ve «Bibliotheca Breve» ödülünü kazanmış. Devrim sonrasında Castro'ya ters düştüğü için yabancı ülkelerde, önemli resmi görevlerde çalışmayı yeğlemiş. Londra'da yaşıyor, senaryo yazıyor. Türk sinema izleyicileri geçtiğimiz yıllarda Infante'nin senaryosunu yazdığı bir filmi izleme olanağı bulmuşlardı : Ölüm Noktası (Vanishing Point).

'BÜYÜK EBCO'DA

Yağmur yağıyordu: Eski, harap sütunların arasından şiddetle boşanıyordu. İkisi de oturuyorlardı, adam, gözlerini beyaz masa örtüsüne dikmişti.

Garson, alışılmamış bir nezaketle, ne istediklerini sormaya geldi. Adam, hiç olmazsa uygar diye düşündü : bu incelik kadın var diye olmalı. Kadına ne istediğini sordu.

Kadın başını menüden kaldırıp baktı. Sert, koyu renk kâğıttan yapılmış kapağın üzerinde, 'La Maravilla - Menü' yazıyordu. Şimdi, gözleri, parktan ve yağmurdan yayılan kar beyazı ışıkta daha açık renk görünüyordu. Adam, 'Vinci'nin zamana karşı koyan ışığı' diye düşündü. Kadının garsonla konuştuğunu duydu.

«Siz, efendim?» Garson şimdi de kendisine soruyordu. İşe bak! Gerçekten terbiyeli olmaya kararlı bu. Arkadaş hiç de kaba davranmıyor doğrusu :

«Basit bir şeyler. Etiniz var mı?

«Hayır, bugün yok. Cuma.»

Şu Katolikler. Kurallarıyla, nizamlarına saplantılı bir biçimde bağlıdırlar. Adam, bu konuyu kafasında şöyle bir evirip çevirdi.

«İstisnası yok mu?» diye sordu.

Garson; «Ne dediniz?» diye sordu.

«Bana kuzu pirzolası getirin. Izgara. Patates haşlaması. Ah, evet, siyah bira da.»

«İçecek bir şey ister misiniz?»

Bu konuda bahse girebilirdim. Bira istedi. Tam bir kadın gibi.

Yemeği getirirlerken, adam ona baktı. Değişik bir kadın olmuştu sanki. Kadın da, masa örtüsünün üzerinden ona baktı: Hiçbir zaman vazgeçmezsin, diye düşündü adam. Niçin bugün yorgun görünüyorsun? Görünmen gerekirdi.

Kadın: «Ne düşünüyorsun?» diye sordu, sesi garip biçimde yumuşak ve sakindi.

Bir bilsen... Konuştu:

«Hiçbir şey.»

«Beni mi inceliyordun?» diye sordu kadın.

«Hayır. Gözlerine bakıyordum.»

"Bir Yahudi yüzünde bir Hıristiyan'ın gözleri!" cümlesini alıntıladı kadın.

Adam güldü. Hafifçe canı sıkılmıştı.

«Yağmur ne zaman duracak dersin?» diye sordu kadın.

«Bilmiyorum,» dedi adam. «Belki bir yıl içinde. Belki de bir iki dakikada. Küba'da hiç belli olmaz.»

Hep böyle konuşuyordu: Sanki uzun bir yolculuktan henüz dönmüş, buraya sonradan gelmiş ya da sanki bir gezginmiş, buradan gelip geçen birisiymiş gibi. Aslında, Küba'dan dışarı adımını atmamıştı.

«Guanabacoa'ya gidebileceğimizi sanıyor musun?»

«Evet, gidebiliriz. Bilmiyorum, gitmeye değer bir şey var mı yok mu ama... Yağmur müthiş yağıyor.»

«Ya, öyle.»

Konuşmayı kestiler. Adam, harap sütunların ötesindeki parka, çakıllı yola, sarmaşıkların örttüğü eski kiliseye, üzerlerinde yağmur damlalarının pırıldadığı cılız ağaçlara bakıyordu. Kadının ona baktığını farketti.

«Ne düşünüyorsun? Birbirimize her zaman gerçeği söyleyeceğimize yemin ettiğimizi hatırla.»

«Ben sana gerçeği söyledim zaten.»

Kadın içini çekti. Önce dudaklarını ısırdı, sonra ağzını aşan irilikte laflar edecekmiş gibi, ağzını gereğinden çok açtı. Alışkanlıktan yapıyordu bunu. Adam ona bunu yapmamasını öğütlemişti, çünkü bir aktrise yakışmıyordu.

«Düşünüyordum..» Adam onun sözlerini duydu ve konuşmaya daha sonra mı, daha önce mi başladığını merak etti. «Seni niçin sevdiğimi bilmiyorum. Düşlediğim adamın tam tersisin, ama gene de sana bakabiliyor ve seni sevdiğimi hissediyorum. Çok sevecensin sen.»

«Teşekkür ederim,» dedi adam.

«Aman canım!» dedi kadın sinirli bir tavırla. Gene masa örtüsüne, ellerine ve boyasız tırnaklarına baktı. Uzun boylu ve narindi; geniş, kare dekolteli giysinin içinde güzel görünüyordu. Aslında göğüsleri küçüktü ama göğsünün çıkık kemik yapısı, göğüslerini sanki daha büyükmüş gibi gösteriyordu. Uzun, süslü bir inci gerdanlık takmış, saçlarını başının üzerinde toplamıştı. Dudakları dolgun, pürüzsüz ve çok pembeydi. Hiç boyanmamıştı, yalnızca gözlerine, onları daha iri ve parlak gösteren bir rimel sürmüştü. Alınmıştı, yemeğin sonuna kadar bir daha konuşmadı.

«Yağmur durmuyor.»

«Durmuyor,» dedi adam.

«Başka bir şey ister misiniz?» dedi garson.

Adam ona baktı:

«Hayır, teşekkür ederim,» dedi kadın.

«Ben kahve ve puro istiyorum.»

«Peki,» dedi garson.

«Evet, hesabı lütfen.»

«Peki efendim.»

«Puro içecek misin?»

«Evet,» dedi adam. Kadın purodan hoşlanmazdı:

«Beni kızdırmak için içiyorsun.»

«Biliyorsun, onun için değil. İçiyorum çünkü hoşuma gidiyor.»

«İnsanın her hoşuna gideni yapması iyi değildir.»

«Bazen iyidir.»

Adam ona baktı ve gülümsedi. Kadın da gülümsedi:

«Bak, olanların hiç olmamış olmasını dilerdim.»

«Niçin?»

«Ne demek niçin? Öyle istiyorum da ondan. Her şeyin çok kolay olduğunu mu sanıyorsun?»

«Hayır,» dedi adam. «Tam tersine, her şey çok zor. Ciddiyim. Hayat, karmaşık ve zor. Her şey zor.»

«Yaşamaya devam etmek zor,» dedi kadın. Adam, onun düşünce çizgisini izleyebiliyordu. Kadın, gene o eski konunun üzerindeydi. Başlangıçta, kadın, yalnızca ölümden söz ederdi, bütün gün, durmadan. Sonra, adam ona ölüm düşüncesini unutturmuştu. Ama dün, daha doğrusu dün gece, kadın gene ölümden söz etmeye başlamıştı. Adamın konuyu tatsız bulduğu yoktu, sadece ölümün edebi yönleriyle ilgiliydi daha çok ve ölüm hakkında ne kadar düşünse de, konuşmaktan hoşlanmazdı. Özellikle, onunla.

«Ölmek, hiç sorun çıkarmaz,» dedi sonunda kadın. Adam, şimdi düşüncelerini ele verdiğini düşündü, sokağa baktı. Yağmur hâlâ yağıyordu. Adam, 'tıpkı Raşamon gibi' diye düşündü. Bütün istediğimiz, yaşlı bir Japonun gelip; "Anlamıyorum... anlamıyorum..." demesi.»

Yüksek sesle: «Anlamıyorum,» diyerek bitirdi konuşmasını.

«Neyi anlamıyorsun?» diye sordu kadın. «Benim ölümden korkmadığımı mı? Sana korkmadığımı hep söyledim.»

Adam gülümsedi.

«Mona Lisa'ya benziyorsun,» dedi kadın. «Hep gülersin.»

Adam, kadının gözlerine, açık göğsüne, ağzına baktı ve hatırladı. Hatırlamayı severdi. Hiçbir şey, hatırlamaktan iyi değildi. Bazen olayları, yalnızca onlardan, tekrar dönebileceği kadar uzaklaştıktan sonra, ilginç bulduğunu düşünürdü. Şimdi olduğu gibi: özellikle bu an: onun gözleri, uzun kirpikleri, gözlerinin sarı-zeytin rengi, masa örtüsünden yüzüne yansıyan ışık, gözleri, dudakları: söyledikleri sözcükler, onun sesinin sakin ve sevecen tonu, dişleri, dilini ağzına şöyle bir değdirip sonra çabucak çekiverdiğini anlar; mırıldayan yağmur, çın çın eden bardaklar, tıngırdayan tabaklar, çatallar, bıçaklar, nerden geldiği belirsiz uzak, anlaşılmaz bir müzik; puronun dumanı; parktan yayılan nemli, temiz hava; bu andan hatırlayacakları-

nın tam tamına böyle olacağı düşüncesi onu çok heyecanlandırmıştı.

«Gidelim,» dedi.

«Ama hâlâ yağıyor,» dedi kadın.

«Öğleden sonra ve akşam da sürecek. Zaten saat üç olmuş. Neyse, araba var.»

Arabaya koştular, bindiler. Adama, küçük arabanın içindeki hava onu boğacakmış gibi geldi. Dikkatle yerleşti, motoru çalıştırdı.

Eski Havana'nın kıvrımlı sokaklarını, eski, güzel evleri geçtiler ve geride bıraktılar; evlerin bazıları acımasızca harap olmuş ve terkedilmişti, sonra araba parkları, demir kıvrımlarla süslenmiş balkon parmaklıkları, kocaman, sağlam, güzel gümrük binası, Muelle de Luz ve Alameda de Paula, kusursuz bir öykünme, yarı Roma tapınağı gibi görünen Paula Kilisesi, kent duvarının uzanıp gidişi ve tepesinde büyüyen ağaç, Tallapiedra ve kükürtle çürümenin oluşturduğu pis kokusu, Elevado ve yağmurda hayal gibi beliren Atarès Kalesi, kasvetli ve gri Paso Superior, aşağıda çaprazlamasına uzanan raylar, yukardaki elektrik kabloları, telefon telleri, en sonunda da anayol.

«Fotoğrafları tekrar görmek isterdim,» dedi kadın neden sonra.

«Şimdi mi?»

«Evet.»

Adam cüzdanını çıkardı ve ona uzattı. Kadın arabanın içindeki donuk ışıkta, fotoğraflara sessizce baktı. Cüzdanı ona geri verirken hiçbir şey söylemedi. Anayoldan ayrılıp da bir arayola girdikleri zaman konuştu:

«Niçin gösterdin bana bunları?»

«Sen görmek istedin de ondan tabii,» dedi adam.

«Şu an istemedim ki,» dedi kadın.

«Bilmiyorum. Sadistliğin depreşti galiba.»

«Hayır, bu da değil.» Kendini önemsemekti. «Kendini önemsemek ya da buna benzer bir şey. Bunu, beni bütünüyle avucuna almak için yaptın, kendini kandırıp, benim her şeyden öte senin olduğuma inandırmak için : eylemin, isteğin ve suçluluk duygusunun ötesinde. Özellikle suçluluk duygusunun.»

«Peki şimdi?»
«Şimdi günah içinde yaşıyoruz.»
«Hepsi bu mu?»
«Evet. Yeterli bulmuyor musun?»
«Ya suçluluk duygusu?»
«Onu daima hissedeceksin zaten.»
«Ya acı?»
«Onu da çekeceksin.»
«Ya zevk?»

Bu eski bir oyundu. Şimdi, kadının zevkin tam olarak nerede bulunabileceğini söylemesi bekleniyordu, ama o hiçbir şey demedi. Adam tekrarladı :

«Ya zevk?»

«Tadılacak zevk yok,» dedi kadın. «Günah içinde yaşıyoruz.»

Adam, küllüğün kapağını biraz çekti, sigarasını içine attı. Sonra onunla konuştu :

«Şu gözü aç.»
Kadın söyleneni yaptı.
«Bir kitap var içinde.. çıkar onu.»
Kadın söyleneni yaptı.
«Kitabın kapağını aç ve adını oku.»
Kadın söyleneni yaptı.
«Oku bakalım ne diyor.»

Kadın, büyük harflerle ne belirtildiğini gördü : **Nevroz ve Suçluluk Duyguları.** Sonra kitabı kapattı, gene göze koydu, gözü de kapattı :

«Neler hissettiğimi bilmek için bir şey okumaya ihtiyacım yok.»

«Ama,» dedi adam, «kitap sana nasıl hissettiğini değil, bu hisleri niçin taşıdığını anlatıyor.»

«Niçin böyle hissettiğimi çok iyi biliyorum, sen de biliyorsun.»

Adam güldü.
«Elbette biliyorum.»
Küçük araba sarsıldı, sonra sağa döndü.
«Bak,» dedi adam.

Önlerinde, solda, bembeyaz, nemli ve vahşi, küçük bir mezarlık, yağmurun altında pırıl pırıl parlamaktaydı. Tertemizliği, düzenliliği, insanın kafasından böcek, kurt, çürüme gibi düşünceleri silip atıyordu.

«Ne kadar güzel!» dedi kadın.

Adam yavaşladı.

«Niçin çıkıp biraz yürümüyoruz?»

Adam, biraz alaycı bakışlarla sözdü onu.

«Saatin kaç olduğunu biliyor musun? Dört olmuş bile. Parti bitince varacağız oraya.»

«Çekilmezsin,» diye homurdandı kadın.

Bu, kadının kişiliğinin öbür yanıydı; küçük bir kız. O, bir canavardı, yarı kadın, yarı çocuk. Adam, "Borges, onu fantastik yaratıklarına katmalıydı," diye düşündü. Çocuk-kadın. "Catoplepa"larla "amfibena"ların yanısıra.

Adam köyü görüp arabayı bir yol ayrımında durdurdu :

«Beyzbol alanının nerede olduğunu biliyor musunuz?» diye sordu birkaç kişiye. İçlerinden bir ikisi o kadar ayrıntılı tarif ettiler ki, kaybolacağını anladı. İkinci yolayrımında aynı şeyi bir trafik polisine de sordu.

«Buralılar da ne nazik değil mi?» dedi kadın.

«Öyledirler. Yaya ve atlı. Köleler, feodal bir efendiye karşı her zaman naziktirler. Günümüzde araba, atın yerini aldı.»

«Niçin bu kadar kibirlisin?»

«Ben mi?»

«Evet, sen.»

«Pek kibirli olduğumu sanmıyorum. Yalnızca insanların ne düşündüğünü biliyorum ve bunu söyleyecek kadar da yürekliyim.»

«Tek yürekli olduğun konu da budur zaten.»

«Belki.»

«Belki filan değil. Sen kendini bilirsin...»

«Tamam, bilirim. Seni daha başından uyardım, gerçi...»

Kadın döndü ve ona daha yakından baktı :

«Böyle korkak birini nasıl sevebiliyorum, bilmem,» dedi.

Gelmişlerdi.

Yağmurda, binaya doğru koştular. Adam, önce hiçbir şey olmayacağını sandı, çünkü yağmurdan bir şey duyulmuyordu — bazı şirket otobüsleri ve bir iki araba arasında — beyzbol formaları giymiş iki üç çocuktan başka kimseyi görmedi. Adam, içeri girdiği zaman kendini sihirli bir dünyaya girmiş gibi hissetti.

tepeden tırnağa beyaz giymiş yüz ya da iki yüz zenci vardı: beyaz gömlekler beyaz pantolonlar beyaz çoraplar ve onları siyahi aşçılar toplantısına gelmiş gibi gösteren beyaz kepler ve kadınlar da beyazlar giymişler ve aralarında bir iki beyaz kadın var davulların ritmine uymuş bir daire halinde dansediyorlar ve ortada iriyarı bir zenci var yaşlı ama hâlâ güçlü koyu renk gözlükler takmış öyle ki yalnızca beyaz dişleri ayin giysisinin bir parçası gibi görünüyor yere uzun tahta bir bastonla vuruyor bastona sap yerine uzun saçlı bir zenci başı oyulmuş ve bu koyu renk gözlüklü zenci şarkı söyledi öbürleri cevap verdiler zenci 'olofi' diye bağırdı ve kutsal sözcük duvarlarda ve yağmurun içinde yankılanıncaya kadar sustu 'olofi' diye bağırdı tekrar sonra 'tendundu kipugulê' diye şarkı söyledi ve bekledi ve koro 'olofi olofi' diye tekrarladı ve bu garip çalkantılı hem de serin nemli havada zenci tekrar 'nani masongo silenbasa' diye şarkı söyledi ve koro 'nani masongo silenbasa' diye tekrarladı hafifçe boğazdan gelen kısık sesi 'sese maddiê silenbaka' diye şarkı söyledi ve koro 'sese maddiê silenbaka' diye tekrarladı ve tekrar

Kadın, adamın yanına yaklaştı ve kulağına fısıldadı:

"Yüce bir şey bu!"

Adam 'allahın belası tiyatro uslubu' diye düşündü ama gülümsedi çünkü onun soluğunu ensesinde hissediyordu ve çenesi de omzuna yaslanmıştı.

Zenci 'olofi' diye şarkı söyledi ve koro 'olofi' diye cevap verdi ve o 'tendundu kipungulê' dedi ve koro 'tendundu kipungulê' diye tekrarladı ve hep ritme ayaklarıyla uyarak ve bir daire biçiminde sürekli dönerek kapalı bir grupta ölüye şarkı söylediklerini ve dua ettiklerini biliyorlardı böylece ölü sonsuz bir hareketsizlik içinde dinlenebilecekti ve henüz yaşayanlar da rahat edebileceklerdi öncülerinin 'olofi' demesini bekleyecek-

lerdi çünkü o zaman onlar da 'olofi' diyebilirlerdi ve tekrar 'sese maddiê' duasına başlayabilirlerdi

«Olofi, onların dillerinde Tanrı demektir,» diye açıkladı adam.

«Ötekiler ne demek?»

Adam, "olofi'nin anlamını açıklamak zorunda olmam yeterince kötü zaten" diye düşündü.

«Onlar, ölüye söylenen ilahilerdir. Ölüye, huzur içinde dinlenmesi için şarkı söylerler.»

Kadının gözleri merak ve heyecanla parladı. Adamın kolunu yakaladı. Dans devam ediyordu, döne döne, yorulmaksızın. Genç yaşlı hepsi bir. Bir adam önü baştan aşağıya düğmelerle kaplı beyaz bir gömlek giymişti.

«Bak,» dedi kadın adamın kulağına. «Gömleğinde yüzlerce düğme var.»

«Şşş,» dedi adam, çünkü o, başını kaldırıp bakmıştı.

'silenbaka bica dioko bica ndiambe' ve zenci bastonunu yere ritmik olarak vurdu ve yüzünden kollarından süzülen iri ter damlaları gömleğinin lekesiz beyazlığında koyu renk izler bıraktı ve koro onun arkasından tekrar 'bica dioko bica ndiambe' dedi ve ortadaki adama yakın öbür öncüler dansediyorlar ve koronun cevabını tekrarlıyorlardı ve koyu renk gözlüklü zenci 'alın onu!' diye mırıldandığında onlardan biri 'olofi sese maddiê sese maddiê' diye şarkı söyledi ve koro 'sese maddiê sese maddiê' diye cevap verdi bu arada koyu renk gözlüklü zenci bastonunu yere vurdu ve gene beyaz bir mendille terini sildi

«Niçin beyazlar giyiyorlar?» diye sordu kadın.

«Saflık ve lekesizlik tanrısı Obbatalà'ya tapınıyorlar.»

«Öyleyse ben Obbatalà'ya tapınamam,» dedi kadın şaka niyetiyle.

Ama adam, ona eleştiren gözlerle baktı ve:

«Saçmalama,» dedi.

«Gerçek bu. Saçma değil ki.»

Kadın, ona baktı sonra dikkatini zencilere yöneltti, önce üstü kapalı söylediklerini açıkladı:

«Ayrıca bana yakışmaz. Beyaz giyemeyecek kadar solgun tenliyim.»

ve onun tarafındaki başka bir zenci müziğe uyarak sallandı ve ne olduğu belirsiz bir şey müziğe karşı çıktı ritmi parmaklarıyla gözleriyle böldü gözlerini olabildiğince iri iri açtı ve onlara tekrar gösterdi ve tensel olanı vurguladı ve gövdesinin ilintisiz mekanik hareketleri gene de bir üst güç tarafından ele geçirilmişe benziyordu ve artık söylenen şarkılar duvarlara çarpıp geri dönüyordu ve 'olofi olofi sese maddiê sese' bütün yapıyı doldurdu ve beyzbol alanında dinleyen ve onlara ait bir şeye katılmak istemiyorlarmış gibi görünen iki zenci çocuğa da ulaştı ve öteki izleyicilere de ulaştı ve bira bardaklarının ve arkadaki barda bulunan bardakların da sesini sürükledi basamaklara indi ve beyzbol alanındaki küçük gölcüklerin aralarında dansetti ıslanmış tarlalarda yayılışını sürdürdü yağmurun içinden uzaklardaki palmiye ağaçlarına ulaştı sonra vahşi kırda daha da ilerledi uzaklardaki tepelerin zirvelerine ulaşmak onları örtmek ister gibiydi ve sonra daha yüksek perdeden 'olofi olofi bica dioko bica dioko ndiambe bica ndiambe ndiambe y olofi y olofi y olofi' ama tekrar 'sese maddiê' ama tekrar 'sese maddiê' ama tekrar 'sese' ama tekrar 'sese'

Adam, parmaklarını kocaman kulaklarına sokmuş Melez'i göstererek :

«O adamı gönderiyorlar,» dedi.

«Sahi öyle mi?» diye sordu kadın.

«Elbette. Bu, yalnızca müziğin uyutucu etkisidir, ama onlar bunun farkında değiller.»

«Ben de bir parça etkilenmiş olabilir miyim, ne dersin?»

Adam ona, etkilenmiş olabileceğini, bu ritmin onu da sarhoş edebileceğini söylemeden önce, onun gidip zencilere katılacağından korktu, bu yüzden de :

«Sanmıyorum. Bu müzik, yalnızca cahiller içindir, senin gibi İbsen'i, Çehov'u okumuş, Tenessee Williams'ı ezbere bilen insanlar için değil.»

Kadın kendini hafifçe gururu okşanmış hissetti, ama gene de :

«Bana hiç de cahil görünmüyorlar,» dedi. «İlkel, kabul ama cahil değil. İnanıyorlar. Ne senin ne de benim inanamayacağımız bir şeye inanıyorlar ve inançlarının ardına düşmüşler, o-

inancın kurallarına göre yaşıyorlar, o'nun için ölüyorlar, sonra da ölülerine törensel şarkılar söylüyorlar. Bu bence olağanüstü bir şey.»

«Çalnızca batıl inanç,» dedi adam bilmişçe. «Barbarca, uzak, yabancı bir şey, Afrika kadar yabancı, geldiği yer kadar yani. Bütün ikiyüzlülüğüne karşın gene de Katolikliği yeğlerim.»

«O da uzak ve yabancı,» dedi kadın.

«Evet ama İncil, Saint Augustine, Saint Thomas, Saint Terasa, Haç'ın Saint John'u ve Bach'ın müziği var...»

«Bach protestandı,» dedi kadın.

«Farketmez. Bir Protestan, geceleri uyuyamayan bir Katoliktir.»

Adam, şimdi kendini daha rahat hissediyordu, çünkü bu davulların, şarkıların, dansların üzerinde konuşabilecek kadar akıllı olduğunu düşünüyordu, içeri girdiği zaman duyduğu korkuyu da yenmişti.

ve 'sese' ama tekrar 'sese' ve 'olofi sese olofi maddiê olofi maddiê maddiê olofi bica dioko bica ndiambe olofi olofi silenbaka bica dioko olofi olofi sese maddiê maddiê olofi sese sese ve olofi ve olofi ve olofi olofi'

Müzik, şarkı ve dans birdenbire durdu ve iki üç zencinin, Melez'i, gözleri parlayarak, nasıl kollarından yakaladığına ve başını sütunlara vurmasını engellediğine tanık oldular.

«Gitti,» dedi adam.

«Gönderildi demek istiyorsun yani?»

«Evet.»

Hepsi onun çevresine toplandılar ve odanın bir ucuna taşıdılar. Adam, iki sigara yaktı ve birini kadına uzattı. Adam, sigarasını bitirince duvarın öbür yanına geçti izmariti ıslak tarlalara fırlattı ve zenci kadınların, onlara doğru geldiklerini o zaman gördü.

«İzin verirseniz efendim,» dedi zenci kadın.

«Elbette,» dedi adam, neye izin vermesi gerektiğini bilmeden.

Yaşlı zenci kadın hiçbir şey söylemedi. Altmış ya da yetmiş yaşında olabilirdi. "Ama, zencilerin yaşı hiçbir zaman kes-

tirilemez," diye düşündü adam. Kadının yüzü küçük, kemikleri düzgündü; derisi bumburuşuktu, ağzıyla gözlerinin çevresinde parlıyordu, ama çıkık elmacık kemiklerinin ve çenesinin çevresinde gergindi. Gözleri parlak, neşeli ve bilgeydi.

«Bağışlayın efendim,» dedi zenci kadın.

«Nedir istediğin?» dedi adam ve "Benden biraz para sızdırmak istediğine eminim" diye düşündü.

«Genç hanımla konuşmak istiyoruz,» dedi zenci kadın. "Demek ki onu daha kolay etkileyebileceğini düşünüyor. Doğrusu da bu, çünkü ben sadaka vermekten nefret ederim."

«Elbette!» dedi adam biraz gerileyerek, tedirgin olmuştu, zenci kadının gerçekten ne istediğini merak ediyordu.

Adam, kadının önce dikkatle dinlediğini, sonra meraklı bakışlarını yaşlı zenci kadının yüzünden ayırarak yere yönelttiğini gördü. Konuşmayı bitirdikleri zaman adam yanlarına geldi.

«Çok teşekkür ederim, efendim,» dedi yaşlı zenci kadın.

Adam, elini mi uzatsın, hafifçe eğilsin mi, yoksa gülümsesin mi bilemiyordu. Sonra:

«Bir şey değil. Ben size teşekkür etmeliyim,» demekte karar kıldı.

Adam kadına baktı ve birşeylerin değiştiğini anladı.

«Gidelim.» dedi kadın.

«Niçin? Daha bitmedi ki. Altıya kadar sürüyor. Güneş batıncaya kadar şarkı söylüyorlar.»

«Gidelim,» dedi kadın gene.

«Ne oluyor?»

«Lütfen, gidelim.»

«Tamam, gidelim. Ama, önce bana ne olduğunu söyle. Ne oldu? O yaşlı zenci karı ne dedi sana?»

Kadın onu, dostça olmayan bir bakışla süzdü:

«Senin deyimin'e, *o zenci karı* çok büyük bir insan. Çok yaşamış, çok öğrenmiş ve doğrusunu istersen, bana da bir şey öğretti.»

«Sahi mi?»

«Sahi.»

«Peki, öğretmen hanımın söylediği şeyin ne olduğunu öğrenebilir miyim?»

«Hiç!»

Kadın, Obbatalà'ya inananlar arasında, o zarif nezaketiyle kendine yol açarak, kapıya yöneldi. Adam onu kapıda yakaladı :

«Bir dakika,» dedi adam. «Seni buraya ben getirdim.»

Kadın, hiçbir şey söylemeden onun koluna girmesine izin verdi.

Adam, arabanın kapısını açarken bir oğlan geldi ve :

«Hey, bayım, bize hakem olur musunuz? Bu ne arabası? Alman mı?» dedi.

«Hayır, İngiliz.»

«Renault değil demek?»

«Hayır, M.G.»

«Tam benim söylediğim gibi,» dedi çocuk memnun bir gülümsemeyle ve arkadaşlarına katıldı.

Hep aynı şey, diye düşündü adam. Teşekkür etmek yok. Ortalığı bunlar doldurdu.

Yağmur durmuştu, hava tertemizdi. Adam anayola çıkan dönemeci buluncaya kadar arabayı dikkatle sürdü. Kadın susmayı sürdürdü, adam aynaya baktığında onun ağladığını gördü.

«Durup arabanın üstünü örteceğim,» dedi adam.

Arabayı yolun kenarına çektiğinde küçük mezarlığın yakınında durmuş olduğunu gördü. Arabanın üstünü örterken, kadının ensesini öpmek istedi ama kendini başka zamanlar ne kadar uyarılmış hissetmişse şimdi de o kadar tiksinmişti.

«Ağlıyor musun?» diye sordu.

Kadın yüzünü kaldırdı ve ona bakmadan gözlerini gösterdi. Gözleri kuru ama çok parlaktı, kenarları hafifçe kızarmıştı :

«Ben hiç ağlamam sevgilim. Tiyatrodan başka yerde.»

Adam incinmişti, hiçbir şey söylemedi.

«Nereye gidiyoruz?» dedi adam.

«Eve.» dedi kadın.

«Emin misin?»

«Sandığından daha çok eminim,» dedi kadın. Sonra gözü açtı, kitabı çıkardı ve ona döndü :

«İşte, bak,» dedi kısaca.

Adam baktığı zaman, kadının ona iki portre uzattığını gördü — biri gülümseyen, ciddi bakışlı kadının, biri de iri gözlü ciddi bakışlı, gülümseyen küçük oğlanın, stüdyoda çekilmiş fotoğraflarıydı — ve kendisinin bu fotoğrafları hiç düşünmeden aldığını farketti.

«Sende kalsın isterim.»

Çeviren : Güler Dikmen

BİR LİSTECİ İÇİNİ DÖKÜYOR

Listeler coşturur beni. Ne yazık' ki duygularımı böyle dile getirmek zorundayım, yoksa şöylesini kat kat yeğlerdim:

Listeler
coşturur
beni

Sakın kimse bu basamaklı bildirimimi sıralanış özelliğini listelerden alan ama aslında insan yapısı bir yazın aracı olan, dahası adına şiir denilen o usandırıcı temrinle karıştırmasın.

Beni pek tanımayanlar, ya da daha tanımayanlar, bu çıldırtıcı dikey okuma parçalarına beslediğim tutkuya kaş çatanlar (ya da çatabilecekler) için şu kadarını yazıya dökmek isterim doğrusu; yüzyılımızın "yazın" devlerinden çoğu

a Yeats
b Hemingway
c Auden
gibi
sözgelimi

yazın karşısında listelere öncelik tanıdıklarını açık yürekle belirtmişlerdir — Cortes'inkilerden daha az yüce listelere bile.

1 Yeats
2 baştanberi
3 üstelik
4 vazgeçilmez
5 bir

6 tiryakilikle
7 en
8 sevdiği
9 okumanın
10 tarifeler
11 o.duğunu
12 itiraftan
13 kaçınmamıştır

(Görülüyor ki, listelere minüskül harflerle sayılar ekledim, aman şiir sanılmasınlar! Boş inanlara kapılanlar, biçimsel açıdan kaçınılmaz olan son sayıyı saymazlıktan gelebilirler.)

Yüzyılımızın Fitzgerald'ının en güzel sayfaları, büyük çöküşlerle biten birtakım partilere gelen konukların adlarıyla doludur, liste halinde, Hemingway de acemi yazarlara yarış belletenleri incelemelerini öğütlemiştir — bu yatay yazarın verip verebileceği en iyi öğüttür bu. Doğuştan listeci Auden ise yalnızca tren tarifeleri için değil "her çeşit liste" için yükseltmiştir sesini.

Daha bir toparlanmam ya da diyelim ki çekingenliğimi atmam gerekirse (ya da düşmanlarımın deyişiyle tutarsızlığa düşmem) bendeniz de aşağı kalmayacak bir başyapıt hazırlığını sürdürüyorum, bir tek listeden oluşacak. Şimdiye kadar tasarladığım bölümde

(
19:15
Köknarlar Korusu
Kraainem
Brüksel
Belçika
Batı Avrupa
Avrasya
Yeryüzü
Güneş Sistemi
Samanyolu
Evren
)

çeşitli engeller — izleğimin çokboyutluluğu, savımın uçsuz bucaksızlığı, kişilerin dökümündeki güçlükler gibi romana özgü kısıtlamalar — dileklerimin gerçekleşmesini engelledi.

Önümde, yol gösterecek soylu birtakım örnekler var yine de — Telefon Rehberi, Davar Damga Kılavuzu, İspanyol Kraliyet Akademisi Sözlüğü gibi — beni yüreklendiren. Ve bütün yaratıcılar gibi zaman zaman — özellikle sabahları — kapıldığım kuşkuları bir yana bırakırsak (hele gazetelerin baş sayfalarının değişik başlıklar altında her gün aynı kalıpla önümüze sürülen can sıkıcı haberlere ayrıldığını, küçük ilanların, eğlence çizelgelerinin ve ölüm ilanlarının ta arka sayfaların kilerlerinde çürüdüğünü gördüğümde), galiba bu erkencilik kötürümlüğünü atlattım ve ereğime doğru birkaç adım attım.

Geçenlerde kısacık bir tez yazmıştım, şimdilik adı Gelardino Tutanağı; Habil ile başlıyor. Şimdiye kadar yayımlanmamasının nedeni, kağıdın inceliği, kalemimin sızıntı yapması ve sürekli yazı makinesi kullanmamın getirdiği fiziksel ve kafasal bitkinliktir.

Birkaç orta uzunlukta liste hazırladım bu arada, burnu havada görünmeyi göze alarak diyebilirim ki hiç de kötü olmadılar. (Elbette, yanılgıya düşmüş daha da kötüsü, sığ sayılmaktansa alçak gönüllülükten yana günah işlemeyi yeğlerim.)

Bir de Yüzeysel Özet bitirdim, ardından Kusursuz Özet gelecek — daha yüce ereklere göz diken, uzun süredir kafamda evirip çevirmeme karşın son biçimi bir türlü veremediğim, daha doğrusu bölümler arasında sürekliliği nasıl sağlayacağımı kestiremediğim bu yapıtın az biraz Thomist'çe* havası da elimi kolumu bağlıyor.

Ama asıl başyapıtım hiç kuşkusuz iki tutkumu birleştirir nitelikte olacak — eksiksiz listelerle eski çağlar tarihi. Hemen yayımlanmayacak gerçi, yine de bazı bölümleri Resmi Gazete' de Aktüalite'de, Sayım ve Sicil İşleri bildirilerinde, yani seçkin okura seslenen az satışlı organlarda yayımlanacak. Bu İn-

(*) Thomas Aquinas ve yandaşlarının dogmatik felsefesine uyan. (Ç.N.)

Başta beni nasıl coşturdularsa
cılsel dökümlerin göğüsler kabartan meyvesi — beğenime uygun, dahası yaraşır biçimde — Sümer Özeti adını taşıyacak. Yapıtımı tasarlar ve geliştirirken nice kereler kuduğum *Yaradılış* metni bana büyük ölçüde yol gösterdi.

Kutsal Kitap'a bu göndermeyi yaparken o sansürler günlemi, kitaplar sultanı yapıta, Sayılar Kitabı'na bir bağlılık andı içmeden geçmeyeyim. Şu kusursuz dizeleri görür görmez gözlerim yaşlarla doluyor :

14 Buhurla dolu on şekellik bir
altın kaşık :
15 Yakılan takdime olarak bir genç boğa,
bir koç, bir yıllık bir erkek kuzu :
16 Suç takdimesi olarak bir erkeç;
17 Ve selâmet takdimeleri kurbanı olarak
iki öküz, beş koç, beş erkeç, birer
yıllık beş erkek kuzu

Başta beni nasıl coşturdularsa

bir daha
bir daha
bir daha
hadi bir kez daha
ve bir kez daha da
bir daha
bir daha
bir daha
bir daha!

Hep bir kez daha coşturabilirler! Ya şunların coşturuculuğuna ne buyurulur — aynı sayılar kitabından alınma şu dizeler, belki daha da soylu, daha da dokunaklı :

20 Buhurla dolu on şekellik bir
altın kaşık:
21 Yakılan takdime olarak bir genç boğa,
bir koç, bir yıllık bir erkek kuzu:

22 Suç takdimesi olarak bir erkeç:
23 Ve selâmet takdimeleri kurbanı olarak
iki öküz, beş koç, beş erkeç, birer
yıllık beş erkek kuzu

Ne yoğun bir güzellik bu! Ne yaman bir ses çeşitliliği! Nasıl İncilsel ve o nedenle tanrısal oluyor şu kaçınılmaz, vazgeçilmez inciler! Böyle dökümlere kalkışılmıyor günümüzde!

Günümüzde, aşağıdaki şu dizelerin, çok farklı ama aynı kertede dokunaklı şu dizelerin benzerleri de döktürülmüyor —

26 Buhurla dolu on şekellik bir
altın kaşık:
27 Yakılan takdime olarak bir genç boğa,
bir koç, bir yıllık bir erkek kuzu:
28 Suç takdimesi olarak bir erkeç:
29 Ve selâmet takdimeleri kurbanı olarak
iki öküz, beş koç, beş erkeç, birer
yıllık beş erkek kuzu

— biraz ilerdeki şu ustalıklı dizelerin benzerleri de, ki deminkilerin hakkını yemek pahasına onları aşağıya alıyorum :

80 Buhurla dolu on şekellik bir
altın kaşık:
81 Yakılan takdime olarak bir genç boğa,
bir koç, bir yıllık bir erkek kuzu
82 Suç takdimesi olarak bir erkeç:
83 Ve selâmet takdimeleri kurbanı olarak
iki öküz, beş koç, beş erkeç, birer
yıllık beş erkek kuzu

Bu çeşit listeleri ta Kıyamet Günü'ne kadar döktürebilirim, hattâ daha sonra da — o kutlu günde onların yazarı o ölümsüz ve adı belirsiz İbrani'yi kucaklama olanağı bulurdum belki, parmakuçlarımdan yaşlar fışkırarak, ve fihristlerim, sayma işleminden yalnızca sayısal şiiri değil eskatologya bulgularının özünü de yaratan kitabın listeleriyle sapır sapır. Evet, Sayılar Kitabı benim otağımın tanrısıdır!

Kutsal Kitap'ta, sayıp-dökmenin duyguya ve kılı kırk yaran listelere taze kan verdiği başka kitaplar da vardır tabii: sözgelimi ezbere bildiğim Levililer. Ayrıca öyle anahtar bölümler vardır ki, daha karmaşık ve örtük olmalarına karşın aydınlatıcı özelliklerini hiç yitirmemişlerdir: Yeşu'nun yendiği kıralların topraklarının dağıtımı; birkaç sayfa sonra, Güney Filistin kentlerinin listesi ve elbette ki Yaratılış Kitabı'nın Sayılar'da yeniden karşımıza çıkan, hele Tarihler Kitabı'nda tam bir açımlamalar cinnetine varan göz kamaştırıcı soy ağaçları:

1 Adem, Şit, Enoş,
2 Kenân, Mahalalel, Yared,
3 Hanok, Metuşelah, Lamek

Daha ne? Bu listeleri sıralamak,

listeler
içindekiler
yoklamalar
tutanaklar
kataloglar
çizelgeler
taslaklar
dökümler
yıllıklar
cetveller
sayımlar
sayımlar
bilançolar

İncilsel kuşakların ormanını gözden saklayan soyağaçlarını — yalnızca dizmek bile birbirinin ardısıra — kuru bir toplama yapma, dikey okuma sütunları dikme sınırını kat kat aşan bir tattır, hele hele düşgücümüzü ondalıklar neşesine, eritici hazza ulaştırmada.

Ne yazık ki Tevrat'ın ışığında her şey yozlaşmış görünüyor. İncil — Vahiy Kitabı kadar aydınlatıcı bir kitap olmasına karşın — üzücü eksiklerle dolu. Homeros listelerini ise hiç an-

mayalım daha iyi, çünkü Kutsal Kitap listelerini yüksek sesle okuduktan sonra bunlara göz atmak, Tufan'ı atlatıp camdan sulusepken gözlemeyi andırıyor: «Biotia'lılara Peneleus'u, Leitus'u, Arkhesilaus'u, Prothoeon'u ve Klonius'u yolladılar. Hyrie'nin, kayalık Aulis'in, Skoneus'un, Skolus'un, dağlık Etoneus'un, Thespeia'nın, Graia'nın topraklarıyla Mykalessus düzlüklerini kalkındıranları; Harma'da, Eilesion'da, Erythrae'de oturanları; Eleon'u, Hyle'yi, Peteon'u, Okalea'yı, Medeon'u dolduranları...»

Bunlar alıntılanmaya da değmez, çünkü dağlara, tepelere, tümseklere yapılan göndermeler yatay bir okuma olmaktan öteye gidemez. Odysseia'ya gelince, onu hepten unutmak daha iyi. Ağır akışlı Homeros-kantosu, listelenmeye elverişli her olanağın kıyısından dolanır, onun yerine kendini sıkıcı, ağdalı bir lirikliğe, kösnül birtakım ara bölümlerle coşumsu serüvenlere adar, ilk kez roman yazan birinin kapılacağı bütün özentilere yani.

Vergileus, Troia'nın konumundan, savaştan, yağmadan ve kırımdan daha dişe dokunur şeyler çıkarır — gerçekten silahların, askerlerin, nice kahraman adlarının, safların, cenklerin, yara çeşitlerinin ölüm ve talan türlerinin listelenmesi açısından eşsiz bir konudur bu, üstelik çapul ve fidye dökümleriyle gözler önüne kıskanılası bir olanak sermektedir. Gelgelelim öteki Klasik yazarlar da Homeros kadar soluksuzdurlar, liste döktürmeye en yatkın durumları değerlendirmede bile yetersiz kalırlar. Satyricon, Trimalchio'nun yemeğinin duyumsal cömertliğini cılız notlarla geçiştirir. O güzelim şölende hesabı verilecek ne etler ,parmakla sayılacak ne mezeler, kayda geçirilecek ne yemişler varken, bunlar sunuluş sıralarıyla özel zaman anmalarıyla, hem de pezevenk çerezleriyle sofraya gelirken, Petronius'un sayısal bir sekteye uğraması ne içler acısıdır! Konukların listesi bile Pantagruelsi oranlara ulaşacakken. Soyluluklar Arabulucusu'nun Ibrani olmamasına nasıl yanmayalım!

Aynı saptama Plutarch ile Suetonius için de geçerli, birincinin Yunanlı ılımlılığı ötekinin Romalı gösterişi ile aynı kapıya çıkar. Yalnız Tacitus, kendi adının anlamını yalanlamış, hiç mi

hiç çekinmeden ne konsül, ne prokonsül, ne soysop, ne hanedan adları sayıp dökmüş ve böylelikle benim kıpır kıpır listeci gözlerimde büyük bir tarihçi katına yükselmiştir.

Şu anda zengin kitaplığımdaki değerli kitapların tümü üstünde durmak istemiyorum. Apaçık ortada, kendi özel listeci tapınağımda yazına hiç bulaşmamış yalın hesap işlemlerini kâfir öykülemelere yeğliyorum. Kabasaba öyküleme örneklerinden kutsal sığınağımda bulunmasına rıza gösterdiğim tek ürün, «Gargantua *ile* Pantagruel»in tek nüshasıdır, sayısallık yetersizliği gösteren bölümleri çıkardım kitaptan, geriye o görkemli Rabelais listeleri kaldı. Yine de kitaplarım arasında ortalama okumalara seslenenlerden de var birkaç tane; dostlarımla, arşivlerin, dosyaların, irili ufaklı evrakın, defteri kebirlerin labirentinde yolunu yitirmeksizin çalışma odamı bulabilen olmadık bir konuğu ağırlamak adına bulunduruyorum onları.

Şu kadarını açıkça söyleyebilirim, bu tür dostlarla tanışlar son günlerde sayıca çok azaldılar, öylesine az kaldılar ki artık adlarının kısacık bir listesini çıkarmak bile içimden gelmiyor. Sol elimin üç parmağı bu iş için yeter de artar bile. Doğrusu, bunu ben istedim: listelerin güzelliğine duyduğum saygıyı paylaşmadıklarına tanık olduğum kişilerle bağlarımı tek tek kesip attım.

Bu gibi kişilere duyduğum kesin kayıtsızlık konusunda önceden uyarılmamış olanların entellektüel yeteneksizliğini tartmada hiç şaşmaz bir yöntemim vardır. Böyle biri — birkaç ikindi ardarda — kapmı aşındırmaya başlarsa, eline hemen bir telefon rehberi (engin kolleksiyonumdakilerden herhangi birini ya da bir listecide ancak ortalama bir erdem sayılan sabrını sınamak üzere belki bir İsveç kılavuzu), bir yıllık da ta ilk sayısından bu yana İngiltere'den *getirttiğim Ordu ve Donanma* Mağazaları kataloglarından birini tutuştururum. Konuğum bu haz pınarlarını küçümsemeye kalkışırsa, yalnız bu nedenle, ona duyduğum küçümseme eşit bir düzeye alçalır ve hemen canımın sıkıldığını belirtmenin yolunu bulurum.

Şu evim, gün günden daha kusursuz bir sığınağa, bir arşive dönen yuvam tam bir raflar okyanusu oldu; hele bir zamanlar beni yararsız eşyaları atmaktan alıkoyan son kaygıla-

rımdan kurtulduktan sonra — toprakları bol olsun! — evet, işlevselin baş tansığına yer açıldı.

raflar raflar raflar raflar raflar
raflar raflar raflar raflar raflar
raflar raflar raflar raflar raflar
raflar raflar raflar raflar raflar
dolusu :

telefon rehberi
turist kılavuzu
yolculuk broşürü

liste
program
bülten
şehit listeleriyle
savaş günlükleri

nalbur
yayınevi
kitapçı

tanıtıları

tıp yıllık'arı
bitkibilim yıllıkları
mekanik yıllıkları

ve saire
ve saire
ve saire
ve saire
ve saire

ve daha soyut birtakım yapıtlar — listecilik sanatının saf örnekleri

Reklamcılar Yıl'ığı
Kataloglar Kataloğu
Listeler Listesi

gibi ve Sakson yazınının yüceliğine erişilmez yapıtı: *Kıyamet Kitabı*.

Artan zamanlarımda, dünyayla bağlantı kurmak amacıyla (dünyaya bir sıla özlemi duymuyorum aslında, bir tek okul anılarını dışta tutarsak, sabah erkenden görkemli bir kalk borusuyla, sonra yoklamayla, daha doğrusu her çocuğun «Burada!» haykırışının yanısıra gelmeyen öğrencinin adının — bir uğur gözetircesine üç kez yinelenmesiyle! — başlayan günleri), televizyonu açıyorum, tıpkı sıradan bir ölüm'ü gibi, günlük programları, adları ve yayın saatleriyle gözden geçiriyorum. Sonra hemen kapatıyorum, arkadan gelecek imgeler, o akıp giden listelerin fosforlu anısından aldığım doyulmaz tadı bozabilir kaygısıyla.

Arasıra yemeğe çıktığım oluyor. Bir türlü kurtulamadığım bir alışkanlık bu; evde yerken en güçlü iştah-açıcıdan, yemek listesinin usulca açılışından yoksun kalıyorum çünkü. Bir «menü» kolleksiyonum da var ama hiçbir şey, bilinmeyen bir yemek listesi görme şaşkınlığının yerini tutamaz — bu yüzden de yeni, dahası yepyeni lokantalar arıyorum hiç usanmadan.

Sinemaya da giderim, en çok da sürekli gösterimleri severim. İki film birden oynuyorsa, ki hemen her zaman iki film oynatılır, ikisinden birinin sonuna yetişmeye çalışırım. Böylelikle, serüvenlerin ve uğursuz raslantıların ölümcül sonucunu sıkıntıyla beklerken kaçırdığım o yalınkat öyküler, en sonda çıkan oyuncular ve rol dağılımı listeleri üstüne uzun uzun düşünmenin, tanıtma yazılarına bakarken ayılıp bayılmanın her dem taze tadını elimden alamaz, Kutsal Kitap'ın başlangıcını andırır o güzelim başyazı alfabesi.

Sokaklarla caddelerin yatay dünyasına daldığımda da hiçbir şey, gökdelenleri gözlemek, onları, yukardan aşağıya taranacak bir pencereler listesi olarak düşünmek kadar tad veremez bana, tabii ki bir de gelişigüzel ama teker teker garlara, otobüs garajlarına, havaimanlarına uğramayı, yolcu rehberlerini, varış-kalkış saatlerini, uçuş sayılarını incelemeyi saymalıyım: tanıtıcı nitelikleriyle listelerin dikey dünyasının büyüsü ve şaşkısıyla uyumlu her türlü tarifeyi kısaca.

Listeciliğin bu ana katedrallerindeki görevli (bir anda halden anlar bir memurun tanrısal kalıbına bürünür ve ben ona aynı kardeşlik örgütünün üyesi kimliğiyle gizli bir selam sarkıtırım) bir ara teleksler, hesap makineleri, hesap defterleri arasındaki asıl yaratıcı uğraşını bırakır, gizli yolcu listelerine göz atmama izin verir ve ben duygu ve yükümle tirtir titreyerek, gözlerim bir yukarı bir aşağı kayarak, büyük bir coşkuyla, ürpermelere bırakırım kendimi; bu öyle bir nöbettir ki ne toplayan gözlere yerleşir ne sayan dudaklara, gizemli sesler merdiveninin çeşitli düzeylerini tırmanarak, adım adım yukarlara koşarak bir liste oluşturur ki mutluluğun ta kendisidir.

Çeviren: Tomris Uyar

JUAN CARLOS ONETTİ : (1909) Uruguay'da doğdu. Edebiyat alanında kendini ilk gösterişi, ödül kazanan bir romanıyla oldu: **Tierra de Nadi;** Buenos Aireslilerin köksüzlüğünü ve yabancılaşmalarını konu edinir. Bir süre Buenos Aires'te yaşadı ve burada birçok roman ve hikâyeler yayımladı: **Para Esta Noche** (1943), **La Vida Breve** (Buenos Aires 1950), **Un Sueno Realizado y Otros Cuentos** (Montevideo 1951), **Los Adioses** (Buenos Aires 1954), **El Astillero** (Buenos Aires 1961), **Juntacadaveres** (Montevideo 1964), **El İnfierno Tan Temido** (Montevideo 1962). Kendi kuşağının birçok yazarları gibi, Onetti, yerel renge çok bağlı olan hikâye geleneğini yıkmış, ağırlığı insan ilişkilerine vermiştir. En karakteristik hikâyeleri, bir kadınla erkeğin birbirlerine çektirdikleri incelikli zihinsel işkenceleri yansıtır. Onetti'nin karakterleri, acı çekerek bir çeşit bilgeliğe ererler.

HOŞ GELDİN BOB

Şurası kesin: her gün biraz daha yaşlanacak, ona Bob diye seslenildiği; sarı saçlarının şakaklarına döküldüğü zamandan çok uzaklaşacak, gülümsemesi, parlak gözleri de solacak, odaya sessizce girdiği, bir selam mırıldandığı, elini kulak hizasına götürerek salladığı, sonra elinde bir kitapla piyanonun yanındaki bir lambanın altına oturduğu, ya da yalnızca sessiz, bizden uzak, kendi düşüncelerine dalıp oturduğu, bizi bir saat, yüzünde tek bir adele kıpırdamadan izlediği, arada bir sigarasının açık renk giysisinin yakasına dökülen külünü silkmek için parmaklarının duruşunu değiştirdiği o günler de geride kalacak.

Artık kendisi de — şimdilerde ona Robert diyorlar, çabucak sarhoş oluyor, öksürürken kirli eliyle ağzının kapatıyor — o biradan başka şey içmeyen, en uzun akşamlarda bile iki bardağı aşmayan, kulübün barındaki müzik dolabına almak için masasının üzerinde bir yığın bozuk para bulunan Bob'tan çok uzakta. Hemen her zaman yalnız caz dinler, yüzü uykulu, mutlu ve solgun, geçerken beni selamlamak için başını bile kaldır-

maz. orada bulunduğum sürece beni gözleriye izler, dayanabildiğim sürece, bu şiddetli bir horlamayla, en ince bir alayın birleştiği mavi gözler hiç zorlanmaksızın üzerime dikilirdi. Cumartesileri yanında başka bir delikanlı, en az kendisi kadar azgınca genç birisi olur, heyecanlı heyecanlı mimar olunca sahilde kurmayı düşlediği uçsuz bucaksız kent üzerinde konuşurlardı. Önünden geçtiğimi görünce kısaca selamlamak için konuşmasını yarıda keserdi. Sonra dönüp arkadaşına gülümseyerek ağzının köşesinden birşeyler söylerken gözlerini benden hiç ayırmaz, arkadaşı da sonunda gözlerini dikip bana bakar, onun yorum ve alaylarını sessizce tekrarlamakla yetinirdi.

Arada benim de kendimi güçlü hissettiğim, dönüp ona bakmaya çalıştığım olurdu: Elimi çeneme dayayıp, içki bardağımın üzerinden, sigaramın dumanlarını savurarak gözümü bile kırpmadan, uzak, biraz hüzünlü bir anlatımı amaçlayan yüzümden dikkati hiç eksiltmeden ona bakardım. Bob o zamanlar Inés'e çok benzerdi; kulüpteyken, Bob'un yüzünde Ines'ten bir şeyler bulurdum, dahası, belki de bir akşam onun yüzüne Ines'e baktığım gibi bakmış olabilirim. Ama hemen her zaman Bob'un gözlerini unutmaya çalışmışımdır. Onu görmemek için arkamı dönmüş, masamdakilerin ağzına bakmışımdır, bazen de, bende olduğunu sandığından öte bir şeyler, belki onun kişiliğine yakın bir şeyler olduğunu anlasın diye sessiz ve hüzünlü bir tavır takınırdım. Bazen iki kadeh içki içerek güçlenir, sonra da düşünürdüm: «Git de bunları küçük kız kardeşine anlat, Bob, sevgili çocuk.» Düşünür ve masamda oturan kızların ellerini okşardım ya da şu veya bu konuda alaycı bir varsayım ortaya atar, iyice abartırdım, o zaman onlar gülerler, Bob da duyardı.

Ama ben ne yaparsam yapayım Bob'un ne tavrı ne de duruşu en küçük bir değişiklik göstermezdi o sıralar. Bardaki numaralarımı farkettiğinin tek kanıtı olan bir olay hatırlıyorum. Bir gece onların evinde, oturma odasındaki piyanonun yanında Ines'i bekliyordum, o sırada Bob geldi. Boğazına kadar düğmeli bir pardösü giymişti, elleri cebindeydi. Başını eğerek beni selamladı, sonra çevresine bakındı ve beni o baş sallayı-

şıyla sıfıra indirgemişçesine odada ilerledi. Masanın yanında, halının üzerinde, sarı lastik ayakkabılarıyla bir aşağı bir yukarı gezindiğini görebiliyordum. Parmağıyla bir çiçeğe dokundu; masanın bir ucuna oturup vazoya bakarak sigara içmeye başladı. Telaşsız profili bana dönüktü, başı hafifçe eğik, yüzü gevşek ve düşünceliydi. Düşüncesizlik ederek — piyanoya yaslanmış duruyordum — sol elimle tuşlardan birine dokundum ve aynı tınıyı üç saniyede bir tekrarlayarak öbür tuşlara da basmaktan kendimi alamadım, bir yandan da ona bakıyordum.

Ona karşı kinden ve utançla karışık bir saygıdan başka şey duymuyordum. Korkakça bir azgınlıkla evin sessizliğinde tuşlara vurmayı sürdürdüm, ama birdenbire durdum, bütün bunların dışındaydım sanki, merdiven başında ya da kapının oralarda durmuş, ona bakıyor, onu duyumsuyormuş gibiydim. Bob ise sessiz, dalgın, yanıbaşında sigarasının titreyerek yükselen incecik dumanıyla oturuyordu. Yarı karanlık odada üç saniyede bir orta parmağımla pes perde tuşuna vururken kendimi upuzun, kaskatı, oldukça gülünç buluyordum. Birdenbire kafamda bir düşünce çaktı; ben bu gürültüyü ne idüğü belirsiz bir kabadayılıktan değil, aslında onu çağırmak için yapıyordum, her titreşimin sonunda parmağımın inatla vurguladığı o güçlü, boğuk nota başka ne anlama geliyordu ki? Sonunda bulmuştum, onun amansız gençliğinden, hoşgörü, anlayış istemek için başvurduğum tek sözdü o nota işte. İnes yanıma gelmek için, yukarıdaki yatak odasının kapısını çarparak kapayana kadar kıpırdamadan olduğu yerde durdu Bob. Sonra doğruldu, hiç acelesiz, piyanonun öbür ucuna doğru yürüdü, dirseğini dayadı, bana bir an baktı, sonra, kışkırtıcı bir gülümsemeyle sordu: «Bu gece ne istiyorsun? Süt mü, viski mi? Selâmete ulaşmak mı derdin, yoksa bilinmeyene dalıvermek mi istiyorsun?»

Ne bir karşılık verebildim, ne de ağzını burnunu dağıtabildim. Tuşlara vurmayı bıraktım, elimi yavaşça piyanodan çektim. Uzaklaşırken; «Peki tamam, belki de o an aklına ne eserse onu yapacaksın,» dedi. O sırada Ines de yarı yola gelmişti.

Düello üç dört ay sürdü. Akşamları kulübe gitmekten kendimi alamıyordum — o sıralar bir de tenis turnuvası olduğunu

hatırlıyorum — çünkü ne zaman kulüpte bir süre görünmesem, Bob dönüşümü gözlerinde daha da artan horlama ve alayla selamlar, sonra da mutlu bir sırıtışla sandalyesine iyice yerleşirdi.

Ines'le olduğunca çabuk evlenmekten başka bir çözüm bulamadığım an gelip çatınca, Bob ve oyunları değişti. Kız kardeşiyle evlenmeye ihtiyacım olduğunu nasıl öğrendi, ben de bu ihtiyacı olanca gücümle nasıl benimsedim bilmiyorum. Bu tutkulu ihtiyaç, geçmişi de geleceği de bastırmıştı. O zaman Bob'u görmedim bile. Ama çok geçmeden o sıralarda nasıl değiştiğini hatırlama fırsatı buldum: çoğu defa bir köşede dikilip dişlerimin arasından ona sövgüler yağdırdım, o zaman yüzünün alaycı ifadesi yok olur, bana ciddi ciddi, açıkça birtakım hesaplar yaparak bakardı, tehlikeyle yüzyüze gelmiş ya da karışık bir işe çatmış biri, kendi gücüne göre engeli ölçüp değerlendirmeye çalışan biri gibi... Ama artık bunu önemsemiyor, dahası onun hareketsiz, durağan yüz çizgilerinde bana ilişkin bazı temel ögelerin anlaşıldığını farketmeye başlıyor, Ines'le evlenme yolundaki yürekten ihtiyacımın açığa çıkardığı olumlu davranışların, yılların, olayların ötesinden beni ona yaklaştırdığını seziyordum.

Sonraları akşamı beklediğini gördüm. Ama bunu ancak, Bob'un yalnız başıma oturduğum masaya gelip bir el işaretiyle garsonu kovduğu akşam anladım. Ona bakarak, bir an bekledim. Kaşlarını oynattığı zaman ne kadar da Ines'e benziyordu, bir de burnunun ucu, tıpkı Ines gibi, konuştuğunda hafifçe yassılıyordu. Hemen; «Ines'le evlenmeyeceksin,» dedi. Ona bakıp gülümsedim, sonra gözlerimi başka yere çevirdim. «Hayır, onunla evlenmeyeceksin, çünkü kesinlikle evlenmemeni isteyen biri varsa bu iş önlenebilir.» Gene güldüm. «Birkaç yıl önce,» dedim, «bu söylediklerin beni Ines'le evlenmek için can atmaya kışkırtırdı. Oysa şimdi öyle ya da böyle farketmez. Söyleyeceklerini sonuna kadar dinleyebilirim ama. Bana açıklamada bulunmak istiyorsan eğer...» Başını kaldırdı, bana sessizce bakmayı sürdürüyordu, belki birtakım hazır cümleleri vardı da söylemek için benim cümlemi bitirmemi bekliyordu. «Eğer onunla evlenmemi niçin istemediğini söylemek istersen.» diye

yavaşça konuşmamı sürdürdüm ve duvara yaslandım. Birdenbire bana ne yoğun, ne kararlı bir nefret duyduğunu anladım. Yüzü solgundu, dudaklarında zorlama, gergin bir gülümseme vardı.

«Aslında bunu iki bölüme ayırmak gerekir,» dedi. «Bir gecede bunca şeyi çözümlemek kolay değil. Ama birkaç sözcükle de açıklanabilir. Onunla evlenmeyeceksin, çünkü sen yaşlısın, o genç. Otuzunda mısın, kırkında mı, bilmiyorum. Farketmez. Ama sen olgun bir adamsın, başka bir deyişle bir yıkıntı, yaşıtın olan bütün adamlar gibi. Bazı kuraldışı kişiler için konuşmuyorum.» Sönmüş sigarasını attı sokağa, sonra gene bana baktı. Başımı duvara dayamış, beklemeyi sürdürüyordum. «Belli ki, senin de kuraldışı biri olduğunu sanmak için nedenlerin var. Ne bileyim, bu yıkıntıdan çok şey kurtardığına falan inanıyorsundur. Ama bu doğru değil.» Yüzümü başka yöne çevirip sigara içmeye başladım. Beni kaygılandırıyordu ama ona inanmıyordum. İçimde ılık bir nefret uyandırıyordu, ama Ines'le evlenme ihtiyacının bilincinde olduktan sonra, hiçbir şeyin beni kendi kendimden kuşkuya düşürebileceğini pek sanmıyordum. Hayır, işte aynı masadaydık, ben de onun kadar genç, pırıl pırıldım. «Bir yanlışlık yapıyor olabilirsin,» dedim. «Benim içimde yıkılmış olan bir şey söylesene.» «Hayır, hayır,» dedi çabuk çabuk. «O kadar da çocuk değilim. Oyununa gelmeyeceğim. Sen bencilsin, pis bir biçimde duyumsalsın. Pis işlere giriyorsun, seni olaylar sürüklüyor. Bir yere gittiğin yok, bir yere gitmek de istemiyorsun. Hepsi bu, sen yaşlısın, o genç. Onu senin yanında düşünemem bile. Ne cesaret seninki de...» Gene ağzını burnunu kıramadım, anlamazlıktan gelmeye karar verdim. Müzik dolabına gittim, düğmeye basıp, para attım. Yavaşça yerime dönüp, dinledim. Müzik çok gürültülü değildi; birisi uzun aralıklarla yumuşak sesle bir şarkı söylüyordu. Yanımda Bob, onun bile, onun gibi birinin bile Ines'in gözlerine bakmaya değmeyeceğini söylüyordu. «Zavallı çocuk,» diye kaygıyla düşündüm. İleri yaş dediği şeydeki en tiksinç unsurun, çürümenin en temel nedeninin, hatta çürümenin simgesinin hazır, ortamalı kalıplarla düşünmek, bütün kadınları kadın sözcüğünün kapsamına tıkmak, onları çok sığ bir deney-

den gelen hazır kavramlar altında uzlaştırıp üstünkörü, savruk bir genellemeye gitmek olduğunu söylüyordu. Ama, diye sürdürdü sözünü, deney sözcüğünü kullanmak bile doğru değil. Yaşlanıldığında deney diye bir şey kalmıyordu, alışkanlıklar, yinelemeler vardı, olayları benzer etiketler altında toplamak ve bir anlamda yeniden yaratmak için kullanılan yıpranmış, posası çıkmış adlar vardı. Aşağı yukarı bunlardı söylediği. Zavallı çocuk, bana, Ines'e dokunmaya, eteğinin ucunu, ayak izini bile öpmeye kendisinin de değmediğini söylediğinde, zihnimde neler canlandırdığını bir anlatsaydım, ne olurdu; düşer ölür müydü yoksa ben mi onu öldürürdüm merak ettim... Bir sessizlikten sonra — müziğin durması, makinenin ışıklarının sönmesi sessizliği daha da büyütmüştü — Bob; «Bu kadar,» dedi ve kalkıp gitti. Her zamanki kendine güvenen, ne çok hızlı ne çok ağır yürüyüşüyle bardan çıktı.

Eğer o akşam Bob'un çizgilerinde Ines'i görmüşsem, onun yüzündeki o kardeşçe benzerlik beni yanıltıp da Bob yerine Ines'i göstermişse, bu son defa olmuştur. İki akşam sonra Ines'le her zamanki gibi buluştuğumuz, sonra bir öğle buluşması için onu umutsuzca sıkıştırdığım da doğru — yararsız bir buluşmaydı, bütün söz ve davranışların yararsız olacağını biliyordum, bütün yalvarışlarım önceden hiç olmadığı ölçüde etkisiz kalacaktı — alanın mavi, büyük boşluğunda, o güzel mevsimin yapraklarının dingin yeşilliğinde yitmiştik...

O gece Bob'ın yüzünde de gördüğüm, Ines'in yüzüne özgü o hafif bulutlanma, bana karşı ve saldırı amacıyla da kullanılsa, gene de kızın saflığından, coşkusundan bir iz taşıyordu. Ama ben Ines'le nasıl konuşacaktım, ona nasıl dokunacak, nasıl inandıracaktım, son buluşmalarımızda birdenbire o kadar ilgisizleşmişti ki... Onu nasıl tanıyacak, dahası, nasıl çağıracaktım; bir evinde koltuğa dimdik kurulmuş kadına bakıyorum, bir de alandaki bankta oturana, iki değişik konum, iki değişik yer, ama aynı kararlı, sarsılmaz kaskatı kesilmişlik; boynu dimdik, gözleri uzaklarda bir kadın, ağzı gevşemiş, elleri kucağında. Ona baktım, cevabı "hayır"dı, çevresindeki hava da cevabın «hayır» olduğunu biliyordu.

Ines'in bu sonuca varması için Bob'un ona neler anlattığını hiçbir zaman bilemeyeceğim. Ne oldu bilmem, ama hiç yalan söylemediğinden eminim, aslında o günlerde, hiçbir şey — Ines bile — yalan söyletemezdi ona. Bir daha ne Ines'i ne de onun kaskatı kesilmiş boş bedenini görmedim... Sonra evlendiğini, artık Buenos Aires'te oturmadığını öğrendim. O zamanlar, duyduğum acıyla nefretin ortasında, Bob'u onun beni düşlediği gibi düşlemekten hoşlanır oldum: onda, Ines'te beni öldürme, bende Ines'i öldürme gücü vardı, bunu seçip çıkardım.

Şimdi, bir yıl kadar oluyor Bob'u hemen her gün görüyorum, aynı kahvede, çevresinde aynı kişilerle... Bizi tanıştırdıklarında — şimdilerde ona Robert diyorlar — geçmişin zaman sıralaması olmadığını, onda dünün on yıl öncesiyle birleştiğini anladım. Hâlâ yüzünde Ines'ten bir iki yıpranmış iz vardı, Bob'un ağzının bazı kıpırdanışları bana hâlâ kızın uzun bedenini, sakinliğini, kendi bilincinde olmayan yürüyüşünü, kırmızı bir kurdeleyle tutturduğu dağınık saçlarının arasından bana bakan değişmeyen mavi gözlerini hatırlatmaya yetti. Çok uzaklarda ve sonsuza kadar yitmişti, o canlılığını hiç eksiltmeden sürdürecek, bütünüyle kendine özgü, kendi özüyle uyum içinde kalacaktı... Ama Robert'in dış görünüşünün altına sızmak çok zordu, sözlerinin, mimiklerinin arkasındaki eski Bob'u bulup ondan nefret etmek zor işti. İlk karşılaştığımız öğleden sonra, saatlerce onunla yalnız kalmayı bekledim ya da birlikte çıksak da şunu bir dövsem, dedim. Hiç kıpırdamadan, sessizce, arada yüzüne şöyle bir bakarak, ya da kahvenin parıldayan camlarında Ines'i çağırarak, kurnazca, küçültücü cümleler düzenledim, konuşurken kullanacağım sabrı, sağlam ses tonunu bile seçtim. Bedenine ilk atacağım yumruğun yerini gözüme kestirdim. Ama alacakaranlıkta üç arkadaşıyla birlikte çıkıp gitti. Beklemeye karar verdim, onun yıllar önce beklediği gibi, varsın daha uygun bir akşam olsundu bu iş, tek başına olduğu bir akşam...

Onunla yeniden karşılaştığımızda, hiç sona ermeyeceğini umduğum bu ikinci dostluğa başladığımızda, ona herhangi bir biçimde saldırma fikrini aklımdan silip attım. Onunla ne Ines

ne de geçmiş konusunda hiç konuşmamaya kararlıyım, bütün olanları sessizce içimde yaşatacağım. Her öğleden sonra, Robert'in ve kahvedeki öteki tanıdık yüzlerin karşısında, yaptığım tek şey bu artık. Öfkem hep sıcak ve taze kalacak, Robert'i görmeyi, sesini duymayı sürdürdükçe de bu böyle sürüp gidecek. Hiç kimse benim öcümü anlamıyor, ama ben onu gün be gün yaşıyorum, sevinçle, öfkeyle... Onunla konuşuyorum, gülümsüyorum; sigara, kahve içiyorum. Hep Bob'u düşünüyorum, onun tertemizliğini, inancını, eski düşlerinin gözüpekliğini. Müziği seven Bob'u, göz kamaştırıcı bir kent kurarak insanların hayatlarını yüceltmeyi tasarlayan Bob'u — beş milyon insan yaşayacaktı o kentte, nehrin kıyısında olacaktı — hiç yalan söyleyemeyen Bob'u, gençlerin yaşlılara açtığı savaşın öncülüğünü yapan Bob'u, bütün geleceğin, bütün dünyanın efendisi olan Bob'u düşünüyordum. Bütün bunları, şu karşımdaki Robert dedikleri parmakları nikotinden sararmış, bayağı bir hayat süren, pis kokulu işyerlerinden birinde çalışan, 'sevgili karım' dediği şişman bir kadınla evli olan, uzun pazar günlerini kahvedeki sandalyesine gömülerek geçiren, yarış gazetelerini okuyup, telefonla bahse giren adam hakkında hiç heyecana kapılmaksızın, ayrıntılarıyla düşünüyorum.

Hiç kimse bir kadını, benim Bob'un aşağılıklığını, boğazına kadar insan yaşamının batağına batmışlığını sevdiğim kadar sevmemiştir: insan hayatının pisliğine batışını, sonunda bütünüyle bu bataklığa gömülüşünü seviyordum. O, artık yıkılmış, çok uzaklarda kalmış Bob, zaman zaman, şimdiki Bob'da, onun, benim de tanığı olduğum, kısa ömürlü, sağlam temellere dayanmayan girişimlerinde canlanırdı, ama bu, yalnızca, onun sonsuz kapıp koyverişinin ne kadar büyük olduğunu ölçmesini göstermeye yarardı; bense kimselerin tatmadığı bir aşkla sarhoş olurdum.

Bilmiyorum geçmişte, Ines'e bu kadar sevgi göstermiş, mutluluk duymuş muydum; şimdi Bob'u yetişkinlerin karanlık, ağır kokulu dünyasında selamlamaktan duyduğum zevk belki de çok daha fazlaydı. Hâlâ deneyimleri sınırlı biri gibi, zaman zaman geçmiş özlemine kapıldığı oluyor. Onu ağlamaklı, sarhoş görmüşümdür, kendi kendini suçlar, aşağılar, Bob olduğu

günlere dönmeye söz verirdi. İnanın, böyle zamanlarda, yüreğim sevgiyle taşar, bir ana yüreği kadar duyarlı ve sevecen olur. İçimden hiçbir zaman geriye dönmeyeceğini bilirim, çünkü gidecek hiçbir yeri yoktur;ama kendimi düşünceli ve sabırlı olmaya zorlarım, böylece onu dize getireceğimi umarım. Bir avuç vatan toprağı gibi, göçmenlerin yanlarında taşımaktan hoşlandıkları cadde ve anıtların fotoğraflarıyla şarkılar gibi; ben de değişik tasarılar, inançlar ve gelecekler kurmayı sürdürür, bunlara onun bir zamanlar içinde yaşadığı gençlik ülkesinin bütün ışığını, güzelliğini ve kıvamını sığdırırdım. O bunu kabullenir; hep bir parça karşı çıkar, o zaman ben verdiğim sözleri sağlamlaştırmak zorunda kalırım, ama sonunda hep "evet" der, bir gün Bob'un dünyasına, Bob'un saatlerine dönmesinin yazgısında olduğuna inanarak gülümser. Böylece, otuzunu geçmiş, dinginlik içinde yaşar, eski tutkularının güçlü cesetleriyle binlerce kaçınılmaz ayağın bilinçsiz baskısı altında yavaş yavaş eskiyen rüyalarının tiksinç biçimleri arasında tiksinmeden, tökezlenmeden yürür.

Çeviren : Güler Dikmen

JORGE EDWARDS : (1931) Şili edebiyatının en önemli isimlerinden biri. Santiago'da, son derece zengin bir ailenin oğlu olarak doğdu, avukatlık, diplomatlık yaptı. Edwards, Şili debiyatında kısa hikâyeleri ile tanınan bir yazar. **El Patio** (1952), **Gente de Ciudad** (1961) adlı iki hikâye kitabı vardır. Son hikâye kitabı olan **Temos y Variaciones** (1969) da büyük bir ilgiyle karşılandı. Tek romanı **El Peso de lo Noche** (1965) ise özellikle ülkesinde ve İspanya'da satış rekorları kırdı. Üslûbu yalın ve sade olmakla birlikte örtük anlamlarla yüklü bir bütün oluşturmasıyla dikkati çeker.

AYİNDEN SONRA

«Ne yapıyorsun?» diye sordu annesi, şaşkınlıkla. «Boyanıyor musun?»

«Evet,» dedi İsabel. «Şöyle biraz boya sürdüm yüzüme. Carmel ayini olduğu için...»

«Aptallaşma,» dedi annesi. «Niçin boyanman gerekiyormuş ki? Sonra, her şeyi yerli yerinde bırak bana.»

«Küçük hanım pek de dindar,» dedi babası bitişik odadan. «Yalnızca ayinler için boyanmak aklına geliyor.»

«Rahat bırak onu,» dedi annesi. «Boyanmak istiyorsa... Fingirdemek istiyorsa bırak fingirdesin, daha iyi.»

«Dudak boyası kullanabilir miyim?» diye sordu İsabel.

«Ne diye dudak boyası kullanacakmışsın?» dedi annesi.

İsabel, dudak boyasının kapağını çıkardı, çok ince bir tabaka sürdü. İçgüdüsel bir bilgiyle, dudaklarını birbirine bitiştirdi, sonra da sonucu gözden geçirdi. Memnundu, önce aynada yüzünü inceledi, sonra başını yana eğerek baktı. Dudak boyasını, tuvalet çantasını kapadı, lavabonun kenarına dökülmüş pudrayı temizledi, her şeyi dolaba koydu.

«Tombul gelmişe benziyor,» dedi annesi.

İsabel onu kendi odasına yerleşmiş bulduğunda Chubby, «Boyanmışsın sen!» diye bağırdı.

«Evet,» dedi İsabel, işi şakaya vurarak. «Geçen yıl, dördüncü sınıftan bazı kızlar ayin için boyanmışlardı. Rahibeler onlara bir şey demedilerdi, hatırlıyor musun?»

Tombul hatırlamadı.

«Farketmez,» dedi İsabel. «Ne farkeder sanki?»

«Ayinden sonra Büyükanne'nin evine mi gideceksin?» diye sordu Tombul.

«Sen de geleceksin,» dedi İsabel. «Davetlisin.»

«Ciddi mi?»

«Elbette! Benimle birlikte davetlisin.»

Tombul bir şey söylemedi, ama içinin rahatlaması yüz çizgilerini yumuşattı.

«Nefis yiyecekler olacak,» dedi İsabel.

«Gitme vakti geldi,» dedi Tombul. «Ben hiç boyanmıyorum. Ne diye...»

«Ne diyeymiş... Ben denemek için boyandım, hepsi bu.»

Otobüs şoförü, ayin olduğu için, *yalnızca Morandè*'ye kadar gideceğini bildirdi. «Zaten biz de oraya kadar gidiyoruz,» dediler. Güneş*li*, yer yer bulutlu, hafifçe rüzgârlı bir gündü. Uzun adımlarına uymak için koşmak zorunda kalan bir grup oğlanın başında bulunan çok uzun boylu, genç bir papaz alanı geçiyordu. Cübbesi rüzgârda şişiyordu. Rüzgâr alandaki tozları savuruyor, orayca buraya atılmış kâğıtları sürüklüyordu. Bastonuna dayanarak iki büklüm olmuş yaşlı bir kadın, bir sokağa sapıp gürültüden uzaklaştı.

Tombul yüzünü, çok yavaş ilerleyen otobüsün penceresine yapıştırmıştı. İsabel, Sebastian'ın çizmelerini hatırladı. Bütün kış unuttuktan sonra çizmeleri tam şu sırada hatırlamasının garip olduğunu düşündü. Koyu karanlığa gömülmüş bir yerden geçtiler. Sonra ışığın ulaştığı bir yere girdiler. İşte çizmeler de orada aklına geldi. Yeni sayılırdı çizmeler. Derisi parlıyordu. Büyükbabası, gözlerini karanlığa dikmiş, salıncaklı sandalyesinde sallanıyordu, bacaklarına bir *vicuna* şalı örtmüştü. Gecenin içinde diz çökmüş hayaletler İsabel'in yüzüne pis kokulu soluklarını üflüyor, söylenmemiş şeyler

fısıldıyorlardı. Meyhaneden gelen, sarhoş şarkıları.. Başka bir atın toynakları, İsabel'in atının dört nala gidişine katıldı, biraz uzaktaydı. Selvilerin bulunduğu köşedeki sokak lambasının önünde, caddenin bittiği yerde beliren hayaletlerin korkunç yüzleri kayboldu, unutuldu. İsabel, ahırların güvenliğine, gübre kokusuna, koridordaki lambaya çarpan böceklere, salıncaklı sandalyenin düzenli gıcırtısına, gazete sayfalarının hışırtısına döndü; büyükannesi dikişine ara vererek, gözlüklerini burnunun üzerine indirdi : «Senin dışarıya yalnız çıkmanı istemiyorum, çocuğum. Hoyrat sarhoşun biri seni rahatsız edebilir,» dedi.

«Yürüyerek gelsek daha iyi olacaktı,» dedi Tombul.

Çizmeler, ışıklı bölgeye girdiler, caddeye geçip mağazaların karşısına geldiler. Alanın başlangıcında, öne doğru eğildiler ve at dört nala bir koşu tutturdu. Taşlara çarpan nalları şakırdıyor; tozun toprağın, uçuşan çakılların arasında kıvılcımlar çakıyordu. «Kuzenini hatırlamıyor musun?» «Pek hatırlayamadım.» Büyükbabası düşüncelere dalmış, sallanmaya devam ediyordu. Kucağında gazete, bakışları geceye dikilmişti. İsabel ikinci kattaki odasında alnını pencerenin pervazına bastırmıştı, limon ağaçlarının ancak tepelerini görebiliyordu; yukardan, uzaktaki vadinin genişliğini kestirebiliyordu. Sonra, başı örtülerin arasında, bu emin, gizli kuytulukta o adı yüksek sesle söyledi. Yüz, hemen çağrılarına cevap verdi. İsabel onunla sevecen bir tavırla konuştu dudağından öperek «hoşça kal» dedi. Yazın sonunda, bir öpücük yetmiyordu artık, İsabel'in onu tekrar öpmesi, kucaklaması gerekti; o karanlık kuytuluğa yerleşen hayalet İsabel'i okşadı; son gecelerden birinde, daha doğrusu sondan bir önceki gece, onun gidişinden bir hafta kadar sonra, hayaletin okşayışları, İsabel'e ürpertili bir şaşkınlık, her şeyin ötesinde anlatılmaz bir haz verdi.

Otobüsün köşeyi dönmesi uzun sürdü. Kalabalık artıyordu, birkaç sokak ileride bir bando sesi duyuluyordu.

«İnsek iyi olur,» dedi Tombul.

«İnelim öyleyse,» dedi İsabel.

Okul çoktan Bulnes Alanı'nın bir köşesine dizilmişti, rahibe onlara acele etmelerini söyledi, ayin birazdan başlayacaktı. İsabel'in yüzündeki boyaya dikkat bile etmedi. İsabel beşinci

sınıftaki iki üç kızın boyanmış olduklarını gördü; dördüncü sınıflardan bir tek kendisi boyanmıştı anlaşılan. Ama kimsenin ona dikkat ettiği yoktu. Kalabalık, koruyucu bir karışıklık doğurmuştu. Alanın ortasında birkaç bayrak görülüyordu. Birisi, Askeri Okul'un, Bulnes Caddesi'nde, heykelin arasında toplandığını söyledi. İsabel ile Tombul, ayak parmaklarının ucunda yükselerek bando takımının kırmızı başlıklarını ve arkalarında da bazı beyaz başlıklar gördüler. Öteki kızlar da ayak parmaklarının ucuna basarak, heyecanla Askeri Okul öğrencilerinden söz ediyorlardı.

«Büyükanne'nin evinden, Askeri Okul öğrencilerinin geçişlerini göreceğiz,» dedi İsabel.

«Gerçekten görecek miyiz onları?»

«Evet,» dedi İsabel. «Önce biz yürüyeceğiz, sonra onlar geçecekler, Bakire'nin tahtırevanını taşıyarak... Onların buraya getirilmelerinin nedeni bu.»

Zayıf, koyu renk giysili, eprimiş gömlekli bir adam, onların yakınından geçti ve sağ yumruğunu kaldırarak, çın çın öten bir sesle bağırdı:

«Yaşasın Carmel Bakiresi!»

Uzun, tiz bir sevinç çığlığı ona karşılık verdi:

«Yaşasın Kral İsa!» Adamın siyah gözleri çakmak çakmaktı.

«Yaşasın Kutsal Katolik Kilisesi!» diye bağırdı sonra da.

«Gözü dönmüş bunun,» dedi İsabel üçüncü çığlık duyulmaz olunca. Adam, çimenleri ezerek, alandaki çimenliklerden birinden hızla geçti. Uzaklarda hafifleyen çığlığı yeniden duyuldu, sonra yankılı, kararsız bir cevap geldi.

Birdenbire, alanın ortasındaki bayraklar havaya dikildi, biraz sonra da öne doğru ilerlemeye başladılar, aralarındaki uzaklık artıyordu. Carmel Bakiresi'ne söylenen ilahi, kalabalıkta dalga dalga yayıldı. Saflara öncülük eden rahibe, Carmel'in Güzel Bakiresi'ni, Kurtarıcımızın Anası'nı söyleyerek yanlarından ilerliyor, ellerini sallayarak kızları coşturuyordu. Tombul coşkuyla katıldı, İsabele de şarkıya katılmasını işaret etti. Okulun ön safları yürüyüşe ayak uydurmuşlardı. İsabel, kalabalığın gürültüsüne sığınarak şarkıya katıldı. Şehir merkezin-

de pencerelere çıkmış insanlar vardı. İsabel başını kaldırıp baktı, yapıların üst kat teraslarından bakan başları seçebildi. Cadde üstündeki balkonlar seyredenlerle tıklım tıklım doluydu; çoğu şarkı söylüyor, bir bölümü de alkışlıyordu; daha çok mazgal deliğine benzeyen daracık bir pencereden ayin alayını küçümseyici bir ifadeyle seyreden, zayıf, solgun yüzlü, yaşlı bir kadın ilişti İsabel'in gözüne.

«İşte Büyükanne'min evi!» diye bağırdı İsabel, uzaktaki bir balkonu göstererek. Evin önünden geçtiler, ağaçlar balkonun bir bölümünü örtüyordu. İsabel hizmetçilerden birini tanıyıp ona el salladı, ama hiçbir cevap alamadı; hizmetçi aşağıya caddeye bakıyordu. Pembe yanaklı bir rahip, arkada kalmış, şarkı söyleyerek yürüyordu; Bağışla, Tanrım, bağışla ve hoşgör! Okullu kızlar onu gönülsüzce izliyor, rahip gözden yiter yitmez şarkıyı kesiyorlardı. Ağaçlara tünemiş sokak çocuklarından bazıları kızlara yüzlerini buruşturuyorlardı. Halk, polis kordonunun arkasında kaldırımlara yığılmıştı.

«Büyükannemin evine çok insan gelecek,» dedi İsabel. Tombul ona baktı, ama merakını göstermemeye çalıştı.

«Benim kuzenlerimden bazıları da orada olacak.»

Tombul hâlâ ona bakıyordu, İsabel de onunla konuşmak istiyordu, ama dili tutulmuş gibiydi. Kış boyu, sık sık konuşmak istemiş, ama her defasında başına aynı şey gelmişti. Bir keresinde, okuma kitabını, Tombul'un görebileceği bir yere koymuş, S'lerle kaplı bir sayfa açmış; Tombul'un, bunların ne anlama geldiğini sormasını istemişti, ama Tombul'da bu kadar akıl ne gezerdi. O zaman, İsabel de, kocaman bir S yazdı, arkasından bir E; tam B'yi de kondurmak üzereydi ki, gene o dili tutulma duygusu, söylenmez bir sır duygusu bütün ağırlığıyla içine çöktü. Sırrı çözmeye çalışacaktı ama o anda gene dili tutulmuş gibi oldu. Sonra hınçla çizmeleri düşündü, ondan sonra da demiryolu istasyonunu, boş rayları, iki yanında taşıdığı yiyecek ve şeker dolu sepetlerle ağırlaşmış kadını, sanki tek bir trenin bile durmadığı istasyonun sessizliğini gördü; Sebastian'ın gideceğine, yazın artık bittiğine hiç inanamıyordu, yalnızca Sebastian'ın boyunbağı, boş raylara yönelen tedirgin bakışları, o kaygı verici kanıyı yeniden canlandırmıştı; bir adam

rayların üzerinden yavaş yavaş geçti, elleri yağlı tulumunun ceplerine gömülmüştü, sonra perona yoksul bir çift geldi, yanlarında birçok akrabası da vardı, paketler, sepetler, patlayacakmış gibi duran iki bavul; rayların öbür yanında da tek atlı bir araba sahibini bekliyordu; at zaman zaman toprağı ayaklarıyla eşeliyor, kişniyordu; İsabel, «Gitme,» dedi, Sebastian gülümsedi boyunbağını düzeltti, öbür kuzenler ona sorular soruyor, yolculuğun ayrıntılarını öğrenmeye çalışıyorlardı; kaç tane durak vardı, en fazla hız ne kadardı, Santiago'da hava nasıl olacaktı, ev boyanmış olacak mıydı, birisi «evet» dedi, Sebastian babasının da «evet» dediğini duydu, tek başına duran bir adam, elinde çantası, onların yanıbaşında bekliyor, gözünün ucuyla onları süzüyordu, birdenbire uzakta küçük bir lokomotif göründü, istasyonu dumanla ve buhar tıslamalarıyla doldurarak gürültüyle durdu.

«Şarkı söyle!» diye bağırdı Tombul öfkeden alı al, moru mor.

«İyice uzaklaştık,» dedi İsabel.

Şarkılara ara verilmişti, Tombul soluk soluğa konuştu :

«Ayin yürüyüşüne niçin geldiğini gerçekten anlamıyorum, *şarkı söylemediğine* göre...»

«Sen kendi işine bak,» dedi İsabel. «Ne yaptığımı bilirim ben herhalde.»

«Bilmen gerekir,» dedi Tombul. «Ama şarkı söylemediğine ve hep hayal gördüğüne göre, bilmem ki...»

«Bana bir iyilik yapsana, olur mu? Kendi işine bak.»

«Peki,» dedi Tombul gene ileri doğru bakarak. Tombul hâlâ kıpkırmızıydı, İsabel ışıkta, onun belli belirsiz terlemiş sarı bıyıklarını gördü, bir köpük izi gibi, Carmel Bakiresi'ne söylenen ilâhi, öndeki saflardan bir kere daha yükseldi, arkasından duaları, mırıltıları, bağırmaları, karmakarışık bir gürültüyü de sürükleyerek, bir dalga gibi, bütün gruba yayıldı. Bulvarın ortasındaki ağaçların yakınında bir şey dikkati dağıttı; önde yürüyen kızlar ve o yandaki izleyiciler bakmak için döndüler, bir polisin üniforması göründü; izleyiciler ayinden dönen bir gruba girdiler; ortalarında gömleğinin kolları sıvanmış bir oğlan yürüyordu; yüzü kızarmış, saçları karmakarışık olmuştu. Katolik Eylem Grubu'ndan olduğu ve bir komünisti dövdüğü söylendi.

«Ayin yürüyüşündekilere küçültücü sözler söylediği için.» Polis kordonunun arkasında iki cılız kadın, oğlana alkış tuttular.

Salesians Kilisesi'ne çok az kalmıştı artık. İsabel içinde bir korku kıpırtısı hissetti ve yüksek sesle şarkı söylemeye başladı. «Onu bütün kış görmedim,» demek istedi Tombul'a. Tombul, bir süre için coşkusunu unutarak hayretle ağzını açtı, balkonlara baktı.

«Biliyor musun?» diye söze girdi İsabel.

«Neyi?» dedi Tombul.

"Kılıksız şişko!" diye düşündü İsabel.

«Evet, nedir?» diye üsteledi Tombul.

«Hiçbir şey,» dedi İsabel. «Yürüyüş nerede sona eriyor?»

«Şimdi ayrılabiliriz,» dedi Tombul. «İstersen...»

«Nasıl istersen,» dedi İsabel bir korku dalgasına kapılarak. «İstersen biraz ilerde ayrılırız.»

Onlar, Cumming Sokağı'nın içine dalarlarken, kalabalık da seyreliyordu.

«Tatilden beri görmediğim kuzenimi göreceğim,» dedi İsabel.

«Kaç yaşında?» diye sordu Tombul.

«Benden iki yaş kadar küçük. Önümüzdeki yıl hukuğa gidecek.»

«Nasıl bir şey?» diye sordu Tombul.

«Çok hoş,» dedi İsabel.

«Yanılmıyorsam ondan daha önce de söz etmiştin,» dedi Tombul çocuğu kafasında canlandırmaya çalışarak. «Bilmiyorum... Düşünüyorum da...»

Rahibeden ayrıldılar, kalabalıktan uzaklaşarak arka sokaklara saptılar. Her köşede bir gürültü kopuyordu. Birkaç sokak sonra, İsabel sağa döndü, bulvara yaklaştılar. Kalabalık sokağın başına yığılmıştı. Biraz daha ilerde, sevinç çığlıkları arasında, başların üzerinde sallanan bir gemi gibi; marangoz dükkanının içinde, Aziz Joseph tasviri geliyordu.

Demir kafesli kapıya ulaşmaları kolay olmadı. Sonunda eşiği geçtiler ve kendilerini karanlık bir girişte buldular, duvarlardan bir serinlik gelmekteydi. Yalnızlık ve serin hava, dışarısıyla kesin bir zıtlık oluşturuyordu. Ana kapı aralıktı. Hafif

aydınlıkta, demir ve bronz trabzanlı mermer bir merdivenin basamak basamak yükseldiği görülüyordu.

«Cidden, gerçekten davetli miyim?» diye sordu Tombul.

«Cidden,» dedi İsabel. «Ama, yürüyüşü izlemek artık içimden gelmiyor. Sen ne dersin?»

«Gidip bakalım,» dedi Tombul.

Holün cam duvarlarını ve geniş tepe penceresinden dağılan ışık huzmelerini gördüler. Odaların sokağa bakan kapıları ardına kadar açıktı. Holde, iki kız ayak uçlarına basarak yürüyorlardı. Çok yüksek tavanlı, gölgeler içinde bir çalışma odası olan ilk odada, beyaz, keçi sakallı yaşlı bir adam vardı. Bir divana gömülmüştü, arkası pencereye dönüktü, bu yaşa kadar gelme çabasından bitkin düşmüştü. Kahverengi beneklerle kaplı, zayıf elleri, uzun bacaklarının arasında, yere uzatılmış bir bastonun sapı üzerindeydi. Gözleri Tombul ile İsabel'e dikildi, öylece kaldı, bastonun sapını tutan elleri titredi ve alt çenesi kıpırdamaya başladı, sanki konuşmaya hazırlanıyor gibiydi. Yaşlı adamın arkasında, perdelerin ve cam duvarların gerisinde, birkaç gölge, balkonun çevresinde gidip geliyorlardı. İsabel, çok değişmiş olan Sebastian'ın profilini tanıdı : Sebastian'ın boyu uzamıştı, yapmacıklı bir kendini beğenmişlik içinde, dimdik duruyordu.

Tombul İsabel'in yenini çekiştirip yüzüyle yaşlı adamı göstererek, «Seninle konuşuyor,» dedi. Yaşlı adam çenelerini oynatıyordu; sokaktan gelen gürültülerin arasında, bir ses ötekilerden ayırdedilebiliyor, çok uzaktan gelen, nerdeyse boğulup gitmiş bir ses, bir selâm sözcüğü süylüyordu.

Birinci kattaki balkonlar doluydu. İsabel Tombul'u ikinci kattaki bir yatak odasına götürdü. Balkona çıktılar, orda kollarını sıvamış, şişman bir hizmetçi küçük bir çığlık attı.

«Ödümü kopardın, İsabelita!»

Eve yeni gelen başka bir hizmetçi daha vardı, İsabel'e merhaba bile demeden, gözucuyla süzdü onu. Carmel Bakiresi' nin mücevherlerle kaplı beyaz giysisi, az sonra, ağaçların ara-

sında, kalabalığın başlarının üzerinde belirdi. Şişko hizmetçi, onu sevinç çığlıkları ve alkışlarla selamladı, yeni gelenin durgun yüzü bi'e hafifçe canlanmıştı. İsabel ile Tombul da alkışladılar. Tahtırevan geçerken, kalabalığın bağırışları daha da arttı. İlerde, hepsi aynı hizada duran askeri öğrencilerin sorguçları görülüyordu, kusursuz saflar halindeydiler. Cok uzaklardan bir ses geldi : «Çok yaşa Carmel Bakiresi!» Herkes, «Çok yaşa!» diye bağırdı, ciğerlerini şişirerek. Kendinden geçen şişko hizmetçi yatak odasına girdi ve biraz sonra bir demet karanfille çıktı. Karanfillerin saplarını dişleriyle kopardı ve yabanıl bir coşkuyla çiçekleri Bakire'ye attı. Yeni hizmetçi biraz utangaç bir havayla hafifçe gülümseyerek İsabel'e baktı. İsabel eline bir karanfil aldı, birini Tombul'a verdi ve çiçekleri birlikte aşağıya attılar. Bakire doğaüstü bir heybetle, belli belirsiz sallanarak ilerliyordu. Kanı çekilmiş elleri, dua edermiş gibi kavuşturulmuş, dar omuzları, giysisinin ezici ağırlığını umursamazcasına taşıyordu; pembe yanaklı yüzü, canlı gözleri, en küçük bir çaba göstermeden, gülümsemeye başlar gibiydi. Arkasında, Askeri Okul öğrencileri, beyazlığı kesintiye uğratmadan, ağır adımlarla, ciddi ve al al olmuş yüzleriyle yürümekteydiler.

Ağaçlar ağır giysinin pırıltısını örttüğünde İsabel ile Tombul birinci kata indiler. Seyredenlerin bir bölümü balkonlardan çekilmiş, hole geçmişlerdi. Bir palyaço müziğe uyup daire çizerek dansediyordu, birkaç çocuk da masaya yetişmeye çalışarak sevinç çığlıkları atıyordu. Çocukların ikisi de koşup İsabel'i selamladılar.

«Nereye saklanmıştın sen, küçük şeytan?» diye sordu, yumuşak ama güçlü bir ses.

«Merhaba, Anneanne,» dedi İsabel. «Nasılsın?»

İsabel, Tombul'un biraz ötede, yüzünde acılı bir ifadeyle beklemekte olduğunu gördü ve onu Büyükannesine tanıştırdı. Üç küçük oğlan koşarak önlerinden geçti, palyaçoyu izleyenlerin en küçüğüne vurdu, çocuk ağlayarak yere düştü.

«Çocuklar!» diye bağırdı Büyükanne buyurucu bir sesle.

Çocuklar birbirlerine çarparak koridorda gözden kayboldular.

«Görüyorum ki boyanmışsın,» dedi yaşlı kadın İsabel'in çenesini tutup hınzırca gülümseyerek. «Kimin peşindesin?»

«Hiç kimsenin!» diye karşı çıktı İsabel, kıpkırmızı olarak. «Nerden çıkardın bunu?»

«Kuzenlerin yürüyüşün sonunu izlemek için kaldılar. Git, onlarla konuş...»

Kafasındaki önüne geçilmez karmaşayı gizlemeye uğraşan İsabel, «Daha sonra,» dedi. «Şimdi yemek odasına gidiyoruz.»

«Git,» dedi yaşlı kadın onu hafifçe iterek. «Yumurta şurubu var.»

Işık, yeşil ve kırmızı meyve pelteleriyle yumurta şurubunun içindeki dikdörtgen biçimindeki pandispanyalara dağılıyordu, şurubun içinde bademler de vardı. Yaşlı adam, çalışma odasından, yemek odasının bir köşesine kadar gelmeyi becermiş, yavaş yavaş yiyordu, pandispanya ve kremalı pasta kırıntıları sakallarına takılmıştı. Yaşlı adamın biraz ötesinde bir kavga koptu ve İsabel'in en büyük kuzeni Eliana, kavgacıları, çimdikleyip pataklayarak odadan dışarı çıkardı.

Eliana dönünce, «Başa çıkılmaz bunlarla!» diye bağırdı. Bitkin görünüyordu ama bu yıpranma, yalnızca bu öğleden sonranın değil, yıllardır çocuklarla uğraşmanın sonucuydu. İsabel'in aklına, o pis duvarlı, yemek kokularının sindiği, tıkış tıkış apartman geldi, Eliana orada, sürekli itişen sayısız veletleriyle yıllarca yaşamıştı. Bir süre önce Brezilya'dan dönen birisi, Eliana'nın kocasını oradaki bir güney kentinde gördüğünü sandığını söylemişti.

Eliana, onlara ufalanmaya başlayan bir turtayı göstererek, «Yiyin,» dedi. «Size bir parça kesmemi ister misiniz?»

«Kuzenin burada mı?» diye sordu Tombul gizlice.

İsabel, olumsuz, inatçı bir el hareketiyle karşılık verdi. Ağzındaki turta parçasını yutarak Tombul'a gitmeleri gerektiğini söyledi.

O sırada dilini üst dudağında gezdirerek bir Aziz Stanislaus tatlısı seçmekte olan Tombul, «Niçin?» diye sordu.

İsabel, «Gidelim,» diye inatçı bir tavırla buyurdu.

Hole çıkarlarken Tombul, «Niçin gidiyoruz?» diye diretti. Mermer masanın üzerindeki palyaço, kollarını ve sağ bacağını

kaldırmış, dansını bitirerek hareketsiz kalmıştı. «Kuzenini aramak ister misin?»

«Yok canım!» dedi İsabel öfkeyle.

Karanlık merdivenleri tırmandılar, ikinci katta, İsabel onun yanında başka bir oğlanla holden geçtiğini gördü. Tombul'a, «İşte orada,» dedlğini sandı ama dudakları kıpırdamıyordu. Sesi tanımıştı ama geçen yılki gibi değildi, bu sese, kendine güvenen bir ton ve yapay bir hırçınlık gelmişti. İsabel görünmemek için iyice duvara yaklaştı.

Amcası Juan Carlos, arka odalardan birinden çıkıyordu:

«Merhaba, ufaklık!»

Güçlü kollar, İsabel'i kucakladı, ezdi.

«Bana bir öpücük vermeyecek misin?»

Amcası kahkahalarla gülerken İsabel bütün gücüyle karşı koydu. Demir elleri İsabel'in belini sıkıyordu, bir ara utandırıcı bir niyetle şöyle bir göğüslerine de dokundu.

İsabel, «Bırak da gldəyim,» diye bağırdı öfkeyle.

Amcası güldü, merdivenlere doğru yürürken, «Ne de kötü huyu var!» diye bağırdı.

«Salak!» diye mırıldandı İsabel. Kulakları, göğüsleri alev alev yanıyordu. Büyükannesinin odasına girdi ve çiçekli duvar kağıdına, fildişi haça, cam fanusun içindeki küçük dişlileri ve tekerlekleri görünen saate baktı. Bir an bahçeye de bir göz atarak Chubby'ye kendisini izlemesini işaret etti.

Servis merdiveninden indiler. Karanlık bir geçitin sonunda, kenarlarından ışık sızan bir kapı vardı, onu açıp çimenliğe çıktılar. Esen rüzgar sanki damların tepelerindeki gürültüleri toplayarak komşu evlere getiriyordu. Bir tavuskuşu, kuyruğunu bodur bir çalının yanında yelpaze gibi açmıştı. Karşısında, başka bir tavuskuşu da o abartılı, keskin sesiyle bağırıyordu. Yemek odasında gitgide artan gürültü onlara kadar ulaştı. Tombul, tavuskuşunun kuyruğunun çok güzel olduğunu söyleyerek tavuskuşlarının yenilecek kuşlar olup olmadıklarını sordu. Terasın altına yapılmış bir odaya girdiler. Yeni hizmetçi yüzü hastalıklı, yaşlı zayıf bir adamın karşısında çayını yudumluyordu. Konuşmalarını kestiler ve adam ayağa kalktı, yan yan İsabel'e bakıyor, ondan selam bekliyordu.

İsabel birdenbire, «Nasılsın, Jenaro!» diye bağırdı. «Seni tanıyamadım.»

«İyiyim, Bayan İsabel,» dedi adam. «Çok teşekkür ederim.»

«Köyden mi geliyorsun?»

«Evet, Bayan İsabel. Köyden geliyorum.»

«Köy çok güzel olmalı,» dedi İsabel. Canım nasıl da köye gitmek istiyor!.. Sen niçin Santiago'ya geldin?»

«İş aramak için, Bayan İsabel.»

«Orada iş yok mu?» diye şaşarak sordu İsabel.

«Pek yok, Bayan...»

«Orada çalışmak istemiyor musun? Köy daha iyi değil mi?»

«Evet,» dedi adam inanmayarak. «Ama çok az iş var, bayan İsabel.»

«Sen şimdi burada iş bulacağını mı sanıyorsun?»

«Buralara yakın bir yerde, bostanlarda götürü iş önerdiler bayan İsabel.»

«Ah.» dedi İsabel. «Öyleyse gene köyde çalışacaksın. Köy gibisi yoktur.»

Adam ona baktı, söyleyecek bir şey bulamadı. Sol elinin beş parmağını masanın kirli mermerine dayadı, korkulu gözlerinde, içindeki kıpırtıyı yansıtan ateşli bir bakış belirir gibi oldu.

«Hoşça kal, Jenaro,» dedi İsabel. «İyi şanslar.»

«Hoşça kalın, Bayan İsabel. Çok teşekkür ederim,» dedi adam ve İsabel çıkarken gövdesini masayla duvar arasında çevirdi.

Terasa açılan bahçe merdivenlerini çıkıp yemek odasına girdiler. Yemek yemekten yorulmuş insanlar, savaş alanını terkediyorlardı. Halının üzerinde ezilmiş tatlılar, parçalanmış meyve pelteleri vardı; bir sinek yumurta şurubu kabının içindeki şerbette çırpınıyordu. İyice kızışan bir tartışmanın yankıları bulundukları yere kadar geliyordu; birdenbire, kısa bir sessizlik anında, yaşlı adamın sesi duyuldu: «Bunların topu fırsatçı. Başka hiçbir şey değil. Fırsatçılar...»

Holü geçip çalışma odasındaki siyah, deri koltukların kenarlarına oturan Sebastian'la Eliana'nın yanına geldiler. Se-

bastian'ın arkadaşı, üst raflara ulaşmak için ayaklarının ucuna basarak kitaplara bakıyordu.

«Merhaba, İsabel!» dedi Sebastian uzak bir gülümsemeyle ayağa kalkarak.

«Merhaba!» dedi İsabel. «Tanıştınız mı?..»

Tombul'u selamladıktan sonra, «Tanıştınız mı?..» dedi Sebastian da karşılık olarak.

Sebastian'ın hafifçe öne eğilmiş ve başını sanki rüzgârdan korunmak istercesine yana devirmiş arkadaşı geldi ve sevimli bir tavırla merhaba dedi.

«Tanrısal çağrı hakkında konuşuyorduk,» dedi Eliana biraz alaycı bir havayla.

«Tanrısal çağrı hakkında mı?» diye sordu İsabel. «Peki niçin?»

Sebastian'ın gülümsemesi dudaklarının bir köşesine kayar gibi oldu ve yüzünü buruşturdu.

Sebastian'ın arkadaşı gözlerini açıp kekeleyerek; «Bu konu seni ilgilendirmez mi?» diye sordu. Boyunbağıyla gömleğinin yakası, dağınık saçları ve kulaklarının uçlarıyla karışmış gibiydi.

«Evet,» dedi İsabel. «Evet, beni ilgilendiriyor; ama niçin tanrısal çağrı hakkında konuşuyorsunuz?»

«Sebastian benimle tartışıyordu,» diye açıkladı Eliana; «Sözde, papaz olmak için hiçbir istek duymadan da tanrısal çağrı alabilirmişsin. Sanmıyorum. Tanrısal çağrının bir şey için özlem duymak olduğunu sanıyorum. Eğer papaz olmak için bir özlem duymazsan, tanrısal bir çağrı almamışsın demektir, bu böyledir.»

«Tanrısal çağrı, Tanrıdan gelen bir çağrıdır,» dedi Sebastian. «Bazıları karşı koyarlar; öte yandan, bazıları da, Tanrının çağrısı gelmeden, içlerinde bir eğilim duyarlar. Müthiş zor bir sorun,» diye ekledi kirpiklerinde ani bir titremeyle.

«Peki, papaz olmak istemiyorsan, Tanrının seni çağırdığını nerden biliyorsun?»

«Ah!» dedi Sebastian. «Tanrı sana bildirir, üzme canını.»

«Kitaplara bakmaya gidiyorum,» diye kekeledi arkadaşı. «Ben böyle tartışmalara karışmam.»

«Tanrı sana nasıl bildiriyor?» diye sordu İsabel.

«Tanrının sana bildirmek için sonsuz yolları vardır,» dedi Sebastian. «Özlem de bu yolların biri olabilir, beni anlıyor musun?»

«Pek değil,» dedi İsabel.

«Tanrı özlemi senin içine sokar,» dedi Sebastian, gözlerini kitap raflarına dikerek. «Böylece çağırıldığını anlarsın. Ama Tanrı başka yollar da kullanabilir, hepsi bir. Esrarlı yollar, çoğu zaman...»

İsabel gülümsedi:

«İstasyondaki vedanı hatırlıyor musun?» diye sordu, «geçen yaz.»

«Evet,» dedi Sebastian. «Niçin sordun?»

«Hiç,» dedi İsabel. «Hatırlıyordum yalnızca, hepsi bu...»

«Ricardito!» diye bağırdı Eliana ayağa kalkarak. Oğullarından biri sırmalı kadife perdeye asılmış, aşağı çekmeye uğraşıyordu. Sebastian'ın arkadaşı kitaplara bakarak kafasını kaşıyordu.

Eliana, madeni bir sıraya çarparak; «Pis velet!» diye bağırdı. Çocuk, Sebastian'ın arkadaşının bacaklarının arasından kaydı; annesinin kırmızı, yıpranmış avuçları da ona ulaşamadı böylece.

«Benim bir rahibe olmam gerekirmiş,» diye içini çekti Eliana. «Ne güzel bir kurtuluş!»

Sebastian, soğuk soğuk gülümsedi.

«Yaz tatili eğlenceliydi,» dedi İsabel. «Sen de öyle düşünmüyor musun?»

Aklı başka yerde olan Sebastian karşılık vermedi. Tombul bacak bacak üstüne atarak, gözünün ucuyla ona bakıyordu.

«Artık gitmemiz gerek,» dedi İsabel.

«Peki,» dedi Sebastian, o kendinden geçme halinden biraz sıyrılarak.

«Hoşca kal,» dedi İsabel.

«Hoşça kal,» dedi Sebastian. «Seni gördüğüme çok sevindim.»

Eliana, vedalaşmak için evin hanımını aramalarına yardım etti.

Sesini alçaltarak, çok kışkırtıcı bir tonda, «Onun işi tamam,» dedi. «Papazlar ona kancayı takmış.»

«Öyle mi sanıyorsun?» diye sordu İsabel.

«Tamamen!»

Yemek odasının yanındaki küçük odadaki evin hanımı, başını kederle sallayarak, kendini Eliana'nın söylediklerini dinlemeye verdi. Dudaklarını sayısız kırışıklıklar oluşturacak biçimde büzdü.

«Üstelik tartışmayla da bir yere varamıyorsun!» dedi Eliana. «Çevresindeki her şeyi çarpıtıyor! Ah, şu papazlar!..»

«Elianita!» diye sözünü kesti evin hanımı. «Saygısızlık etme...»

«Evet,» dedi Eliana. «Tamam. Ama... Ailenin tek oğluna takıyorlar kancayı! Artık bu kadarı da fazla!»

«Sakin ol kızım! Öyle söyleme...»

«Gitmemiz gerek, büyükanne,» dedi İsabel.

Günün telaşı yaşına çok gelmiş gibi, derin bir yıpranmışlık ifadesiyle gülümseyen evin hanımı, zayıf ellerini ve kurumuş yanaklarını İsabel'e uzattı.

Yürüyüşün caddede yarattığı büyük dağınıklığın, düzensizliğin, yerlerde sürünen kâğıt parçalarının ortasında, İsabel, kendi kendine yüksek sesle, Sebastian'a neler olduğunu sordu. Yanında yürüyen Tombul da, yürüyüşün ardından gelen ıssızlıkta yeniden canlanmaya başlayan sokağa bakıyordu. İsabel, dalgın dalgın, koridorlar, manastırlar, kokulu ağaçlar arasında bir Bakire heykeli, hendeklerde suya dönüşen ağır sisli sabahlar, bu suların döküldüğü adımlarla yıpranmış mozaikler, kırık biri köprü, bir ilâhi, kutsal kubbeyi arayan sütunlar, bir çan, kendi biteviyeliğine sığınmış bir ses düşündü, bunlar bir tasvirin ve solgun bir perdenin önündeydi. Hücreye bir nane kokusu yayılıyordu.

«Kısın,» dedi İsabel, «papazların burunları hep kırmızıdır ve nane kokarlar.»

«Nerden çıkardın bunu?» diye sordu Tombul.

«Bilmiyorum,» dedi İsabel. «Ama böyle işte.»

«Sen kendin uyduruyorsun bunları!»

Tombul, bir sınıf arkadaşı hakkında bir hikâye anlattı. Onun bu sınıf arkadaşı, Hemşire Calixta'ya söylediği bir şeyden ötürü gücenmiş ve sonra da...

«Sebastian'ın arkadaşı ne matraktı değil mi,» dedi İsabel. «Sudan çıkmış bir horoza benziyordu, öyle değil mi?»

Tombul akıllılık edip sustu, sonra kendi hikâyesini anlatmayı sürdürdü. Ötekine Hemşire Calixta'nın bir şeyden şüphelenmediğini, kendisinin ağzından bir şey kaçırmış sayılmayacağını, Hemşire Calixta'ya tek söylediği şeyin...

«Ne olmuş ona?» diye sordu kendi kendine İsabel omuzlarını silkerek.

«Korkunç bir kızsın!» diye bağırdı Tombul. «Sana başkalarının söylediği sözcüklerden birini bile duymuyorsun. Hiç değilse, terbiye gereği...»

«Evet, dediğini duyuyorum,» dedi İsabel. «Ne çare ki sen tıpkı papağan gibi konuşuyorsun.»

«Korkunç bir kızsın!» diye bağırdı Tombul. «Ne can sıkıcı şey!»

İsabel, Tombul'un bağırışlarının onu kızdırmayı başardığını farkederek, «Papağan gibi,» diye diretti. «Üstelik anlattıklarında, en ufak ilginç bir şey yok. En azından benim umurumda değil, anlıyor musun?»

«İyi ya,» dedi Tombul. «İlgilenmiyorsan...»

«Umurumda bile değil,» diye öfkeyle yineledi İsabel.

Tombul nerdeyse ağlayacak halde; «İyi öyleyse,» dedi. «Benim otobüsüm geliyor,» diye ekledi.

İsabel, onun kolunu yakalayıp, zorla kendine doğru çekerek; «Kızma, Tombik,» dedi, «şaka yapıyorum o kadar, biliyorsun.»

«Ama çok bıktırıyorsun,» dedi Tombul. İsabel bir kere daha onu yatıştırmayı başarmıştı. «Bak, yani...»

İsabel, onun saçlarını okşadı.

«Zaten,» dedi Tombul, «otobüse binsem iyi olur; eve erken geleceğimi söylemiştim.»

Yemekten sonra İsabel, annesiyle babasının sinemaya gitmelerinden yararlanarak, Tombul'u telefonla aradı. Eliana'dan, büyükannesinden, durmadan duyulmayan cümleler mırıldanan yaşlı adamdan alaycı bir dille söz etti; yaşlı adamın aşağıya indiğini görmüşlerdi, şoförü ve yeni hizmetçi inmesine yardım ediyorlardı, yaşlı adam topallıyor, gürültüyle boğazını temizliyor, mendiline tükürüyor, durup esniyor, sonra da yürümeye çabalıyordu.

«O yaşlı adam kim?» diye sordu Tombul.

«Büyükbabama çok yakın olan bir kuzeni. Muhafazakâr Parti'de önemli biriydi galiba...»

«Çok nefisti,» dedi Tombul.

«Biliyor musun?» dedi İsabel. «Bana da Tanrıdan bir çağrı gelmesinden korkuyorum.»

«Düşündüğün şeye bak!»

«Gerçekten öyle!» dedi İsabel.

«Nerden çıkarıyorsun bunu?» diye sordu Tombul. «Kuzeninin söylediklerinden mi?»

«Hayır,» dedi İsabel. «Bilmiyorum... Bana garip bir şeyler oluyor, biliyor musun? Ne zaman bir erkekten hoşlansam ve bir süre onun peşine takılsam, hayal kırıklığına uğruyorum. Garip, öyle değil mi?»

«Ama bu sana Tanrıdan bir çağrı gelmesi demek değildir ki,» dedi Tombul.

«Bilmiyorum,» dedi İsabel. «Belki de öyledir. Kuzenimin söylediğini hatırlasana: bu, hissetme ya da hissetmeme sorunu değil.»

«Gene de sanmıyorum,» dedi Tombul.

«Gerçekten,» diye üsteledi İsabel. «Bir Tanrı çağrısı alabileceğimden çok korkuyorum.»

«Sanmıyorum,» dedi Tombul.

Çeviren: Güler Dikmen

MARIO VARGAS LLOSA : (1936) Günümüz Peru romancılarının en önemlisidir. Peru'nun coğrafi yapısı ve sınıfsal çatışmaları romanlarında büyük başarıyla yansır. Lima'da öğrenim gördü, Avrupa'da doktora yaptı. Barselona'da yaşamaktadır; birçok Latin Amerika'lı yazar gibi ülkesinin sorunlarını dürüstçe tartışabilmek için yurtdışına çıkmak zorunda kalmıştır.

İlk yayımlanan kitabı 18 yaşında yazdığı, hikâyelerini biraraya getiren *Los Jefes*'tir. 1962 yılında yazdığı, (askeri okul hayatını anlatan) **La Ciudad y Los Perros** büyük yankılar uyandırmış, 1965 yılında yazdığı **La Casa Verde** ise üslûp açısından çok daha iddialı bir roman olarak dikkati çekmiştir. Llosa, değişik konu ve ortamları biraraya getirmek, zamanı ve mekânı birbirine karıştıran bir olay örgüsü kurmakla tanınan bir yazardır.

AMALIA (*)

Popeye Arévalo, sabahı Miraflores plajında geçirmişti. Çevredeki kızlar ona, «Merdivenlere bakarak zamanını boşa harcıyorsun.,» demişlerdi. «Tete gelmeyecek.» Gerçekten de Tete o sabah yüzmeye gitmemişti. Popeye düş kırıklığı içinde öğleden önce eve döndü, ama Quebrada Tepesini tırmanırken Tete'nin ufacık burnunu, perçemini, küçük gözlerini görür gibi olunca sabrı taştı : Ne zaman beni farkedeceksin, ne zaman Tete... Hâlâ nemli kızıl saçları, yakıcı güneşten kızarmış çilli yüzü ile eve vardı. Senatörü kendisini bekler buldu : «Gel bakalım Çilli.» Biraz çene çalacaklardı. Kitaplığa kapandılar ve Senatör, Popeye'ye hâlâ mimarlık okumak isteyip istemediğini sordu. Evet, baba, elbette hâlâ mimarlık okumak istiyordu. Ama giriş sınavı çok sıkıydı, yığınlarla öğrenci başvuruyor ama pek azı girebiliyordu. Ama Popeye iyi çalışacaktı babası, ba-

(*) Bu hikâye gerçekte Vargas Llosa'nın **Conversacion en la Catedral** adlı romanının ikinci bölümüdür. Yazar geriye dönüşler, bilinç akışı gibi tekniklerle bir ailenin başından geçenleri anlatmaktadır.

karsın girerdi. Senatör, Popeye'nin liseyi hiçbir dersten kalmadan bitirmesinden memnundu, yıl sonundan beri ona çok iyi davranmış, ocak ayında harçlığını bir libradan ikiye çıkarmıştı. Ama gene de Popeye bu kadarını beklemiyordu: iyi öyleyse, Çilli, madem mimarlığa gitmek bu kadar zor, en iyisi bu yıl hiç bu tehlikeye atılmamalı, hazırlık kurslarına yazılmalı ve adamakıllı çalışmalıydı, o zaman gelecek yıl mutlaka girersin: bu konuda ne düşünüyordu Çilli? Daha iyisi can sağlığı baba. Popeye'nin yüzü biraz daha aydınlandı, gözleri parladı. Kendini iyice sıkıya alacak, ölesiye çalışacak ve gelecek yıl kesinlikle girecekti. Popeye felaket bir yaz geçirmişti, ne yüzme, ne öğleden sonraları film gösterileri, ne partiler vardı, gece gündüz demeden matematik, fizik, kimya çalışmaktan mahvolmuştu ve bütün bu çabama rağmen gene giremeyeceğim, tatilimi de boşu boşuna harcamış olacağım. Birdenbire her şey gözlerinin önünde canlandı, Miraflores plajı, Herradura'nın köpüklü dalgaları, Ancon Körfezi ve hayaller çok gerçekti, Leura sinemasının koltukları, Montecarlo ve Colina, ne müthişti, Tete'yle bolero yaptıkları yerler, tıpkı teknikolor bir film gibi. Memnun oldun mu? dedi Senatör, Popeye gerçekten çok memnundu. Doğrusu çok iyi babam, diye düşündü yemek odasına giderlerken. Senatör: yalnız bir şey var Çilli, dedi, yaz biter bitmez kendini bütünüyle çalışmaya verecekti, söz mü? Popeye yemin etti, dediği gibi yapacaktı babası. Yemekte Senatör Popeye'ye takıldı, Zavala'nın kızı hâlâ ona aldırış etmiyordu ha Çilli? Popeye'nin yüzü kıpkırmızı kesildi: kız iyi kötü onu farketmeye başlıyordu, babası. Hâlâ bir kızla ilişki kuramayacak kadar utangaçsın, Senatör'ün karısı artık bu saçmalıklara bir son vermesi gerektiğini söyledi. Ne aptalca düşünce, Popeye yeterince büyük, dedi Senatör, öte yandan Tete de tam bir piliç. Sakın cesaretini kaybetme Çilli, kadınlar kendilerini ele geçirmek için sert oynayanlardan hoşlanırlar, annesinin kalbini kazanmak da onu az uğraştırmamıştı, çaresiz güldürdü annesini bu sözler. Telefon çaldı, kahya koşarak geldi: arkadaşı Santiago'ydu, küçük bey. Hemen onu görmesi gerekiyordu Çilli. Üçte, Larco'daki Cream Rice'da, tamam mı Çiroz? Tam üçte, Çilli. Demek, Tete'den uzak durmasaydın kayınbiraderin

senden laf alacaktı ha Çilli? diye sırıttı Senatör ve Popeye bugün onun keyfinin gerçekten yerinde olduğunu düşündü. Hiç önemi yok, Santiago'yla kardeştiler, ama annesi kaşlarını çattı : o çocuğun bir tahtası eksikti, değil miydi yani? Popeye ağzına bir kaşık dondurma götürdü, kim demişti bunu?, bir kremalı pasta daha, kim bilir belki de Santiago'yu kandırırdı, onun evine gidip plak dinlerler ve o da Tete'yi çağırırdı, yalnızca biraz konuşmak için, Çiroz. Cuma günü kanasta oynarlarken Zoila kendisi söylemişti bunu, annesi diretti. Sonra Santiago onun ve Fermin'in epey başlarını ağrıtmıştı, vaktini Tete ve Chispas'la tartışarak geçirmişti, iyice serkeş ve küstah olmuştu. Yıl sonu sınavlarında Çiroz birinci gelmişti, Popeye karşı çıktı, annesi babası daha fazla ne isteyebilirlerdi.

«San Marcos'a gitmek istiyor, Katolik Üniversitesi'ne değil,» dedi Senyora Zoila. «Fermin bu yüzden gecelerce uyumadı.»

«Ben onun aklını başına getiririm, Zoila, sen karışma,» dedi Don Fermin. «Hâlâ büyüme sancıları çekiyor, onu nasıl idare edeceğini bilmen gerek. Azarlamakla daha da inatçı olur.»

«Sen öğüdü bırak da onu bir güzel patakla, bak nasıl seni dinler,» dedi Senyora Zoila. «Onu nasıl yola getireceğinden hiç haberin yok senin.»

«Kız, eve gidip gelen o çocukla evlendi,» dedi Santiago. «Popeye Arevalo. Çilli Arevalo.»» (*)

«Çiroz, babasıyla anlaşamaz çünkü aynı düşüncede değiller,» dedi Popeye.

«Ne düşüncesi varmış o kundaktan yeni çıkma bebeciğin?» diye güldü Senatör.

«Çalış, fakülteni bitir, o zaman politikaya atılabilirsin,» dedi Don Fermin, «Oldu mu Çiroz?»

(*) Bu iki cümle **Conversacion de la Catedrale** romanının iskeletini oluşturan *'katedraldeki konusma'ya göndermedir.* Romanın kahramanı Santiago, yolda, çok eskiden ailesi tarafından kovulmuş uşak Ambrosio'ya rastlar, ikisi ucuz bir lokanta olan 'Katedral'de oturup geçmişi konuşurlar, bu arada da yıllardır Santiago'nun zihnini uğraştıran bir meselenin çekirdeğine inerler.

«Çiroz deli oluyor, çünkü babası Bustamente'ye karşı yapılan devrimde Odria'ya yardım etti,» dedi Popeye. «O askeri rejime karşıdır.»

«Bustamente'nin adamı mı?» diye sordu Senatör. «Fermin de onu ailenin beyni sanıyor. O eski püskü, tavlaması kolay Bustamente'ye hayransa o kadar da akıllı sayılmaz.»

«Kolay tavlanabilir ama namuslu bir kişiydi, diplomatlık yapmıştı,» dedi Popeye'nin annesi. «Oysa Odria madalya budalası, görgüsüzün biri.»

«Yalnız benim de bir Odria senatörü olduğumu unutma,» diyerek güldü Senatör. «Onun için Odria da ayaktakımı deyip durma, aptalca.»

«Çiroz, San Marcus'u kafasına koydu, çünkü papazlardan hoşlanmıyor ve sıradan insanların gittikleri yere gitmek istiyor,» dedi Popeye. «Ama aslında bunu tersliğinden yapıyor. Eğer ailesi San Marcos'a gitmesini isteseydi, hayır Katoliklere gideceğim derdi.»

«Zoila haklı, San Marcos'ta doğru ilişkiler kuramayacak,» dedi Popeye'nin annesi. «İyi çocuklar Katoliklere giderler.»

«Katolik'te de bir sürü kaba saba adam var,» dedi Popeye.

«Fermin'in Cayo Bermudez'le kazandığı onca para olduktan sonra yumurcağın zaten ilişkiye falan gereksinmesi kalmayacak,» dedi Senatör. «Evet, Çilli, artık gidebilirsin.»

Popeye masadan kalktı, dişlerini fırçaladı, saçını taradı ve dışarı çıktı. Saat daha iki buçuktu, en iyisi vakit geçirmekti.

«Arkadaş değil miyiz, Santiago? Gel, şu Tete konusunda bize bir el ver.» Güneşten kamaşan gözlerini kırpıştırarak Larco Caddesi'ne çıktı, Nelson House'un vitrini önünde durdu: şu süet makosenler, kahverengi pantolon, bir de şu sarı gömlek, nefis olur. Cream Rice'a Santiago'dan önce gitti, sokağı görebileceği bir masaya oturdu, bir vanilyalı süt ısmarladı. Santiago'ya evinde plak dinleme düşüncesini açmayı kıvıramazsa ya sinemaya giderler ya da Coco Becerra'da poker oynarlardı, Çiroz onunla ne hakkında konuşmak isteyebilirdi. Tam o sırada Santiago içeri girdi, somurtkan bir yüz ve hummalı gibi parlayan gözlerle: ailesi Amalia'ya kapıyı göstermişti, Çilli. Kredi Bankası bölümünü yeni açmışlardı ve Popeye, Cream Rice'ın

pencerelerinden, kalabalık kapıların dışarda kaldırımlarda bekleyen halkı nasıl yuttuğunu görüyordu. Hava güneşliydi, otobüsler doluydu, kadınlar, erkekler Shell Sokağı'nın köşesinde taksilere binmek için birbirlerine giriyorlardı. Onu kovmak için niçin şimdiye kadar beklemişlerdir, Çiroz? Santiago omuz silkti, ailesi kızı kovmalarına geçen gece olanların neden olduğunu düşünmesini istememişlerdi, sanki Santiago aptaldı da.. O hüzünlü yüzüyle daha da zayıf görünüyordu, siyah saçları alnına dökülmüştü. Garson geldi, Santiago, Popeye'nin bardağını gösterdi, sen de mi vanilyalı? evet. Hepsi bir yana durum çok da kötü değil, dedi Popeye onu neşelendirmek için, kız hemen başka bir iş bulurdu, her yerde hizmetçi kızlara iş vardı. Santiago tırnaklarına baktı: Ne zaman Chispas'ın, Tete'nin ya da benim kafamız bozuk olsa ve bunun acısını Amalia'dan çıkarsak, o bize hep iyi davranmış ve bizi hiçbir zaman ailemize şikâyet etmemiştir, Çilli. Popeye, vanilyalı sütü çubukla karıştırdı, beni evine götürmeni, plak dinlemeyi nasıl isteyebilirim, lâfı nasıl buraya getirebilirim, kayınbirader?, köpüğü ezdi.

«Annen, San Marcos işi için Senatör'ün karısına yüzsuyu dökmeye gitti,» dedi Popeye.

Santiago: «İsterse Roma Kralı'na yüzsuyu döksün,» dedi.

«San Marcos onu bu kadar kızdırıyorsa, Katolik'e başvur, ne farkeder senin için,» dedi Popeye. «Yoksa Katolik konusunda daha mı titizler?»

«Annem babam aldırış bile etmez,» dedi Santiago. «San Marcos'tan hoşlanmıyorlar, çünkü oraya işçi sınıfından adamlar gidiyor ve politika yapıyorlar, hepsi bu.»

«Kendini bir tek şeyle sınırlandırıyorsun,» dedi Popeye. «Hep karşıtsın, her şeye karşısın, hem her şeyi yüreğinde derinlemesine duyuyorsun. Hayata bu kadar öfkelenerek vaktini harcama, Çiroz.»

«Öğüdünü kendine sakla,» dedi Santiago.

«Bu kadar bilmiş olma, Çiroz,» dedi Popeye. «Akıllı biri olmak senin için iyi ama bu herkesin budala olduğuna inanmak için bir neden de değil. Bilmiyorum geçen gece yaptıklarına Coco nasıl dayandı?»

«Kendimi ayine gidecek durumda hissetmiyorsam, bunun için o pek kutsal kişiye hesap vermek zorunda değilim.»

«Yani şimdi bu Tanrıtanımaz olduğunu da ortaya koyuyor,» dedi Popeye.

«Ben Tanrıtanımazlığı savunmuyorum,» dedi Santiago. «Papazlardan hoşlanmam ama, Tanrıya da inanmıyorum demek değildir bu.»

«Peki ayine gitmemene evde ne diyorlar?» dedi Popeye. «Tete ne diyor örneğin?»

«Hizmetçi kızın başına gelen olay beni gerçekten üzdü, Çilli,» dedi Santiago.

«Unut bunu, aptallık etme,» dedi Popeye. «Tete'den söz edelim, niçin bu sabah plaja gitmedi?»

«Kız arkadaşlarıyla Yat Klüp'e gitti,» dedi Santiago. «Niçin anlamazlıktan geliyorsun, bilmem.»

«Küçük, kızıl saçlı oğlan, çilli olan,» diyor Ambrosio. «Senatör Arevalo'nun oğlu elbette. Onunla mı evlendi?»

«Çilden de, kızıl saçtan da hoşlanmam,» diye suratını buruşturdu Tete. «Onda ikisi de var. Iıh, midesini bulandırır insanın.»

«Bana en çok koyan onu benim yüzümden kovmaları,» dedi Santiago.

«Chispas'ın yüzünden bana kalırsa,» diye avuttu Popeye onu. «Sen Yohimbiné'nin ne olduğunu bilmiyordun bile.»

Artık Santiago'nun kardeşine kısaca Chispas diyorlardı, ama eskiden, Terrezas Kulübü'nde ağırlık kaldırarak gösteriş yapmayı sevdiği günlerde, Tarzan Chispas derlerdi. Denizcilik Akademisi'nde birkaç aylık bir öğrenciliği vardı, onu okuldan çıkardıklarında (kendisine göre bir asteğmene yumruk attığı için) bir süre serserilik etmiş, pokere içkiye dadanmış, kabadayılık etmişti. San Fernando Racetrack'ta gösteri yapacak, Popeye, Tono, Coco ya da Lalo'yu göstererek Santiago'ya da meydan okuyacaktı : hadi bakalım, ileri zekâ, gücünü hangisinin üzerinde deneyecekti. Ama Don Fermin'in bürosunda çalışmaya başlayalı beri daha bir düzenli olmuştu.

«Ama ben onun ne olduğunu biliyorum, yalnızca hiç görmedim,» dedi Santiago. «Kadınları çılgına çevirdiğine inanıyor musun?»

«Chispas'ın palavraları,» diye mırıldandı Popeye. «O mu söyledi kadınları çıldırttığını?»

«Çıldırtır, ama fazla ileri gidersen de cesede çevirir, Bay Chispas,» dedi Ambroio. «Benim başımı derde sokma. Baban üzerinde bulursa, benden bilir, unutma.»

«Bir çay kaşığı dolusu Yohimbine'nin bütün piliçleri peşinden koşturacağını söyledi ha?» diye fısıldadı Popeye. «Palavra, Çiroz.»

«Bir denemeliyiz,» dedi Santiago. «Sadece doğru mu değil mi anlamak için, Çilli.»

Sinirli bir kıkırdamayla sarsılarak konuşmayı kesti, Popeye de güldü. Birbirlerini dörttüler, işin zor yanı kiminle yapacağına karar vermekti, heyecanlanmışlardı, soytarılık ediyorlardı, evet iş buradaydı, sarsmalarından masa ve sütlü dondurmaları sallandı: ne çılgın şeylerdi ikisi de, Çiroz. Chispas ne demişti Yohimbine'yi ona verdiği zaman? Chispas'la Çiroz kedi köpek gibiydiler, Chispas'ın eline bir fırsat geçince Çiroz'a pis oyunlar oynar, Çiroz da fırsatı düştü mü ondan geri kalmazdı: belki de bu kardeşinin gülünç numaralarından biridir, Çiroz. Hayır, Çilli, Chispas eve zevkten uçarak gelmişti, yarışlarda bir yığın para kazandım, ve hiç yapmadığı bir şey yapmış, yatmadan önce Santiago'nun odasına uğramıştı, ona biraz öğüt vermek için: artık tam zamanıdır, koskoca herifsin hâlâ bakir olmaktan utanmıyor musun? ve ona bir sigara uzattı. Bırak sersemliği, dedi Chispas, bir pilicin var mı? Santiago yalan söyledi, evet, diye ve Chispas, kaygılı bir yüzle: artık senin de bir kızın olmalı, zamanıdır Çiroz, son derece içten söylüyorum.

«Beni geneleve götürmen için başının etini yemedim mi?» dedi Santiago.

«Belsoğukluğu kaparsın, babam da öldürür beni,» dedi Chispas. «Hem gerçek bir erkek parasını vermeden alır. Her şeyi bildiğini sanıyorsun ama kadınlara geldi mi pek toysun, ileri zekâ.»

«Her şeyi bildiğimi sanmıyorum,» dedi Santiago. «Yalnızca insanlar üstüme gelirse, ben de karşılığını veririm. Hadi, Chispas, beni geneleve götür.»

«Niçin ihtiyarla o kadar tartışıyorsun öyleyse?» dedi Chispas. «Söylediği her şeye karşı çıkman onu kızdırıyor.»

«Ben ona yalnızca Odria'yı ve askeri rejimi savunduğu zaman karşı çıkıyorum,» dedi Santiago. «Hadi, Chispas.»

«Askeri rejimle ne alıp veremediğin var?» dedi Chispas. «Odria ne yaptı ki sana?»

«Zorla hükümet kurdular,» dedi Santiago. «Odria birçok insanı cezaevine attı.»

«Yalnızca Apristalarla komünistleri,» dedi Chispas. «Üstelik onlara çok iyi davrandı, bana kalsa hepsini kurşuna dizerdim. Bustamente'nin zamanında ülke karışıklık içindeydi, namuslu insanlar huzur içinde çalışamıyorlardı.»

«Öyleyse sen dürüst insan değilsin,» dedi Santiago. «Çünkü Bustamente'nin zamanında serserilik edip duruyordun.»

«Ağzının ortasına bir yumruk istiyorsun sen, ileri zekâ,» dedi Chispas.

«Benim düşüncelerim bana, senin düşüncelerin de sana,» dedi Santiago. «Hadi, beni geneleve götür.»

«Geneleve olmaz,» dedi Chispas. «Ama bir piliç ayarlamana yardım edeceğim.»

«Peki, eczaneden Yohimbiné alabiliyor musun?» dedi Popeye.

«Tezgâhın altından alıyorsun,» dedi Santiago. «Biraz yasadışı da.»

«Coca Colanın ya da hamburgerin içine bir parça koyarsın,» dedi Chispas, «ve etkisini göstermeye başlamasını beklersin. Kız fingirdemeye başlayınca da, artık gerisi sana kalmış bir şey.»

«Peki örneğin kaç yaşlarında bir pilice verebilirsin, Chispas?» dedi Santiago.

«On yaşındakine verecek kadar da aptal değilsin ya.» diye güldü Chispas. «On dört yaşında bir kıza verebilirsin, ama yalnızca bir parçacık. Zaten kız senin bunu yapmana izin vermese bile, o yaşta bir kızla çok iyi vakit geçirebilirsin.»

«Sahte olmadığından emin misin?» dedi Popeye. «Sana tuz ya da toz şeker vermedi, değil mi?»

«Dilimin ucuyla tattım,» dedi Santiago. «Hiçbir şey kokmuyor, toz pudra kıvamında, biberli gibi.»

Sokaklarda, taksilere, otobüslere binmeye çalışan insanlar gittikçe çoğalıyordu. Oldukları yerde durmuyorlardı, durmadan geçen mavili beyazlı otobüslere el sallayan küçük bir kalabalıktılar. Birdenbire, insanların arasında, iki küçük, tanıdık karartı belirdi, iki küçük, siyah saçlı baş : ikiz Valleriestralar. Popeye perdeyi araladı ve onlara el salladı, ama ya onu görmediler ya da tanımadılar. Topuklarını sabırsızca vuruyorlardı, genç ve güneş yanığı küçük yüzleri Kredi Bankası'nın saatine dönüktü, kent merkezindeki bir film gösterisine gidiyor olmalıydılar, Çiroz. Her araba gelişinde yılmadan arabaya yöneliyorlar ama hep de bir tarafa itiliyorlardı.

«Belki de yalnız gidiyorlar,» dedi Popeye. «Onlarla sinemaya gidelim, Çiroz.»

«Tete için ölüyor musun, ölmüyor musun, seni fırdöndü,» dedi Santiago.

«Tete, uğruna öldüğüm tek kişi,» dedi Popeye. «Elbette, başka yere değil de sana gidip plak dinleyelim dersen ben hazırım.»

Santiago efkârla başını salladı : biraz parası vardı, hizmetçi kıza verecekti, kız buralarda oturuyordu. Surquillo'da. Popeye gözlerini iri iri açtı, Amalia'ya mı? ve gülmeye başladı, yani sen şimdi ona harçlığını yalnızca ailen onu kovdu diye mi veriyorsun? Harçlığını değil, Santiago çubuğu ikiye kaldırdı kumardan beş libra almıştı. Popeye parmağını şakağına bastırıp döndürdü; doğru tımarhaneye, Çiroz. Onu benim yüzümden kovdular, dedi Santiago, ona biraz para vermenin kötülük neresindeydi. Herkes senin kıza aşık olduğunu düşünür, Çiroz, beş libra hiç de az para değildi. İkizleri sinemaya davet etse daha iyi olurdu. Tam o sırada ikizler yeşil bir Morrise bindiler ve Popeye : çok geç arkadaş, dedi. Santiago bir sigara yakmıştı.

«Chispas'ın kendi kızına Yohimbiné verdiğini sanmıyorum, kabadayılık numarasıdır,» dedi Popeye. «Sen temiz bir kıza Yohimbiné verir miydin?»

«Kendi kızıma vermem,» dedi Santiago. «Ama adsız sansız sıradan birine neden olmasın?»

«Peki ne yapacaksın?» diye fısıldadı Popeye. «Verecek misin, yoksa atacak mısın?»

Yohimbiné'yi atmayı düşünmüştü, Çilli. Santiago da sesini alçalttı, kızardı, sonra bir süre düşündü, kekeledi, aklına bir fikir gelmişti. Ama yalnızca nasıl olduğunu görmek için, Çilli, ne diyordu?

«Çok aptalca bir düşünce, bir libraya bir sürü şey yapabilirsin,» dedi Popeye. «Ama sen bilirsin, para senin.»

«Gel benimle, Çilli,» dedi Santiago. «Burada, Surquiollo'da.»

«Ama sonra sana gidip plak dinleyelim,» dedi Popeye. «Sen de Tete'yi çağır.»

«Peki ya ailen öğrenirse?» dedi Popeye. «Chispas gelirse ne olur sonra??»

«Ailem Ancon'a gitti, pazartesiye kadar da gelmezler,» dedi Santiago. «Chispas da bir arkadaşın çiftliğine gitti.»

«Kızı hasta ettiğini düşün, kızın bayılıp üzerimize kaldığını düşün,» dedi Popeye.

«Canım yalnızca bir parçacık vereceğiz,» dedi Santiago. «Bırak ödlekliği, Çilli.»

Popeye'nin gözlerine incecik bir pırıltı geldi. Ancon'da, Amalia'yı gözetlemeye gitmemizi hatırlıyor musun, Çiroz? Çatıdan hizmetçilerin banyosu görülüyordu, tavandaki pencerede yanyana iki yüz, hiç kıpırdamadan, aşağıda bulanık bir karartı, kara havlu, ne tatlı yavru, Çiroz. Yan masadaki çift kalktı, Ambrosio kadını gösteriyor: fahişedir, Bay Santiago, bütün günü burada, Katedral'a müşteri aramakla geçirir. Çiftin Larco'ya çıktığını gördüler, Shell Sokağı'nı geçtiklerini gördüler. Otobüs durağı şimdi boşalmıştı, otobüsler ve taksiler yarı yarıya boş geçiyorlardı. Garsonu çağırdılar, hesabı ödediler, nerden biliyordu kadının fahişe olduğunu? Çünkü Katedral bir lokanta-bar olmasının yanısıra bir pansiyondu da, mutfağın arkasında küçük bir oda vardı ve saati iki sol'a burayı kiralıyorlardı. Larco'dan aşağı doğru yürüdüler, dükkânlardan çıkan kızlara, araba'arda ağlayan bebekleri iten annelere bakıyorlardı. Parkta, Popeye, **Ultima Hora** aldı ve dedikodu sütu-

nunu yüksek sesle okudu, spor sayfasını açtı, Küçük Beyaz Dükkân'ı geçerlerken merhaba Lolo. Ricardo Palma Caddesi'nde gazeteyi büküp top yaptılar, sonra da paramparça olup, Surquillo'da bir köşeye yuvarlanana kadar tekmelediler.

«Ya Amalia kızar da, beni kapı dışarı ederse, zaten bir bu eksik,» dedi Santiago.

«Beş libra bir servettir,» dedi Popeye. «Seni kral gibi karşılayacak.

Miraflores sinemasının yakınında, çiçek, toprak kap kaçak ve meyve satılan, tahta tabureli, hasırlı, tenteli pazarın karşısındaydılar: silah atışları, koşuşturmalar, kızılderili ulumaları, çocuk sesleri yankılanıyordu sokakta: **Arizona'da Ölüm.** Resimlere bakmak için durdular; sıkıcı bir western, Çiroz.

«Kendimi biraz tedirgin hissediyorum,» dedi Santiago. «Bütün gece uyanıktım, ondan olmalı.»

«Tedirginsin, çünkü sinirlerini mahvettin,» dedi Popeye. «Şu fikri soktun kafama, bir şey olacağı yok, ödleklik etme, vakit gelip çatınca ayakları buz kesen sensin. Sinemaya gidelim öyleyse.»

«Sinirlerimi mahvetmedim, o korku geçti,» dedi Santiago. «Bekle de, bizimkiler gitmişler mi bir bakayım.»

Araba orada değildi, çoktan gitmişlerdi. Bahçeden içeri girdiler, çinili havuzu geçtiler, düşün bir de kız yatmışsa, Çiroz? Uyandırırlardı, Çilli. Santiago kapıyı açtı, elektrik düğmesinin tıkırtısı, derken gölgeler, halılara, resimlere, aynalara, üzerlerinde tablalar olan sehpalara, lambalara dönüştü. Popeye oturmaktan yanaydı ama Santiago doğruca benim odama gidelim, dedi. Bir avlu, bir çalışma odası, demir tırabzanlı bir merdiven. Santiago, Popeye'yi sahanlıkta bıraktı, içeri girdi ve bir plak koydu, kızı çağıracaktı. Okul bayrakları, Chispas'ın bir fotoğrafı, Tete'yi ilk Komünyonunda gösteren bir başkası, güzel diye düşündü Popeye, konsolun üstünde duran koca kulaklı, iri burunlu domuz kumbara, kumbarayı kaldırdı, içinde ne kadar para olabilirdi. Yatağa oturdu, komidinin üzerindeki radyoyu açtı, Felipe Pinglo'dan bir vals, ayak sesleri, Çiroz: tamamdı, Çilli. Kızı uyanık bulmuştu, bana biraz kek getir, güldüler: şşşt, işte geliyor, o muydu? Evet, işte orada kapının

ağzındaydı, geri çekilmişti, onlara kuşkulu kuşkulu bakıyordu. Kapıya dayanmıştı, pembe bir askılı etek ve düğmesiz bir bluzlaydı, bir şey söylemiyordu. Amalia'ydı ve Amalia değildi, Popeye düşündü, bu nasıl, kabasaba, mavi önlüğüyle, Çiroz'un evinde, elinde tepsiler ve toz bezleriyle dolaşan kız olabilirdi. Şimdi saçları dağınıktı, iyi akşamlar, kocaman erkek ayakkabıları, korktuğu anlaşılıyordu: merhaba, Amalia.

«Annem evden ayrıldığını söyledi,» dedi Santiago. «Çok yazık oldu.»

Amalia kapıdan odanın içine doğru yöneldi, Popeye'ye baktı, ne kadar gençti, ve Santiago'ya döndü; evi kendi isteğiyle bırakmamıştı, Senyora Zoila onu kovmuştu. Ama niçin bayan, çünkü Senyora Zoila'nın canı öyle istemişti, eşyanı hemen şimdi topla. Amalia konuşuyor ve elleriyle de saçlarını, bluzunu düzeltiyordu. Santiago onu tedirgin ve huzursuz bir ifadeyle dinledi. Evden ayrılmak istemiyordu, beyefendi, hanıma yalvarmıştı.

«Tepsiyi küçük masanın üzerine koy,» dedi Santiago. «Bekle, biz müzik dinliyoruz.»

Amalia, üzerinde bardaklar ve kekler olan tepsiyi Chispas'ın fotoğrafının karşısına koydu ve konso'un yanında ayakta durdu, yüzünden merak içinde olduğu okunuyordu. Her zaman giydiği beyaz giysisi ve düz ayakkabılarıylaydı, ama o kabasaba önlüğüyle kepi yoktu. Niçin orada duruyordu, gel de otur, yer vardı. Nasıl oturabilirdi, bir kıkırdama, hanım onun küçük beylerin odalarına gitmesinden hoşlanmazdı, yoksa Santiago bilmiyor muydu? Saçma, annem burada değil ki, Santiago'nun sesi birdenbire gerginleşti, ne kendisi ne de Popeye annesine söylemiyeceklerdi, otur, aptal. Amalia gene güldü, şimdi böyle diyordu ama ona kızar kızmaz annesine söyleyecek, hanım da Amalia'yı azarlayacaktı. Popeye, Santiago namus sözü veriyor söylemeyecek, dedi, güçlük çıkarma da otur hadi. Amalia, Santiago'ya baktı, Popeye'ye baktı, yatağın bir ucuna oturdu, şimdi yüzü ciddiydi. Santiago kalktı, tepsiye doğru yürüdü, elinden kaydırma diye düşündü Popeye ve Amalia'ya baktı; onların şarkı söylemelerinden hoşlanmış mıydı? Popeye radyoyu gösterdi, çok güzeldi, değil mi? Amalia da

radyodakilerden hoşlanıyordu, güzel şarkı söylüyorlardı. Elleri dizlerinin üzerindeydi, kaskatı kesilmişti, sanki daha iyi dinlemek içinmiş gibi gözleri yarı kapalıydı; şarkıları söyleyenler Kuzeyli Trubador'lardı, Amalia. Santiago Coca Colaları bardağa boşaltmayı sürdürüyordu, Popeye onu gizlice, rahatsız bir bakışla süzdü. Amalia dansetmeyi biliyor muydu? Vals, bolero, huaraça? Amalia gülümsedi, ciddileşti, gene gülümsedi: hayır, bilmiyordu. Yatağın ucuna biraz daha yaklaştı, kollarını kavuşturdu. Davranışları zorlamaydı, giysileri çok darmış ya da omuzları kaşınıyormuş gibi: yere vuran gölgesi kıpırtısızdı.

«Sana bunu getirdim, kendine bir şeyler alabilesin diye,» dedi Santiago.

«Bana mı?» Amalia eline almadan paralara baktı. «Ama Senyora Zoila, bana bütün aylığımı ödedi.»

«Bunu sana annem göndermedi,» dedi Santiago. «Ben veriyorum sana bunu.»

«Bana niçin kendi paranı verecekmişsin ki?» Tombul yanakları kırmızı kırmızıydı, Çiroz'a baktı, bir şey anlamamıştı. «Nasıl alırım ki bu parayı ben?»

«Aptallık etme,» diye diretti Santiago. «Al, hadi Amalia.»

Onlara yol olsun diye bardağını kaldırdı ve içti. Şimdi Siboney'i çalıyorlardı, Popeye pencereyi açmıştı, bahçe, köşedeki sokak lambasının aydınlattığı küçük ağaçlar, havuzun ışıldayan yüzeyi, pırıltılı çini kenarları, umarız kıza bir şey olmaz, Çiroz. İyi öyleyse, sağlığına, Amalia büyük bir yudum aldı, içini çekti ve yarısına kadar içilmiş bardağı dudaklarından çekti: lezzetli, serin. Popeye yatağa doğru gitti.

«İstersen sana dans etmeyi öğretiriz,» dedi Santiago. «Böylelikle, bir erkek arkadaşın olduğunda, onunla partilere gittiğin zaman aptal aptal ortalıkta gezinmezsin.»

«Belki de erkek arkadaşı vardır,» dedi Popeye. «İtiraf et, Amalia, var mı?»

«Bak, nasıl gülüyor, Çilli.» Santiago kızın kolunu yakaladı. «Elbette erkek arkadaşın var, şimdi senin sırrını öğrendik işte, Amalia.»

«Var, var.» Popeye de kızın öbür yanına geçti ve öteki kolunu kavradı. «Nasıl da gülüyorsun, seni küçük şeytan seni.»

Amalia gülmekten kırılıyor, kollarını kurtarmaya çalışıyordu ama onlar bırakmıyorlardı, nasıl bir erkek arkadaşı olabilirdi, yoktu, onları itmek için dirseklerini karınlarına vuruyordu, Santiago kolunu beline dolamıştı, Popeye de elini kızın dizine koydu, Amalia bir tokat attı; Oh, hayır, bu olmaz, çek ellerini. Ama Popeye öbür elini de, kızın dizine koydu : seni küçük şeytan. Belki dansetmeyi bile biliyordu da onlara yalan söylemişti bilmiyorum diye, hadi itiraf et ; peki, Amalia paraları kabul edecekti. Paraları aldı, parmaklarının arasında buruşturdu, ama yalnızca o kadar, öyle ki Popeye kızın hiç de zorluk çıkarmadığını anlayabildi, sonra da kız paraları askılı eteğinin cebine koydu. Ama ondan para almak kızı üzmüştü, şimdi Santiago'nun pazar günü öğleden sonra sinemaya gidecek parası bile kalmamıştı.

«Üzülme,» dedi Popeye. «Parası olmasa da bizim çocuklar ona para verir ya da sinemaya davet ederler.»

«Gerçek dostlar gibi demek ki,» dedi Amalia ve bir şey hatırlamış gibi gözlerini açtı. «Hadi içeri girsenize, kısa süre için de olsa girin. Külüstürlüğün kurusuna bakmayın.»

Amalia onlara hayır diyecek zaman bırakmadı, hemen eve girdi, onlar da kızı izlediler. Büyük yağ lekeleri ve is, birkaç sandalye, dinsel tablolar, düzeltilmemiş iki yatak. Çok kalamayacaklardı, Amalia, bir randevuları vardı. Kız başını salladı, odanın ortasındaki masayı etekliğiyle siliyordu, bir an, hepsi bu. Amalia'nın gözlerinde muzurca bir pırıltı belirdi, orada çene çalarak bir dakikacık bekleyebilirler miydi? Onlara sunacak bir şeyler almaya gidiyordu, hemen gelecekti. Santiago ve Popeye birbirlerine korkuyla baktılar, hoşlanmışlardı da, Amalia yeni bir kişiydi, Çiroz, kız aklını oynatmıştı. Kızın kahkahaları bütün odayı doldurdu, yüzü terliyordu, gözlerinde yaşlar vardı, cilveleri yatakta gıcırtılı bir sarsıntıya yol açıyordu. Şimdi o da müziğe uyarak ellerini çırpmaya başlamıştı; evet, evet, dans etmesini biliyordu. Onu bir keresinde Agua Dulce'ye götürmüşlerdi, cazbantlı bir yerde dansetmişti, gerçekten oynattı bu diye düşündü Popeye. Ayağa kalktı, radyoyu kapattı, pikabı açtı, yatağa döndü. Şimdi onun dansedişini görmek istiyordu, çok eğleniyorsun değil mi küçük şeytan, hadi gel bakalım, ama

Santiago kalktı; Amalia onunla dansedecekti. Çilli. Seni sıçan, diye düşündü Popeye, avantayı sen alıyorsun çünkü senin hizmetçin, düşün, ya Tete çıkıp gelse? Dizlerinin kesildiğini hissetti ve içinden çıkıp gitmek geldi, seni sıçan. Amalia ayaklarına eğilmişti, odanın çevresinde kendi kendine fırıl fırıl dönüyordu, eşyalara çarpıyordu, hareketleri hantal ve ağırdı, hafifçe bir şarkı mırıldanıyordu, gözü bir şeyi görmeden dönüyordu, sonunda Santiago kolunu kızın omuzuna doladı. Popeye'nin başı yastıktaydı, uzanıp gece lambasını söndürdü, karanlık, sonra sokak lambasının yansıması iki karartıyı azıcık aydınlattı. Popeye onların odanın ortasında durmadan döndüklerini gördü, Amalia'nın tiz sesini duydu ve elini cebine soktu, bakalım kız dansetmesini biliyor mu? Plak bitince Santiago gelip yatağın üzerine oturdu Amalia arkası onlara dönük pencereden sarkmıştı, gülüyordu: Chispas haklıydı, bak şimdi kızın haline, kapa çeneni sıçan. Kız sarhoşmuş gibi konuşuyor, şarkı söylüyor ve gülüyordu, onları görmüyordu bile, gözleri kaymıştı, Çilli, Santiago biraz sinirliydi, düşün kız bir ölürse? Kes gevezeliği diye fısıldadı Popeye ona ve yatağa götür. Sesi kararlıydı, artık bekleyemeyecekti, kamışı sopa gibi dimdikti, Çiroz, ya seninki? Sancıyordu, dimdikti; o da öyleydi, Çilli. Onu çırılçıplak soyacaklardı, her yerini elleyeceklerdi: ona sahip olacaklardı, Çiroz, gerçekten. Kızın gövdesinin yarısı bahçeye sarkmıştı, Amalia yavaş yavaş sağa sola sallanıyordu, bir şeyler mırıldanıyordu ve Popeye onun karanlık gökyüzüne karşı duran gövdesini gördü: bir plak daha, bir plak daha. Santiago kalktı, fonda kemanlar ve Leo Marini'nin sesi, kadife diye düşündü Popeye ve Santiago'nun pencereye yöneldiğini gördü. İki gölge birleşti, Santiago'yu o buraya getirmişti, şimdi de o, kendisini ikinci plana düşürmüştü; bu pis oyunu bana ödeyeceksin, sıçan. Artık kıpırdamıyorlardı bile, küçük gövde Santiago'ya asılmış gibiydi, kızı çılgın gibi duyumsuyor olmalıydı, bu kadarı da olmaz, ve Santiago'nun sesini duyduğunu düşündü, uykun gelmedi mi? gergin, zayıf ve biraz boğuk, yatmak istemiyor muydu?, buraya getir onu diye geçirdi içinden. Hemen yakınındaydılar, Amalia bir uyurgezer gibi dansediyordu, gözleri kapalıydı. Çiroz'un elleri kalktı, indi, kızın ar-

kasında kayboldu, Popeye onların yüzlerini göremiyordu, Santiago kızı öpüyordu ve Popeye de ön sırada bir koltuktaydı, bu kadarı da fazla, girişin hadi çocuklar.

«Size bu çubukları da getirdim,» dedi Amalia. «İçkiyi böyle içiyorsunuz, değil mi?»

«Niçin zahmet ettin,» dedi Santiago. «Zaten kalkıyorduk.»

Amalia çubukları, Coca Colaları hazırladı, bir sandalye çekip karşılarına oturdu; saçını tarayıp bir kurdele takmış, askılı etekliğinin düğmelerini iliklemiş onların Coca Cola içişlerini seyrediyordu. Kendisi bir şey içmiyordu.

«Paranı böyle harcamamalısın, aptal,» dedi Popeye.

«Benim param değil ki, Santiago verdi bunu bana,» diye güldü Amalia. «Neyse, hiç değilse biraz ev sahipliği yapıyorum.»

Sokak kapısı açıktı, dışarda hava kararmaya başlıyordu, ınsan arasıra uzaktan gelen sesleri ve geçen tramvayları duyabiliyordu. Kaldırımdan türlü insanlar geçiyordu, sesler, gülüşler, kimileri şöyle bir içeriye göz atmak için bir an duruveriyordu.

«Fabrikalardan çıkıyorlar,» dedi Amalia. «Ne yazık ki babanın laboratuvarı buralarda değil. Argentina Caddesi'ne kadar tramvaya bineceğim, oradan da otobüse binmem gerekecek.»

«Laboratuvarda mı çalışacaksın?» dedi Santiago.

«Baban söylemedi mi?» dedi Amalia. «Evet, pazartesi günü başlıyorum.»

Amalia elinde çantasıyla evden ayrılıyor ve doğruca Don Fermin'e koşuyordu, sana laboratuvarda bir iş vermemi ister misin?, Amalia evet demişti, elbette Don Fermin, nerede olursa, o zaman Don Fermin, Bay Chispas'ı çağırmış, Carrilo'ya telefon etmesini söylemiş, kıza bir iş verilmesini istemişti: kim bilir ne salak bir halimiz vardır diye düşündü Popeye.

«Oh, ne güzel,» dedi Santiago. «Gerçekten laboratuvarda daha rahat edeceksin.»

Popeye Chesterfield paketini çıkardı, Santiago'ya uzattı, bir an ikirciklendi ve bir tane de Amalia'ya verdi ama o içmedi.

«Mutlaka içiyorsundur ama gene geçen günkü gibi bizi atlatıyorsun,» dedi Popeye. «Bize dansetmesini bilmediğini söyledin ama dansettin. »

Popeye, kızın renginin uçtuğunu gördü, hayır küçükbey değil diye kekelediğini duydu, Santiago'nun sandalyesinde kımıldandığını hissetti ve yanlış bir şey söylediğini düşündü. Amalia başını eğmişti.

«Şakaydı,» dedi Popeye, yanakları alev alev yanıyordu. «Neden utanıyorsun ki aptal, sanki bir şey olmuş gibi.»

Amalia'nın yavaş yavaş rengi yerine geldi, sesi düzeldi: hatırlamak istemiyordu. Kendini çok kötü hissetmişti, hâlâ kafasında karmakarışıktı her şey, ertesi gün, eşyalar elinden kayıyordu. Yüzünü kaldırdı, onlara çekinerek baktı, gıptayla, hayranlıkla: Coca Cola onlara dokunmuyor muydu? Popeye, Santiago'ya baktı, Santiago Popeye'ye baktı, ikisi birden Amalia'ya baktılar: bütün gece boyu kusmuştu, bundan sonra ömrünce ağzına Coca Cola koymayacaktı. Oysa bira içmiş ve hiçbir şey olmamıştı, Pasteurina içmiş dokunmamıştı, Pepsi Cola içmiş o da bir şey yapmamıştı, bu Coca Cola bozuk olmasındı sakın? Popeye dilini ısırdı, mendilini çıkardı ve öfkeyle burnunu sildi. Burnunu tuttu, midesi alt üst olacak gibiydi: plak bitmişti, şimdi zamanıydı, elini hemen pantolonunun cebinden çıkardı. Hâlâ yarı karanlıktaydılar, gel, gel, otur biraz, ikiniz, ve Amalia'nın sesini duydu: eh, işte müzik de sona erdi. Kuşkulu bir ses, niçin öbür küçükbey ışığı söndürmüştü, telaşlı bir ses, ışığı açmalıydılar yoksa gidecekti, isteksizce karşı çıkıyordu sanki karşı konulmaz bir sersemlik ya da sıkıntı onu yenik düşürmüştü, karanlık istemiyordu, böylesinden hoşlanmıyordu. Biçimden yoksun tek bir kütleydiler, odadaki öteki gölgelerin arasında bir gölge daha, sanki konsolla komodin arasında itişip duran hayali bir varlıktılar. Popeye kalktı, sendeleyerek onlara doğru ilerledi, bahçeye çık Çilli, bir şeye çarptı, ayak bileği acıdı, dışarı çıkmıyordu, kızı yatağa getir, bırakın beni gideyim küçükbey. Amalia'nın sesi tizleşiyordu, neyiniz var küçükbey, kız öfkelenmeye başlıyordu, Popeye şimdi onun omuzlarını bulmuştu, bırakın beni, bırakmalıydı Amalia'yı, kızı sürüklüyordu da, ne kadar küstah, ne cesaret ama,

kızın gözleri kapandı, solukları hızlandı ve onlarla birlikte yatağa yuvarlandı: işte, Çiroz. Amalia güldü, beni gıdıklamayın, ama kolları bacakları çırpınmaya devam ediyordu, Popeye kaygılı bir sesle güldü: defol buradan Çilli, rahat bırak beni. Gitmiyordu, niçin gidecekti, şimdi Santiago, Popeye'yi çekiyor, Popeye de Santago'yu çekiyordu, gitmiyorum, karanlıkta giysiler ve nemli tenler birbirine karışmıştı, bütün bacaklar, eller, kollar ve yatak örtüleri birbirlerine girmişti. Kızı boğuyorlardı, soluk alamıyordu: gerçekten gülüyorsun, seni küçük şeytan. Hadi, kızı bırakacaklardı, boğuk bir ses, düzensiz bir hayvan soluması ve birdenbire şşşşt: sarsılmalar küçük inlemeler, Santiago şşşt: Popeye şşşt: sokak kapısı, şşşt. Tete diye düşündü ve gövdesinin ürperdiğini hissetti. Santiago pencereye koşmuştu, kımıldayamıyordu: Tete, Tete.

«Bu sefer gerçekten gidiyoruz, Amalia.» Santiago kalktı, şişeyi masaya koydu. «İkramına teşekkürler.»

«Teşekkür ederim,» dedi Amalia. «Geldiğiniz ve bana verdiğiniz şey için.»

«Eve bizi görmeye gel,» dedi Santiago.

«Evet, elbette,» dedi Amalia. «Bayan Tete'ye saygılar.»

«Çık buradan, ayağa kalk, ne bekliyorsun,» dedi Santiago. «Gömleğini düzelt, biraz saçlarını tara, aptal.»

Santiago lambayı henüz yakmıştı, saçlarını düzeltiyordu, Popeye de gömleğini pantolonunun içine sokarken gözünü ondan ayırmıyordu, allak bullak olmuştu: defol, defol odadan. Ama Amalia yatakta oturmaya devam ediyordu, onu kaldırmak zorunda kaldılar, kız yüzünde aptalca bir ifadeyle sendeliyordu, komidine dayandı. Çabuk, çabuk, Santiago yatak örtüsünü düzeltiyordu, Popeye pikabı kapatmaya koştu, defol odadan salak. Amalia pek hareket edemiyordu, şaşkın gözlerle onları dinliyor ve kollarının arasından kayıyordu, işte tam o sırada kapı açıldı ve kızı bıraktılar: merhaba, anne. Popeye, Senyora Zoila'yı gördü ve gülümsemeye çalıştı, Senyora Zoila pantolon giymişti, başında kırmızı bir türban vardı, iyi akşamlar bayan, hanımefendinin gülümseyen gözleri, Santiago'ya baktı, Amalia'ya baktı, o zaman yavaş yavaş gülümsemesi çekildi ve yitti; merhaba, baba. Don Fermin'in bütün yüzünü gör-

dü, bıyıklarını, gri favorilerini ve gülümseyen gözlerini, sonra da, merhaba Çiroz, annen gitmemeye karar verdi, merhaba Popeye, demek sen de buradasın. Don Fermin odaya girdi, yakasız bir gömlek, spor bir yazlık ceket, yumuşak ayakkabılar, Popeye'ye elini uzattı; nasılsınız küçükbey?

«Yatmadınız mı daha?» dedi Senyora Zoila. «Saat on ikiyi geçiyor.»

«Açlıktan ölüyorduk, ben de kızı uyandırdım sandviç yapsın diye,» dedi Santiago. «Siz de bu gece Ancon'da kalmayacak mıydınız?»

«Annen yarın öğle yemeğine konukları olduğunu unutmuş,» dedi Don Fermin. «Annenin her zamanki unutkanlığı.»

Popeye, gözünün ucuyla, Amalia'nın tepsi elinde çıkmakta olduğunu gördü, yere bakıyor ve doğru yürüyordu Allahtan.

«Kızkardeşin Vallarino'larda kaldı,» dedi Don Fermin. «Kısacası sakin bir hafta sonu tatili suya düştü.»

«Saat on iki olmuş, bayan,» dedi Popeye. «Acele etmem gerekecek. Zamanı unuttuk, ben saati on filan sanıyordum.»

«Senatörün keyfi nasıl?» diye sordu Don Fermin. «Kulüpte görmeyeli yıllar oldu.»

Amalia, onları geçirebileceği noktaya kadar gitti sonra Santiago kızın omzuna hafifçe dokundu, Popeye de hoşçakal diye elini salladı: Hoşçakal, Amalia. Tramvay yoluna çıktılar. Sigara almak için Zafer'e girdiler, içerisi sarhoşlar ve bilardo oyuncularıyla dopdoluydu.

«Beş libra boşa gitti, ne saçma iş,» dedi Popeye. «Biz kıza iyilik edelim derken baban ona daha iyi bir iş buldu.»

«Olabilir ama biz ona pis bir oyun oynadık,» dedi Santiago. «Beş libra için üzülmüyorum.»

«Beni yanlış anlama ama sen aklını oynatmışsın,» dedi Popeye. «Biz ona ne yaptık? Ona beş libra verdin, bırak artık üzülmeyi.»

Tramvay raylarını izleyerek Ricardo Palma'ya indiler ve caddenin iki yanındaki ağaçların altından, arabaların arasından sigara içerek yürüdüler.

«Coca Colalar hakkında söylediğini duyunca içinden gülmek gelmedi mi?» dedi Popeye, güldü. «Sence gerçekten o ka-

dar aptal mı yoksa öyle mi görünüyor? Bilmem nasıl kendimi tuttum gülmemek için, ne yapacağımı şaşırdım.»

«Sana bir soru soracağım,» dedi Santiago. «Ben alçak bir herife benziyor muyum?»

«Ben de sana bir şey söyleyeceğim,» dedi Popeye. «Bize Coca Cola getirmeye gittiğinde, bir şey ima etmek istediğini düşünmedin mi? Sanki geçen gece olanları tekrarlamışız gibilerden.»

«Aklın hep bokluğa çalışıyor,» dedi Santiago.

«Ne soru,» diyor Ambrosio. «Elbette ki hayır, efendim.»

«Tamam, kız bir azizeydi ve benim de aklım bokluğa çalışıyor,» dedi Popeye. «Sana gidip plak dinleyelim öyleyse.»

«Bunu benim hatırım için mi yaptın,» dedi Don Fermin. «Benim için ha, arap? Seni zavallı budala, seni sersem seni.»

«Yemin ederim ki değil efendim,» diye gülüyor Ambrosio. «Benimle eğleniyor musunuz?»

«Tete evde değil,» dedi Santiago. «Öğleden sonra matinesine gitti kız arkadaşlarıyla.»

«Dinle, alçaklık etme, Çiroz,» dedi Popeye. «Bana yalan söylüyorsun değil mi? Bana söz verdin, Çiroz.»

«Yani alçaklar, görünürde alçağa benzemez mi demek istiyorsun Ambrosio?» dedi Santiago.

Çeviren : Güler Dikmen

JUAN RULFO : (1918) Meksika'nın Jalisco eyaletinde doğdu. İlk kısa hikayelerini 1940'larda Guadolajora'nın küçük taşra dergilerinde yayımladı. Daha sonra Mexico City'e yerleşti. Kendisine ün kazandıran **Kızgın Ova** (1953) ve **Pedro Paramo'yu** (1955) burada yayımladı. Rulfo'nun dünyası, dışardan bakıldığında oldukça ilkel ve yabancı görünmesine karşın tüm yeryüzünde insanların yüreğinde ortak olan acı ve korkularla yüklüdür. **Bize Toprak Verdiler** Rulfo'nun kısa hikâyelerini derlediği **Kızgın Ova**'dan alınmadır.

BİZE TOPRAK VERDİLER

Tek bir ağaç gölgesinde, tek bir bitkiye rastlamaksızın bunca yol yürüdükten sonra kulağımıza köpek sesleri geliyor.

Bu ıssız yolu yarıladığımız zaman, çatlaklarla, kurumuş derelerle yarılmış düz ovanın bitiminde, ta ötelerde hiçbir şey bulamayacağız sanıyorduk. Oysa bir şey var sayılır gene de. Bir köy var. Uzaktan uzağa köpeklerin havlamalarını duyuyor, havadaki dumanı kokluyoruz; umut verdiğinden mi ne, bu insan kokusu mutlu ediyor bizi.

Ama köy epey uzakta daha. Onu bize yakın kılan rüzgâr olsa gerek.

Gün ışıdığından bu yana yoldayız. Akşamüstü, saat dört. Birisi gökyüzüne bakıyor ve kımıltısız aşağı uzanan güneşe doğru gözlerini iri iri açıp, kendi kendine mırıldanıyor: «Saat dört oldu.»

Meliton bu. Sonra Faustino, Esteban, bir de ben varız. İkimiz önde, ikimiz arkada, dört kişi yürüyoruz. Dönüp ardıma bakıyorum, kimseler yok görünürde. Sonra kendi kendime, «Dört kişi kaldık.» diyorum. Bir süre önce, saat on bir sıralarında, yirmi kişi vardık; ama bir bir ayrıldılar aramızdan.

Faustino, «Yağmur yağacağa benzer,» diyor. Başımızı kaldırıp baktığımızda, üstümüzden geçen kapkara bir bulut görüyoruz. Ve, «Yağar belki,» diye düşünüyoruz.

Hiç konuşmuyor, yalnızca düşünüyoruz. Çünkü konuşma isteğimizi yitirdik artık. Mutlaka sıcaktan oldu bu. Başka bir yerde olsa seve seve konuşurduk, ama burada güç doğrusu. Burada insan konuştuğu zaman sözcükler sıcakla ısınıyor, dilin üstünde kuruyor, sonra ağızda bir soluk olup kalıyor. Tıpkı böyle oluyor işte. Bu yüzden konuşmayı canı çekmiyor insanın.

İri bir damla yere düşüp kendince bir delik açıyor toprakta, bir tükürük gibi yayılıyor sonra. Başka düşen olmuyor. Daha düşeceğini umuyor, gözlerimizle aranıyoruz. Oysa başka düşen olmuyor. Yağmur falan yok. Gökyüzüne baktığımızda yağmur bulutunun hızla uzaklaştığını görüyoruz. Köyden esen rüzgâr tepelerin mavi gölgelerine doğru sürüklüyor onu. Ve az önce düşen damla toprağın susuzluğunda yitiyor.

Kimin aklına gelmiş bu koca ovayı yaratmak? Ne işe yarar sanki burası?

Bir kez daha yürümeye başlıyoruz. Umudumuz boşa çıktı. Yağmur yağmadı. Yeniden yürüyoruz. Ve bana epey yol almışız gibi geliyor. Öyle geliyor bana. Yağmur yağsaydı başka türlü düşünürdüm belki de, kimbilir. Yalnız şunu biliyorum ki, çocukluğumdan bu yana şöyle bardaktan boşanırcasına bir yağmur yağmamıştır bu ovaya.

Hayır, bu ovanın bir işe yaradığı yok. Ne bir tavşan, ne bir kuş. Bomboş bir yer burası. Birkaç yoksul alıç ağacıyla, arada sırada rastladığımız kuru otların dışında hiçbir şey yok buralarda.

Ve dördümüz yürüyoruz. Önceleri atlarımız vardı, omuzlarımızda tüfeklerimiz asılıydı. Şimdiyse tüfeğimiz bile yok.

Tüfeklerimizi aldıklarına iyi ettiler diye düşünüyorum. Buralarda silahla dolaşmak adamın başına iş açar. Omuzunda tüfeği gördüler mi, sormaksızın vuruverirler adamı. Ama at öyle mi ya? Atımız olsaydı, şimdi ırmağın yeşil sularından içmiş, öğle yemeğinin verdiği gevşeklik içinde köyün sokaklarında geziniyorduk. Evet, atlarımız olsaydı mutlaka böyle olurdu. Ama tüfeklerimizle birlikte atlarımızı da aldılar elimizden.

Ardıma dönüp ovaya bakıyorum. Beş para etmeyen bunca toprak. Bu uzayıp giden boşluğa baktığında gözü dalıyor insanın. Yalnızca deliklerden başlarını çıkaran, sonra güneşin ya-

kıcı sıcağını duyar duymaz bir taşın gölgesine sığınıveren kertenkeleler var ortalıkta. Peki, biz ne halt edelim burada çalışırken? Güneşin alnında kendimize nasıl gölgelik bulalım? Anlamıyorum, neden ekelim diye bize bu kavruk toprağı verdiler?

Şöyle demişlerdi, «Buradan köye dek olanca toprak sizin.»

«Yani ova mı?» diye sormuştuk.

«Ova ya, tüm Büyük Ova sizin.»

İstediğimiz ova değildi ki, dilimizin ucuna gelmişti söylemek. Irmak boylarıydı; ırmağın öte yakasında, çayırlar boyunca ağaçlarla örtülü, otlarla kaplı olan bereketli topraklardı istediğimiz.

Oysa bırakmadılar söyleyelim. Gönderilen görevli bizimle çene yarıştırmak için gelmemişti. Belgeleri elimize tutuşturmuş, «Bu kadar geniş toprağın hepsini almanız sizi şaşırtmasın,» demişti.

«Ama efendim, ova...»

«Binlerce, binlerce dönüm.»

«Ama hiç su yok. Bir yudum bile su yok.»

«Sağanaklar ne güne? Size sulak toprak verilecek diyen olmadı ki. Ama korkmayın, yağmur yağdı mıydı mısırlar boy atıverir.»

«Efendim, toprak sert ve aşınmış. Saban işlemez o kaya gibi toprağa. Tohum ekelim diye çapayla delik açsak bile mümkünü yok ekin yetişmez. Ne mısır, ne de başka bir şey göğerir o toprakta.»

«Yazılı olarak verin bu söylediklerinizi. Hem de, gidin başımdan artık. Büyük çiftliklere kızın siz, toprak verdiği için hükümete değil.»

«Bir dakika efendim, hükümete kızdığımız falan yok. Bizim derdimiz ovayla. Elimizde olmayan bir şeyi nasıl yaparız? Bütün dediğimiz buydu... Durun yeniden anlatalım isterseniz... bakın...»

Dinlemeye yanaşmadı bizi.

Sonunda bu toprağı verdiler işte. Görmek istiyorlar belki de, bu kızgın çömlekte ekin ekersek filizlenip boy atar mı? Hiçbir şey yetişmez burada. Akbabalar bile olduğunca durgun, insanın yürürken sanki geri geri kaydığı bu beyaz, sert kayalık

topraktan bir an önce uzaklaşmak istercesine yukarlarda, çok yukarlarda uçuyorlar.

«İşte bize verdikleri toprak,» diyor Meliton.

Faustino, «Ne?» diye şaşırıyor.

Konuşmaksızın düşünüyorum; yanılıyor Meliton. Böyle konuşmasının nedeni sıcaktır olsa olsa. Sıcak, şapkasını delip başına vurmuş olmalı. Yoksa niçin böyle söylesin? Ne toprak bu bize verdikleri Meliton? Rüzgâr fırtına bile koparamaz böyle yerde.

Meliton konuşmasını sürdürüyor, «Bir işe yarar, hiç değilse kısrakları koştururuz.»

«Hangi kısrakları?» diye soruyor Esteban.

Esteban şimdi konuşurken ilk kez gözüme çarpıyor. Göbeğine gelen bir ceket var sırtında; ceketin altından bir tavuk kafası görünüyor.

«Bana bak 'teban', tavuğu nerden yürüttün?»

«Benim tavuğum,» diye karşılık veriyor 'teban'.

«Yoksa yiyelim diye mi getirdin?»

«Yoo, evde yem verecek kimse kalmadı da. Yola gittiğimde hep yanıma alıyorum.»

«Havasızlıktan boğulacak orada. Çıkarsan da biraz soluk alsa.»

Esteban tavuğu koltuğuna alıp ağzından içeri soluğunu üflüyor. Sonra, «Irmağa vardık sayılır,» diyor.

Artık Esteban'ın sözlerini işitmiyorum. En önde o, tek sıra olmuş, ırmağa iniyoruz. Ayaklarından tutmuş, başını kayalara çarpmamak için tavuğu iki yana sallıyor Esteban.

Aşağılara indikçe toprak güzelleşiyor. İnerken katırcı kervanı gibi tozutuyoruz ortalığı. Üstümüz başımız toz toprak içinde kalıyor, ama böyle seviyoruz biz. Hoşlanıyoruz bundan. On bir saat ovanın sertliğinde yürüdükten sonra gövdelerimiz toprak kokuyor.

Irmağın ötesinde, ağaçların üstünde yeşil, yabanıl kuşlar dolanıyor. Bu da mutlu kılıyor bizi.

Şimdi köpek sesleri oldukça yakından geliyor, olsa olsa köyden esen rüzgârdır bu sesleri taşıyan.

Köyün ilk evlerine vardığımızda Esteban tavuğunu koltuğuna alıyor gene. Uyuşukluğu gitsin diye bacaklarını çözdükten sonra, koltuğunda tavuğu, ağaçların arasında uzaklaşıyor.

«Ben burada ayrılıyorum,» diyor.

Biz köyün alanına doğru yürüyoruz.

Verdikleri toprak artık çok gerilerde kalıyor.

Çeviren : Celâl Üstel

LATİN AMERİKA HİKÂYELERİ ANTOLOJİSİ

Çevirenler:

Tomris Uyar, Güler Dikmen, Celâl Üster, Yusuf Atılgan, Fatma Akerson, Adnan Benk

J.L. Borges, C. Fuentes, A.M.Matute, Norberto Fuentes, Jose Donoso, G.Garcia Marquez, J.Cortazar, Onelio J.Cordoso, Mario Benedetti, J.Guimaraes Rosa, C.Cabrera Infante, J.Carlos Onetti, Jorge Edwards, M.Vargas Llosa, Juan Rulfo, Vasconcelos Maia

21